

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
ראה
בלשון הקודש
ואידיש

787

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזש"ת

ספר
חק לישראל

פרשת ראה

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

**יבִיאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶרֶץ־הָאֲרָץ
 אֲשֶׁר־אַתָּה בֹא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ
 וּנְתַתָּה אֶת־הַבְּרָכָה עַל־הַר־גְּרִזִים
 וְאֶת־הַקְּלָלָה עַל־הַר עֵיבָר׃
 הַלְאֵי־הָמָּה בַּעֲבוּר הַיַּרְדֵּן אַחֲרָי
 דְּרָךְ מְבוֹא הַשְּׁמַשׁ בְּאֶרֶץ הַבְּנֵעַנִי**

וְעַל־יַד־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאֶרְעָא
 דִּי אַתָּה עֲלִיל פִּתְרָן
 לְפִדְרָתָהּ וְתִפְרָן יִתְּ
 מְבָרְכִיא עַל מוֹרָא
 דְּגְרִזִים וְיִתְּ מִלְטָמִיא
 עַל מוֹרָא דְעֵיבָר׃ לֵהֲלֵא
 אִינוּן בַּעֲבָרָא דְיַרְדֵּנָא
 אַחֲרָי אֹרֶחַ מְעַלְנִי
 שְׁמִשָּׁא בְּאַרְעַ בְּנֵעַנָא
 דְּרָכָא וְנִתְתָּה לֵהּ מִסְתָּה לוֹ׃ כֵּלֵּא
 מִסְתָּה מִסְתָּה לֵהּ מִסְתָּה לֵהּ

בעל המורים

חס לא תשמעו וברכה אמר טעם תשמעו ולא אמר חס כל
 ספק ואמר אשר על אשתי שנאמר אשרי אדם שומע לי : אט
 בכלום אשר תשמעו . ס"ח טורח . טענות תורח יצאו
 טכרות : (ג) סלא טעם בעבר סידון . ס"ח טורח . לפי ספר טעם
 סיו ענייני על ידו טעו מלאים להם הדרך ועסק סענייני
 לכן לריך לישן לטם סידון . ספוטן פחילן ומטיס
 רש"י

(כט) ונתתה את הברכה . כתרנו ית מברכיא את
 המברכים : על הר גרזיים . כתרנו (לו) כלפי הר גרזיים .
 הופכין פניהם ופתחו בברכה כרוך הליש אשר לא יעשה
 פסל ומסכה וגו' . כל האחרונים שכפרשח אמרו תחלה כל'
 ב' דרך וחל"כ השכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה :
 (ל) הלא אהב . נתן כסה ו סמין : אחרי . אחר העברת
 הירדן ח הרבה והלאה למרחוק . וזהו לי אחרי ח כל מקום
 שנאמר אחרי מופלג הוא : דרך אבוא השמש . הלן
 מן הירדן לרד י מערב . ועסק מקוד מוכיח טעם הלן
 דברים שנקדו בשני עמיים אחרי מקוד כפשטא ב דרך
 נקוד כמשפל והוא ל דגוש . ואם היה אחרי דרך דבור

רשבים

גרזיים ואת הקללה וגו' (כט) את הברכה . שתהיה
 על הר גרזיים על תנאי אשר תשמעו אל מצות ה' וגו'
 (ל) אחרי דרך . הרי הם כמו שני פשוטות . אבל בשביל
 שטעמו של דרך באות ראשונה נעשה שופר מהפך :
 מבוא השמש . שקיעת השמש . כלומר דרך המערב :
 שפתי חכמים

סחורס כולם : ח כלומר הליום סמכריס לישרלן ואם סיא קלא
 על סכרס נמשג למס כחיק ונתחס וסכי לין כס נמשח סלס
 קלי על סלויס ונתחס אט סמכריס לישרלן וסו סלויס .
 וס"י דלי קלי על סכרס נמשג א"כ יסוי כל ישראל סוהטיס
 סכרס וליו כן סהרי כס' כי חטל כחיק סוהטי סכרס סס
 סלויס לנדס אלא סלויס סוה לכל ישראל סס יסוי סלויס
 סמכריס כליס הר גרזיים לכל לא עמי סלויס וסל כס לי נחיס
 כי עמינו ונתן על רמס טעיר סוהריס וג"כ כסס . סלס"ס
 ו דכחיק כרסנה כי חטל טעיר סכטיס ופעד על סר גרזיים
 וטכס סכטיס כסר עיכל א"כ ג"כ שישרלן סיו מועדיס על סר
 גרזיים סלויס כין סמכריס ועסדי וסכוי סניס ופטו סכרס
 כרוך סלס וגו' סל"ס שלס עפרס כס' כי חטל כקלס רק ארוך
 סלויס אכר יעסס ססל ונתחס וגו' לכל לא נחמר כרוך סלויס וגו'
 מ"כ ינון דכחיק סכס אט סכרס ס"כ טעיר סס סכרס ונתחס
 סיא ספחוס חחלס ככרס : ו' ר"ל דסל כל עקוס סכחוב סלס
 סככס סהוס סוחר דכר ככ"כ נכי סכרסס ופרס סלס סוה אמר לי
 סוהריס סללס סוה סוה ככרס כני עמוס סוהריסו לסחוקו ולחמס דכר
 סלויס נתן לסס סוה סלויס סכס לכן כחיק סוה : ח פ' ג"כ
 וסכר סכטיס על זס טעס סמכרס סוהריס על זס טעס סני
 מופלג כנו סמי סכרס סעמיס דכ"כ סמכר אכרי סוה מופלג
 כנו וגו' אכרס אכרי סוה מופלג כנו וגו' אכרס אכרי סוה מופלג
 כנו סכס : פ' סוה דכור ככני עמוס סללו אמר סלס סמס
 בעבר סידון סכרס וכלסס למחוק ללד מבוט השמש סוה סלל
 סמכר : ב כפשטא סוה חמס סעמיס סמכרס סכרס סלויס
 ועססיס סכטיס סלס סכרס : ל כפשטא סוה סכרס כשנינו יסוי :

ענין ראיית הברכות וכו'

פנולס עס סמכרס . וסו סכר עס"ו . וכנו כן סכרס טעס
 עיליס . חקק עס סכרס סכרס סלס עס סכרס עונס
 סכרס סכרס . וסכר סעולס על אכר עס סכרס עונס
 וטובס סכרסס על זס אכר עמד כסכרס . זס סכרס יוס סמונס
 ליו כס"ו רק ככ"כ . וסו עמכר סמכר סכרס וסמקל
 לישנו כרוכיס מן סמסיס . סכר כרוך סכטיס סעולס . וסמקל

ליו מחוטי סיא לכל כלן לין לפרש סוה סוחר טוס דכר וגס לין
 עמכר סוה סוחר דכר ככ"כ נכי סכרסס ופרס סלס סוה אמר לי
 סוהריס סללס סוה סוה ככרס כני עמוס סוהריסו לסחוקו ולחמס דכר
 סלויס נתן לסס סוה סלויס סכס לכן כחיק סוה : ח פ' ג"כ
 וסכר סכטיס על זס טעס סמכרס סוהריס על זס טעס סני
 מופלג כנו סמי סכרס סעמיס דכ"כ סמכר אכרי סוה מופלג
 כנו וגו' אכרס אכרי סוה מופלג כנו וגו' אכרס אכרי סוה מופלג
 כנו סכס : פ' סוה דכור ככני עמוס סללו אמר סלס סמס
 בעבר סידון סכרס וכלסס למחוק ללד מבוט השמש סוה סלל
 סמכר : ב כפשטא סוה חמס סעמיס סמכרס סכרס סלויס
 ועססיס סכטיס סלס סכרס : ל כפשטא סוה סכרס כשנינו יסוי :

כרוך ככרס סכרסס . נחלס יס לנדס סני מיני סכר . סכר
 נשמי וסכר רוחי . וסני מיני עונסיס . פונס נש"י : וסונס
 רוחי . וסו סמכר טעס לישרלן כלס אכרי נתון לניכיס סיוס
 ככרס וקללס . י"ל סיוס חיקר ככרס סכרס סכרס סכרס יסוי לכס ככרס
 וסכר ככרס סכרסס יסוי לכס סכרסס . אט סכרסס אכר
 סכרסס אט עמוס וגו' . וסקללס אט על סכרסס וגו' . וסויס כי

פירוש לתורת אלהים

נועם דיה קריינגען אל הארץ צו דעם לאנד אשר
 אשה בא וואס דוא וועקט דארט קוקען צו ירשען
 זיא ונתתה זאלקסו געבין דיא געקעמערען על הר
 גרזיים אקעגין דעם בארג גרזיים ואת הקללה אונ דיא
 פלוקערען זאלקסו געבין על הר עיבל אקעגין דעם
 בארג עיבל . רש"י שרייבט דיא לויס זעקען
 געשטאנען צווישען בידע עקרג אונ האבין
 גיקערט זייער פנים אקעגין דעם בארג גרזיים
 אונ האבין אן גיחובין מיט אקברכה אונ האבין
 גיזאנט גרוד הליש אשר לא יעשה פלג גיקעמקשט ואל

זיין דער מענטש וואס מאכט גיט צורות עבודת
 פוקבדים וספכה אונ גיט גיקאקענג עבודת פוקבים
 אונ אלע ארורים וואס שטייט אין פי תבא האבין
 זיי צום ערשטין גיזאנט מיט דעם לשון קרוד אונ
 דער נאך האבין זיי גיקערט זייער פנים אקעגין
 דעם בארג עיבל אונ האבין גיזאנט פאר פלוקב
 זאל זיין דער מענטש וואס נועם טאנה די עבירות
 ווי עס שטייט אין פי תבוא : (ו) הלא הנה דיא
 צוויי עקרג זענען געבר תהו אויף זענער זייט
 ירדן אחי נוייס פון ירדן נהר פנא חשקס אויף דעם

תפונגי רחמי מעשק פי־לא תילאי וממתהה פי לא־
תקרב אליך: הן גור יגור אפס מאותי מי־גור אתך
עליך יפור: הן אנכי בראתי תרש נפש באש פתח
ומוציא בלי דמעשהו ואנכי בראתי משחיתת לחבל:
 דאעקא ליה ידושלם בגינה יתמון: (1) ^{מגת כרי} הא אגא ברית נפתח נפח גור בשיחורין ומפיק קנא לצוהיה
 אגא ברית מסבלא לחבלא:

תפונגי רחמי מעשקא
 אבי לא תרחלין ופי־ברא
 אבי לא ייעול עליך:
 ה הא אתפגשא יתפגשו
 ליה גלות עמיד לוסא
 סלבי עקמא דמתפגשו
 דאעקא ליה ידושלם נפח גור בשיחורין ומפיק קנא לצוהיה
 אגא ברית מסבלא לחבלא:

מצורת דוד

כונס כלל טובס: דמקי עפעס, חסיס מרוסק מן ס: וסקיס
 פטר לא חירלי טסס כלל וכלל: וממחסיס, ומסיס מרוסק
 עמחסיס כי לא סוכל לסתקרב עליך וטובס פ"כ מרוסק עמסיס:
 (ס) סן גור יגור, כמחסיס ימס ויפטר מי טסוט נכד ונכד
 עמסי: מי גר חסר, מי טססיס לו חסר ומגריכ עמך סוט יסול
 פניך לסכונ עמך לסיסו למ דממעמך: (1) נפח נפש פסס.
 מנכר נפש סמחז עמחסיס כטויס וכסכיריס ימס: ומזולו כלי למעסו.
 פטר עמחסיס כעמורו: ומלכי כרחמי עמחסיס לחבל. כרחמי איס עמחסיס לחבל
 חס סכלי סכוט. כ"ל גמי מנכר כך סה סטוי
 ומי עמחסיסו עמך עמחסיס כלו:

רשי

לרוך: (ד) רחמי מעושק. תחרמי מן העושקים אותך:
 (ה) הן גור יגור. ידע ויגור אותו שאלו אני עמו: מי גר
 אתך. מי אשר נאסף עליך למלחמה: (1) אנכי בראתי
 חרש. ואפי אשר בראתי משחית לחבל:

מ"י סמחסיס מוילא כלי סכויס למסוט עמו סככ
 כרחמי איס עמחסיס לחבל. כרחמי איס עמחסיס לחבל
 חס סכלי סכוט. כ"ל גמי מנכר כך סה סטוי
 ומי עמחסיסו עמך עמחסיס כלו:

דעס פירוש עברי סימש געפינט מען ביא דער תפורה פון דער וואך.

כתובים תהלים

לחשק מיסוד ומלכות דוא שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רח יאהרונהי נמשח ריסדא אד
ארנ ארני נמש ארני רח אלק דלת נון יוד נמשח דמלכות יו דו וו הו חיה יחידה דימד דהנה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א קומה יהנה | באפה הנשא בעברות צוררי ועורה אלי
משפט צוית: | ג נעת לאמים חסוכבך ועליה למרום
שובה: | ג יהנה ידן עפים שפמני יהנה בצדקי ובתמי
עלי: | ד יגמרא נע | רשעים ותבונ צדיק ובחן לפות
דליות אלהים צדיק: | ה מגני על־אלהים מושיע ישראל:
אלהים שופט צדיק ואל ועם בקל־יום:

נישפבלין צדיקי ודמן לבדי וכליו אלהא וקאה: ח תביסי על אלהא פריק תרציה לקא: ו אלהא
 ביקא וקאה ובהקוף רגיו על רשועי פרי יוקא:

מצורת דוד

(6) קומס ס' ר"ל סס כי לא חספסי סכול פין לוי מיקס
 רין עליו וכל אשיו פך קומס ס' כספך וכנשח כמס שתיס
 פכרס על לזכרי סכומס (כי סכסכ"ס מושכ דין סכוס"פ סוט
 סמחז ומחסיס): ומורס לוי. ולי מורכס כח סורוס לסמכר
 עליס נעכות כמס נקס עמפעס אסר לויס וגורס עליס כ"ל
 פ"י יכיס נקס סכספע: (3) וסרס. ופך סס פדס סליומס
 סכסס לחזור לחריך לסויסע לס שוכ למרוס כמכורס לסס: חק
 עמס וכל ספן פליס: (ג) ס' דין עמיס. כספדין ספמיס
 כמפעס סכרוי לו שמוס חמי כפי דתך וכמוצי אסר על כ"ל
 גור. סכע סכרשטיס עמויס חמלן מליסס לכלות מן ספולס וסס סלוקס לקיום עמוד על כנו וכסיפו: וכמל סלס
 סכס סכסיס עמן נכוס וכלויו על סלריק יודעס כי לבלו פלס עמך: (ס) מושיע. לפי סוט מושיע ישיי לכ: (1) שופט
 דיק. שופט עפעס סלריק וכוסס ככל יוס פל סכרמיס לו:

רשי

(ח) קומה ה' באפך. על אונאי: משפט צוית. תועס
 כמעס כרוז: (כ) וערת לאומים. חס סמכוכ
 להושיעס תחרמק מעליסס ולמרוס אונה: (ג) ה' ידך
 עמיס. סודך דתך מעלינו ומתנו על האומות: (ד) יגמרא
 לשון כליון: (1) שופט צדיק. חתה לספוט נדק: ואל
 וועם ככל יום. כסרואה מעסה סכרשטיס:

ספמיס לפי כמפעס סכויס ומן סכסכסיס סכפעס ידן: (ג) יגמרא
 סכע סכרשטיס עמויס חמלן מליסס לכלות מן ספולס וסס סלוקס לקיום עמוד על כנו וכסיפו: וכמל סלס
 סכס סכסיס עמן נכוס וכלויו על סלריק יודעס כי לבלו פלס עמך: (ס) מושיע. לפי סוט מושיע ישיי לכ: (1) שופט
 דיק. שופט עפעס סלריק וכוסס ככל יוס פל סכרמיס לו:

פירוש ע"ם

(א) קומה ה' באפך דוד הקלה קעם ביא הקביה
 שפמיס־אויף מיס דיין פעם תישא בעברות
 צדיקי דוא אלקס ריך דערדייבין מיס פעם אויף
 מיינע שונאים ויעדה אל משפט צוית אונ דערנועק
 פון סינגען וענין ועל משפט וואס דוא האקמ
 שוין לאנג גיבאסין צו שטראפן דעם מענש
 וואס שוהט שלעכט צו ויין חכר: (ב) ועדת לאמים
 הייבנך ריא פארואמלונג פלעקער וואס ווילען
 סיד פאזן שלעכטס, זענען ניי כאך פאר נאמולט

המפריש בקצת תרומה ומעשרות. כגון שהיה לו מאה סאין עבל והוציא מהם סאה תרומה וכדעמו להפריש עדיו השאר חוזר ומוציא מאותו הכרי עליו עד ג' סאין כשעור התרומה להטבל הוא פועלה בידו ולא היה צורך מתוקן: אבל לא למקום אחר. אם יש לו ק' סאין אחרים של עבל אינו יכול להפריש עליהם מאלו שהוציא מקצת תרומתן (ב) דלגבי אחרים תלינן דלמא מן המתוקן הוא הוציא עליהן ולא מן הטבל שבו ודבי מאיר שרי אף למקום אחר. ואין הלכה כר"מ:

המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא ממקום אחר. רבי מאיר אומר אף מוציא הוא ממקום אחר תרומה ומעשרות: ב' מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני, מפריש עד שמונה סאין ואוכלן. דברי ר"מ, והכ"א אינו מפריש אלא לפי

(ב) וי"א ממקום אחר וחס גיבס כר"מ ופירשו מלין שיליא סמכומה ע"ז שהפריש פניס וביס ולא יפריש פניו ומק"ב: (ג) וי"א כר"מ דהדיקו מהפסוק אינו פסון למח לפני אלא שם פטריה פסכסא מפריש ג"כ אופן מ' סאין ופטריה סמס:

המעשרות וראה הפועל את כ"ע"ה עתן ממגורתו סאה לבן לוי וסאה לעני רמ"א לוחו פועל יכול לחבול מן המגורה שמה סאים למסתחא כחורת מעשר ראשון נתן ללוי וכחורת מעשר עני נתן לעני והרי יש כאן ה' סאים מהוקיטין ומעט יותר (ב) והע"פ שלא ראהו הפריש תרומה גדולה לא נחשדו ע"ה על התרומה: ורוב"א לא הפריש כה"כ אלא לפי חשבון סעודה זו שרואה הפועל לחבול חללו והשאר מתנה בעלמא הוא דיהיב ללוי ולעני הלכך איין הפועל יכול לחבול עד שיכלו מ' סאים כדברי ר"מ חללו אותה סעודה שהיה לו לחבול חללו ותו לא. פי' אחר נתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם וכשבא להפריש שמה סאין מן המגורה ולאכול חותם על סמך הכני סאים שנתן לבן לוי ולעני אינו יודע אם חותם שני סאין קיימים אם לאו רמ"א מפריש מ' סאין ולאכול על סמך חותם שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחוקת שהן קיימים: והכ"א אינו מפריש אלא לפי חשבון.

פירק דא המפריש מקצת תרומה ומעשרות ונתן אייגער האם הונדערקט סאה הבואה, דארף ער געבין פון וי"א צנויניא סאה הרוקה אונ צעקן סאה מעשר און ער האט רעדן ווייל נאר ארויס גינוקען ארויס קאה אויף הרוקה אונ פינף סאה אויף מעשר וגעען דאך נאר גימעשרת גינוארין פופציג קאה מוציא סמט תרומה עליו קעג ער נאכדעם ארויס געקען נאך אסאה אויף הרוקה אונ פינף סאה אויף מעשר אויף דיא אנדערע פופציג, אונ מען זאגט גיט סאמער וועט ער איצט געקען די הרוקה אונ מעשר פון די פופציג וואס געען שוין גימעשרת גינוארין וועט עס ויין מן הפסור על החיוב, ווייל ער מעשרת דיא זעלבנע הונדערקט האט מען איהם סתיר גינען צו געבין די איבעריגע הרוקה אונ מעשר פון די זעלבנע הבואה אבל לא פסקים אחר אקער נאכדעם וויא ער האט ארויס גינוקען דעם ערשטען סאה הרוקה אדער די ערשטע פינף קאה מעשר, וויל ער אפ שיינען פון די הבואה הרוקה אונ מעשר אויף אנדערע הבואה, סאר ער גיט, ווייל סאמער וועט ער געקען די הרוקה אונ מעשר פון דיא פופציג סאה וואס געען שוין גימעשרת גינוארין, גיט ער דאך מן הפסור על החיוב, רבי

פירוש ע"מ

שעלעכטס זאל פארלענדן דיא רשעים, יתכונן צדיק וועט דער צדיק געשטארקט ווערן יבתיח לבית יקליות אלהים צדיק הקב"ה פרוקט דאך אונ ווייס די הארצער אונ דיא נירען פון דעם צדיק, ווייסקטן דאך מיינן גערעכטיגקייט: (ו) סגני על אלהים מיינן שעשיצונג איז אויף הקב"ה שישיג ישיג לב ער העלפט דיא קענעמשין וואס האבין גוטע אונ פרוקע הארצער: (ז) אלהים שופט צדיק הקב"ה משפט דעם צדיק, ויאל זיינס אונ, ער משפט דעם קענעקש וואס דערצערונגת הקב"ה, אונ דער משפט איז בכל יום אלע זאגן:

הקיימים אם כל השני סוף קיימים מפרש עליהן ח' סוף
ומעט יותר ואם אין קיימים אלא הזין אינו מפרש וצליה
אלא ארבע סוף לפי השנון מה שנמלא מן קיימים כך
מפרש עליהם ולא יותר (ג) והלכה כחכמים : ג עין

יפה אחד מארבעים .
מי שחזק נדיב לב ותורם
בעין יפה מפרש אחד
מארבעים : והבינונית
אחד מחמשים . לאו דברי
כ"ט נהו אלא ח"ק קאמר
לה ומעין יפה דכ"ט אה

למד לדבריהם עין רעה ובינונית אף על גב דלא תני לה
כמתני' : ועלה בידו אחד מששים . כגון שתרם מאומד
ועלה בידו אחד מששים והוא עין רעה : חזר והוסיף
חייב במעשרות . לכבר נספור ואין סם תרומה הל על
מה שמוסף הלכך התוסף הולא חזר על גב גמור וחיבת
אחד משמרות : מששים ואחד . כגון שהיו בכרי ששים ואחד
סאה ועלה בידו סאה אומה סאה תרומה ויחזור ויתרום .
כחו שחזר למוד (א) הוא רגיל) לתרום אחד מה' יפרש
עדיין אחד מששים כסאה ואם הוא רגיל לתרום אחד מה'
ובמשקל : כלומר מותר שחזר תרום מותר לתרום אחד מה'
התרומה : אף שלא מן המוקף . דכפר ר"י דלא לתרום מן המוקף אלא כהתלת תרומה ואין הלכה כרבי יהודה :

(ג) כלומר ולאו יכול לסמוך שכלם בחוקה קיימים אלא לרין
שיפכר לו כעה קיימים ולפי מה שנתכר לו שקיימים כך
יפרש עליהם וליד דהנין כסוף פ"ג דגייטין סמעה פירוש כל'
מפרש עליהן בחוקה שכן קיימים דמסת פירוש אלו
מפרש ואין כלן חשש שנתכלו אלא שעת נאכדו ולכא לא
קייטין דלא שריא אכל סמ

שוכנסו לתפריס ללוי וכל
יש תבוס שעת נאכלו :
(ה) ומארבעים . דכתיב (יחזקאל
[ט] ואת סמריה אשר קיימו
ששים סליפה מחומר סמסיס
וששים סליפה מחומר סמסיס
והומר שלשים סוף וחיפס ג'
סוף נעלה ששים סליפה חזי

סאה וששים סיינו כ' ששים כ'
סמס ומחלה לב' חומרים לחומר חסיס ולחומר סמסיס סוי אחד
מארבעים יבוס' [ג] מששים . דכתיב כ' ששים מחומר דסינו
סאה על סוף : [ג] מחמשים . דכתיב (מכילתא) מחמשים בני
יסאל סקה אחד לחזן סם סמסיס לב' סם סמסיס אוחו סוי סוס
כוס סם ז' ס' אף סמסחו כמקום סמר ס' וסינו מדס כינונית
ססיס דכוב בני אדם : [ד] מששים . דלרשינו נתי ששים סליפה
מחומר חסיס למדיה וששים חזי סאה וסוא חלק
ששים מחומר ססוא ז' סוף : [ה] סוף כו' . דלכיל ססיל
לכיל ססוס דלי סמסא דכסיבור סוי תרומס ואלי' נעלה

נעלאו דכשאר עדיין י"ח סוף שלח נתרמו : במדה
דבמשקל : כלומר מותר שחזר תרום מותר לתרום אחד מה'
התרומה : אף שלא מן המוקף אלא כהתלת תרומה ואין הלכה כרבי יהודה :

נאר די איינע קענדע וואס דער ארבייטער דארף
איצט עסין . אונ וואס ער האט גיגענען דעם לוי
אונ דעם עני אנאנצע דאך האט ער גמיינט נאך
דעם השבון וויפיל מען דארף קענען די איצטיגע
קענדע וואס דער ארבייטער קענט עסין זאל זיין
כעשר . אונ דיא ארבעריגע האט ער זיין גיט
גיגענין פאר מעשר נאר ער האט זיין גשיינקט
דעם לוי אונ דעם ארעם מאן . דריבער קאר דער
ארבייטער גיט מעהר עסין נאר די איינע קענדע :

ג שיער תירוקה וויפיל דארף מען געבין תרוקה זון
יש אתה מארדמים איין גיטע אויב דאס הייקט ער
פארניגט דעם כסון גיט ער איינע פון פערציג .
בית שמאי זאגן משלשים איינע פון דרייסיג ותבטנית
פחסיים אונ איין קיסטעלער מענישן ער איז גיט
קאדע אונ גיט מילך גיט איינס פון פופציג והרעה
מששים אונ איין שלעקבער אקאדענער גיט איינע
פון זעקציג תרם וצלה בידו אחד מששים אויב דער
מעניש וואס גיט אלע מאהל תרוקה איינס פון
פערציג אדער איינס פון פופציג האט אפ גשייט
תרוקה אונ האט גיט גימאקסין ווויא דער רין איז
תרוקה מאר קען גיט מעקסין נאר ער האט אפ
גישאצט די ביסיל וואס ער האט גינגומען פון די
תבואה פאר תרוקה אונ ער האט גמיינט אז דא
קענט זיין איינס פון פערציג . דער נאך האט ער
גיגען עס איז נאר איינס פון זעקציג תרופת ואין
צידך לתרום איז דאס גיטע תרומה אונ ער דארף גיט
אפ שיעדען נאך אקאל תרוקה תר הוסיף אויב ער
האט אקער צו גליינט צו די תרוקה נאך תבואה
ביו עס זאל זיין איינס פון פערציג תיב במעשרות

די ביסעל תבואה וואס ער האט צו גליינט איז
גיין תרוקה אונ ער מוז פון דעם ביסעל געבין
מעשר צום לוי אזוי וויא פון דיא נאנצע תבואה
זיינע נער דארף געבין תרוקה איינס פון פערציג
מיט איין מאהל אקער גיט בימלאך וויין זלה
בידו מששים תרופת אויב ער האט גיהאט איין אונ
זעקציג סאה תבואה אונ ער האט גינגומען פון זיי
תרוקה אן אקאס נאר ער האט אפ גישאצט .
אונ נאכדעם האט ער גימאקסין אונ עס איז
גינען איין סאה האט ער דאך אפילו וויא אעין
העה אויך גיט גיגענין ווארום אונ געה גיט
איינס פון זעקציג אונ ער האט גיגענען איינס
פון איין אונ זעקציג איז דער רין תרופת תרופת
תרופת דאס איז תרוקה נאר ער דארף געבין תרוקה
נאך אקאמאל כמות שהוא למד אזויא וויא ער איז
גינען אונ אויב ער גיט אלע מאהל תרוקה איינס
פון זעקציג איז דאך נאר געבליבען איין סאה
וואס ער האט פון איר גיט גיגענין תרוקה זאל
ער געבין אעקציג חלק סאה תרוקה אויך דער
סאה אונ אויב ער גיט אלע מאל איינס פון פופציג
איז דאך געבליבן ערף סאה דארף ער געבין
אפופציג חלק פון די ערף סאה אונ אויב ער גיט
אלע מאל איינס פון פערציג איז דאך געבליבן
חלק פון איין אונ צונואנציק נאר ווייל מן התורה
איז דאך שוין אפ גישיידט גינארין תרוקה פון
נאנצין . דריבער דיא תרוקה וואס ער גיט איצט
נאך אקאל קענען ער געבין גמדיה מיט אקאס וימשקל

מאשרים לבטלה שאם היה רוזה היה דורסן ומערבן הכל ביחד (ו)אם שמורה נפלה מעלה אחת מן השמורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלכנות והשאר חולין כשהיו: עגולי דבלה. דלנות תחנים הדרמים כעגול: גדולים מעלים את הקטנים. אם יש שם ל' עגולים קטנים וכ"ה עגולים גדולים וא' מן הגדולים כשרים מן הקטנים ופסל לחוכו עגול קטן של תרומה מסייעות כולן לבטל וכן עגולים ומלכנים עגולים הם הדרמות כעגול מלכנים תחנים הדרמות

על נאחיו ק"ב חלק ממאה תרומה שטעלה כמו שסיפרים סוף בק"ה סוף סוף (למ"ה) סוף סוף לר"י שפיס כל חולין כדי שיהיה שטות סוף כל ספרים: הכ"ס: (ו) ואף כי אין מכלין חסוד לכהלה כמ"ה: כ"ס: פ"ט ס"ג לספרות כהיה אלכ כה"ג

עגולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים, העגולים מעלים את המלכנים והמלכנים מעלים את העגולים, ר' אליעזר אומר, ור"ע אומר בירודע מה נפלה אין מעלות זו את זו ובשאינו ירודע מה נפלה מעלות זו את זו: מ"ב ביצה ג' האנים שחורות ונ' לבנות, נפלה שחורה, שחורות אסורות והלבנות מותרות, נפלה לבנה, ומלכנים הדומין לאותה

שפלה אסורים: בירודע מה נפלה, שמורה או לבנה: אין מעלות. לפי שיכול לאכול אחרות וכיון דמותות הן אין מסייעות לבטל הכל אם אין ירודע אם שמורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכלן כספק חיבור מעלות זו את זו והלכה כר"ע: מ"ב ביצה. לפרושי מלתיס דר"ע קהתי:

אנו אויב עם איז ארין גיפאלין אשנארצע פייג פון הרובה העלפין דיא נייסע צו דיא שונארצע קבטל צו ויין דעם שונארצין פייג פון הרובה. אונ ער נעמט ארום איין פייג אונ גיט דעם פלון פאר הרובה אונ די איבעריגע זענען חולין זעלי דבלי פייגען צו זאקען נימערעפענע אונ עם איז גימאכט פון פיר פייגען איין שטיק אקאייילקריגע, נועמט עם גערופין עגולי דבלה, זאגט די משנה הגדלים פלים את הקטנים אויב איינער האט גיהאט פופציג עגולים קליינע אונ פינף אונ צוואנציג עגולים גרויסע וואס יעדער, עגול אגרויסער איז אזוי וויא צווייא קליינע, אונ דיא עגולים זענען גינען חולין, אונ עם איז צו מישט גינארין אין פייג איין עגול אקליינער פון הרובה, העלפין די פינף אונ צוואנציג גרויסע עגולים וואס זיי זענען אזוי וויא פופציג קליינע עגולים צו די פופציג קליינע עגולים קבטל צו ויין דעם קליינעם עגול פון הרובה. ווארום דאס נועמט גירעקיגט וויא הונדערט קליינע עגולים, אָדער פאר קערט, ער האט גיהאט פופציג גרויסע עגולים אונ הונדערט קליינע עגולים, וואס יעדער צוויי קליינע עגולים זענען גרויס וויא איין עגול אגרויסער ווייסקט עם צו זאקען הונדערט גרויסע עגולים אונ אויב עם איז צוא מישט גינארין איין גרויסער עגול פון הרובה אין די עגולים פון חולין תקפנים פליו את הגדלים העלפין די קליינע עגולים צו די גרויסע קבטל ויין דעם עגול פון הרובה העגולים אויב ער האט גיהאט פופציג עגולים פייגען צוא זאקען נימערעפען אקאייילקריק אונ פופציג מלכנים ופייגען צו זאקען נימערעפען פיר באקמיג וויא אציגעל אונ זיי זענען גינען חולין, אונ עם איז צו מישט גינארין צוויישען וויא איין מלכין פון הרובה העלפין את המלכנים העלפין די עגולים צו די מלכנים קבטל צו ויין דעם מלכין פון הרובה יעדער עם איז צו מישט גינארין צוויישען זיי איין

עגול ואקליינערע שטיק פייגען פון הרובה והמלכנים פליו את העגולים העלפין די מלכנים צו די עגולים קבטל צו ויין דעם עגול פון הרובה. כפי אילעזר זאגט אויב עם איז גינען פופציג פייגען שונארצע אונ פופציג פייגען נייסע, אויב עם איז ארין גיפאלען צוויישען וויא אשנארצער פייג הרובה זענען אלע שונארצע פייגען אסור אונ די נייסע זענען מותר, אונ אויב עם איז ארין גיפאלין אנויסקע פייג הרובה זענען נייסע פייגען אסור אונ דיא שונארצע זענען פופציג אונ ער האט גיהאט גרויסע עגולים פופציג אונ קליינע פופציג, אויב עם איז ארין גיפאלען אגרויסער עגול הרובה זענען אלע גרויסע עגולים אסור אונ די קליינע זענען מותר, אונ אויב עם איז ארין גיפאלען איז ארין גיפאלען אקליינער, עגול הרובה זענען אלע קליינע עגולים אסור אונ די גרויסע זענען מותר, אונ אז ער האט גיהאט מלכנים ופיר באקמיג אונ עגולים אקליינער די פופציג אונ די פופציג, אויב עם איז ארין גיפאלען צוויישען וויא איין עגול הרובה זענען די עגולים אסור אונ די מלכנים מותר, אונ אויב עם איז ארין גיפאלען איין מלכין הרובה זענען די מלכנים אסור אונ די עגולים מותר, רבי עקיבא זאגט גידע מה נפלה את פשלות ו את זו אויב קען נויס וועלדער קיין איז ארין גיפאלען העלפט גיט דער אונדערער קיין צו קבטל ויין די וואס איז ארין גיפאלען זאגט דיע מה נפלה פשלות ו את זו אונ אויב קען ווייס גיט טעלדער אין איז ארין גיפאלען העלפט איין קיין צום אונדערען קבטל צוא ויין דאס וואס איז ארין גיפאלין: מ"ב ביצה תמשים תאנים שמורות תקפנים לקנות די משנה איז מפורש וואס רבי עקיבא האט גיזאגט, פופציג פייגען שונארצע אונ פופציג פייגען נייסע נפלה שחורה שחורות אסורות. והלכות מותרות אויב עם איז ארין גיפאלען אשנארצע פייג הרובה זענען דיא שונארצע אסור אונ דיא

דבון ר"א מחמיר. כהא דתנינן לעיל אכל כחאי דבטינה למימר לקמן הוה חפכא: בדורם לימרא קציעות. ליקרא על תחית יכישם של תרומה: ע"פ הכר. של חולין והרכה כדון יש ואין ידוע כחיה כד דרסה וככל כד יש מהא ליערות של חולין אפי' אין כלן מהא כדון שרי ר"א וקף על פי שידוע הוה שהליתר על תרומה היא כפי הכד ואינה מעורבת עם החולין רואין אותן כאלו נפרדו ממקומן ותעברו החולין בתרומה ועולין כחד ומאה ורבי יהושע סבר כיון דלאיה מעורבת אין התחתות מסייעות לכתל את העליות

שאינו מרכס כסיפר אלא טעמה סאיסור ממכות ססיס ומסיידינדי למרכס ימד ככס"ג י"ל דשרי לכתל לכתסל וי"ס אסר. סיכות: [ין דבון כו'. וספטס: כסנו ססוס: כ"ד] (דף ע"ג) דלא דמי דספטסות אינס לרואס לסיוס כספס דישוע שלטסל ססמכותס יכרסו מוסק סיין סלכנוס (וספטס דרי' דכסן ללא סיין לומר סס היה לרואס סיה דורס ומערינן סיין דרובוסו וסופדוסו סן. כ"ד): [כ] פעלות כו'. אף ס"ס סלינן נספס דישוע סהיו סמכותס סרוב דרסנן. סס: (י) וסידוס ספסוק ססס על סני ססיס ולס ססיר ומכמיס סהיליו סלס חרמיס זחל למסיס סס סלמעלה: [ג] ססס. גניססס סה"כ ל"ג סלס סלס וסיהו גס סמוס ל"ג יש למסן ס"ס ס"י ס"כ וס"ק סס יש כסיו וגס סס סססיו סלס

אלה השוליים מותרים והסנימ' אסורים עד שיהיו סס מאה כדון ותכתל פי חכית זה כמלה פומיון והלכה כרבי יהושע: י"א מגורה. אונר סאונרס כו התבואה: וקפאה. הסיר מה שלמעלה תרנוס וי"ף הכרזל וקפס פרולס: (י) אם יש בקפוי תעלה בא' ומאה. מפרס כירוסלמי דה"ק חס יש כספוי סס מה סתתתיו אחר זמלה תעלה בר"א לטעמיה דלחר סתחתות מעלות את העליות וקמ"ל דאף על גב דקפאה ונלי דעתייה סלס כתעריכה עם סתחתות עפ"כ סתחתות מסייעות לכתל: ור' יהושע אומר לא תעלה. רבי יהושע לטעמיה דלחר למיל סלון סתחתות

אין דאך דא הונדערט פונט פייגין חולין ווערט דער פונט פייגין תרוקה בטל, רבי יהושע זאגט לא תעלה עד שיהיו שם פאה פדים ווייל דער פונט פייגין תרוקה אין גיט אויס געמישט גינארין אין דער פאם, נאר ער ליגט אויבען, אין דאך גיט דער ספק אויף דער נאנצער פאם, נאר די נאנצער פאם אין מוקף און אויבען אין אסור, דריבער קענען גיט העלפן דיא אויבןערשטע פייגען צוא ככטל יין דעם פונט פייגען וואס ליגט אויבען, נאר אויב עס אין דיא הונדערט פעקער מיט פייגען אונ גר נויים גיט אויף וועלכער פאם ער האט גיליינט דעם פונט פייגען תרוקה ווענען דאך אלע פעקער פייגען אין ספק ווענען וי"א ככטל דעם פונט פייגען תרוקה וואס אין אויף איין פאם: י"א סאה תרסס שפנלס על פי סנידה וקפאה ווען איין סאה תבואה וואס אין תרוקה אין אריף גיפאלין אויף אשייער תבואה פון אויבען, אונ קען האט דיא נאנצע אויבערשטע תבואה אראפ גינזוקע זאגט רבי אליעזר אס יש ככטוי פאה סאה תעלה נאדיר ופאה אויב עס אין דא אין דעכ שייגער תבואה וואס ווענען חולין הונדערט סאה רעכיבט קען גלייף וויא דיא סאה תרוקה וואלט גינזען אויס געמישט אין נאנצין שייגער, ווערט די סאה תרוקה בטל, (אונ אויב עס אין ניקא הונדערט סאה תבואה אין דעם נאנצין שייגער אין דיא נאנצע תבואה אסור אפילו דיא אויבןערשטע תבואה אויף) רבי יהושע זאגט לא תעלה ווייל דער סאה תרוקה ליגט נאר אויבין ווענען נאר דיא אויבערשטע תבואה אסור און דיא אויבןערשטע תבואה ווענען גיט אסור דריבער קענען גיט דיא

ווייסקע מוקף נפלה לבנה לבנות אסורות. ושחורות מותרות אונ אויב עם אין אריין גיפאלען אנווייסקע פייג תרוקה ווענען די ווייסקע אסור אונ די שנווארצע מוקף קשאט ידוע מה נפלה פעלות וו את וו: זונ אויב קען ווייס גיט וועלכער פייג אין אריין גיפאלען אנווייסקר פייג אדר אשנווארצער פייג העקלט איינע צו די אנדערע עם נאל גירעכיבט ווערין עם אין דא הונדערט פייגין חולין ווערט בטל די איינע פייג תרוקה ביו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל אין דעם דין וואס אין ווענער משנה אין גישטאמען מאכט רבי אליעזר שווערער דעם איסור אונ רבי יהושע מאכט גרינגער דעם איסור: י ידיו רבי אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר אונ אין דעם דין וואס נוייטער וועט שטיין מאכט רבי אליעזר גרינגער אונ רבי יהושע מאכט שווערער בדורם לימרא קציעות על פי הכר ווינו ידיו איהו ווען איינער האט איין גיפקעט אפונט פייגען גיפקענטע פון תרוקה אויף אפאס וואס אין דער פאם אין גינזען הונדערט פונט גיפקענטע פייגען פון חולין, אונ עם ווענען שוואמען אסך פעקער מיט גיפקענטע פייגען פון חולין, אונ ער נויים גיט אויף וועלכער פאם ער האט אריף גיליינט דעם פונט פייגין פון תרוקה זאגט רבי אליעזר וואין איהו כחילי סס פרוחה דתחתות פעלות את העליות אפילו קען נויים אז דער פונט פייגען פון תרוקה ליגט אויבען אויף דער פאם אונ זיא אין גיט אויס געמישט גינארין אין דער נאנצער פאם, ווענען דאך די אויבןערשטע פייגען גיט אין ספק פון דעספונענין ועהט קען גלייך וויא דער פונט פייגען וואלט אויס געמישט גינארין אין דער נאנצער פאם, אונ אין דער פאם

מסייעות לנצל : סאה תרומה . סומא למתיה דר"י היא וה"ק כיון דלא תעלה כ"ד יעשה יקפידה יסיר מה
אף למעלה ומעט סביב לה עד שיעד שהסיר כולה והשאר הכל חולין : אמר בן למה אמרו . מחני' סירד על מלתיה
דדכוי יהושע א"כ כזויה מקום אמרו תרומה לריבה א' ומאה כיון שיש תקנה בקפוי ומשני בשאין ידוע אם
נכללה הסאה במנורה אחר שפגלה ע"פ המנורה א"כ מתחלה אין ידוע להיכן נכללה והלכה כרבי יהושע :

סאה . סו"ט [ט] פי"קוס .
ככל כ"ף נחם ס"כס קוסוס
נדלווס כרבה פשויות למדס
וסוס מלס סכ"כוס לכל לפי'
ס"כ"כ נכלס כפסווס י' סיר
דלפי סת"קמקוס אין מסתכ"כין .

שנפלה על פי מנורה יקפידנה . א"כ למה אמרו
תרומה עולה באחר' (כמה אם אינו ידוע אם
כלולות הן או לאין נפלה : יב' שתי קופות ושתי
מנורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ואין
ידוע לאיזה מהן נפלה . מעלות זו את זו . רש"א
אפילו הם כבתי [מ] עיירות מעלות זו את זו :
אחת מהן לתוכן חציה תרומה . ואמרת

יב' שתי קופות . וכל א' י'
סאה : ואין ידוע לאיזה מהן
נפלה . ושתי קופות מסתק
ואם רצה להעלות סאה מזו
מעלה מזו מעלה מחלה מזו
ומחלה מזו מעלה ומתי
קופות אפילו הן כשני בתים
ואין ידוע לאיזה מהן נפלה

סאה של תרומה מעלות זו את זו מפני שדרכן להספוט והן מטלטלות ממקום למקום ופטמיהם סתמטרבות זו עם זו אבל
שתי מנורות שלחן מטלטלות בזמן שמתיהן כדית א' מעלות זו את זו ואם הן כשני בתין אין מעלות זו את זו : רש"א
אפי' הן בשתי עיירות . ואין הלכה כר"ס : יג' שנפלה אחת מהן . גולדה אחת כיוצא בהן ואינה נכרת מביתן

וייא אינן מען וייתים נים אין וועלעךער , ונענען דאך
ביידע אסור פון ספק פעלות וזאת וועלעךער איינע
דיא אנדערע צו סכמל זיין דעם סאה תרומה .
איב אין ביידע קערב צו זאמען איז דא הונדערט
סאה חולין ווערט דיא תרומה כמל , אונ ער נעקט
ארויס איין סאה צו געבין דעם בהן פאר תרומה
פון וועלעךער קארב , ער וויל , אנדער ער נעקט פון
דער קארב פון דיא האלבע סאה אונ פון דער
אנדערער קארב איין האלבע סאה , אונ פון דין
אין אפילו דיא צווייא קערב ונענען אין צווייא
שטובין אונ מען וייתים נים אין וועלעךער קארב
איז אריין גיפאלן דיא תרומה פון דעקסווענין
דעכינט מען וייא צו זאמען אונ איב אין ביידע
קערב צו זאמען איז דא הונדערט סאה חולין
ווערט דיא תרומה כמל , ווייל דיא קערב מראנט
מען פון איין ארש אויף דעם אנדערין מען זיין
מען זאל נייא אויס מישיין צו זאמען , אנדער צוויי
שייערס וואס מען מראנט וייא נים פון איין ארש
אויף דעם אנדערין , איב וייא ונענען איינער ביי
דעם אנדערין . אונ עם איז אריין גיפאלן איין
סאה תרומה אונ מען וייתים נים אין וועלעך
דעכינט מען ביידע צו זאמען אונ איב עם איז
אין ביידע צו זאמען הונדערט סאה חולין ונענען
וייא כמל דעם סאה תרומה אונ איב ניי ונענען
וויית איינער פון אנדערין דעכינט מען וייא נים
צו זאמען נאר וייא ונענען ביידע אסור , אונ רבי
שקען זאגט אפילו הם בשתי עירות פעלות וזאת ו
דיא צוויי קערב ונענען אין צווייא שקען דעכינט
מען וייא אויך צו זאמען כמל זיין דיא סאה
תרומה : וזאת כיי ייסי שפגלה אמת בלפני רבי גמקא
בהמשם אגודות של ירק שפגלה אמת בלפני רבי גמקא
תרומה האם רבי יוסי גינאגט עם איז גינאגט
אשאלה פאר כיי גמקא אין פוסעין גינאגט
ירק חולין איז צו שיטט גינארין אבינוסל ירק

אונקערשטע תבואה כמל זיין דעם סאה תרומה
וואס ליגט אויבין ווייל וייא ונענען נים אין דעם
קמל . אונ ווייל דיא אונקערשטע תבואה דעכינט
יך נים צו זאמען מיט דיא אויבערשטע תבואה
איז דער דין אזוי סאה תרומה שפגלה על פי סטרה
יקפידה איין סאה תרומה וואס נייא איז ארויף
גיפאלן אויף איינער תבואה פון אויבין , אפילו
עם איז גימא אין גאנצין שיינער הונדערט סאה
חולין דארף ער נאר אראפ נעמען דיא גאנצע
תבואה פון אויבין ביז ער זאל וויסען געוויס אז
פון די אויבערשטע תבואה איז נאר נים גבליבען
איז דיא אויבערשטע תבואה אין גאנצין סוהר ,
וואו דיא ווערמער סאה תרומה שפגלה על פי
סטרה יקפידה דאס זאגט אלץ רבי יהושע
זאס בן לפת אפילו תרומה עולה באהר ויאה פרענט דיא
סשנה נאך רבי יהושע אז עם איז גינג מען זאל
נאר אראפ נעמען דיא תבואה פון אויבין צו
וואס האט מען גינאגט אז תרומה ווערט כמל
אין הונדערט אונ איינס חולין , ונענען דיא
קשנה אם איז ידוע אם בלילות הן דאס איז אויב מען
וויית נים צו די סאה תרומה איז געבליבען ליגען
אויבין אנדער נייא איז אויס געמישט גינארין אין
דעם גאנצין שיינער אז זאן נפלה אנדער מען האט
פאלד פון אנהייב נים גינאקט ווא דיא סאה
תרומה איז גיפאלן אויבין אנדער איז מיטען דא
דארף מען נייא זאל האבין אריין גיפאלן אין
הונדערט סאה חולין : יב' שתי קופות ושתי מנורות
עם ונענען גישטאגען צוויי קערב תבואה חולין ,
אין דער קארב איז נים גינען הונדערט סאה אונ
אין דר אנדער איז אויך נים גינען הונדערט סאה
אנדער צוויי שיערין אין נענען שיינער באוונדער
איז נים גינען הונדערט סאה חולין שפגלה סאה
תבואה אמת בלפני רבי יוסי גינאגט אונ עם
איז אריין גיפאלן אסאה תרומה אין איינער פון

ואותה הגדה היתה חולין וחלה תרומה: שהיו שם ק' ושני חציון. עם האלי של תרומה שבה ואשמיעין רבי יוסף סלין הגאון שהיה לא שיהיה לפני תעלה, לא שהתרומה תעלה תוי"ם: [ג] טלס ושני כ"ו. תרומה מרמטה חלה לפי בחכמים ואחת אלא שהיה שם [ג] מאה ושני טלס לשפחמיר שגמ"ו טלס חצאים: חקן טיס ספפסס. תוי"ם: חמדת כיון שהיא תרומה מעורבת כחולין:

אין איין אונ פופציג אלא שהיו שם פאה וישני חצייס נאר ווייל קען איז גיט מבטל דעם נאנציג בינזול נרק וואס איז אריין גיפאלין. נאר דער האלבער בינזול נרק פון תרוקה ווערט בטל. אונ האלבער בינזולאך זענען דאך דא הונדערט אונ צווייג. הונדערט אונ איינס חולין אונ איינס תרוקה:

וואס דער בינזול איז גינען איין האלבער חולין אונ איין האלבער תרוקה. אונ דער בינזול איז גינען אזוי גרויס וויא איינער פון דיא בינזולאך פון חולין ואפתי לפני מעלה האב איך גיזאנט פאר דבי זעקיבא עם ווערט בטל לא שהתרומה מעלה בחכמים ואחר אונ גיט ווייל תרוקה ווערט בטל

רש"י

נמרא ברכות דף גר ע"ב

שימור. מן המזיקין: חולה. שברע מזלו לסיכך השד מתגרה כי וכן היה אשה שילדה וכן חלה. חתן וכלה וחלמידי חכמים מקלחתו מתגרה בהם: והמאריך על שלחנו. שמתוך כך עניים בלים ומתפרנסים: והמאריך בבית הכסא. רפואה היא לו: ומעוין בה. קומר בלבו שיעשה בקשמו לפי שהסלל כיוצא בו. כאב לב. שאין בקשמו נעשית: תוחלת. לשון חפלה, כמו ויחל משה: מזכירין עונותיו. שעל ייהסן מפשטין למעלה כמעטיו לומר כמות זה בזכותו נראים מה הם:

סלסס ה' כלס כלי המיזין דחסד דמלכות דכדיסס אלף למר אמר רב יהודה שלשה צריכין שימור. ואלו הן חולה חתן וכלה. כמתניחא חנא חולה חיה חתן וכלה. ויש אומרים אף אבל. ויש אומרים אף ה"ח כליליה. ואמר רבי יהודה ג' דברים המאריך בהן ארבינו ימיו ושנותיו של אדם ואלו הן המאריך בתפלתו, והמאריך על שלחנו, והמאריך בבית הכסא. והמאריך בתפלתו מעליוותא היא והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעוין בה סוף כא לירי כאב ד' יצחק שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם

לב, שנאמר תוחלת ממושבה מחלת לב, ואמר ואלו הן. קיר נטווי, ועוין חפלה, ומסור דין על לאנג איז דען דאס גוט ווא אפס רבי חייא בר אבא אפס רבי ייהונו רבי חייא בר אבא האם דאך גיזאנט פון רבי יוחנןס נועגין כל תפאריד גיפלות וישנו בה דער מענקש וואס דאווינט לאנג אונ ער טראכט טייל איך האב אזוי גוט גיזאווינט געוויס וועט הקב"ה סיר געבין אלץ וואס איך האב ביי אים גיבעטין סוף קא לירי כאב לב דער סוף וועט זיין ער וועט האבין הארץ שקוערצין, וטארוס ער וועט טארקין ער זאל געקוקען וואס ער האט גיבעטין אונ ער וועט גיט האבין וואס ער האט גיבעטין שגאפס אונ עם שטייט אויך אפס אזוי תוחלת מטשקה חולה לב חתמלה וואס ווערט לאנג גיזאוויגין, וואס מען דאווינט לאנג, פון דעם גריינקסט דאס הארץ, טייל ער האפט צו געקוקען וואס ער האט גיבעטין טין אונ ער געקוקט גיט ואפס רבי יצחק אונ רבי יצחק האט גיזאנט שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם דריי נאכין דעקומאנען אין היסעל די ויגד פון דעם מענקש ותיי הו דאס גענען די דרייא נאכין קיר נטיי אז איינער גייט געבין אונאנט וואס איז איינגעד- בויען וויין צו פאלין אונ מען דארף אים טאן אנס דיא וואנט זאל גיט פאלין אויף איהם, ווערט מען דיא וואנט זאל גיט פאלין אויף איהם, ווערט מען זאל איהם טאן אנס, דערטוייל געטט מען זינען געברות וויפיר זייא זענען גיין חפלה אז איינער

אמר רב יהודה שלשה צריכין שימור. ואלו הן חולה חתן וכלה. ויש אומרים אף אבל. ויש אומרים אף ה"ח כליליה. ואמר רבי יהודה ג' דברים המאריך בהן ארבינו ימיו ושנותיו של אדם ואלו הן המאריך בתפלתו, והמאריך על שלחנו, והמאריך בבית הכסא. והמאריך בתפלתו מעליוותא היא והאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעוין בה סוף כא לירי כאב ד' יצחק שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם אומר רב יהודה שלשה צריכין שימור רב יהודה זאנט ריי ערלייא מענקשין זענען דא וואס מען דארף זיי היסען שדיב זאלין זיי גיין שאדין טאן ותיי הו דאס זענען דיא מענקשין היילת חתן וכלה אקראנקער אונ אהתן אונ אפלה גיפתיקא הניא אין אקרויקא האבין סיר גילעריקט היילת חתן וכלה אקראנקער אונ א אשה וואס האט גיזארין אקינד ווי מען זאנט אקינד געטארין, אהתן אונ אפלה דיא סיר ערלייא מענקשין דארף מען היסען פון שדים גיט אפסרם אף אבל אנדערע זאגין א אבל דארף מען אויך היימען גיט אפסרם אף תלמיד חכם בלילה אונ אנדערע זאגין אפילו אפלימדי חכם דארף מען היסען בייא נאכט ער זאל גיט זיין אליין ואפס רב יהודה נאר האט רב יהודה גיזאנט שלשה דברים תפאריד נהו פאריזין וטיי וישתווי של אדם דרייא זאכין זענען דא דער מענקש וואס טוהט זייא לאנג, דערליינגערין זיי די אהרין אונ די קעג פון דעם מענקש ותיי הו דאס זענען די דרייא נאכין תפאריד גיפלות ער דאווינט לאנג תפאריד גיפלות ווען ער עקט ויצט, ער לאנג בייא דעם טיש דערטוייל קוקען אריקע לייט גיט ער וויין אויך צואעמן תפאריד גיבית דפסא ער ויצט לאנג אין בית הכפסא ער זאל זיך בייין מאכין, דאס איז געוונד, געקענט די נמרא תפאריד גיפלות גיפלות היא אז מען דאווינט

חבירו לשמים. הא לא קשיא הא דמעין בה הא דלא מעין בה. והיכי עבד. דמיש ברחמי. המאריך על שלחנו, דלמא אתי עמי ויהיב ליה מידו, דקתיב המזבח עץ ג' אמות נכוה וכתוב ודבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. פתח במזבח וסיים בשלחן, רבי יוחנן ור"א דאמרי הרוייהו כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו:

דאנוינת און טראכט געוויס וועט מען קיר געבין וואס איך האב גיגעטין, זעהט מען אין הימקעל זייגע בעשים אויב גער איז ווערט מען זאל איהם געבין וואס ער האט גיגעטין ויסר די על חברו לשמים אויב ער גיט זיין משפט וואס ער האט אויף זיין סקר צוא הקב"ה, דהיינו ער זאגט הקב"ה זאל משפטין און שטרופן זייענס פענקש ווייל ער האט קיר שלעכט גיטאן, זעהט מען אין הימקעל זייגע בעשים אויב, ער איז ווערט מען זאל זייענס שטרופן פון זייגעטועניגן, זעהן קיר דאך אז לאגט דאווענען איז גיט גוט, ענקפערט די גקרא דא לא גקשא דאם און קיין בלשא דא דמיני כח חא דלא פטיני דה אויב ער דאווינט לאנג פונה ווייל ער וויל גאט זאל אים געבין וואס ער האט גיבער מיין דאס איז גיט גוט, ווייל מען גיט באלד זעהן אין הימקעל אויב ער איז ווערט מען זאל איהם געבין וואס ער האט גיגעטען, אבער אז איינער דאווינט לאנג מיט פונה און ער פאר לאנגט גאר גיט מען זאל אים געבין, די קפלה איז גוט, און ער וועט לאנג לעבין, פקענט די גקרא ותיכי עמי ויאל זאל אקענקש טאהן אז ער דארף אטובה פון הקב"ה, ענקפערט די גקרא דמיש דחסי ער זאל טייל געטין, גיט מיט איין קאהל דאווענען מיט פונה וועט מען איהם געבין וואס ער פקעט, נאר

ער זאל גיט אויפקערין פון צוא געטין וועט מען איהם געבין וואס ער וויל מען זאל איהם געבין, פקענט די גקרא ויסר די על שלחנו אז ער זיגט לאנג ביי זיין טיש ווען ער עקט וואס איז די נפקטייט ענקפערט דיא גקרא מען זאגט ער ווארט בייא דעם טיש און עקט פאקעלאך דילשא אמי עניא יתיב ליה מידי סאקערה וועט קוקען א זאכעס מאן וועט ער אים געבין עפעס עסין דחסי ווארעם עם שטייט אין פסוק המזבח עץ שלש אמות גבות דער קובץ וואס איז גינען פון האלץ איז גינען הויה דכיי אילין יתיב און נאך שטייט אין פסוק דבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' און ער האט נירעט צוא מייד דאס איז דער טיש וואס שטייט פאר גאט פתח במזבח וסיים בשלחו ער האט ענקעדויען מיט קובץ און האט אויס גילאזין מיט דעם שלחן, פריער אונט ער אים קובץ נאכדעם רופט ער אים שלחן, רבי יוחנן און רבי אלעזר זאגן ביינען נישו שבית המקדש קיים קובץ מכפר על ישראל אזוי לאנג וויא דער קובץ איז גינען אין בית המקדש האט דער קובץ מכפר גינען די עבירות פון די יודין עכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו און איצט אז עס איז גימא דער קובץ איז ככפר אויף דעם פענקש זיין טיש, וואס ער גיט עסין ארביע לייט בייא זיין טיש:

וזהו מקדך רב ע"א ת"ת דלגלות יוד הא ואו הא

תנן לטולס יריגו אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל חבתיהו אי אזיל מניה יאות ואי לאו ישתדל כלאורייתא דהא לית לך מלה לחברא יצר הרע אלא אורייתא. אי אזיל מוטב ואי לאו ידבר ליה יומא דמותא בנין לתברא ליה. הכא אית לטבתכלא דהא דא הוא יצר הרע ודא הוא מלאך המות. וכי מלאך המות מתבר מקמי יומא דמותא הוא איהו קטולא דכיי נשא הוא וישתמש דחדוה הוא דיליה ובג"כ אסתי לון לבני נשא תדיר בנין ללמטבת לון דלא. אלא ודאי מה דאתמר דידבר ליה בר נש מהו יומא דמותא ודאי הכי הוא בנין דמתבר לכא דבר נש דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דלשתכה חדוה דחמרא ודאי הכי הוא בנין דמתבר לכא דבר נש דהא יצר הרע לא שריא כהדיה. ובג"כ כפי ללכרסא ליה יומא דמותא ויחבר גוספיה ויהוה אזיל ליה. ת"ת ח יצר טוב כפי חדוה דלאורייתא ויצר רע חדוה דחמרא ויחאופין וגוסתא דרוחא. ובג"כ כפי בר נש כהרגווא (ליה) תדיר מההוא יומא רכא יומא דליינא יומא דמושבכא דלית ליה לכר נש לאנגא עליה אלא עובדיו דכשרן דליהו עבד כהאי עמלא בנין דיוניו עליה כהאי שעתא. תא חוי (בראשית מג) וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף ומה כולוהו הוו גיברין כלוה תקיפין וחד עולימא דלייתו לון לביתא דיוסף דחלו. כד ייתו קב"ה למתכע ליה דליינא לכר נש על אחת כמה וכמה. בג"כ כפי ליה לכר נש לאזדורא כהאי עמלא לאתקפא כיה כקב"ה וישוי כיה רוחנייה דלע"ג דליהו חסוי אי יהדר מניה כתיובתא שלימתא הא תקיף איהו ויתקף כיה כקב"ה כאלו לא חסא. דהא כשתיין בנין דחשו על גיבכת יוסף הוו דחלין דלמלא לא חשו לא הוו דחלין כלל בנין דמוביו דבר נש מתברין לביה ולית ליה חילא כלל מ"ט דהא ההוא יצר הטוב דאתחבר עמיה ולית ליה חילא לאתקפא על ההוא יצר הרע. וע"י כתיב (דברים כ) מי האיש הירא ויך הלכב הירא (ירמיה דא) ממובין דכיוו דליטין תברא ללכא דבר נש:

הרמב"ם הלכות ברכות פרק א.
 (א) כל העונה אמן לא יענה. לא אמן השופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארובה אלא אמן בינונית. ולא יבזה קולו יותר מן המבדך. וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים; (ב) כל המבדך ברכה שאינה צריכה תלי זה נושא שם שמות לשוא ותרי הוא בנשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן. ההינוקית מלמדים בשעת למוד הרי זה מותר. ואין עונין אחריו

מספר חסידים סימן קעג.
 כלל גדול ופקנס לתנס יליים. לסיים בעיר סמכס לחוק משס טלון מירוס פלויס לבס משס. ופקנס לבליס כל יסס מלוי כלל נמיס וירחיק פליכמו מסן ויפולר כומו מלרלוסן כססן כללו כי ספיקר מיס מפני סכיסס לספיקרס מליוסן ולדכר מלוסן דכיסס כלל לויס סמחיסס מומיס וכו' לויס ככניסס פוסס ויפולר כומו וכל פכירס ופכירס סמכס לירויספוס סס

אותו הברכות בהיקונן ואף עלם שהן מברכין לבטלה אמן. והעונה אחריו אמן לא יצא יודי הוכחו:

א) כל העונה אמן לא יענה לא אמן המסופה ולא אמן קטופה ולא אמן קצרה ולא ארובה דער מענטש נואם עקשערס אמן ואל ער גיט זאגין אמן השופה, אעקעהאפטין אמן. דאס מיינט מען ער זאל גיט האפין זאגין אמן אינדער מען האט אויסקילאדין די ברכה, אונ ער זאל גיט זאגן אפגעהאקטין אמן, דאס מיינט מען ער זאגט גיט אמן כאלר גאר די ברכה נאר ער נוארט אביסיל, איז דער אמן אפגעהאקט פון די ברכה, אונ ער זאל גיט זאגין אקירצין אמן, דאס מיינט מען ער רעט גיט ארויס דעם נוי פון אמן, נאר ער זאגט אמן, אונ ער זאל גיט זאגין אלאנגען אמן, ער זאל גיט זאגן ציהען דעם נוארט אמן אלא און בענייה נאר ער זאל זאגין אסיקעלען אמן, כאלר וויא מען זאגט אפ די ברכה זאל ער זאגין אמן, אונ זאל גיט ארויס ביידען דעם נוארט אמן מען זאל דער קעגען אלע דרייא אוהיות אונ זאל גיט ציהען דעם נוארט אמן ולא יבזה קולו יותר מן המבדך אונ ער זאל גיט זאגין דעם נוארט אמן מיט אהעקערע שמימקע וויא מען האט גיזאנט די ברכה וכל מי שלא שמע את הברכה שהוא חייב בה לא יענה אמן בכלל העונים אויב עסקליכע מענטשין האבין זיך גינעצט עסין בייא אמיש איז דאך דער דין איינער זאל זאגין די ברכה המוציא אונ אלע ענטקערין אמן, אויב איינער האט גיט גיהערט די ברכה אונ ער וויל זאגין אמן מיט ריא אלע מענטשין צו זאמען נואס זייא האבין יא גיהערט די ברכה, טאר ער גיט זאגין אמן מיט זייה צו זאמען, נאר ער מוז זאגין ריא זאנצע ברכה פאר זיך אליין: (ב) כל המבדך ברכה שאינה צריכה דער מענטש נואם זאגט אפרכה נואס ער דארף יא גיט זאגין ובי ית נואס אויסיסם הרי הוא בנשבע לנשא איז גלייך וויא ער שווערט פאלש וואסר לענות אחריו אמן אונ נאך אזוי אפרכה טאר מען גיט, ענטקערין אמן הייטקות מלפנין אותן הברכות בהיקונן מען מעג לערנען צווא קליינע קינדער די ברכות אזויא וויא מען דארף זיי זאגין ואף על פי שהן כבדוין לבטלה בשעת למוד אפילו מען לערנען זיין ענין אחריו אמן און נאך ויז ענין אחריו אמן אונ נאך ריא אויסיסמקע ברכות עקשערס מען נואס אמן והשני אחריו אמן לא יצא ידי חובתו זאנצע ברכה המוציא אונ שמעון דאס גיהאלטין אשמימול ברויט צום עסין אונ דאס האט גיזאנט ריא אמן נאך די ברכה המוציא וואס דאס קינד האט גיזאנט, האט שמעון גיט יוצא גינען מיט ריא ברכה פון קינד, אונ שמעון טאר גיט עסין דאס ברויט ביו ער זאגט אליין פאר זיך ריא זאנצע ברכה המוציא:

כלל גדול ותקנה לשלשה ימים דאס איז אנרויקער כלל אונ אהליף צו די דריי ניצור הרעים להיות בעיר אחרת רחוק משם ער זאל זיין אין איין אנדער שקאט נויט פון ריא שקאט נואס ריא אשה איז דארטין שאין שירות מצויה לבא משם נואס עס קומען גיט מענטשין פון אידה שקאט אין זיין שקאט, נועם ער מיט דער צייט אין איר פארגעסין ותקנה לדיא אונ אהליף צו דעם ניצור הרע נואס רעט אים אן צו זעהן די אשה אל יתא פצוי אכל נשים ער זאל גיט זיין וואו זיינער זענען ורחיק מלדיה פנו אונ אז ער דארף גיין אין גאס זאל ער דער נויטערין זיין זאנג פון זיינער ויגדורו רחוק מלדיהן בשעת אכל אונ נוען זיינער לשטיגען עקבין אים זאל ער איין האלטין זיין פארה אונ זאל גיט קנקען אויף זיי די חשיק פנים מפני הבושת להתמכר אליהו ילמד מאותן דברים ווארום די עיקר זאך צו גיין אהעקנט צו די זיינער אונ ביידין מיט זיין פון דער פארה דאס נועם ער אליין נישט אונ טייל ער נועם זיך שטענען אכלרדיה אקער זעהן קנקען אויף זיינער שאהרים ששים ודילים בנשים נואס דאס מוהען אנדערקע מענטשין אויף אונ זענען געוואהנט צו זיין מיט זיינער צו זאמען מה יצאור רחוק פון דעם זאל ער איין האלטין זיין פארה ער זאל דאס גיט טאהן, ער זאל גיט גינענען צו ריא זיינער אונ זאל גיט קנקען אויף זייא וכל עבירה וקבירה שפואו לידו אונ זענער עבירה נואס נועם קנקען אין זיין האנט וצו איהם ער זאל ריא אהם יתשוב אם עי נאורים עלי נודה זאל ער פראכטין ווי נואלם ער גימאה? אז עבדים נואלטין אויף איהם נוצר גינען ער זאל

שם שפיים לשוא דערמאנט ער דעם זאמען פון הקב"ה אויסיסם הרי הוא בנשבע לנשא איז גלייך וויא ער שווערט פאלש וואסר לענות אחריו אמן אונ נאך אזוי אפרכה טאר מען גיט, ענטקערין אמן הייטקות מלפנין אותן הברכות בהיקונן מען מעג לערנען צווא קליינע קינדער די ברכות אזויא וויא מען דארף זיי זאגין ואף על פי שהן כבדוין לבטלה בשעת למוד אפילו מען לערנען זיין ענין אחריו אמן און נאך ויז ענין אחריו אמן אונ נאך ריא אויסיסמקע ברכות עקשערס מען נואס אמן והשני אחריו אמן לא יצא ידי חובתו זאנצע ברכה המוציא אונ שמעון דאס גיהאלטין אשמימול ברויט צום עסין אונ דאס האט גיזאנט ריא אמן נאך די ברכה המוציא וואס דאס קינד האט גיזאנט, האט שמעון גיט יוצא גינען מיט ריא ברכה פון קינד, אונ שמעון טאר גיט עסין דאס ברויט ביו ער זאגט אליין פאר זיך ריא זאנצע ברכה המוציא:

סיו גזורים עליו גזרים סיו נכנס על קידוש סעס ויטמך זכ הדבר קסט יוסר שלל לוכל למעוד כז כ"ס זה סקל שלל חסטה ועל סכסור חסס כמסו ססוה כל להכסר על חסס כחמלס יחקט גודלי חלכמות דללו כלדן ויחלס גוסו פליסן וכל יוספך דיוו לכותל וזס הדבר כמטל פמנו כל מיני סכסוריס וחס יסע וכו' יוכל למעוד מסני כני חרס יוספן גודליו כחוק כמלך ועל יכר שלישי חסכה לנו וסוכס חסס כיוסר וסונו חוסכ כלסס חקכס ולס כלסכס כניס וכנוס כמכור חססס סוסס חקכסו ללסס פון סמדינס ססוה ולס מוכרס גל יודו יוספלל עליס כלל לנו שלל יכסל כס כסרי על יסורי סמס חרס סוספלל עליסס על יסורי סולס סלסן סוף וסון חקר כ"ס שוכסס ווספלל פלד מ"כסס ולס עמד כדבר כל יחוק סוסס למלכו חומכ חסס חני זידיק סמטדמי כדרכ זס חלס יכדך לסקר"ס שלל סוס סכידו סלככות סנלמכ סלני מוס לב מלך כיד ס' חל כל סכר יחפון יסמו וסלמל וחספוך גס חכני חוקט וסעוסו לי :

יחפלל עליך בכל לבו שלא יקבל בך ואל ער באלד בעיניו
 ביי הקב"ה מיט רעם גאנצין הארץ, ער ואל איהם
 הישען ער ואל ער ויגדיען מיט איר שחרי על יסרי
 שעה אדם סתפלל עליהו וארוס סמאדך אז ער קוסמ
 אויף אפענטשין יסורים אויף די וועלט אפילו נוען
 דיא יסורים זענען גאר אויף אקורצע צייט פון
 דעקסטנענין איז ער סתפלל [ער געט] צו הקב"ה
 ער ואל פון איהם אפסאחה די יסורים על יסרי עלס
 שלחו אין סוף וסין חקר אז ער נועט סמן דיא עבירה
 נואס ער נועט פאר ריא עבירה האבין אייביגע
 יסורים כל שכן שייכה ויחפלל פאר עליהם איז ראה
 געוויס אז ער דארף נוייען אונ בעמיין שטארק
 ביי הקב"ה ער ואל אים רעטיין פון די עבירה ער
 ואל נירעקעטס וערין פון די יסורים זאס עפר בדרך
 אונ ער האט דיא עבירה ניש גימאן אל יחוק סוסס
 לעצמו ואל ער ניש געבין ייה אליון אראק ליפר
 כסח אני זיך שפסתי בדרך יח ער ואל ניש זאנן ווי
 גרויס זענען סייגע פרוקמיט אז איה האב גיקענט
 געשטיין געבין אזויא אנרויקע עבירה זאל יוד
 לחק"ה שלא חסך גאר ער ואל באנקען הקב"ה נואס
 ער האט איהם ניש גילאזט ויגדיען שגירו סתככות
 אלע הערצער זענען אין זיין פח שפאטר וויא עס
 שטייט אין פסוק פלי מים לב מלך ביד ס' די הארץ
 פון מלך איז אין די האנט אין דעם כח פון הקב"ה
 אזוי וויא קוואלין נואסער אזוי וויא אפענטש קען
 ציהען אקנואל נואסער וואוהין ער וויל אל כל אשר
 יחפון יפס אזויא קען הקב"ה בייגין דיא הארץ פון
 מלך וואוהין ער וויל זאונ ניש גאר די הארץ פון
 אפלק איז אין דיא האנט פון הקב"ה גאר דיא
 הערצער פון אלע מענטשין זענען אין די האנט
 פון הקב"ה זאסר גאך זאנט דער פסוק הקב"ה
 האט גיזאנט צו אבי מלך דער מלך פון די פלשטיים
 ויאשר גס אנכי איהם ספסאס לי איה האב דך אויך
 פארמישען אזוי האב דך ניש גילאזט רוא זארכס
 ויגדיען צו מיר זעהן מיר אז הקב"ה וויל האלפ
 ער איז דעם בצר הרע פון מענטש ער ואל ניש
 ויגדיען דרייער קען דאך זיין אז ניש נענין
 פרוקמיט האט ער ניש גימאן דיא עבירה גאר
 הקב"ה האט אים ניש גילאזן ויגדיען דארף ער
 דאך באנקען צו הקב"ה פאר די מוכה :

סאחה דיא עבירה היה נהרג על קידוש חסס וואלט
 ער ייה גילאזט הרגנו גאר צו הייליגען רעם
 גאמען פון הקב"ה ויאמר יח הדבר קמח יתר שלא אביל
 למעוד בו ואל ער זאנן סמאדך איה וואלט גיטאחה
 אזוי אנרעקע וואך דואס איה ניש גיקענט
 געשטיין איה ואל גאר ניש סאחה כל שכן יח חקל
 שלא אחסא אי דאך געוויס אז איה דארף סאחה
 אזוי אנרעקע וואך איה ואל ניש ויגדיען ועל חרוד
 אשה אונ נוענין דיא סראכטונג פון אאשה כסח
 שרא בא לחרה על אשה נוען ער קוסמ סראכטין
 נוענין אאשה כחחלה חקט טויל אצקכות רגלי גאר
 ואל ער באלד אריין שפעקין ריא גראפע פינגער
 פון זיינע פיס אין ריא ערד ויחלל טמו עליהו אונ
 זיין קערצער ואל שטיין אויף דיא גראפע פינגער
 ולא יסבור דיו לכותל אונ ער ואל ניש אגלענען
 זיינע הענט אויף דיא וואנט ער ואל קעגען שטיין
 אויף דיא גראפע פינגער ער ואל שטיין גאר
 אויף דיא גראפע פינגער אליון יח הדבר כמפל סמי
 כל מיני חרודים אונ דאס איז כמפל פון דעם
 מענטש אלע שלעכטע סראכטונגען זאס יסב חמי
 יכול למעוד סמי בני אדם אונ אויב עס איז איהם
 אונגעקומען אפראכטונג נוען ער איז גינעסין
 צווישן מענטשין אונ ער קען זיה ניש שפעלין
 אויף דיא גראפע פינגער פון דיא פיס ווייל ער
 שפעמט ייה פאר ריא מענטשין זיינע נרלי כחוק
 גאר ואל ער ויצענרי אריין שפעקין מיט כח
 דיא גראפע פינגער פון דיא פיס אין ריא ער
 רכל גר שלישי אונ נוענין דעם דרייטן גצר הרע
 אהבת לבו ויאוב אשה ביימי נואס זיין הארץ האט
 שטארק ליב א אשה וסין חושש באשה אהבה אונ
 נוענין זיין אנרער אשה ארס איהם ניש ער האט
 קיין אנרעקע ליב גאר דיא אשה ולא באהבת בניס
 וננות אונ ער חס קיין ליבשאפט צו זיינע ויהן אונ
 ניש צו זיינע סעקסר כמכר אהבת האשה חואת נוענין
 די ליבשאפט נואס ער האט צו די אשה האט ער
 פון יח אפגיטאחה אלע אנרעקע ליבשאפט סקטו
 לזאת ויה סמדינה סתיא איז זיין חילוף גאר ער ואל
 אויסקייען פון דיא לאנד ריא איין אנרער לאנד
 ווייל ער נועט זיין גאנץ ווייט פון איהר וועט ער
 זיא פארנעסין זאס עבירה בא לרו אויב עס האט
 גיטראבין ער איז מיט דיא עבירה צו נאמען
 דהיינו ער איז אליון אין אשטוב מיט א אשה איש

כְּרִיעַיִן הָעֵנָן : וְנִתְצַתֶּם אֶת־
מִזְבַּחְתֶּם וְשִׁבְרֹתֶם אֶת־מִצְבְּתֵיכֶם
וְאֲשֵׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי
אֲדָהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבְדֹתֶם אֶת־
שְׁמֵם מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא :

ג וּתְתַרְעוּן ית אַנְוִירֵיהוּן
 וּתְתַבְרִין ית קַמְתְּהוּן
 וְאֲשֵׁרֵיהוּן תּוּקְדוּן בְּנִגְרָא
 וְצִלְמֵי מַעֲנֵתְהוּן תִּקְוִיצוּן
 וּתְבַדְּדוּן ית שׁוּמְהוּן
 מן אַתְרָא הַהוּא :
 ת"א וּמַסַּח כּל מן . פ"ז מה דקס ג :
 וּמַסַּח . סְנִסְדְּרִין פס פ"ז
 מַס : וּמַסִּיס . סַסְמִיס מַס מַסוּת
 כּח פ"ז מַס מַס : וּמַסְמַס . שַׁמַּס
 קַב סְנִסְדְּרִין ג מַסוּת כּל וּמַס : פ"ז

בעל המורים

(ג) פִּסְטוּן . ג' כַּמַּס' כַּסְאֵי כַּסְאֵי . וּסְיִינוּ דַּמְנִן ג' אֲשֵׁרֵיהֶם סִין וּסְוִוּוּ וּמַסִּיסִים סַסְפִּין וּגוֹי' : וּמַסְמַסִּים סַסְפִּים סַסְפִּים
 לֹא סַסְפִּין כִּן . לֹא סַסְמִיס לְמַסַּח לְמַסַּח סַסְפִּים :

שפתי חכמים

כַּכְּסֵי עֲבוּדָה סְלִילִים (פ"ז דף טס) הִלָּל וּדְלִיל סַח כּל סַמְקוּמוֹס
 כַּמּוּ מִן סַמְקוּמוֹס וּמַס סַמְכְדוּן מַסַּח סַח סְלִילִיס כּוֹי סְוִירָב
 סַח סְלִילִיסִים דְּבוּק סַס אֲבַד סַמְכְדוּן וּלֹא סַס אֲשֵׁר עֲבַדוּ סַס
 הַנּוּסִים וּסְוִוּוּ סְוִירָב וּמַס סַמְכְדוּן כּוֹי וּלֹא כַּמִּי סְוִילִיל כַּמְקוּס
 אֲשֵׁי סַסְפִּיר לֹאכְד כַּמּוּ סַמְכְדוּ לֹאכְד סַסְמִיס : ק וּמַס פ"ז סַסוּס
 עַמּוּכִד לַקְסִק וּכּל סַמְסוּכִד לַקְסִק קַקְרַק דְּמִי דְּסַפִּי סַסוּס
 דְּלִילִים כִּיס סַסְפִּיס יִד סַמְסַלִּס לַקְסִק עַמְסַס נְסִילִין . לִי כַּמִּי לַקְסִק סַסְפִּיס
 לַסִּס פ"ז : ר פ"ז דְּלִילִים כִּיס לִילִיל ג' נְסוּס כִּיס לִילִיל ג' לִילִין .
 כּוּכַס סַסְפִּיס . וּסְיִין כַּמְכּוּן :

רש"י
 אֲשֵׁר עַל הַהִיס : (ג) מִזְבַּח . שַׁל אֲכִיסִים הַרְבֵּה : מִצְבַּח .
 שַׁל אֲכִין אַחַת , וְהִיא כִּיסוּס (לְמַעַר) שַׁטְוִיה כַּמְסַה
 (ע"ז מו) אֲכִין שַׁלְבָה מִתְחַלְתֵּה לְכִיסוּס : אֲשֵׁרֵה . חִילִין
 ק הַנְעַכְד : וְאִבְרֹזִים אֶת שַׁמַּס . (סַס) לְכַוֵּת לַהַס סַס
 לְנַלְמִי כִיס גְּלִילִים קוּרִין לַה כִּיסוּת כִּרְוִיל ר עֵין כּל עֵין קוּן :
 לַסִּס ע"פ דְּלִילִיל דְּכּוּלִי עַלְמַס כּוֹי סַמּוּכִד כִּיסוּן דַּמְסַלִּס כַּסְוִו
 לִילִיל כִּיס לִילִיל כִּיס סַסְפִּיס לִילִיל כּוּכַס סַסְפִּיס :

פירוש לתורת אלהים

בוֹיָקְעֵר נוֹאֵם וְיִי דִינְעֵן צוּ וְיִי תִּשְׁרֹפוּן בְּאֵשׁ וְאֵלֶם אִיר
 פִּאָר קְרַעְנֵן אִין פִּיָּקְעֵר וּפְסִילֵי אֵילִיָּהִים אִונִי צוֹרוֹת
 פּוֹן וְיִיעֲרֵעַ עֲבוּרַת פּוֹבְכִים עֲבַדְוִין וְאֵלֶם אִיהֵר פִּאָר
 שְׁמִיָּיִסִין וְיִיעֲרֵעַ קַזְבְּרוֹת וְשִׁבְרֵיהֶם אִונִי אִיר וְאֵלֶם צוּ
 לִיעֲרֵן וְיִיעֲרֵר נִאָקְעֵן מִן חַמְסִיס תִּימִי פּוֹן דַּעַם אָרְמִי :

אויף אַלֶע הויקע עקשער וַתַּתַּת כַּל עֵין רַעַן אִונִי רִיא
 עֲבוּרַת פּוֹבְכִים נוֹאֵם וְעִנְעֵן אִונְמַעֵר אַלֶע צְוִוִּיג
 הַאָּפְסִיָּנֵעַ בוֹיָקְעֵר : (ג) וַתַּמְצַחֵם אִונִי אִיהֵר וְאֵלֶם צוּ
 שְׁמִיָּיִסִין וְיִיעֲרֵעַ קַזְבְּרוֹת וְשִׁבְרֵיהֶם אִונִי אִיר וְאֵלֶם צוּ
 קְרַעְנֵן וְיִיעֲרֵעַ מִצְבּוֹת וְשִׁבְרֵיהֶם אִונִי וְיִיעֲרֵעַ לִיגְרֵן

נביאים יציעה נד

תרגום

לחמשיך מנ"ח דו"א צבאות נמש צ צב צבא צבאו צבאות רח יהודה נשמת דנצח אדני נשמת דודר יהודה חיה
 יחודה דנצח יהודה חיה יחודה דודר אל שם ב"ן שבששית :

אֵל לִי זִין דִּיפְסוּן עֲלֵיהּ וְיוֹשְׁלֵם
לֹא יִצְלַח וְכִי לִישׁוֹן דִּיקוּס
עֲבַד לְדִינֵי תַסְוִיבִינִיָּה רִא
אֲחַסְנַת עֲבַדִּיא הִיוּ
וְנִקְוִוִּיהוּן מִן קַדְמִי אִמֵר יי
ב ווי קל דְּעִבִי לְמִיָּקַף יַנְיִי
וְנִקְרַף וְדִלְתִי לִיָּה קַסְפָּ אִירֵז
שְׁקִיעוּ וְאֵלִיפוּ אִירֵז שְׁקִיעוּ
וְאֵלִיפוּ קְלֵא קְדַמִּין וְקֵלֵא

א פִּל כּלִי וְיוֹצֵר עֲלֵיךְ לֹא יִצְלַח וְכִלְלִישׁוֹן תִּקְוִים
 אַתְרָךְ לְמַשְׁפַּמִּי תִרְשִׁיעִי זֹאת נִחְלַת עֲבַדֵי יְהוָה
 וְצַדִּיקְתֶּם מֵאִתִּי נִאֲמַר יְהוָה : ב הִיוּ כִלְלִישׁוֹן לְכוּ
 לְמִים וְאֲשֵׁר אִין־לֹו כַּסְפָּ לְכוּ שִׁבְרוּ וְאִכְלוּ וְקִבּוּ
 שִׁבְרוּ קְלוֹא־כַּסְפָּ וְקֵלֵא וְקֵלֵא יִין וְחִלְבִּי : ג לְמַת

קַמְמוֹן אוֹלְפִין דְּסַב מְחַמֵר וּמְחִלְבִּי : ג לְמַת תִּקְלָוּן פַּסְפִּיסוּן קְלֵא לְמִיכַל

מצודת דוד

רש"י

(6) כּל כּוֹי וּלְכוּ . כּלִי זִין סַמְכְדוּרִיס : עֲלֵיךְ לֹא יִצְלַח . לֹא
 יִסִּיס לַהַס סְלִילִיס עֲלֵיךְ . כ"ל לֹא יִזְקִיק לְךְ : וְכִלְלִישׁוֹן .
 כּל אִישׁ לְשׁוֹן מְדַבְּרִים דְּלוּלִים אֲשֵׁר תְּקוּס עַמִּן לְמַסְפַּס לְסַמּוּכַת
 עַמִּן : מַרְשִׁיעִי . אֲחַס חַרְשִׁיעִי מִתּוֹת כַּמְסַפַּס וְיִלֵּא מַמּוּיִב
 וּמַסְפִּיר זְכִילִי . כ"ל לֹא יִזְקִיק לְךְ לֹא כַּמְסַפַּס וּלֹא כְּדַבּוּר : זֹמַם .
 סַכְרַס סַלְסַם סִיא לְנַהֲסֵי לְעַכְדִּי סִי וְזַמַּס סִיא סְלִדְקַס אֲשֵׁר
 כּל עִי סַסוּס לְמַס סַמְכְדוּן סַסִּיס יִלְכוּ אֵל סַסִּיס לְכוּוֹס סַלְסַמִּין
 וְאֲשֵׁר וּגוֹי' . כ"ל וּמַס אֵס אִין לֹו כַּסְפָּ לְקִיּוּס סַסִּיס כִּי כַּסְפִּי יַעֲלֵא .
 לְכוּ דַכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . וְעַל דַּכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי
 עַבְדֵי עַמִּן כַּסְפָּ : לְכוּ סַכְדוּ . לְכוּ קַל דְּכִן מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי
 מַמּוּי . כִּילִיל עַמִּן מַעֲדִיר קַל יִין וְסִלְבִּי . כ"ל כּל עִינֵי מַמְסִי סַקוּרֵה סוּכְלוּ לְנַמּוּד כּוּלֵּס עַמִּיר : (ג) לַמַּת סַמְכְדוּן כַּסְפָּ . מַת
 לַכִּס כּוּס סַמְסַקְטוּ כַּסְפָּ כַּסְפִּיס כּלֵא מַחְלִל לַהַס . כ"ל לַמַּת מַרְשִׁיעִי לְמַת עַמִּיר כַּמְכּוּן יוּמַד חַמְמוֹס לְכוּוֹס עֲשִׂין כַּסִּיס מוּפְלַת :

(ח) כּל כּלִי וְיוֹצֵר עֲלֵיךְ . כּל כּלִי זִין אֲשֵׁר יִחַדְדוּ כַּכְּוִיָּךְ
 לַהַס כּוּ : (ב) לְכוּ לְמִים . לְתוֹרֵה : שִׁבְרוּ . קַמִּי :
 יִין וְחִלְבִּי . לַקַּח עוֹב מִיִּין וְחִלְבִּי : (ג) לְמַת הַשְׁקִלוּ . לְמַת
 תַּנְרַמוּ לְכִס לְשַׁקוּ כַּסְפָּ לְאִוִיבִיס כּלֵא לַהַס :
 אֲבוּס לְךְ מַמְסִי : נִאֲמִי ה' . כִּה אֲמַר ה' : (ב) סוּי כּלֵא אֲמִל . כּל עִי סַסוּס לְמַס סַמְכְדוּן סַסִּיס יִלְכוּ אֵל סַסִּיס לְכוּוֹס סַלְסַמִּין
 וְאֲשֵׁר וּגוֹי' . כ"ל וּמַס אֵס אִין לֹו כַּסְפָּ לְקִיּוּס סַסִּיס כִּי כַּסְפִּי יַעֲלֵא . לְכוּ דַכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . וְעַל דַּכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי
 עַבְדֵי עַמִּן כַּסְפָּ : לְכוּ סַכְדוּ . לְכוּ קַל דְּכִן מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי מַחְלִל אֲמַלְו . לְכוּ דַכִּי
 מַמּוּי . כִּילִיל עַמִּן מַעֲדִיר קַל יִין וְסִלְבִּי . כ"ל כּל עִינֵי מַמְסִי סַקוּרֵה סוּכְלוּ לְנַמּוּד כּוּלֵּס עַמִּיר : (ג) לַמַּת סַמְכְדוּן כַּסְפָּ . מַת
 לַכִּס כּוּס סַמְסַקְטוּ כַּסְפָּ כַּסְפִּיס כּלֵא מַחְלִל לַהַס . כ"ל לַמַּת מַרְשִׁיעִי לְמַת עַמִּיר כַּמְכּוּן יוּמַד חַמְמוֹס לְכוּוֹס עֲשִׂין כַּסִּיס מוּפְלַת :

תִּשְׁמְרוּ-לְכֶסֶף בְּרֹא-לָחֶם וַיִּנְעַבְכֶם בְּרֹא לְשִׁבְעָה
שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֵלַי וְאֶכְלוּ-מִזֶּבֶד וְתִתְעַנְגַּב בְּדִשָׁן
נַפְשְׁכֶם יִהְיֶה אֲזַנְכֶם וְלִבֵּי אֵלַי שִׁמְעוּ וְתַחֲוִי נַפְשְׁכֶם
וְאֶבְרַתְהָ לָכֶם בְּרִית עוֹלָם חֲסֵדִי דָוָד הַנְּאֻמָּנִים :

וליאורחבון קלא למשקע
 קבילו קפלא רמיסרי ואכלו
 רטב והתפנק בדרתין
 נפשכון : ד ארכינו אורניבון
 וקבילו לסיפרי שמעו
 ותתקנים נפשכון ואגור רטון

קנים עלם טבנות דוד דקסיקנו :

מצורת דוד

ויימכס . למע תמו סון סלסס דיניטס כעכוכ דכר טלין משיטס . ועל סכמכות סככריוס יאמר , וכפל סוכר כפ"ס :
 שמעו וגו' . ללמוד חכמה סהורה : יאכלו טוב . כן יקלה חכמה סהורה . כפ"ס (משל ד) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
 פסוקו : והסתנג וגו' . זכו תפניג סכמס כפ"ס : (ד) סיו אזוכס . לשמוע אמרי : ולכו אלי . לבו מתקוצס לכוח אלי
 ללמוד תורתי : שמעו וגו' . סצנו אלי ותוכו לעמוד כחמיס דימי סמשיח : וסלכס . או סככות לכס בליח סלהס לכויס
 סקיימס סד פוכס : ססדי דוד . כ"ל סיו ככו ססדיס סקיימס סכר סכמתי לרוד סלס ססכ סמלוס סורכו :

דעס פירוש עברי טייטש געפינט מען ביא דער הפסורת פון דער וואך .

כתובים תהלים מה

לחמשוך מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רות יאהרונה נשמת דיסוד א אד
 אדנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת גון יוד נשמת דלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד קרן חיה יחידה דמלכות אל
 שם ב"ן : שבועות :

א למנצח על ששנים לבני קרח משפיל שיר ידידת : ב רחש
לבי ו דבר מלב אמר אני מעשי למלך לשוני עם סופר
מהיר : ג יפולית מבגי אדם הוצק חן בשפתותיה על לין
ברכה אלהים לעולם : ד תגור חרבה על יבנה גבור הודך
נהרדה :

נגיל : ג שופרה מלכא משיחא עדיף מבגי נשא אתהיב רוח נבואה בספורה מכול פן קבועך יי
 לעלמא : ד ריוו סיפך על ברבה גברא למקטל מלכין על שלמנין הודך ושבהודך :

רשי

מצורת דוד

(א) על שושנים . לכבוד ח"ה סכס רכיס כשמיס :
 משכיל . פ"י תורנמן : שיר ידירות . שיר סהכיס
 (ב) רחש לבי . סרין לבי לומר שיר לפי סהול סגון
 למלך : מהיר . כקי : (ג) יפולית מבני אדם . העוסקין
 במלכות מיי שעה לפי סהול סן של תורה כשפתותי :
 (ד) על ירך . להלסס במלחמה של תורה וסול הודך
 והדך :

(ב) רכס לבי . כ"ל לבי ימכס כשענה דכר טוב : סמר אלי .
 כפתיחה דכרי מלי אומר כשעס סכיר סוס סיל על מלך
 סמשיח : לשוני עם סופר עסיר . לשוני עסירס לרבר כסיר
 כעס של סופר עסיר : (ג) יפולית . סחס מלך סמשיח סכך
 יפס כשעיר מלכ בני אדם דכרי סין סמס כסן כולו נשכך
 ססן אל ספתותי כסבור זס ככך אלסיס למום : (ד) מנו .
 וסס סככס סחס סגור מתי סכך על יכך וסול סידך וסכך
 כי עס סלסס ל"ה סחומיס כמלחמס :

פירוש עברי טייטש

ואנין וואס איך טוה איז דאס פאר דעם מלך ווענין
 לשוני עם סיפר סתיד מיין צונג כעס אלץ וואס ביין
 הארץ קראמט אזוי ווי די פעדער פון אנשטונקען
 שרייבער שרייבט אויף דעם באפיר אלץ וואס זיין
 הארץ מראמט : (א) יפולית מבני אדם ער הייבט אן
 לייבין דעם מלך וואס ער איז דער סתן און זאגט
 צו איהם דו ביזנט שענעד פון אלע קעניגשין היצ
 חו כשפתותי עס איז גיגאסיין גינארין אסן אויף דיין
 ביידן מיט וויינע לעפעצין על פו ברבה אלהים לייטס
 דאס אלץ האקטווייל חקב"ה האט דיר גיבענשט
 אויף אייביג : (ב) חרש מלך על ירך נגיד דו שפארקער
 העלך גאמליל ארום דיין שנויערד אויף דיין ניים
 היך נהרדה דאס איז דאך דיין שיינקייט :

(א) למנצח על ששנים לבני קרח פון קרח פון קרח
 האבין געשפילט ווענין דיא רוינין .
 ווענין דעם סתן און דיא פלה וואס זענען גינען
 שין וויא די רוינין משפיל שיר קייזת און האבין געד
 זינגען אקלוגין לייקעס געזאנג ופון דעספונענין
 איז דער באפישעל נאנג סיייליג . דער עיקר פון
 דעם באפישעל דערצייילט אונז אז דער סן און די
 שיינקייט . דאס שטארקייט און דאס רייכטהום
 און דער פבור קענען נאר באגליקען דעם קעניגש
 וואס האט ליב דיא פרוקקייט און פייניט דיא
 שלעכטס . און האט ליב דעם זאכט און איז
 גינעריג בייא זקן : (א) רחש לבי דבר טוב מיין הארץ
 מראמט אנשע זאך . איך קען אקער גיט איין
 האלטיין אין ירך די זאך איפר אני קשטי למלך איך כוו

אין צדין רגים. אע"ז דשחיטה ואפי"ה וביטול מלכות מלכות הן והותרו לנודר יו"ט לידה למה לקריה וקריה לא הותרה לז"ט (ה): ביברין של רגים. הן כריכות של מים שדגים מתגדלים סם: ביברין של חיה. קרפיות מוקפין גדר סביב ומכילים סם חיות ויולדות ומגדלות סם: ואין נותנין. לפני הדגים: מוגדלה. דלפטר להם כלא מומתן ואין מומתן עליה: אבל צדין חיה ועוף. המוכלים מלחמול: מן הביברין. הקפנים שאין מחוסרים לידה ורש"ג לאו לפלוגי את"ק את"ק חת"כ

כלי אמתי דגנורס דגלגוס דליכס אלהים

(ב) וטעמא כמו כסחנים מע"ט כפ"ק וכן לידה חסריה ספטיים הפולס כמלכותו דגים קרסס כו'. ספ"ט: (ג) ולפ"ז דלגוס אורחו כיוצא ול"ה ע"כ דלח"ה למע מילקן וספסס כפטי ספסס עכ"מ: (ד) מוטוס דכל שיש ב"סמין עין כמחוקר דרכן של בני דרס דלקוט אורחו כיוצא ול"ה עכ"מ, כ"ט: (ד) לפי שנקטס דזוגס לקיכס דק"ה וקפיטס פירוס ספספסיכסחתיס וצפניס אפ"ו לפי סכלבו אחר לוכס של קופיס, הר"י. וככ"ן לא ספסיס הר"ב סיכ"ה כפטיס יכרל דלגלמן כהחוס עכ"ס

אין צדין רגים מן הביברין כיו"ט. ואין נותנין לפניהם מוגדלה. אבל צדין חיה ועוף מן הביברין. ונותנין לפניהם מוגדלה. רשב"ג אומר לא כל הביברין שוין. זה הכלל כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר: ב מצורות חיה ועוף ורגים שעשאו מערב יו"ט לא יטול מהן ביום טוב כ"ב אחר שהביא רגים לר"ג ואמר מותרין הן אלא שאין רצוני לקבל הימנו: ג בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ [א] שיש שהות ביום לאכול ממנה בזית צלי. ר"ע אומר אפי' בזית חיי סכית מביחתה.

אלה לפרושי (ב): כל המחוסר צידה. שריד. לנקטס החבולות כדי לתפסו וכל דהייס כתיבס ומטי ליה כחז סחיה לא הוי מחוסר לידה וכל הוי מחייר צידה: ז ומעשה בעכו"ס אחר. חסורי מהחור והכי קמיי ספק מוכן חסור (ג) ור"ג אחר ספק ומעשה בכרי חסד וכו'.

דגים שהכחו ביום ספק נלקטו (ד) היום ספק מחמול ספק נודרו היום ספק מחמול כסורים וכל שאסור לחלץ אסור לפלטלן ולס לותרן מוכחת עליהן כגון פירות דכמוהן שאי אפשר שנקטו היום וכן דגים שהביאום ממקום רחוק שאי אפשר שגודרו היום ומתירודכס מוכן כחך מחור לתמוס(ה) כשניל שרלל חסור לחותו ישראל שזכ"ב בשבילו ולכל בני ביתו ומותר

רשון מותרין לפרב כליל יו"ט עי ככדי שיעשו חון משני ככדי שיעשו ופי' כדי שיעשו כדי שיתלמו הפירות ממקום ועולות כלילה לרדן שימתין לבקר ככדי שיעשו: אלא מסוכנת. שהיא ירח שמח תמות ואינו לרדן לה שכבר ידוע שיש שהות ביום לאכול כזית ללי הימנה: מברית מביחתה. שהיא מומתן

לישראל אחר ומירתאו דגים שנתלשו או נודרו ביום טוב ימים טובים של ר"ה ססס אסורים עד מולאי יום טוב שני שנתלשו ויבולו ארוס מן המקום שבידו ועיר שלגותיה ועיר שאין רצוני לקבל ממנו. שאני שנוא: ג בהמה סעל סעודתו: לא ישחוט. א"כ ידוע שיש שהות ביום לאכול כזית ללי הימנה: מברית מביחתה. שהיא מומתן

ביום טוב זאל ער גיט ארויס געקען פון די געז די חיה אָרער דעם עוף אָרער די פֿיש אַזאַ אַם פֿו יונג שְׂנֵצְרֵי מִשְׁבֵּי יום טוב נאר סײַרען ער נױיס געװױס אז ױיאַ נענען גיפאנגען גינארין ערב יום טוב. אָרער אז עס איז אַפֿפֿק צו ױיאַ נענען גיפאנגען גינארין ערב יום טוב. אָרער יום טוב, קאר קען ױיאַ גיט געקען אום יום טוב, אונ רבן נקליאַל נאָנט אױב עס איז אַפֿפֿק קענע קען אונ געקען אום יום טוב ומשׂה בְּנֵרֵי אֶתֵּר שְׂתֵּבִיא דָּגִים לִבְנֵי נַגְלִיאַל עִם הָאֵם נִשְׁרָאפֿן אַנױ האָט געברײַנגט פֿיש אום יום טוב צוא רבן נקליאַל, אונ קען האָט גיט גינארין נען ױיאַ נענען גיפאנגען גינארין, ערב יום טוב, אָרער יום טוב וְחִסֵּר הָאֵם רבן נקליאַל גינאנט מִתֵּרֵי מו ױיאַ נענען מותר קען קען ױיאַ געקען פֿון גוי אַלא שׂצױ רצױי לִפְנֵי חֵטְיֵי נֶאֱרֵי אִיךָ וױל גיט געקען פֿון דעם גוי טױל אִיךָ האָב אִיךָ פֿײַנט: ג דִּתְקַם מִסִּפְּתָי אַז ער האָט אַפֿקחא נואם איז אין סִּבְתָּה צו פֿײַנערױן לאַ יִיאַט ער אָר אִיךָ גיט שְׂעֻבָתִי אום יום טוב אַזאַ אַם פֿו ישׂ שהות בױס לִגְבוֹל בְּנֵי־גֵזֵר צִלִי סײַדען עס איז דא צײַט אין קאַנ צו שְׂעֻבָתִי אִיךָ אונ בְּרָאשׁׁי אונ עסױן פֿון אִיךָ אַשְׁמִיגֵל פֿלײַש גרויס ױיאַ אַ אַײַלִּבְרִיט אַײַרער עס נעמט נוערין נאָנט, רבי עקיבא נאָנט

ס"ג א אין צדין רגים מן הביברין ביום טוב קען קאר גיט פאנגען פיש אום יום טוב פון אסאנעווקע וזין נהנין לפניהן סוגות אונ קען קאר גיט געבין עסין צו דרא פיש אום יום טוב אכל צדין חיה וזין מן הביברין אקער קען קען פאנגען חיות אונ עופות פון אביקער ודאם איז אפלאין ארום גיצאקט פיר נוענט זין אנאה דארט האלמ קען חיות אונ עופות ונהניס לפניהן סוגות אונ קען גיט ויזא עסין, רבן שמעון רבן נקליאל און לא כל הביברין שוין גיט אלע ביברין גענען גלייך זח הכלל דאם איז דער קלל כל המישר צידה אסור רער ביקער נואם איז גרויס אונ קען דארף רי חיה אונ דעם עוף פאנגען אין ביקער ביו קען האפט איהם, קאר קען איהם גיט פאנגען אום יום טוב ושאינו מישר צידה מישר אקער אז קען דארף איהם גיט פאנגען אין ביקער, קען ביינג זיך נאר אין מקהל אין האפט קען איהם שוין, קען קען האפין ריא חיה אונ דעם עוף אום יום טוב מן הביקער: ב מצורות חיה ועוף ורגים שעשאו מערב יו"ט אפי' ער האט ערב יום טוב אויף גישמעלט אנעין צוא פאנגען חיות אקער עופות אקער פיש, אונ ער איז ניקסען יום טוב צו די געז אונ האט גיפאנגען עס איז אין איהר גיפאנגען גינארין לא יטיל מהו

שוקל ארם בשר . אע"פ שאזר לשקול בליטרא דהוי מעשה לחול מותר לשקול כנגד הכלי וכנגד הקופין ולמחר יראו הקופין והכלי כמה משקלו: וחב"א אין משגיחין. אין משיינין. כבף מאזנים כל עיקר . ואפי' לשמור הכשר מן השכברים חסור לבוס ואחו כבף מאזנים (י) . והלכה כהכמים: ז אין משיחין את הסבין. גרסיס או במשחוט. אבל משיאה ע"ג חברה. דמשהה מדרג חול: ח אבל לא כמדה. ככלי המיוחד למדה שכלל ומוכר בו חבל אם אינו מיוחד לכך אף ע"פ שעומד למדה שכתשבר זה שהוא מודק בו יעמוד זה תחתיו מותר למלאוהו (יא): אם היה כלי של מדה. אע"פ שעדיין לא יחדו לכך לא ימלאו (יב). לפי שאין מודדין כיו"ט: אף כמועד עושה כן. מפני שמועד עושה כן. מפני שמועד עושה כן (לא מפני ברורי המדות). והכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי

כלומר וכספי יכולין למשח למתן מיטס: (י) דמחוי כוונתו למס משכך רש"י [ג] דרינר. שאסור לטוביך מס דמיס. כש"י . ומתביי דמיס ש"ל סוף דכבך נשנס לשיב לון נמיני: [ד] ותקליס מיטס. שמיכר לן לי חלק וז מה חלק דכרך כדכ"ו לנסמן נמקיס ססוף ומיעב כפי כסמות ומפעדין ז' אלל ז' ואיכר ז' כזו ולמחר כן סכסכרת כפי מס עשמו ז' יכר ז' . נגמל: (ט) דטובין וטובי טובל נל קס עכיר דכדכדון כסול עכיר לקוחס לומר קן לי לוג ולין דכרך נוקר כלי זה עלל ז' עכיר עקח אלל כדכך סולס או מהנס וטנ"ג דעומד למדס עש"כ כפי' דלכירי לשקול כלי מוסס דקס עכיר מודין חול דספטי' כפי' סליטלס לפיו ויזין כיווד סקבל כלי סולג בו. ז נגמל: (יג) סוליו וטומד למדס עש"כ כמשהה דמחיר לשקול כנגד כלי לפי סכסו טומד לשקול בו. נגמל: (יג) ומלמן דנכס עפני כדכירי סידת ס"ס כסוס כיוול כספ"ד כסכס מועד לל סיסל ספוי נכסית ולכרך מדותיו שלל ואלו הלכה כר' יהודה: ו מכלל מרותיו מערב יו"ט. כיסול בית המדרש סהיו רביס כלסל לשאלו הימנו כמועד שאין ערויס כמלאכה וזהה ממלא מדותיו כליגה סחינו זמן בית המדרש (יג) כדי שיכא ספוי כיוס: מפני

בכ"י יהודה ואנאם אם היה בלי של מדה לא יבאנו או"י

בית המדרש (יג) כדי שיכא ספוי כיוס: מפני

בית המדרש (יג) כדי שיכא ספוי כיוס: מפני
 רבי יהודה ואנאם אם היה בלי של מדה לא יבאנו או"י
 ר"א בלי אין אקאם ואפילו קען קעקס גיט מיט
 איהר צום פארקויפין גאר קען ווייס וויפיל
 משקא עס גייט אריין אין די בלי קאר קען אויף
 גיט ואיין יום טוב קען גאל איהר אן גיקען פול
 מעשה באבא שאל בן בנמיה עס האט גיקראפין בי"א
 אבא שאול בן בנמיה שחיה פפלא מרותיו פניך יום טוב
 ער פלעגט אן גיסין פול ניינע אלע קאסין ערב
 יום טוב ונתתן לקיחת גיט טוב אונ ער פלעגט
 געבין דיא קאס פול אום יום טוב צוא דעם וואס
 פלעגט קוקען קויפין . אבא שאול ואנאם אף כמער
 עישה בן אום חול המועד פלעגט אויף אבא שאול
 בן בנמיה אזוי קאהן . ער פלעגט אן גיקען אלע
 קאסען פול בי"א נאכט . אונ קארנין ווער עס
 פלעגט קוקען קויפין האט ער איהם גיגעבין דיא
 קאס פול אן גיקאסמין פני ווייל אום חול המועד
 ארבעט מען גיט . קוקען אלע פלעגט דייגים . האט
 אבא שאול גיין צייט ניהאט צוא מעקסין בי"א
 קאס פאר יעדען באוונדער אונ נאקטין אויף גריי
 תפידה ביו די שאם וועט אנועק גיין ער זאל קענען
 געבין יעדן אריקטיגע קאס . דריבער האט ער
 גיקאסמין אלע פלים ביי נאכט תבכים איימים אונ
 די תבכים ואיין אף בחיל משה בן אום דער וואכין
 האט ער אויף אזויא גיקאסן . אז קען איין גיקוקען
 קויפין אייל האט ער גיין אן גיקאסמין מיט
 אפאוונדער קאס . אונ האט גילאזט ליגין די קאס
 אויף די פלי אונאגעצ נאכט פני תפידה גרי
 די אייל וואס איז אן גיקלעבט אן די קאס נאל נום
 אף ריגען אין די פלי . ער זאל גיט גינגן גיגעט

בית המדרש (יג) כדי שיכא ספוי כיוס: מפני
 טוב ושושין ומחלקין ביעיה אונ אויף קארנען אום יום
 טוב שעקט מען די בקמה אונ וי"א צו מייילען זיא
 צווישען זיה . רבי יהודה ואנאם שיקל ארם בשר גנגד
 חבלי אונ גנגד קופיין קען אריין לייגען אום
 יום טוב אין איין שאהל פלייש אונ אין די אקערע
 שאהל אפלי אקער אהאק . אונ קאה יום טוב וועגט
 ער דיא האק אקער דיא בלי ופלייש זיא וועגט .
 נער ווי וועגט ווייפל דיא פלייש האט גיוואנין
 ותבכים ואקרים אונ די תבכים ואיין אן משגיחין כבף
 סאזנים בל עיקר קען קאר נאר גיט נישען מיט דיא
 וואן שאהל אום יום טוב . אפילו ער וויר היקען
 די פלייש פון מייז . קאר ער זיא אויף גיט אריין
 לייגען אין דיא וואן שאהל אום יום טוב : ז אין
 משגיחין את הפסין גיט מיט קאר גיט שארפען
 אקעקען אויף אשארף שמיין אום יום טוב אכל
 משיאה ער בני תרתיס אקער קען מעג שארפין יום
 טוב איין קעקער אויף דעם אקערין לא יאכר ארם
 לפני אקעקען קאר גיט ואיין יום טוב צו אקעב
 שקול לי דתני בשר ונעג אפ פאר מיר פאר אנילדען
 פלייש אכל שוחס ומחלקין ביעיהם אקער ער קעג
 שעקטין אבקה אונ איהר צוא שניידען אויף
 שטיקער . אונ דער וואס דארף פלייש געקט
 אמתק פלייש . אונ קאה יום טוב שאפט קען וויפיל
 יענער חלק איז ווערט גיווען אונ אזוי באשאהלט
 קען : ח אייך ארם לחביו אקעקען קען ואיין צוא
 זיין סקר אום יום טוב פלא לי בלי זה גיט מיר אן די
 פלי פול מיט משקה אכל לא ביהר אקער אז די פלי
 איז אקאם קען קעקט מיט איהר צום פארקויפין
 קאר ער גיט ואיין קען זאל אן גיקען אפולע בלי .

הרכה ומכא"ם הלכות כליהם ומודד לכל אחד
 ואחד כמדה לעזמו ומתמדת והולכות לתוך כליהן כל
 הלילה כדי שלא יסחר לו
 השמן המדובק בשולי המדה ואומר לו תן לי בצים ואגזיזים כמנין שכן דרך
 דפנותיה וממלא גזול את
 הלכות :
 בעה"ב להיות [ו] מונה בתוך ביתו :

יכתיבו לסיכך ממנו כלילס וסעמט סלס סלס יכתיבו לפי
 ט"ו כרס"ח סעמטס סיון נמלס סיון נמלס סלס סלס סלס סלס
 כ"ו סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט סעמט
 רס"ז : [ו] מונס : סלס סלס
 סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה סוכה
 רמזכר ל"ב מנין סלס סלס סלס
 כ"ז : כ"ז :

קיון ביסרל אייל חו"ג אדם אצל חנוני הגניל אצלו
 אפקענטש מענ גיין יום טוב צוא אפקעקער נואם
 ער איז גיוואנט מיט אים ויאמר לו אונ ער זאגט צו
 אים פון לי ביצים וזגזיזים בנגן גיב סיר אייער אונ גים

מיט אצאל צעהן צוא צוואנציג שכן גרד בעל הצית
 ווארום אזויא איז דער שטייגער פון אבעל הפית
 להיות מונה בתוך ביתו ער זאל ציילין בייא זיך אין
 שטוב אויך וויפיל אייער אדער גים ער פארניצט :

רש"י

גמרא ביצה דף כה ע"א

תוספות

הפשט וניתוח. פי הכתוב
 בעולה שהיא אכילה
 נכוח וה"ה ים ללמוד לקנינים
 לנכילה לדיוט: כרתגיא.
 סמניו חף תנאים שמלמד
 הלכות דרך ארץ של יראה
 אדם עזמו על הנכרות
 כרענתן סוף זה דלמה
 לאכול קודם הפסח גראה
 כרענתן: מע"ל. מל
 העלין: חצובא. עש
 שרשו נוקים יורדים כעומק וכו תיחס יהושע את החרון: מ"ק ע.
 רגלי הרשעים ליום הדין שמסיים

אורח ארעא קצ"ל. פי רש"י
 ולאו תשוב ליסוד מטעם.
 פיסס דכסותן מטעם ט"ז
 פיסוק בדכד דקלמל נ"ט
 מטעם רגליסין דקלנין. ו"ל
 דו"ל ל"כא ליסוד דמטעם
 ס"א סופדה כחוקת סיכר ט"ו
 ס"א נמלטה מרפס לפטר סלס
 ס"א נעמט כסונג ו"ל כ"א
 ס"א ס"א לו נמסר כל ק' :

אם יש שהיה וכו' אמר רמי בר אבא הפשט
 וניתוח בעולה וה"ה לקנינים. מכאן לימדה
 תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשך קודם
 הפשט וניתוח. מאי קמ"ל אורח ארעא קמשמע
 לן כרתגיא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא
 משליו, ואם אכל הרי זה רעבתן. ביצה כו לא
 ישתה אדם כוסו בבת אחת, שותה הרי זה גרגרן.
 ת"ר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן, כ' דרך ארץ, ג' מגבי הרוח.
 ואמר רמי בר אבא חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא. נמיעה מקטע

זיא צו שניידין אויף שטיקער, נאכדעם וועט ער
 געקען פאר זיך אשטיקער פלייש צום עסן דתתא
 אזוי וויא מיר האבין גילערניגט נאך זאכין פון
 עסן וועגן דך ארץ לא יאכל אדם שום ויגזל פראש
 אז אפקענטש וויל עסין קנאביל אדער ציגעלע
 זאל ער גים אנהייבן עסין פון קאפ אלס פלייג קאר
 פון דיא ווייטיגע פלעקער וואס זאל תבי ית בענת
 אונ אויב ער האט געעסן דיא קנאביל אדער די
 ציגעלע פון קעפיל איז ער אפקעקער כתיב ו
 נאך אזוי אנלייבן האבין מיר גילעדניגט לא ישתה
 אדם שום בבת אחת אפקענטש זאל גים אויסקרינקען
 אנלאז וויין אדער אנלאז ביר מיט איין קאהל שתה
 תבי ית גרגרן אז ער האט ווא אויס גיטורקען מיט
 איין קאל איינער אנהאפער פטרנגור די בנקן האבין
 גילערניגט השותה כוסו בבת אחת תבי ית גרגרן אז
 איינער פרינקט אויס אנלאז וויין אדער אנלעדע
 משקה מיט איין קאהל איז ער אנהאפער ב' גרד
 גרז אז ער פרינקט אויס מיט צווייא קאהל איז
 דאס דך ארץ. אזויא ארומין אלע קענטשין
 פרינקען ווי מגבי היות אז ער פרינקט אויס מיט
 דרייא קאהל איז דאס אנרויסקייט ויאמר דמי פי
 אבא תיובא מטעם בגליהון דרשיעיא נאך האט רמי בר
 אבא גיוואנט חצובא האקט אפ דיא פיס פון דיא
 רשעים, חצובא איז אזוי אנקראו וואס ניין ווארציל
 וואקסט אין דיא ערד גלייך קאפא, אונ עס פאר
 שפרייטן זיך גים ווארצלען איז די ווייטן ניי אלע

בכול וזמן למדון ממנו : רגליהון דקצבין ודבועלי גדות. תורמוסא מקטע
 במיעה. ערלה שאמרה רגליהון דישנאיהון של ישראל, שנאמר ויסיפו
 תורה להמתין שלש שנים בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעברו את
 מלאכול פירות מקטע רגלי המהרין לאלכול הבועלים וגו' ויעזבו את ה'
 קודם השלש ויתמו ופטמים ה' ולא עבדוהו. ממשמע שבמסמע
 שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו מה ת"ל ולא עבדוהו
 אפילו בתורמוס הזה ששולקין אותו שבע הקב"ה ואומר רבי אלעזר
 גלות שממנהין וזמן יכולים ומשמה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל
 תורמוסא. מין קטני מפני שהן עיון. תנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש
 עגול כמין עדשה והוא מר דת למו אמר הקב"ה ראויים הללו שהתנתן להם
 מאד ושולקין אותו ו' פעמים דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין
 זענשה מתוק וטוב עד שיאלכ כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם. והיינו

אנדעך גראוין זעהן סיר דער גראו וויל גיט
 הנאה האבין פון פֿרעקדע ערר וואס איז בייא
 דער זייט, דאס איז אמסקר פאר דיא רשעים
 אונזער האקט ניי אפ זייערע פיס וואס ניי גייען
 פארגעקען פֿרעקדע ערר צו פארגרעקערין זייער
 פלאץ נישט קענען רגליהון דקצבין ודבועלי גדות אז
 איינער פלאנצט אבויס אין ארץ ישראל דיא
 פירות וואס וואקסן אויף דעם בוים דיא ערשטע
 דרייא יאהר פון פלאנצונג פאר קען גיט עסין,
 זענען דאך דא מענטשין וואס נארמין דריי יאהר
 מיט דעם, עסין דאס איז אמסקר אונז עם האקט
 אפ דיא פיס פון די קצבים וואס זייא קענען גיט
 נארמין אשעה בוי קען נעמט אפציהען דיא פֿעל
 פון דיא בקהא אונז קען נעמט זיא צו שניידן אונז
 קען נעמט זעהן סאמער איז זיא טקפה אינגווייניג,
 נאר באלד נאך דעם שעקטין שניידן זיי אפ אשטיק
 פלייש אונז עסין, אונז דאס איז אמסקר פאר דיא
 מענטשן וואס קענען גיט נארמין צוויי וואקין
 בוי זייערע טייפער נועלן ריין ווערין אונז נועלן
 זיך טובל זיין פון זייערע גדות, נאר זייא זענען
 בייא זייערע טייפער נוען זייא זענען נאך גדות,
 דרייא יאהר קען קען נארמין אונז אשעה אָדער
 צוויי וואקין קען קען גיט נארמין תורמוסא קטע
 רגליהון דישנאיהון דישאל דער תורמוס האקט אפ די
 פיס פון דיא יודן וואס זענען גינען פארגייטן
 תורמוס איז אסין ארבעט שטארק ביטער נאר
 אז קען האקט איהם זייען קאהל אין זייען
 גיטאדשטע וואקסער נוערש, עס אונז גישטאק,
 דאס איז אמסקר קענין דיא פארגייטע יודן זיי
 האבין געדריגט זייען ערלייא עבודה זרות אונז
 זיי האבין גינען אלע זייען עבודה זרות כוונין
 גיט, האבין זייא דאך שוין געבראפט אנועק
 נארמין דיא עבודה זרות אונז דיען נאט, אונז
 זיס נוערין ווי דער תורמוס אונז דאס האבין זייא
 גיט גיטאדן שנאמר ווארום עם שטייט אין פסוק
 ויסיפ בני ישראל לשלות הרע בעיני ה' ויעברו את הבעלים
 ויעזבו את ה' ולא עבדוהו. ממשמע שבמסמע
 שנאמר ויעזבו את ה' איני יודע שלא עבדוהו מה ת"ל ולא עבדוהו
 אפילו בתורמוס הזה ששולקין אותו שבע הקב"ה ואומר רבי אלעזר
 גלות שממנהין וזמן יכולים ומשמה דר"מ מפני מה ניתנה תורה לישראל
 תורמוסא. מין קטני מפני שהן עיון. תנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש
 עגול כמין עדשה והוא מר דת למו אמר הקב"ה ראויים הללו שהתנתן להם
 מאד ושולקין אותו ו' פעמים דת אש שאלמלא לא ניתנה תורה לישראל אין
 זענשה מתוק וטוב עד שיאלכ כל אומה ולשון יכולין לעמוד מפניהם. והיינו

דיא יודן האבין גיקערט צו קאהל וואס עם איז
 שלעקט אין דיא אויגן פון קאט וואס קאט וויל
 דאס גיט זעהן אונז ניי האבין געדיגט דיא בעלים
 אונז נאך עבודה זרות בוי זייען רגליהון דקצבין ודבועלי גדות
 געדיגט זיי האבין פארגאזן נאט אונז האבין איהם
 גיט געדיגט, פֿרעקט דיא נארא פֿשטע שנאמר
 ויעזבו את ה' אז עם שטייט אין פסוק זייא האבין
 פארגאזן נאט איני יודע שלא עבדוהו זייא איך דען
 גיט אז זיי האבין איהם גיט געדיגט פה תלמוד ליבר
 ולא עבדוהו פאר וואס וואקסן דער פסוק זייא האבין
 איהם גיט געדיגט אמר רבי אלעזר אש הקב"ה אפילו
 בתורמוס הזה ששולקין אותו שבע פעמים רבי אלעזר
 זאגט הקב"ה האט גיזאגט אפילו ווי דער תורמוס
 וואס קען קאקט איהם זייען קאהל אונז ער
 נוערש אזוי נוס וואקלן אותו קענט סעדה אז קען
 עקט איהם צום פארגייטונג נאך זעקסן לא עשאני
 בני האבין מיה מייעע קינדער אויך גיט גישטאק,
 זייא האבין געדיגט זייען עבודה זרות אונז זענען
 גיט נוס גינארין זייא זאלן נאכדעם מיה דיען
 קאט משמיה דרבי פאיר מיר האבין גילערנט פון רבי
 מאיר'ס נוערין מפני מה ניתנה תורה לישראל פאר וואס
 האט הקב"ה גיגעבן די תורה צו די יודן מפני שהו
 עיון וויל זייא זענען בייא זיך שטאלץ אונז פֿעקט
 שפּרונגען זענען געקעגען אונז גייען זיך גיט אונזער
 אונז דיא תורה מאקט זייא זאלן בייא זיך נוערין
 גידערין אונז שוואך קאט דבי רבי ישמעאל די סמכידים
 פון רבי ישמעאל האבין גילערנט עם שטייט אין
 פסוק מימינו אש דת למו פון זיין רעקטע האנט האט
 ער גיגעבן צו איהם אפיערדיגען דת, אפיער
 דיגע תורה אפיר הקב"ה ראוי הללו שהתנתן להם
 הקב"ה האט גיזאגט דיא יודן זענען נוערש קען
 זאל זיי געבין אפזאנדע תורה שאלמלא לא ניתנה
 תורה לישראל ווארום אז קען נואלט דיא יודן קיין
 תורה גיגעבן אז פל איש ולשון יכולין לעמוד מפניהם
 נואלט גיט גינען אפאלק וואס זאל קענען פֿער
 שטיין זענען די יודן ותיטי דאמר רבי שמעון בן לקיש ג'

צ'לף באלנות. פי' רש"י ואל ידמנה מלי עזותיה ופי' כחיות, הרנגול בעופות. וי"א אף עז כבהמה דקה. וי"א אף צ'לף באילנות: (שסורין כיון) מן הקפסיס כדלמך כדלמך כפיסוס סקפסם יין קפריבין לעס סוף כל שטורין לו סוף כלפסין כדי סתמם עוס ואל כרש"י שפיכע סוף ע כסרם אלנות וטוד פיכע כ"י דמוסו סוף ממש

עין מו דאם איז וואס רבי שמועון בן לקיש האט גיזאגט דרייא זעגען דא אויף דער נועלעט וואס לשמאל צירען זייא זעגען גרויס בייא זיה אונ שפרינגען אנקענגען ישראל באטוח די וידין זעגען בייא זיה גרויסארטיג קעקר פון אלע פעלקער פלך בחייה דער הונט שפרינגט אנקענגען קעקר פון אלע חיות מתנגל בעטוח דר האן שפרינגט אנקענגען

וזהר משפטים דף קו ע"א ת"ת לחילות יוד הא ואו הא

הניבן לית מלה בעלמא דקיימא קמי תשובה ולכלל קוב"ה מקבל ודאי וחי תב כתיובתא הא חזדמן לקבלה ארח חיים ואע"כ דפנים מה דפנים כלל אסתקן וכלל אסתדר על תקויה דהא אפי' כמה דליה ביה אומאה (קמי קוב"ה קרי ביה (יטעיה יד) כי ה' נבואת יען ומי ישר דא איבו רוח סתימא. ותו כד קוב"ה אומי אומאה לא אומי אלה אס לא יעביד תיובתא דהא לית סתגמא דקיימא קמי תיובתא ועל כלל מכפר קוב"ה כד עבדין תיובתא שלימתא) קוב"ה מקבל דכתיב (ירמיה כב) מי אני כלם ה' כי אס יהיה יכניה וגו' וכתיב (סם) כתבו את האלף הזה עירי וגו'. וכתיב דתב כתיובתא כתיב (דה"א ג) ובני יכניה אסיר בנו וגו'. מכאן דתשובה מתכר כמה גורין ודיגין וכמה שללאין דפרולא זליה מאן דקיימא קמי דתיובתא. וע"ד כתיב (יטעיה סו) ויאלצו ורואו כפגרי האלמים הפושעים כי. אסר פשעו כי לא כתיב אלה הפושעים. בי דלא כעאן לאתכח ולאסתגמא על מה דעבדו. אבל כיון דלחגמו הא מקבל נון קוב"ה. כנ"כ בר נש דא חע"ג דפשע ביה ופנים באתרא דלא אסטרין ותב לקמיה מקבל ליה וחס עליה דהא קוב"ה מלא רחמין איכו ואתמלי רחמים על כל עובדיו. כד"א (תהלים קמה) ורחמיו על כל מעשיו אפי' על כשורו וטוסי מלסטון רחמיו. אי עליכו מאזון רחמיו כ"ש על בני נשא דידעין ואסתמודען לשכחא למאריהון דרחמיו מאזון עליהו ושראן עליהו. וע"ד אמר דוד (סם קיט) רחמין רבים ה' כמחסיף חייני:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מסור

הרבב"ם הלכות ברכות פרק א. (א) כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה מגונה. והעונה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות חזי זה משוכה כגון אחר בונה ירושלים כברכת הכזון אחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית ובן בסוף כל ברכה שהיא ברכות אחרונות ענה בה

א) כל הישנה אמן אחר ברכותיו הרי זה מנהג דער מענטש וואס זענען און דאס גיט שיינ וטענה אחר ברכה שהיא סוף ברכות אחרונות און דער מענטש וואס זאגט אמן נאך זיינע אברכה וועלעך זיא איז אלעצטע ברכה פון דיא פריערדיגע ברכות וואס ער האט גיזאגט הרי זה מנהג איז ער געלויבט. האט ער נוס גיזאגן כגון אחר בונה ירושלים בברכת הכזון אז ער מענטש און זאגט די ברכה בונה ירושלים אמן. איז נוס אזוי, ווייל דאס איז דיא לעצטע ברכה פון מענטשן אחר ברכה אחרונה של קריאת שמע של ערבית אז ער זאגט צו סעריב די לעצטע ברכה פון קריאת שמע, וואס איז שומר עמו ישאל לער. דארף ער זאגן אמן וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות און אזוי איז בייא אלע ברכות וואס די ברכה איז אלעצטע פון די פריערדיגע

שלושה מיני יצר הרע הם דרייא ערלייא יצר הרעים זענען דא משנים ביו גנון ביו בחריו צונויא און סייא בייא איין יונגען סאן ומשליש נהגת בג בחריו און דער דריטער יצר הרע איז נאר בייא איינצען מענטש אל יום דאס זענען די יצר הרעים אדם סתמה לראית דער מענטש גלוקסמ צוא זעקן אזוייגע אשה ואף אם היפוך לעצום מיני ביאת אפילו ער וועט נעדין צו מאכין די אויגין ער זאל גיט זעהן לא יזיל נועם ער גיט קענען וצריה בעל פרו גיט ווילגענדיג נועם ער זעהן. דער יצר הרע נועם אש לעדיה אז ער זאגט צו סעריב די לעצטע ברכה פון קריאת שמע, וואס איז שומר עמו ישאל לער. דארף ער זאגן אמן וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות און אזוי איז בייא אלע ברכות וואס די ברכה איז אלעצטע פון די פריערדיגע

מסור חסידים סימן קענ. ושלשה מיני יצר הרע הם דרייא ערלייא יצר הרעים זענען דא משנים ביו גנון ביו בחריו צונויא און סייא בייא איין יונגען סאן ומשליש נהגת בג בחריו און דער דריטער יצר הרע איז נאר בייא איינצען מענטש אל יום דאס זענען די יצר הרעים אדם סתמה לראית דער מענטש גלוקסמ צוא זעקן אזוייגע אשה ואף אם היפוך לעצום מיני ביאת אפילו ער וועט נעדין צו מאכין די אויגין ער זאל גיט זעהן לא יזיל נועם ער גיט קענען וצריה בעל פרו גיט ווילגענדיג נועם ער זעהן. דער יצר הרע נועם אש לעדיה אז ער זאגט צו סעריב די לעצטע ברכה פון קריאת שמע, וואס איז שומר עמו ישאל לער. דארף ער זאגן אמן וכן בסוף כל ברכה שהיא בסוף ברכות אחרונות און אזוי איז בייא אלע ברכות וואס די ברכה איז אלעצטע פון די פריערדיגע

לחמשיק מת' ר"א יתרה נפשי יה יהוה יהוה רוח יור הא ואו הא נשמת יהוה היה יתירה ה רמלי הה אל עם בני
שבטשיה בניקוד חולם :

י לא תעשון בן ליהוה אלהיכם :
כי אם אלהי המקום אשר יבחר
יהוה אלהיכם מקל שבטיכם
לשום את שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה : והבאתם שמה

שמש. ר"ס ז חניגס ד : וסנלסס. סניגס ד זכמיס ס זכוכוט כג :

רשב"ם (ד) לא תעשון בן לזבוח לה' בכל מקום :
בעל המורים (ד) לא תעשון. בנימקרא לזכרה על כל זמנה סס : (ס) כל
המקום. כל"ח כ"ג ח"ך יודס"י ענינ' זכו יכושלים : מקום.
כג : לכנו. סנסדנין : וכלס

רש"י שפתי חכמים
בנינו לנין : וכלס שמש. כ' כמס' דין. וליך וכלס שמש

(ד) לא תעשון בן. להקטיר לשמים בכל מקום ש כי
חס מקום אשר יבחר. דבר אחר ונתלסם את מזבחותם
ואבדתם את שמש לא תעשון בן (ספרי) לזכרה לזמנה
את השם ולנותן ת חכן מן המזבחה או מן העזרה. אמר
רבי יזמעלל וכי תעלה על דעתך שישראל נותנין את
המזבחות אלא שלח תעשו כמקשיהם ויגרמו שנותיכם
למקדש אבותיכם שיתחרב : (ה) לשכנו תדרשו. (ספרי)
כסול זוכרס לזמנה עמוס דמילנו לנימער שלל כיון למחוק דרך
לשכנו תדרשו ובאת

(ס) לשכנו תדרשו וכלס שמש. סנס בעל זוכת סלככות הכול
שגדוד שלל מחזירו שירלס לו לים המקום סהק"ס שמש :
וסכינו לו כרתי לים סמקום שלין סק"ס שמש. כי מלל כל סהק"ן
בטורו. וליכ אוך אמר סל' לשכנו תדרשו. לים המקום שלין
שם שמו לו סק"ס. ונדלס למשל סמד כננס נחלר ועלל סס
לים ושלל סולו למי סהק"ן. וזמנר לו לרבי סהק"ן. ולים דר רבי
סהק"ן. והללס לו על סהלנותו כחזיר סללס שמש דר רבי
סהק"ן. ורבי כל דרך בית סמשנותו ועלל לים רבי סהק"ן. וסרלו
לו סילך לחדר כסלי וינלל סס חנשי סביט ועלל סס. ועלל לים
צדי אמרן. וסרלו לו לחדר סלשי ועלל סס ז'כ חנשי סביט.
זכן סלחוטו סללס סללס. וכל כסחיס ססלך סיו סחחיסס
סשפלה ססחיסס לנד. לשמש תדרשו וכלס שמש :

פירוש לתורת אלהים

(ד) לא תעשון בן איהר זאל'ם גיט מאן אזוי צו אייער
נאם ברומר איהר זאל'ם גיט מקמיר זיין צו נאם
ב"ה אויער איער עקמיער אזוי וויא די עוקרי פוקבים
ומנלות וענען מקמיר צוא וייערע עבודת פוקבים
אויער איער עקמיער : (ה) כי אם נאר צוא דעם ארמ

מצות השם

(ד) [סלן] [לאו רנה] שלל למחוק שום שם משמות סקדש וכל
שום דבר סהקדוש וכל למחוק שום בית עבודת סל. סנל'
לא תעשון כן כס' אליהים :

לא תעשון בן לה' אליהיכם. ודאם אוי אלקות לא תעשחו מען
סאר גיט אפמקען אפילו איין נאמען פון די נעמען ונאם
מען רוקם מיס ויאי הקב"ה. אונ יעך ער ונארם ונאם אוי הייליג
סאר מען אים גיט אפמקען. אונ אשמוב ונאם מען דניש אין
איהר צו הקב"ה סאר מען זיאם גיט צו ונארמין :

ובאת שמה והבאתם שמה וגו' ודאם אוי אמצות עשהו יעדער
מעקמש ונאם דארף בריינגען אקרבן פון אגוד ארעד
אנדבה דארף. ער בריינגען דעם. קרבן דעם ערשטין יום טוב
נאך דעם גדר ונאם ער מקום אין ירושלים עולה קבל זיין :

פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל־הַיּוֹרֵךְ בְּעֵינָיו : גִּבֹר כָּל דְּבָשֶׁר בְּעֵינָיו :

ת"א אש כל . אש כי קים :

רשב"ם

(ח) איש כל הישר בעיניו . בכל מקום שאנו חונים שם במדבר אנו מקריבים במשכן הממלטלל כמקום למקום :

פירוש לתורת אלהים

סיילין ראם לאנד ארץ ישראל אָבָעַר אויף דער קמה קאר קען קער ניש מקריב זיין גאר גדרים ונדבות . און ררום שקייט איש כל הישר בעיניו אימ"ל דיקער קענטש וואס נועם אים ניפעלין אין זיינע

נביאים ישעיה נח

המשפך מנ"ח ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה רנצה ארני נשמה דודר יהוה חיה יחידה רנצה יהוה חיה יחידה דודר אל שם ב"ן שבעשתי :

א הן עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאומים : ב הן נזי לא תדע תקרא וגזי לא ידעוה אלהי ירוצו למען יהוה אלהיה ולקדוש ישראל פי פארק : ג דרשו יהוה בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב : ד יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל יהוה וירחמיהו ואל אלהינו פי ירבה לקלות : ה פי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה :

עלתי ולקחתיא דאלהנא ארי סגני לסלקא : ה ארי לא מחשבמי שהשקביון ולא אקתבון פקנא קארתת טובי אמר יי :

רש"י מצורת דוד (א) סן פד לטועים נחשו . כלפיא נחשו את דוד להיות נגיד ולקחו מול סלומות . ר"ל נמשלה סמלונס אסר החמיד בזרעו יקחו רחמי בדרכי ס' מקום לפולס : נגיד ומולו לטועים . וסמית סכל מוכשו יסיח נגיד ויסיח פולס אל סל מות את סמפס אסר יפשוני : (ב) סן נזי וגזי . ר"ל כמו שמתקיים סמפד סכזכחתי לגיד כן מתקיים סמפד סכזכחתי לך כי כלפיא גזי אסר לא תדע פולס חקלך לפעם אומץ : לא ידעו . אסר סס לא ידעון פולס : הליך יכילו . לכוון סכיס למשמתי : למען ס' . ר"ל לא למען כח ויפוך כ"ל למען ס' סוכון בקרבך : ולקדוש וגזי . למען קדוש ישראל אסר כן לך פסר לספלות סכזכחתי בקרבך . כסול דכדכ כפי ס' : (ג) כסעללו . כעוד סוף עזוי ככס פד לא תננו עמלכסס ופדיין סכזכחתי סוכיס פכסס : סכזכחתי קרוב . כסל סוכר כפי ס' : (ד) דרכו . דרך סכזכח : עמסכחתי . יפוזכ עמסכחתי : וישכ . יסכס סוכסס אל ס' וירכס עזוי : וכל חלסינו . יסוב אל חלסינו ויש תקוס כי ירכס לפולס : (ס) כי לא וגזי . כי אין עמסכחתי ככמסכחתי ס' חסס סוכזכחתי סלל ויטיל לכס סוכיסס וכלכי לא כן יסוכוב : וכל דרכיכס דרכי . דרך אלק כ"ו לפעית אס סוכוד ט ולין מוטיל ספוכס וסיוס סכל דרכי לא כן סוף :

(ב) סן פד לטועים נחשו . כלפיא נחשו את דוד להיות נגיד ולקחו מול סלומות . ר"ל נמשלה סמלונס אסר החמיד בזרעו יקחו רחמי בדרכי ס' מקום לפולס : נגיד ומולו לטועים . וסמית סכל מוכשו יסיח נגיד ויסיח פולס אל סל מות את סמפס אסר יפשוני : (ב) סן נזי וגזי . ר"ל כמו שמתקיים סמפד סכזכחתי לגיד כן מתקיים סמפד סכזכחתי לך כי כלפיא גזי אסר לא תדע פולס חקלך לפעם אומץ : לא ידעו . אסר סס לא ידעון פולס : הליך יכילו . לכוון סכיס למשמתי : למען ס' . ר"ל לא למען כח ויפוך כ"ל למען ס' סוכון בקרבך : ולקדוש וגזי . למען קדוש ישראל אסר כן לך פסר לספלות סכזכחתי בקרבך . כסול דכדכ כפי ס' : (ג) כסעללו . כעוד סוף עזוי ככס פד לא תננו עמלכסס ופדיין סכזכחתי סוכיס פכסס : סכזכחתי קרוב . כסל סוכר כפי ס' : (ד) דרכו . דרך סכזכח : עמסכחתי . יפוזכ עמסכחתי : וישכ . יסכס סוכסס אל ס' וירכס עזוי : וכל חלסינו . יסוב אל חלסינו ויש תקוס כי ירכס לפולס : (ס) כי לא וגזי . כי אין עמסכחתי ככמסכחתי ס' חסס סוכזכחתי סלל ויטיל לכס סוכיסס וכלכי לא כן יסוכוב : וכל דרכיכס דרכי . דרך אלק כ"ו לפעית אס סוכוד ט ולין מוטיל ספוכס וסיוס סכל דרכי לא כן סוף :

דכס פירוש עברי פיפול נפשיכס מען בייא דער הפפורת פון דער וואף . כתובים תחלים עח

המשפך מסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד חיה יאהרונדי נשמה דיסר א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יז חז וז חז חיה יחידה דיסר יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשתי :

א אסרתו לחוללים אל תהלו ולקשעים אל תרימו קרן : א אסרית למתלעבין לא מתלעבון ורשעיא קא

רש"י מצורת דוד (א) אסרתי . לאס אסרתי נפשתי סלומות סל חכמינו סל חכמינו סל יפולס לפסכיסס פל דס כי סן יסוכור ספולס לפולס : סל יפולס לפסכיסס פל דס כי סן יסוכור ספולס לפולס : סל יפולס לפסכיסס פל דס כי סן יסוכור ספולס לפולס :

פירוש ע"מ (א) אסרתי לחוללים אל תהלו איה האב גינאגמ צו די גיית ולקשעים אל תרימו קרן צו דיא רשעים האב איה גינאגמ איהר ואלמ גים אויף הייפין אייער גרויס נאךען איהר ואלמ גים ריידין נאךעש

פירוש ע"מ (א) אסרתי לחוללים אל תהלו איה האב גינאגמ צו די גיית ולקשעים אל תרימו קרן צו דיא רשעים האב איה גינאגמ איהר ואלמ גים אויף הייפין אייער גרויס נאךען איהר ואלמ גים ריידין נאךעש

תרימון אקרו: ב לא תרימון
 למרומא אקריכוון אהון די
 קמללון בהוקפא ובנדופין;
 גארום ליה בר מיני מדינהא
 עד מערבא ולא סן צפונא
 קרבאין ברם דודדיהא ופקדיהא
 רש"י

ב אלה תרימון למרום קרנכם תדברו בצואר עתק: ג כי לא
 ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: ד כי אלהים שפט
 זה ישפיל וזה ירים: ה כי כום ביד יהוה וינין חמרו קלא
 מסך ויגר מנה אף שמריה ימצו ישנתו כל רשעי ארץ:
 דמדבריא וסן דרוקא אחר סוריא: ד ארום אלקא ביין נפאי דנן ופאי דנן ירוקם: ה ארום פס הלגם
 בר יו ובהסר עשין קלא מייגת מדינהא למלמלא כרעא די רשיעיא וכה דרשבי מניה וקשי סן ביין
 קרבאין ברם דודדיהא ופקדיהא ובציון ישוהון כל רשיעי ארעא:
 מצורת דוד

(ג) כי לא ממוצא השמש וממערב ולא מן המדברות
 שלהם מפרשים כשירא להרבות ממון לא ככל חלה להרים
 קרו: (ה) כי כום, התרעלה כידו: חמרו: חזן: מלא
 בסך. מלא מזג להשקות את כל האמות: ויגר מנה. לי
 מים הנגרים:

קרימו קין. לשון. ממלל רב על ישראל להסתייג: (כ) כל
 קרימו. כל המנלו פס סתמלם וכל מדכו כלפי מעלם כחוק
 כלאור. כל כלום רבה: (ג) כי לא גוי' הרים. כל סתמלם
 לא כלם לכס מרות מולא השמש ולא ממערב ולא ממדבר כי
 אינם כלם מאלים: (ד) פסם. כל כל מעשם ולו כדון ישפיל
 את זס יריס את זס: (ה) כי כום. כל מחשבו כמד מילס ססיו
 סתמלם לא כן סואו כי מוכן סואו ס' כום פס יין סתמלם
 סתמלם דמס סתמלם: ויגר מנה. סתמלם ססיו יול ויכסוך לפי
 סתמלם: כן סתמלם. ססם סתמלם נוער כן כל רשעי ארץ ימצו ישנתו כל סתמלם. סכל לא סתמלם:

פירוש עברי מיימש

קייט: (ג) אל תריש למרום קרנכם איהר זאלמ גיט
 אייפקייבין אייגר גרויקקייט אין דערתייה ביי
 צום היקעל תדברו בצואר עתק איהר זאלמ גיט
 ביידין מיט אשטמאקע האלרו. מיט גרויקקייט:
 (ג) כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, גיט פון
 מקרה זייט אונ גיט פון מערב זייט אונ גיט פון
 סודר קוקט דיא גרויקקייט אונ דיא העלקה
 צום קענשט: (ד) כי אלהים שפט את כל רשעי ארץ:
 זה ישפיל וזה ירים גיט רעם מאקט, ער גידערינ אונ רעם
 הייבט ער אויף: (ה) כי כום ביד יהוה הקב"ה האלמ
 אפוס אין האגם ויגר מנה מלא פסד אין רעם פוס אין

דא נוקער וויין, ער איז אָבער פוהל מיט צו
 מישונג, אין דיא וויין איז אכיון געמישט הייווין
 ויגר מנה צו איינעם מאקט הקב"ה אראפריקען פון
 אויבין דיא וויין אף שמריה ימצו ישנתו כל רשעי ארץ
 אָבער דיא הייווין פון רעם וויין קענעמשיין אויס
 אלע רשעים פון דער וועלט אונ זייא פרינקען.
 פון איין פוס גיט מען צו איינעם וויין אונ צום
 אָגדערין הייווין, הקב"ה גיט צו דער וועלט נואם
 זיא בארף, צו איינעם איז דאס אַנזליק אונ צו
 איינעם אַנזקליק:

ברטנורא

משנה סוטה פרק ח

עיקר תוי"ט

(ט) דל"ט נוער סתכל לס אטינו
 מניקס סטיון דוס כשטינו
 מניקס סטיון לא דקדו לס מיה
 לדיס וס' דל"ט חק לכוכל
 דסטיו כסיס' דככל ליידי דסני
 לוסס סני לוסו וסיס' ליידי
 דסני סכל ססל בוטל. גמלה:
 (כ) גמלה מים מלחל כסיו
 דלכיוי הד ללוס ססס' גזור
 שטינו ככ כסיו וסד לססיו

כלי טמטי דח"ת דמלטי דילס צבאות
 כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין
 אותו, שנאמר ובאו ובאו. כשם שאמורה
 לבעל כך אמורה לבעל, שנא' נטמאה ונטמאה.
 רבוי ר"ע, א"ר יהושע כך היה רורש וזכרה בן
 הקצב. רבי אומר ב' פעמים האמורים בפרשה
 אם נטמאה אחד לבעל ואחד לבעול:

כך בודקין אותו. את
 הכנעל (ח) : ובאו
 ובאו שניהם כו"ז יתירה
 לדרשא: נטמאה ונטמאה.
 וי"ו יתירה לכוונתה שניהם
 לדרשא (כ) : רבי אומר ב'
 פעמים וכו'. רבי לא דריש
 וי"ו יתירה כר"ע אלול רטיח

פ"ח ת א פלשם שפטים בודקין אותה אזוי ווייא די כיום
 הקאָררים סאכין קראנק דיא אַשה
 נואם האם קונגה גינען בך תפיס בודקין אויה אזויא
 סאכין זייא קראנק רעם קענשט וואם האם מיט
 איד קונגה גינען שגאפד יבאו וקאי עם שטייט אין די
 תורה צנייט קאל וקאי, צוא וויינין אזויא ווייא די
 נואפער קוקס קאל וקאי די אשה אונ סאכין איר קראנק
 אזויא נוערט דער נואף אויך קראנק גלשם שאסיה
 לבצל אזוי ווייא זיא איז אסור צו גלייבין בייא איר
 סאן בך אסיה לבצל אזוי איז זיא אסור צו גונגקען
 נוערין צום נואף שגאפד ונטמאה ונטמאה עם שטייט
 אין די תורה צנייט קאל ונטמאה, זיא איז מקא

צום סאן אונ סקא צום נואף דבר רבי גמקיא אזויא
 זאגט רבי געקיא אפר רבי יושע האם רבי יהושע
 גיזאגט בך היה ירוש יבנה בן תקנא אזוי האם זכריה
 בן תקנא גיזאגט, טייל עם שטייט איבעריגע ויין
 ביי וקאו וקאו מינגט קען די אשה מיט רעם נואף
 אזוי די איבעריגע נאון אונ ביי גמקיא ונטמאה
 מיינט קען רעם סאן אונ רעם נואף, רבי זאגט
 קען דרשה גיט דיא וואוין נאר שני פעמים האסיה
 בפרשה אם נטמאה ונטמאה טייל עם שטייט צוויי קאל
 אין די פרשה דער נוארט נטמאה איז איבער איר
 דערין איד לבצל ואחד לבצל דאס לערינט אונ אז

דקרא קא דריש בין זבנא ובזבנא בין בנמאה ונמאה :
ב בו ביום דרש . כל היכא דמנין בו ביום ביום
שטאבו את ר"ח בן עזריה לנשיאות שנתרבו התלמידים
שנתנו רשות לכל ליכנס ומשם דהך דרשא דנטמאה

מוריס סק"ס ומחסינא לישראל סיכודקו' המים ומד ליריש דכמן
וסדר ידן טול נסוח' וגו' כיון דבקבלא מוצרי סירן תתלה
והתלה ידו לזיסם ושמייה וירישם לזופט' . נפרס' . ומש' .
באוסר דבונט סני כחד י"ו לנדשא : [6] אף כמלש' . לסי
פ"ס ס"ב כפ"כ דפסחים מ"ו דלון לזיל מטמא לוכל מן

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

ב בו ביום דרש ר"ע וכל כלי חרש אשר יפול
בהם אל הוכו כל אשר בתוכו ישמא אינו אומר
שמי אלא ישמא לממא אחרים . לימד על ככר
שני שמממא [6] את השלישי . א"ר יהושע רור
יגלה עפר מעיניך ריב"ז שהיית אומר עתיד רור
אחר לטהר ככר שלישי [3] שאין לו מקרא מן
התורה , שהוא טמא והלא [ג] עקיבא הלמידך
מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא שנאמר
כל אשר בהוכו ישמא : ב בו ביום דרש ר"ע
ומרותם מחוץ לעיר את פאה קדמה אלפים
באמה וכו' ומקרא אחר אומר מקיר העיר וחוצה
אלף אמה סביב . אי אפשר לומר אלף אמה
שכבר נאמר אלפים באמה . ואי אפשר לומר
אלפים באמה שכבר נאמר אלף אמה . הא כיצד
אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת . ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי
אומר אלף אמה מגרש ואלפים אמה שרתה וברכמים . ד בו ביום דרש

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

עקיבא תלמידך מביא לו ראיה מן התורה שהוא טמא . אף כמלש' . ולון הלכה כר"ע דלון עני עושה עליס
כמלש' אלא כתרומה : ג מגרש . רכסה פטייה מזרעה ומחילנות לניו העיר ואלפסי לא הווכר לתחס ללניס ולא נאמרו
אלא ליעלאת תחום שבת : שרתה וברכמים . ואלפסי סביב נתנו ללניס מהס הניחו אף סביב הכיר למגרש והשאר
שבות וברכמים (ג) . הלכה כר"א בנו של ר' יוסי הגלילי שחמוס אלפסי אמה דרכנן (ד) :

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

זיא איי סקמא צום מאן אונ קמא צום נואף : ב בי
ביום דרש רבי עקיבא אין דעם סאנ נואם דבי אלעזר
בן עזריה אינ גינארין אנשיא האם דבי עקיבא
גירדשה עם שקייים אין די תורה וכלי תרש אנערדענע
כלי אשר יפול פסם אל טובו נואם עם ונעם אריין
פאלדין איין שרץ אין די שרצים אין איהם כל אשר
ביתו אלץ נואם אין אים , אין דער בלי וקמא זאל
זיין סקמא אינו אויפ פמא דיא תורה זאנט גיט דעם
נוארם סקמא , אלץ איז סקמא אלא וקמא גאר די תורה
זאנט דעם נוארם וקמא , וקמא קען קען ליענען
וקמא נפשא אחרים נואם אין דער בלי ליינט קען
סקמא זיין אנדערע לימד דאס לערינט על כפי אויף
אקרוים שני נואם , ער איז דער אנדערער פון דיא
טוקאה , נוארדם דער שרץ איז די טוקאה אונ
דעם שרץ , איז דער ערשטער פון די טוקאה , אונ
דער ברוים נואם רירט אן דעם אויבן אנדער דיא
פלי הייסט דאס אנדערע פון די טוקאה שפפמא אה
תשליש אונ דער ברוים איז סקמא גאר אנדרישע
ואף אשר רבי יהושע האם רבי יהושע גינאנט סי גלה
גשר ממניד נוער וועם אראם נעמען די ערד פון ביין
קבר נואם ליינט אויף ביינע אייניג רבן ויהנן בן
זכאי שהיית אויפ דוא פלענקום זאגין עתיד דא אחר
דער שפעטערדיגער דור לפת' בפר שלישי וועם זאגין
דער ברוים נואם איז דער דריטער פון די טוקאה
איז קורא שניין לו סקמא מן תהיה שטרא פמא נוייל קען
נעמינט גיט אפסוק אין די תורה ער זאל זיין סקמא

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

המוריס מציבא דר"ע נמי סי
רבי' כס דלשטי' תתלה סיניו
משקין : [3] טולן לו כו' . נפ' .
ומתלה דלון לו נפס טמא ופטי
מן סמורס לון לו מדין ק"ו ש
לו וזכר טול סירן מליס :
[1] עקיבא כו' . וכל נפסו בן
התלמידים סבוכים שיהי לו
לירב"ז שפספס כמ"ה פ"ב
דקניס לני טול תלמודו סי
אלה תלמוד תלמודו ס"ה ר"ה
בן סורקניס : (ג) וז"ל משיס
דחפסי מציב ספסס כיון דכחד
עיינא טול לנד' אכל לנד' ע
דכרס דלפך בשל לניס וקיס
דללסיס ככל כגס דחדי פני
נפס מקיימין התקולאס סיכיס
כפוט סק' : (ד) ש"מ דלרש

אליס דלורויחה סן. וטמיו"ט פטינה בל"ע : (ס) מסייס
 בכרייהא עמש אמר למינה ל"ס וסס אומרים אשיכס ל"ס משה
 אמר כי גלס גלס וסס אומרים אשיכס ל"ס ולישנה דלכ"ט
 פרקים קטיל ולכן י"ל פטינה ממחלקם לעמיס פסקים וכל
 פסק סיו פקוס אלוהו דלכ"ט פסק וכלל פלגי רש"י ופ"י דלכ"ט
 דלכ"ט פקוס עונין דלכ"ט פקוס וכל יוהר ועל כל דבר
 חזן דלכ"ט פקוס פקוס עונין
 כללום עד שגמור אל סכלל
 ולחזו פתחלה פסק עד סוסו
 טוכס דלכ"ט על כל דבר וכל
 פד סוסו וכן פסק ט"ו כו' :
 [ד] אל טעמ. כוסר סוסס
 על טעמ ככס"ג סוסו סוסס
 חלס וכן עונין אמריו פטי"י
 וקוריו וכן יחד וכן פקס
 לום פקוס על כלס וטונו יחד
 אל פקוס ככסב וטכס גמ'
 פטמו דל"ג דדכ"ט וילמרו
 דלכ"ט כולו כסדו כד"י אלכ
 דפסמ טכס כריכס : [ה] וכל
 כקורין. י"ל דלכ"ט קלמס סו
 ללסוק עמי דמטס פליטס
 כקסן פתחלה אל סכלל
 עונין אמריו כל טס סוסו סוסס
 לא : (ו) וכ"כ סר"ג וכנעטל לא מייטי אלל ככל לכסס לא ל"י (יטמס סג) דכסב בל"ג וכו"כ (פס) ועלך פניו
 טוכיסם אלל דמטעמ ס"י ועטעמ ס"י :

ד' שאר תלמוד לומר לאמר. שאין לומר לשאר
 לאמר שנתורה שהשכינה מדבר למשה לאמר הדבור
 לישראל אבל כאלו אין לומר כן : בקורין את ההלל.
 ראשי פרקים בלכד היו עונין אמריו (ס) : ה' מאהבה.
 שחבב את המקום : שקול .
 משקלו טהו אינו מדכרע
 לכאל ולכאל יס לו הכתוב
 כו"י ומשמעותו כאלו היה
 לא כאל"ף ויש לא כאל"ף
 ומשמעותו כאלו כתיב כו"י :
 (ו) הן יקמלני . הלא
 הוא הורגני לא חיילי לו עוד
 הו לא אני חייל : מיראה.
 מדלגת פורעניות טלל טתא
 עליו : ירא אלהים . ולא
 אוכז חלויס :

שלא עבר איוב את המקום אלא מיראה שנאמר איש
 ומרע והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה :

אמר משה משה אמר ל"ס וסס אומרים אשיכס ל"ס כו' דלכ"ט דלכ"ט וי
 לא : (ו) וכ"כ סר"ג וכנעטל לא מייטי אלל ככל לכסס לא ל"י (יטמס סג) דכסב בל"ג וכו"כ (פס) ועלך פניו
 טוכיסם אלל דמטעמ ס"י ועטעמ ס"י :

שקאם נראם הייקמ דיא אנדערע מויערער) אין
 גיווען שרות וברמים פעלדער אונ וויין גערטקער :
 ד' בו ביום ברש בבי עקבא אין רעם טאד האמט רבי
 עקיבא גרלשעט עם שטייט אין דיא תורה או ישר
 משה ובני ישראל את השנה מאת לח' ויאמרו לאמר
 באמאלס האמט געוונגען משה אונ דיא יודען דיא
 גיואנג צו נאמט אונ ויירא האבין גיואנגט לאמר וצוא
 זאגין שאין תלמוד לומר לאמר דער נוארט לאמר וצו
 זאגין דארף גיט שטיין . צו וועמען זאלן ויי זאגין
 ויפה תלמוד לומר לאמר צו וואס שטייט אין פסוק דער
 נוארט לאמר פלטר דאס לערינט שחי וישראל עוני
 אחריו של משה די יודען האבין גיעגנפערט נאך משה
 על כל דבר ודבר אויף יעדער זאך . להקיני משה
 האמט גיואנגט אשיירה לה' אונ די יודין האבין אויך
 גיואנגט אשיירה לה' . משה האמט גיואנגט ב' נאך
 נאך . האבין דיא יודין גיעגנפערט אשיירה לה' .
 אונ אזויא טוייער אויף אלעם וואס משה האמט
 גיואנגט האבין דיא יודין גיעגנפערט אשיירה לה'
 ב' צום סוף שירה גקורין זאם חבל ויירא קען לייגענט
 הלל . פלעגין אויך דיא יודין געגנפערין הלל'ה
 אויף יעדער זאך וואס דער סזן האמט גיואנגט . רבי
 גיקעה' וואס דיא יודין האבין גיואנגט דיא שירה
 בקורין את שמע ויירא קען לייגענט קריאת שמע .
 פריער הייקט אן דער חזן דער נאך זאגין אלע
 גלייך ב' צום סוף . אזוי משה האמט פריער א"י
 גיהויקען צו זאגין אשיירה לה' . דער נאך האבין
 אלע יודין גלייך צוא זאמען גיואנגט דיא גאנצע
 שירה , אונ מיט רוח הקדש האבין ויירא גימראפין
 צו זאגין אלע גלייך די וועל גלייגע ווערשער ויא גקורין
 זאם חבל אונ ויי האבין גיט גיואנגט די שירה ויירא
 קען לייגענט הלל : ה' בו ביום ברש אין דעם טאג

האמט גירלשעט רבי יהושע בן הורקנוס לא עבר איוב
 את הקב"ה אלא מאהבה איוב האמט גערנינט נאמט נאר
 פון ליבשאפט שגאמר מו יקמלני לו ויחל ויירא איוב
 האמט גיואנגט אפילו נאמט וועט מיה הרגנן האף
 איה צו איהם גערין מדבר שקיל דיא זאך איז גלייך
 גיוואגין , קען ווייס נאך גיט ויירא איוב מיינט , צו
 ער מיינט לו מיט אונאו איז דער טייטש צו איהם
 איז דער פלשט אפילו ער וועט מיה הרגנן לו זאי
 קצפה האף איה צו איהם או אקרער , ער מיינט לא
 מיט זיין אלף איז דער טייטש גיט . איז דער
 פלשט טייל ער וויל מיה הרגנן איז מצפה וויל און
 צו איהם גיט האפין תלמוד לומר לערינט מיה נאך
 אפסוק צו זאגין וועט פלשט , עם שטייט ער זאגט
 ב'ו איה וועל שטארבין לא אפי' תיפתי מפני וועל
 איה גיט אפ טאהן מיינ גאנצקייט פון יך פלטר
 שטאהבה שיה לערינט דער פסוק אז איוב האמט
 אלץ ניקאן מעשים טובים פון ליבשאפט צו נאמט
 אפר רבי יהושע האמט רבי יהושע גיואנגט מ' יגל' ער
 משינד ווער וועט אראפ גיעמען דיא ערך פון דיין
 נקד וואס ליגט אויף דיגע אויגין רבן ויהגן בן
 זכאי שטייט היבש פל יודע דוא פלעקסט דלשען
 אייביג שלא עבר איוב את הפקוס אלא בירחא אז איוב
 האמט גערנינט נאמט נאר חכמה מורא שגאמר ויירא
 דער פסוק זאגט איוב איז גיווען איש הם וישר ירא
 אלהים ופר ברע זאגעגושט וואס איז גיואנגען מיט
 גאנצקייט אונ גלייכקייט ער האמט מורא גיהאמט
 פאר נאמט אונ אפ גיקערט פון שלעכטן וייל יהושע
 תלמיד תלמיד אונ יהושע וואס ער איז דיין תלמיד
 אמלמיד למד שטאהבה גשה האמט גילערינט אז איוב
 האמט ניקאהן מעשים טובים טייל ער האמט ליב
 גיהאמט נאמט :

עולל. גדול מיוק: במקהלות. עסקהו על הים: ממקור. חף מותם שזמקור: ונחוי האי לא כו'. וזמאי אמר עדיין הדבר שקול: הכי נמי דלא הוא.

לומר שירה, וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על השכינה עולל הנביה צוארו ותינוק שמש דר מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר מפי עוללים ויונקים יסרת עון. היה ר"ם אומר מנין שאפילו עוברין שבמעו אמר ואמרו שירה שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא חזו אמר רבי תנחום ברם נעשית להן כאספקלריא המאירה וראו. בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד איוב את השם אלא מאהבה שנא' הן יקטלני לו איחל. ונחוי האי לא אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא אי בלמ"ד וי"ו כתיב לו הוא. וכל הויכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה בכל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא. וכי תימא הכי נמי והכתיב ומלאך פניו הושיעם. אלא לאו משמע הכי ומשמע הכי. תניא ר"ם אומר

סלכס ס' כלס ס' סמינן דת"ת דעלכות דכריסס השתמא בו ביום דרש ר"ע וכו'. ת"ר דרש רבי יומי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על השכינה עולל הנביה צוארו ותינוק שמש דר מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר מפי עוללים ויונקים יסרת עון. היה ר"ם אומר מנין שאפילו עוברין שבמעו אמר ואמרו שירה שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. והא לא חזו אמר רבי תנחום ברם נעשית להן כאספקלריא המאירה וראו. בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס שלא עבד איוב את השם אלא מאהבה שנא' הן יקטלני לו איחל. ונחוי האי לא אי בלמ"ד אל"ף כתיב לא הוא אי בלמ"ד וי"ו כתיב לו הוא. וכל הויכא דכתיב בלמ"ד אל"ף לא הוא אלא מעתה בכל צרתם לא צר דכתיב בלמ"ד אל"ף הכי נמי דלא הוא. וכי תימא הכי נמי והכתיב ומלאך פניו הושיעם. אלא לאו משמע הכי ומשמע הכי. תניא ר"ם אומר

ח' אלא מהתקב איוב האם נעדינת הקביה נאר נוענין לייבשאפט שנאמר ונארום, עם שמיים אין פסוק מן יקטלני לו יחיל אפילו ער נועם מיה דהגגן פון דעקסנוענין נועל איך צו איהם האפין, נאנט דר נקרא וכל מיא חאי לא אי בלמ"ד אלף כתיב לו הוא ער נועלין זערו ווי שמיים דער לא, איוב ער שמיים מיט ל א איז דער שייטש לא גיט, האם איוב גינאנט אויב נאט וויל מיה דהגגן נועל איה צו איהם גיט האפין, האם איוב נעדינת צו הקביה נאר נוענין מוכא ווי כלו כתיב לו הוא אונ אויב עם שמיים מיט לו איז דער שייטש לו צו איהם, האם איוב גינאנט אפילו נאט וויל מיה דהגגן פון דעקסנוענין נועל איה צו איהם האפין, האם איוב נעדינת נאט מיט לייבשאפט, פקענט דיא נקרא וכל מיא חקאי דכתיב בלמ"ד אלף לא הוא עם שמיים לא מיא אפאל איז דער שייטש לא גיט אלא מפתה ככל דרהם לא צר דכתיב בלמ"ד אלף הכי נמי דלא הוא עם שמיים דאך אין פסוק ככל דרהם, נוען כיי יודין איז אצרה, לא צר, שמיים דער נאקט לא מיא אפאל, נועקטו אויף זאגין אז לא מיננט קען גיט, נועט דער פסוק זאגין ככל דרהם, נוען בייא דיא יודין איז אצרה, לא צר, איז דאס כיי הקביה קיין צרה, דאס הייטס הקביה איז יוד גיט כצער נוענין דיא צרה פון דיא יודין זיי מיא הכי גיט טאקער נועקטו נאנט, עם איז טאקאי אויאי, דהכ"ה איז יוד טאקאי גיט, כצער אויף דיא צרות פון דיא יודין ותקתיב ימלאך פניו ויששע עם שמיים דאך אין פסוק הקביה שיקט פון יוד אטלאך אונ צר העלקט יי, וויא אזוי נועט גיין דער פשט אין פסוק, אז הקביה איז יוד גיט כצער אויף דיא צרות פון דיא יודין צו וואס שיקט צר צו זייא אטלאך, ער זאל זייא העלפין אלא לאו שפטי הכי וישפטי הכי מזוין מיר זאגין אז לא איז אטאהל דער שייטש גיט אונ אטאהל איז דער שייטש צו אים אונ דער לא וואס שמיים פון, איוב וייסין מיר גיט ווי קען לייקנט, גיט, פער צו איהם פהיי רבי פאיר אויפר מיר האבין גיבענינט רבי מאיר זאנט

בו ביום דרש רבי עקיבא וכו'. תנו רבנן דיא רבגן האבין גילערינט דרש רבי יומי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים כיי יומי הגלילי האם געדרשן נוען די יודין נעקען אויף גענאנגען פון ים נתנו עיניהם לומר שירה האבין זיי גינאנט זאגין שירה וכיצד אמרו שירה ווי אזוי יונגען זיי גינאנט שירה עולל מוטל על גרבי אמו דאס זינגע קינד איז גילענין ביי זיין מושער אויף דיא קניה ומיטק יונק שפטי אמו אונ דאס קליינע קינד האם געזויגן פון זיין מושערס פריקט גיין שראו את השכינה וויא זייא האבין גינעהן דיא שכינה, עיל תגיית צוארו דאס יונגע קינד האם אויפקעהויבן זיין האקרו ומיטק שפט בר מפי אונ דאס זייגענדיגע קינד האם אריים גילאזין דיא פרוקט פון זיין מויל ופסרו זה אלי ונאנוהו אונ זייא האבין גינאנט אויף הקביה דאס איז מיין נאט אונ איה נועל איהם געשויגען שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק מפי עוללים ויונקים יסרת עון פון די מויל פון די יונגע קינדער אונ פון דיא זייגענדיגע קינדער פון דעם וואס זייא האבין גינעט מיט זינער מויל האקטו גענערינעט דיא שטארקייט פון דיא יודין תיה ר"ם אויפר רבי מאיר פקענט זאגין מנו שאפילו עוברין שבמעו אפן אפרו שירה פון נואנען וייסין מיר אז אפילו דיא קינדער וואס זענען אין זינער מושערס בויה האבין אויף גינאנט שירה שנאמר ונארום עם שמיים אין פסוק במקהלות ברכו אלהים ווען דיא יודין האבין יוד פאר- זאמילט בייא דעם יום האבין זייא געלויבט נאט ח' ממקור ישראל אפילו דיא קינדער וואס זענען נאך גינען אין זינער מושערס בויה האבין אויף געלויבט נאט, פקענט דיא נקרא וויא לא חזו זיי האבן דאך גיט גינעהן הקביה אמר רבי תנחום ברם נעשית להן כאספקלריא המאירה וראו האם רבי תנחום גינאנט דער בויה פון דיא מושערס זענען גינארין וויא לייקטיגע גלאו האבין זייא אויף גינעהן הקביה: בו ביום דרש רבי יושע בן הורקנוס אין דעם מאנ וואס רבי זאקעו בן עזריה איז גינארין אנשיא האם רבי יהושע בן הורקנוס געברשט שא עבד איוב את

וה"ק קרה אינו חושש לזרתם ולא נ"כ כה: באברהם. כי ירא אלהים אתה: תלוי. זכותו לדורותיו להנין עליהם עד אלפים דור: לאלפים לאוהביו. סמך אוהביו לחלטים ואיך קרה סמך לחלף דור לשומרי מצותיו דהיינו מיראה: וישמחו כל חוסי בך וגו'. סיפיה דקרה ויעללו כן אוהבי עמך:

נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם מה ירא אלהים האמור באברהם מאהבה אף ירא אלהים האמור באיוב מאהבה. ואברהם גופיה מנלן דכתוב זרע אברהם אוהבי. מאי איבא בין עושה מאהבה לעושה מיראה איבא הא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שוה תלוי לאלפים לאוהבי ולשומרי מצותיו והתם כתיב לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור. האי לדסמך ליה והאי לדסמך ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי חז א"ל אקריין בחלמאי מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' וחד א"ל אקריין בחלמאי וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ויעלצו

לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הבא כתיב ולשומרי מצותיו לאלף דור. התם נמי כתיב ליה והאי לדסמך ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי חז א"ל אקריין בחלמאי וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ויעלצו

דור און ד'ארתין ש'מייט נאט היט זיין חסד צו דיא קענענש'ין וואס הישען זיינע מצות, צוא ש'ווענד דורות, און ליבשאפט ש'מייט גיט אין פסוק, פ'רענט די גמרא תקם גמי כתיב לאוהבי ולשומרי מצותי לאלף דור ד'ארתין ש'מייט, ראך אויך נאט היט זיין חסד צו דיא קענענש'ין וואס האבין איהם ליב און זיין הישען זיינע מצות, צוא ש'ווענד דורות, ענטפערט די גמרא מאי ל'דסמך ליה והאי ל'דסמך ליה אין דעם ערשטן פסוק ש'מייט לאלפים לאוהבי, דער ווארט לאלפים ש'מייט געבין לאוהבי, צוא נויין און דער חסד צו צווייא ש'ווענד דורות איז נאר לאוהבי, צו די וואס האבין מיר ליב, לאלף דור ש'מייט געבין לשומרי מצותיו, צוא וזייען הקב"ה היט זיין חסד צו ש'ווענד דורות צו דיא קענענש'ין וואס הישען זיינע מצות, אפילו זיין הישען נאר ווענין מורא מתיי שרי תלמידי דהוי יתבי גמי דקא צוויי תלמידים נעמען גינעסין פאר רבא מד אמר ליה איין תלמיד האט גינאנט צו רבא אקרין בתלמידי קען האט מיר גימאכט זיינען אין מיין חלום דעם פסוק מה רב סיפיה אשר צפנת ליראיך ווי פיל איז דיין גוטס וואס דו האסט געהאלטן פאר די קענענש'ין וואס האבין מורא פאר דיר וחד אמר ליה דער אקדעקער תלמיד האט גינאנט צו רבא אקרין בתלמידי קען האט מיר גימאכט זיינען אין מיין חלום דעם פסוק וואס דוד המלך האט גינאנט צו הקב"ה וישמחי כל חוסי בך דעם וועלן זיך פרייען אלע קענענש'ין וואס געשיצען זיך אויך דיר לשמח יבגט זיי וועלן אייביג זינען בעלזא דהי אהבי שפך און דיא קענענש'ין וואס האבין ליב דיין נאמען וועלן זיך פרייען מיט דיר אמר ליה האט רבא גינאנט צו זיינע תלמידים תתניטי רבנן צדמי גמדי איין איהר זענט גייער כפנן און איהר זענט פלמיר צדיקים פר מאהבתו ופר מ'תאך דער ערשטער תלמיד דינט צו הקב"ה נוייל ער האט מורא פאר איהר איהם געלייגנט דעם פסוק מה רב סיפיה אשר צפנת ליראיך וויא פיל איז זיינע גוטעס וואס דו האסט געהאלטן פאר דיא קענענש'ין וואס האבין מורא פאר דיר, דער אקדעקער תלמיד דינט הקב"ה

נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם באיוב ש'מייט ער איז גינען ירא אלהים, ער האט געהאט מורא פאר נאט און בייא אברהם אבינו ש'מייט אויך ער איז גינען ירא אלהים, ער האט גיהאט מורא פאר נאט מה ירא האלהים האמור באברהם מאהבה אזוי וויא אברהם אבינו האט געדינט צוא הקב"ה מיט ליבשאפט און רבא אלהים איז דער ש'ייש, ער האט מורא געהאט פאר הקב"ה צוא זינדיגען ער זאל גיט עפעס קאליע מאכין דיא ליבשאפט אף דיא האלהים האמור באיוב מאהבה אזויא האט איוב אויך געדינט צו הקב"ה מיט ליבשאפט און ירא אלהים איז דער ש'ייש, ער האט מורא געהאט פאר הקב"ה צוא זינדיגען ער זאל גיט עפעס קאליע מאכין דיא ליבשאפט, פ'רענט דיא אברהם ויהודה טיפין מללו פון וואגען נויטען מיר אז אברהם האט געדינט הקב"ה מיט ליבשאפט, ענטפערט די גמרא דתיב גרע אברהם אוהבי ווארום עס ש'מייט אין פסוק הקב"ה האט גינאנט דיא יודין זענען די ח'גדער פון אברהם וואס ער האט מיר געלייבט, פ'רענט דיא גמרא מאי איבא בין עושה מאהבה לעושה מיראה וואס איז דער חילוק צוא קען דינט הקב"ה נוייל קען האט איהם ליב אדער קען דינט צו הקב"ה נוייל קען האט מורא פאר איהם, ענטפערט די גמרא איבא מאי דתיב גרע איז אחילוק אזוי וויא מיר האבין געלערנט רבי שמעון בן אלעזר אומר גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה כתיב שקיען בן אלעזר זאגט דער קענענש וואס דינט צו הקב"ה מיט ליבשאפט איז זיין זכות גרעקער פון דעם קענענש וואס דינט צו הקב"ה נוייל ער האט מורא פאר איהם שוה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור הבא כתיב ולשומרי מצותיו לאלף דור. התם נמי כתיב ליה והאי לדסמך ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי חז א"ל אקריין בחלמאי וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ויעלצו

בך אוהבי שמך וגו'. אמר להו תרוויכו רבנן צדיקי גמירי אתון מר מאהבה ומר מיראה:
 נוענין ליבשאפט דריבער האט קען אים גימאכט זיך פרייען מיט דיר די קענענשין וואס האבן ליב
 לייגען דעם פסוק וצלי גו' אויב' שקד עם זאלין דין נאמען:

זוהר משפטים דף ק ע"א. ס"ט דלילנות יוד הא ואו הא

ת"ח מה כתיב (ישעיה נז) וילך שובכ בדרך לבו וכתיב בתריה (שם) דרכיו רחיתי ותרפאכו ואתמהו ואשלים נחומים
 לו ולאכליו. וילך שובכ אע"ג דחייבין עבדין כל מה דעבדין בודון זולתין בארשא דלבייהו ואחרנין עבדין בכו
 התרא ולאכליהו אז על חייא אמר קרא או על מחייא אמר קרא. דהא רישא דקרא לכו חיכו סיפא. וסיפא לכו
 אית לאסתכלא חזי על חייא אמר קרא או על מחייא אמר קרא. אלא קרא (ס"א) רישא דקרא (דקרא) אמר בעוד דבר נש
 חיכו כחייו הוא וילך שובכ בדרך לבו בנין דלר הרע דביה תקיף ואתקף ביה. וע"ז חזו שובכ ולא כעי לאתבא
 בתווכתא. קב"ה חמי אורחוי דקא חזניו כביש בלא תועלתא אמר קב"ה אנה אלטרביכא לאתקפא בידיה הה"ד דרכו
 רחימי (וארפאשו) דקא חזניו כחשוכא אנה כעי למיבה ליה אסוותה. הה"ד וארפאשו קב"ה חיכו אשיל בלביה ארחי
 דמיוכתא וסוותה לגשמתיה. ואנחה. מחי ואנחה. כד"א (שמות לב) לך נחה את העם. אנהיג ליה קב"ה בארמא מישר
 כמאן דאתקף בידא דארשא ואפקי' מנו חשוכא. ואשלים נחומים לו ולאכליו הא אחמי דמיתא חיכו (אלא) חזי דלוי מיתא
 חיכו וקיימא בחיין דהואיל (ס"א) אלא ודאי חי חיכו וקיימא בחיין דהואיל) וחיכו רשע מיתא חקרי. מכו ואשלים נחומים
 לו ולאכליו אלא קב"ה עביד טיבו עס בני נשא דכיון דעאל מ"ג שיני ודלהא פקוד עמיה תרין מלאכין נטורין דנכרי
 ליה חד מימינה וחד משמחיה כד חזי כד נש בארמא מישר חזינון טהון ומתעברן מניה. כיון דאתקף ביה קב"ה ואנהיג
 לבו יקר דליוקא דמלאכ. וכד חזי בארמא עקמו חזינון מתחבלן עליה ומתעברן מניה. כיון דאתקף ביה קב"ה ואנהיג
 ליה כד בארמא מישי. כדון חקרי בעל תשובה דהא כנסת ישראל תשובה חוף הכי חקרי וחיכו בעל תשובה חקרי וקדמאי
 דאחיד בלילנא דמיי כדון חקרי בעל תשובה דהא כנסת ישראל תשובה חוף הכי חקרי וחיכו בעל תשובה חקרי וקדמאי
 אמרו בעל תשובה גממ' וע"ד אפי' דליוקא גמוריס אינס יכולים לעמוד (ב) כמקום שבעלי תשובה עומדים:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק א.
 (א) לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכוונתו בהן
 מפני שהיא ברכו אחת. ואין עונין אמן אלא
 אחר ברכה אחרונה שקדמה אותה ברכה אחרת או
 כלית כח טעם סיס עם טעם ונמלס טעיס נלכד סנס כי דוד כל לפי טומא כשעלה בת שבע לכל שלמס סיס מלמד
 יכרו להמוס טעיס לו אלף נשים ולא נמלס מכוסוד כדוע ס' ילינו:

(א) לא יענה אמן אחר ברכת פירות וכוונתו בהן או אייגער
 זאגט אברקה אויף פירות אדער אויף איין
 אנדער זאך זאל ער גיט זאגן אמן זאך זיין איי-
 גענע ברקה מפני שהיא ברכת אחת וייל ער האט דאך
 זאך גיזאגט איין ברקה זאין ענין אמן אלא אחר ברקה
 אידעיק שקדמה איתה ברקה אחרת או ברכת אז קען זאגט
 צוויי ברקות אדער דריי ברקות. זאך די לעצטע

עס איז זיי פארניקונגען אאשה וואס זיין האבין גיקענט טאהן מיט איהר אעבירה ופעווא לא עשי
 אונ זיין האבין זיא גיטאהן מיט איהר אעבירה אדער זיין האבין מיט איהר קיין אעבירה גיטאהן
 זיין בהן עריה וועלבער פון זיי איז בעקער הניאפר זח חתקמש חטיב דאם איז געוויס דער וואס צירט
 זיך ער זאל גיפעלין דיא ווייבער איז ער פאר מיאוקת בייא הקביה צא זלבר פיה חמל ע"ה דאם
 קענען מיר אפגעלעגען פון דוד המלך ע"ה שהיה קדוש ער איז דאך גינען אהייליגער קענטש
 זישיבל ראית בת שבע היה פה שהיה אונ וייל ער האט גיזעהן בת שבע איז פון דעם זעהן גינען
 וואס עם איז גינען ויפגאת עינים זלבר אונ פון דעם זעהן איז ער געצוואונגען גינארין איז די עבירה
 זלם בי דוד בא לפי חסדו שלשקה בת שבע אפילו דוד איז גינען זיין בת שבע זאך איהר חבילה פון
 דעסמונענין איז הקביה פון גינען אויף איהם אכל שלמה היה חלמד יצוי לחתאות אדער שלמה האמ
 גילעריגט זיין זצ"ה דער ער זאל גלוסטין צוא ווייבער שהיה לו אלף נשים ער האט געהאט טויזיק
 ווייבער לא נקלם פתרוהו קלוע אונ ער איז גיט גינען גינעשעט פון צו פראקטין ווענין טייבער
 נוי טיר טייסטין פון דיא פסוקים ח' יצילי הקביה זאל אונן רעקטין פון אזוי אפראקטונג:

ברכות כגון ברכת הסלך וברכת בתן גדול וכיוצא בהן להודיע שבבר השלים כל ברכותיו ולפסוק עונה אמן: (ג) כל האוכל דבר האסור בין בודדו בין בשננה אינו סבךך עליו לא בתחלה ולא בסוף. כיצד הרי שאכל סבל של דבריהם או שאכל מעשר ראשון שלא נטלו תרומותיו או מעשר שני והקדש שלא נפדו בהלכתו כל כיוצא בהן:

ואינו צריך לומר אבל נבלות ויפסות או שמת יין נסך ופסולת בו אונן אויב. ער האם גיגעסין נבלות אונן פסולת ארער ער האם גיטרונקען וויין פון אנצבום ארער נאך אועללעק טרפה ואכין איו גענוים אז ער טאר גיט זאגן אברקה אויף ויאי: (ג) אכל אם אכל פסאי אקער אז ער האם גיגעסין פירות פון אצם הארץ, נואם מען וועט גיט צו ער האם גיגעסין פון די פירות מעשרות ארער ער האם גיט גיגעסין פון זיי מעשרות אף על פי שאינו ראוי אלא לעניים אפילו די פירות מעגין נאר עסין דיא ארעמע לייט אקער נגידים טארין גיט עסין די פירות, פון דעסטונעגין אויב אנגיד האם ויאי יא גיגעסין מען ער זאגן אברקה אויף די פירות או מעשר ראשון שפסולת תרומתו ארער דער לוי נואם ער האם געהאט די מעשר ראשון האם ער יא גיגעסין אייגס פון צעהן צום כהן פאר תרומת מעשר אף על פי שלא גיט מסט השבון תרומת גדולה אפילו דאס ביטיל תרומה גדולה נואם איז דא יא דעם מעשר האם מען גיט גיט געבין צום כהן והוא שתקדשו בשבולין דהיינו דער לוי האם גיגעסין ויגע מעשר פון בעל הבית ווען די תבואה זענען נאך גיגען אין די זאנגען ופון דעסטונעגין דארף מען אויף דעם ברויט זאגן אברקה פאר דעם עסין אונן גענטשין נאך דעם עסין או מעשר שני והקדש שפסול ארער ער האם גיט געסין פירות פון מעשר שני ארער פירות וואס זענען גיהיליגט גינארין אונן מען האם ויאי אויס גיילייט אף על פי שלא נהן את החוטש אפילו ער האם נאך גיט גיגעסין דאס פינפטיל מעהר נואם ער דארף געבין פון דעסטונעגין תרי יה גבה תחלה וסוף מען ער זאגן אברקה פאר דעם, עסין אונן נאך דעם עסין גבו כל ביצא גבו אונן אויף נאך אועללעק איסורים דארף מען אויף זאגן אברקה: (י)

ברכה זאגט מען אמן אויף ויין אייגענע ברכה אקער נאך א אייגענע ברכה זאגט מען גיט אמן גאך ויין אייגענע ברכה גינו ברכות המלך וברכות כהן גדול ופסולת גבו דהיינו ריא ברכות נואם דער קלך זאגט שמיני זעצרת נואם נאך שקטה אונן די ברכות נואם דער כהן גדול זאגט יום כפור אונן נאך אועללעק ברכות, זאל מען זאגן אמן נאך די לעצט מע ברכה נואם מען זאגט אליין לחורג שבבר השלים כל ברכותיו ולפסוק ענה אמן אונן נאך די לעצטע ברכה: (ב) די האכל דבר אסור בין בודדו בין בשננה אינו סבךך עליו לא בתחלה ולא בסוף דער מענטש נואם עקט ארער טרינגען אויף אזאך נואם מען טאר גיט עסין אונן גיט טרינגען סיי ער האם גיוואקסט אז דאס איז מרפה, אונן סיי ער האם גיט גיוואקסט אז דאס איז מרפה זאל ער גיט זאגן אברקה גיט אברקה פאר דעם עסין אונן טרינגען אונן גיט אברקה נאך דעם עסין אונן טרינגען ביצד לוי אזוי הרי שאכל סבל של דבריהם אויב ער האם גיגען סין פירות נואם די כהן האכין גינאנט מען זאל פון זיי געבין תרומה צום כהן, אונן ער האם פון זיי קיין תרומה גיגעסין או שאכל מעשר ראשון שלא נטלו תרומותיו ארער ער האם גיגעסין פירות נואם מען האם וי גיגעסין צום לוי פאר מעשר ראשון נדי ערשטע צעהנעסיל פון די פירות אונן דער לוי האם פון זיי גיט גיגעסין תרומה ואצעהנעסיל פון צעהן צום כהן או מעשר שני והקדש שלא נפדו בהלכתו ארער ער האם גיט געסין פירות פון מעשר שני ארער ער האם גיט געסין פירות וואס זענען געהייליגט גינארין אונן דיא פירות זענען אונקוואהשט גינארין אויף אנדערע ואכין גאר גיט וויא דער רין איז וי זאלין אויסקעלליגט נוערין אייט מכה זאל ער אויף זיי קיין ברכה זאגן

הערר צו געבין פארשטיין די צוויי דינים פון רמבם וועלן מיר שרייבן בקיצור די דינים פון תרומה אונן מעשר. דער דין איז למשל אכעל הבית האם אפ געשניטען די תבואה פון זיין פעלך אונן מען האם שוין די תבואה נדי קערנערז אויס גיקלאפט פון די זאנגען אונן ער האם אפ גיקאסטין ער האם הונדערט בארין (ארער פור). רייגע תבואה, דאס ערשטע דארף ער געבין צוויי אונן פון הונדערט בארין (ארער פור) פון הונדערט פור) דאס ווערט געבן פון תרומה גדולה נאונן אויב ער האם דיא צוויי פון הונדערט גיט גיגעסין צום כהן, רופט מען דיא תבואה סבל, אונן מען טאר גיט עסין פון דיא תבואה, אונן אז מען עקט יא פון דיא תבואה שמנדאפט איהם הקביה ער זאל שטארבין פאר זיין צייט, דערטוייל בלייקט דעם בעל הבית אקט אונן גיגעסין דארף, דארף דער בעל הבית געבין אצעהנעסיל פון דיא אקט אונן גיגעסין צום לוי, דאס רופט מען מעשר ראשון

למשך מלת' היא יהוה נמשי יה יהו יהוה ריה יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ו' דמלו וו אל שם ב' שבעשית בניקוד וזלם:

פ כי לא-באתם עד-עתה אל-- מ ארי לא איתיתון עד

ת"א כי לא . פנינטי זכמים קים : רש"י

שפתי חכמים

ח כ"ל וכי כשניל ססס לא סלו מד פסס סל סמטסס לא יקריבו (ט) כי לא באתם. (ספרי) כל מותן ח י"ד סנה: עד פירוש לתורה אלהים

(ס) כי לא באתם ונארום דיא נאנצע פערצין יאהר וענט איהר נאה גים ניקוקען אל פטטה צו דעם

אונ דער לוי דארף געבין אפגעהטיל פון דיא מעשר ראשון צום פלן . דאס רופט מען תרומת מעשר . אונ אויב דער לוי גים גים ויינע תרומת מעשר צום פלן . וענען ויינע מעשר ספךל אונ אז מען עקט וייא קוקט מינה . וייא איז אפער אז דער לוי איז ניקוקען צום בעל הבית פריער פאר דעם פלן ווען דער בעל הבית האט גיהאט דיא נאנצע הונדערטקארן תבואה אונ דער לוי האט גיניוקען אפגען קארן מעשר . נאכדעם איז ניקוקען דער פלן מען נאל אים געבין תרוקה . גים אים דער בעל הבית תרוקה פון גינציג קארן . דאס איז אקארן מיט פיר פינקטיל קארן . האט דאך דער לוי שארין גימאן דעם פלן איין פינקטיל קארן . סוז דאס דער לוי צוריק געבין דעם פלן . אויסער דעם אפגעהטיל וואס ער גים דעם פלן פון ויינע מעשר . אונ אויב דער לוי וויל גים געבין דעם פינקטיל קארן צום פלן . איז ויינע מעשר ספךל אונ מען טאר זיי גים עסן אונ אז מען עקט יא קוקט מינה . דער רין איז אפער נאר ביי ריינע תבואה וואס די קערנער תבואה נענען ארויס גיניוקען פון די נאנען . וייא איז אפער אז דער לוי איז ניקוקען פריער פאר דעם פלן צום בעל הבית אונ האט גיניוקען ביי אים אפגען קארן תבואה פון ויינע הונדערט קארן ווען די תבואה איז נאה גינען אין די נאנען . אשארין האט דער לוי גימאן דעם פלן . דער וישר איז דער לוי נאל צוריק געבין דעם פלן קאנען ביי דעם לוי . אונ דער לוי גים נאר דעם פלן אפגעהטיל פון ויינע מעשר אונ ער מען עסן די מעשר . נאכדעם וייא דער בעל הבית האט שוין גינעבין די תרוקה צום פלן אונ די מעשר צום לוי . איז געקליבען ביי דעם בעל הבית אקט אונ אקט ציג קארן תבואה . דארף דער בעל הבית אראפ געקען נאה אפגעהטיל פון די תבואה אונ דעם אפגעהטיל רופט מען מעשר שני . די תבואה פירט מען אין ירושלים אונ מען עקט זיי דארט . אונ אויב עס איז אים שווער צו פירען די תבואה אין ירושלים . נאל ער אפשאצן וויפיל די תבואה איז ווערט . דהיינו אפגען רוביל . נאל ער אויסקאטאשין די תבואה אויף אפגען רוביל . אונ די תבואה עקט ער אין דערדיים . אונ ווען ער גים אין ירושלים אויף יום טוב אדער איין אנדער צייט געקט ער מיט יוד די אפגען רוביל אונ אין ירושלים מוז ער קויפן פאר די אפגען רוביל עסינארגן אדער סאקע צום טרינקען אונ אזויא אונדך ויא גים צום עסן אונ טרינקען . טאר מען גים קויפן פאר דעם געלט . אונ ווען ער האט תבואה וואס זיי נענען מעשר שני אונ ער טאהשט זיי אויף געלט מוז ער געבין אפגעהטיל געלט מער ווי די תבואה איז ווערט . דהיינו אויב די תבואה איז ווערט הונדערט רוביל . סוז ער פאר זיי געבין הונדערט מיט פינף אונ צוואנציג רוביל . נעט זיין צוואקען פינף קאהל פינף אונ צוואנציג רוביל . אונ נאר אויף סמבעות מוז גימאהשט ווערן דיא תבואה . אפער גים אויף שטיקער זילבער אונ גים אויף שטיקער נאלד אונ אויף אנדערע זאכן גענוים גים . אונ אויב איינער האט גימאן אויף ויינע תבואה אדער אויף ויינע פירות זיי נאלין זיין הייליג . אונ ער וויל זיי טאהשין אויף געלט . מען ער . ווערן די געלט הייליג אונ די פירות מען ער עסן . נאר ער דארף געבין אפגעהטיל קער . איז דאך זיי טאהשין אויף מסלשין ונעלעקע זאכן וואס מען קען זיי טראגן פון איין ארט צום אנדערן ארט נאר גים אויף פערדער אונ גים אויף היינער . נאה איין רין איז דא ביי מעשר . די תבואה אדער פירות פון אעם הארץ ווערן ירושין דמאי . דמאי איז צוויי וועקער . נא מאי וואס איז דאס . גינעשלות אדער גים גינעשלות . אז איינער דמאי . דמאי איז צוויי וועקער . נא מאי וואס איז דאס . גינעשלות וייא גינעבין מעשר אדער גיין . איז דער רין אזוי . תרוקה דארף מען גים געבין פון די תבואה . וויל אלע עמי הארצים גינען תרוקה . אונ ער געקט פון די תבואה מעשר . אפגען פון הונדערט . אונ פון די אפגען גים ער איינע צום פלן . אונ די גיין האלט דער בעל הבית פאר יוד . אונ מעשר שני נעט ער פירען אין ירושלים . פון די אלע דינים קען מען שוין וויסען די דינים וואס דער רבנים האט גימאן .

הַמְנוּחָה וְאֶרְתַּחֲלָה אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: וְעִבְרַתְּם אֶת־
 הַיַּרְדֵּן וַיִּשְׁבַּתְּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיךְ אֶתְכֶם וְהִנִּיחַ לָכֶם
 מִכָּל־אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַיִּשְׁבַּתְּם--
 בְּטַח: שְׁנֵי יָמִים וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁבֵן שְׂמוֹ
 עָשׂוּ עִמָּה תִבְיֵאוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר
 אֲנֹכִי מְצִוֶּה אֶתְכֶם עוֹלְתֵיכֶם
 וּזְבַחֵיכֶם מֵעֲשֻׂרְתֵיכֶם וְתִרְמַת יַדְכֶם
 וְכֹל מִבְּחַר גְּדֵרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ

קעזל בית נתיחא אולא חסנא
 די יי אלקה יתב לך:
 ותעברון ית ירדנא
 ותיבתון בארעא די יי
 אלקהון מחסין יתכון
 ויניח לכון מפל בעלי
 דבביון מסחור סחור
 ותיבתון לרוחצון יי וימי
 א ת ר א די יתרעי יי
 אלקהון ביה לאשראה
 שכנימיה תמן לתמן
 תיתון ית כל די אגא
 ספקד יתכון עלותכון
 וגבסת קוד שייכון
 מעשורתיכון ואפרשות
 ידכון וכל שפר גדריון
 די תדרון קדם יי:
 תי א יום ספסוס . מסדרון כ:
 מבחר . כלימות כ:

בעל הטורים

(יב) לשון שמו שם ספס . רמז לשני מחילות אחת לקדשי
 ושתי חכמים סקדשים

כל סקדנות עלומו זמן כשינואו לעבור אח סידרון . ואמכן כי לא
 בלחם משמנו כל אות יד שנס על כינוש ומילוק לא סוכל
 לסקריב כלן קרבנות הונס כמו בלחם עמידים לסקריב: א פי
 לא עד עכשוו ש"כ יחוייב כסיה סיוכוש עד סיום סוס סהנו
 עומדים סס במדבר וס"א זס דר"כ יסיה סה"י של סיו מ-ריביס
 קרבנות סוכס במדבר וסין זס סלמט ססכי כמדכר סיו מקריביס
 כל מיני קרבנות סבל מלת מדיון וסולמ על סהנו סעמיד סוס
 סיו"ד של כינוש וסילוק כלועבר כל אות יד שנס עדיין לא בלחם
 אל סמוכוס וגו' לכן לא סקריבו קרבנות סוכס: י סהא סלמ
 י"ד שנס שכבוו וסלקו דקודס לכן לא מקרי יסכס כיון של
 סכיר כל סלמ עמוס יסכמו ש"סלר כס סלמטקס וסלמ"י כפרש
 כי סלמ וירשס ויסכמס כס סלמ כסחיכו ככ"י"ס עד סלמ
 סככוס וסלקוס וסוד מדכסיב מחיל סלמכס וכל כתיב וסין ש"מ
 לסלמ ירושס פיירי: כ ב"ל סכ"י כתיב למיל וסלמט סמ"ג וגו'
 וסמכן לעפלס כו': ל קודס סכלו לניב סיו סכמוס עומדות
 סוכ וכלו לככעון סיו סכמות מותרות עד סכלו לירושלים: סמחר גדרים. מלמד סיכילו מן סמוכוס:
 רעת וקניס מבעלי סמחרות

עוה. כמו ש עדיין: אל המנוחה. (זכמח קיט) זו
 טילה: הבהלה. זו ירושלים: (י) ועברתם את הירדן
 וישבתם בארץ. סתמלקוה ויהא כל אחד מכיר את חלקו
 י ואת סכעו: והניח לכם. לסלמ ככוס וסלוק וסנוחה
 (סופסיס ג) מן סנויס סלר הניח' ה' נסמות כס סל יסרלל
 וסין זו סלל כמי דוד, או (יח) ודיה סמקום וגו'. כנו
 לכס בית סכמרה כירושלים, וכס"ל כדוד (ס"ב) ויהי כי
 יסכ סמלך ככעו' וס' הניח לו מכל אויבו ססכיב ויסלמ
 סמלך סל נתן סככיו סלר סלכ"י וסכ ככית סרויס וסרוון ה'
 וסכ כסוך יסירעס: שמה תביאו וגו'. למעלה ב סמור
 לענין טילה וכלו סמור לענין ירושלים ולכן סלמק סכמו
 ליתן סימלר כין זו לזו ססמרכה טילה וכלו לטוב ל סמרכה
 טוב וכלו לככעון סיו סכמות מותרות עד סכלו לירושלים: סמחר גדרים. מלמד סיכילו מן סמוכוס:
 רעת וקניס מבעלי סמחרות
 (ט) אל סמוכוס. סיניה סק"ס לכס: ואל סמכוס. סמכוסו סל סידרון:

פירוש לתורת אלהים

פייגר נואם וענין ארום אייה וישבתם אונ איר נועם
 ויצעו ויפקעליך: (יא) ויהי אונ עם נועם ניין סמקוס
 דאם ארץ נואם אייער גאט נועם אים אויס דער-
 נויילין צו סאכין רוקען זיין נאמען דאמיין שמה
 תביאו סהין ואלט איר פקענין את אלך ונאם אייה
 גיביט איהו עולתיכס אייערע קרבן עולות וזייביכס
 אונ אייערע קרבן שלמים פשיותיכס אייערע
 מעשרות ויחייב: יכס אונ דאם אויה סייבונג פון
 אייערע קענט דאם איז כפורים וכל אונ אלע
 אייערע פקעמק גדרים נוארוס אז מען איז מקריב

רואונג דאם איז דער סאשפן שיצה ואל תתלה אונ צו
 די ארץ דאם איז ירושלים אשר נואם גאט ריין גאט
 גיט צו דיר אקער אז איר נועם שוין איין נעמען
 אונ צו טיילען דאם לאמר ארץ וישאל סאקמ איר
 שוין אמילו גדרים וגבנת אויה גיט מקריב זיין
 אויה אבקה: (י) וגבנתם אונ אז איר נועם אייער
 סארין דעם יבדן וישבתם גאץ אונ איר נועם זיה
 באנעצען אין דעם לאגר אשר יי נואם גאט אייער
 גאט נועם מאכין ארבוין צו אייה ויחייב אונ גאט
 ביה נועם אייה לאינו רוקען פון אלע אייערע

אונקלוס

לַיהוָה : י' וּשְׂמַחְתֶּם לַפְּנֵי יְהוָה
 אֶלְהֵיכֶם אַתֶּם וּבְנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם
 וְעַבְדֵיכֶם וְאִמְהַתֵיכֶם וְהַלְוֵי אֲשֶׁר
 בְּשַׁעֲרֵיכֶם כִּי אֵין לָךְ חֶלֶק וְנִחְלָה
 אַתְּכֶם : י' הַשְׁמֵר לָךְ פְּנֵי־תַעֲרָה
 עֲלֵיתֶךָ בְּכָל־מְקוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה :

יב וְתַחֲרוּן קָדָם י'
 אֶלְהֵכוֹן אַתְּוֹן וּבְנֵיכוֹן
 וּבְנֹתֵיכוֹן וְעַבְדֵיכוֹן
 וְאִמְהַתֵיכוֹן וְלֹוֹיָאָה דִּי
 בְּקַרְוֵיכוֹן אֲרִי לִית לִיה
 חוּלָק וְאִחְסָנָא עִמְכוֹן :
 יג אִסְתַּמֵּר לָךְ דְּלִמָּא
 תְּסִיקְעֵלוֹתְךָ בְּכָל אַתְרָא
 ת"א סַמְרֵל לך . וְחַמִּים קו קִים :

בעל המורים

מַלְטָס . מ"ח סַכְרֵמַל : כַּלל . כְּנִי' מַלְטָס . כַּלל וְלֵאמֹר סִיפֵלס
 רש"י

(יג) הַשְׁמֵר לך . (ספרי) לית לך תעשה מ על הדבר :
 בכל מקום אשר תראה . אשר יעלה בלך חבל חמה

פירוש לתורת אליהם

לוי נואם וואנט אין איינערע שטעט גי אין לי חלק
 בען ער האט קיין טייל אונ קיין ארץ פון זיינען
 אייך : (יג) השמר לך דו ואלקמ דיה הימין פון שאמר
 נועם דו אויף פּרענען דייע אלקמ קרבן עולות הכל
 מקום אויף אלע עקשר נואם עם נועם אויף גיין
 אויף בייך הארצין דוא ואלקמ דארט מקריב גיין
 קרבנות שאקמו גיט מקריב גיין דארט קרבנות :

משלי חכמים

פאסער שטארק דרפרייס גינארין אונ האם גינאנס איצם האב
 איך אהאפענונג אז מיין ווען נועם צו מיר צוריק קומען .
 אין אקורצע צייט שפעטער האט דר פאסער בעקומען אבריה
 פון דעם ווען ער זאל אים שיקען אויף דעזאזאט נועם ער קומען
 אהיים נוייל ער האט פארלארן דאס גאנצע צעל דר האט גיט
 אפילו אויף דעזאזאט אהיים צו קומען . דער פאסער איז פון
 דעם בריף שטארק דרפרייס גינארין אונ קיט אנריסע שטחה
 האט ער אים געשיקט דאס געלד אויף די דעזאזאט ער זאל קומען
 אהיים , נוען מיר דיא ארמקיים פון דעם ווען איז גינען דיא
 שטחה פון זיין פאסער . דאס געלביגע איז גינען ביי די יודין
 מיט די לויס , הקב"ה האט גינאנס צו די יודין עשר תעשר ,
 דו זאלסט געבן בעשר נועסמו בייך וערין , האבין דיא יודין
 געוואסט ווער ער גליק בעשטייט גיך אייב די לויס נועלען ביא
 זיי געמען בעשר , אז די לויס טאלטין געהאט אהלק אין ארץ
 ישׂראל בלויך מיט אלע יודין נואלסין די לויס גיט גינאנס גיין
 צו די שטיערן קעמען בעשר טייל זיי נואלסין אלזיין בייך גינען
 אבער אז די לויס האבין קיין חלק אין ארץ ישׂראל איז ביי די
 יודין אשמתה די לויס נועלען זיין ארעם נועלען זיי סוויין געמען
 בעשר נועלען די יודין בייך וערין , די ארמקיים פון די לויס
 איז די שטחה פון די יודין , דרביעד נאנט דער פוסק איז נאלס
 בריינגען איינערע בעשלות אונ איינערע שלמים אונ איז נאלס

מַלְטָס וְחַמִּים לַקְדִּישִׁים קִיִּים : (יג) מַלְטָס כַּלל מַקִּים מַלְטָס
 שְׁפָתַי חֲכָמִים

יב כַּשְׁמַל לְנוֹכ מַזְכוּ לְאִיִּים לְטִי סַמְסַמֵּן סוּקַס כְּנִיִּל לֵכֵן
 סוּסוּס : מ' כ"ל סוּר לְמִיל כְּחִיִּי שַׁמֵּס סוּרִיל מַעֲמַע דוּקַס שַׁמֵּס
 וְלֵא כַמְקוֹב אַחֵר וְחַמִּים לִים טוֹד סַמְרֵל לָךְ וּמַסְרֵן לִיסוֹן לֵא סַמְסַס

אָקַרְבֵן סָאָר אַנְדֵר מוֹז קַעֵן אוּים קְלוּיָבִין דִּיא
 בְּעַסְטַע פּוֹן וַיִּנְעַע שָׁאָר אַדְעֵר פּוֹן בְּהַמּוֹת אֲשֶׁר
 תְּהִי לָךְ נוֹאֵם אִיר נוֹעַם קַנְדֵר וַיִּין צוֹ נָאֵם :
 (יב) וּשְׂמַחְתֶּם לַפְּנֵי י' אֶלְהֵיכֶם אֹנֵן אִיר וְאַלְטֵם יוֹד פְּרִייעֵן
 סָאָר אִייעֵר נָאֵם אַפֵּס אִיר אֹנֵן אִייעֵרע וַיִּין אֹנֵן
 אִייעֵרע עַקְשָׁטֵר וּמַבְדִּיקֵם אֹנֵן אִייעֵרע קַנְעַבֵּם
 וְתַחֲרוּתֵיכֶם אֹנֵן אִייעֵרע דוּקְמֵם סִירִין וְחַלֵּי אֹנֵן דְּעֵר

(יב) וּשְׂמַחְתֶּם לַפְּנֵי ה' אֶלְהֵיכֶם וְנִי' . אִיר נוֹעַם אִייעֵר פְּרִייעֵן
 פִּאָר תְּקוֹדֵשׁ בִּיה מִים אִייעֵרע וַיִּין אֹנֵן מִים
 אִייעֵרע סַעֲבָטֵר אֹנֵן מִים אִייעֵרע קַנְעַבֵּם אֹנֵן מִים אִייעֵרע
 דוּקְשָׁטֵן אֹנֵן מִים קַעֵם לֵוִי , דִּארְפִין מִיר נוּיסֵן נוֹאֵם פִּאָר
 אַשְׁמַחָה נוֹעַם דְּעֵר בַּעַל הַבַּיִת הַאֲבִיב מִים קַעֵם לֵוִי נוֹאֵם עֵר
 תָּאֵם קִיין חֶלֶק אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל , נוֹאֵם פִּאָר אֲשֶׁאֲרִין נוֹאֵלֵם דֵּר
 בַּעַל הַבַּיִת הַאֲבִיב אֹז דְּעֵר לֵוִי וְאַלְטֵם יוֹא הַאֲבִיב אַחֶלֶק אִין אֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל , נָאָר דְּעֵר עֵנֵן אִין לְמִשְׁלַל אַנְבִּיר תָּאֵם גַּעֲהָם אַאִינֵךְ
 גוֹשָׁען נוֹאֵם עֵר תָּאֵם גַּעֲדִארָטֵם , אַקָּאל אִין גַּעֲבִלִיעֵן בִּיי דַעֵם
 וְהוּן עֵר זָאל פִּארִין אִין אַמַּעֲרִיָּא אֹנֵן זָאל דִּארְפִין מִאֲבִיב אַהֲנֵא
 דִּיל עֵר זָאל תָּאֵם אֲבִיב וַיִּין אִייעֵרע פִּרְקָה עֵר זָאל גִיט דִּארְפִין
 גַּעֲבִייעֵן נוערין פון זיין פאסער , דער ווען האט אזוי גיטאזא
 נוי ער האט געבראכט , נוי דער ווען איז אונעק פון פאסער
 האט דער פאסער שטארק בעמוריערעט נואם זיין ווען האט זיך
 אהי דערנויטערעט פון אים , קענשלין נויטע פרייע גענען אים
 בעקומען פרייקסין אונ ער האט גינאנט איך נועל מיר גיט
 דערנוייל איז בעקומען איינער פון אַמַּעֲרִיָּא אֹנֵן תָּאֵם גִינאָנֵם
 דַעֵם פִּאָסֵר אֹז דְּעֵר וְהוּן זִינְעֵר תָּאֵם שִׁיין פִּאָרְלִאָרֵעֵן סַעֵר
 וַיִּיא אַהֲלִיבִין קִאִיִּיפִאל אֹנֵן עֵם גִיִּים אִים גִיט גוֹט , אִין דְּעֵר

מִצוֹת
 (יג) [מַלְטָס] (לֵאָר כִּיב) טַלֵּס לְטַעוֹס דַּכֵּר מִן סַקְרַכְטוֹס מִן
 מַלְטָס . סַמְרֵל לָךְ פִּן סַמְלֵס עִמְמִין כַּלל מַקִּים
 מַלְטָס

הַשְׁמֵר לָךְ פְּנֵי תַעֲרָה עֲלֵיתֶךָ מִן סַקְרַכְטוֹס מִן
 מַלְטָס קִיין גִיט אֲרִים תָּאֵם אֲרִים מִן דִּי קַרְבָּנֵת אִייעֵר דִּי
 עֲנַהֲבֵן פּוֹן דַעֵם הַיָּף נוֹאֵם גִיָּהֵר עֵר בַּיִת סַמְקִרְשׁוֹ דִּי

אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי : י בִּיבְשַׁמְחָה תֵצֵאוּ וּבְשָׂרוֹם תִּזְבְּלוּן הַהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם רִנָּה וְכִרְ- עֲצֵי הַשָּׂדֶה יִמְחֲאוּ--רִבָּה : ה תַּחַת הַנְּעֻצִין יַעֲלֶה בְרוֹשׁ תַּחַת הַסַּרְפָּד יַעֲלֶה הַדָּם וְהָיָה לִיהוָה לְשֵׁם לְאִת עוֹלָם לֹא יִכָּרֵת : ו כֹּה אָמַר יְהוָה שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה כִּי--קְרוֹבָה יִשְׁוּעַתִי לְבוֹא וְצַדִּיקְתִּי דַהֲגִילוֹת :

תקנימון רחלי קטאה ויהי קדם וי לשום לאת עלם ולא יפסוקו : פדן צדקתא ארי קריב פורקני למייה וזכותי לאהגללאה :

מצורת דוד והתח קרי . פתח באתנה
 רש"י (ד) כי בשמחה תצאו . מן הגלות . ימחאו .. יכו : (ה) תחת הנעוצין . תחת הקוליס הם הרשעים יעלו הלדקים : סרפד . מין קוליס :

והגלית וגוי . ככל סדכב כ"מ"ט : (ד) כי בשמחה תצאו . וסו סכמטה אשכ תללו מן הגולה כשמתם ויתולכו לאללכס כשלוס : יפלקו וגוי . סו ענין מליס כי כשהלדס כבמהה דופס לו סכל ענין שמה עמי : ועמלו קפ . יכו ככמיס לכמות . וגס זס ענין מליס : (ס) תחת סנעזין . ר"ל בעקום ממסלת הסומוט ימעלו יסכל : ותחת סספד . ככל סדכב ר"מ"ט : וסו . סדכב סוס יסיס לס' לסס גכירס : ללות טולס . וסיס לסיס ולסיסן ע"כ סק יסיס עד טולט ולל יכרס סדכב סוס : (י) שמרו משפט . שמרו משפטי סחורס ופסו לדקס זס עס סו : כי קרובס . ע"כ זס ססיס טעוטי קרובס לכוט ולדקסי לכס ססיס קרובס לסיוט נגלס לפין כל :

כתובים תחלים צד

לחמשוך מיכוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהו נשמה דיסוד א אר ארנ אדני נמש אדני דוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות : יו הו וז היה יחידה דיסוד : דלןה תחת יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבועשה :

א להשקיש לו מימי רע עדי-יבירה לרשע שחת : ב פי א לא-יפוש יהוה עמו ונחלתו לא יעזב : ג כי-עדי-צדק ישוב משפט ואחריו כל-ישרי-לב : ד כי-יבקים פי עס-קרעים מיי-תיצב לי עס-פעלי און : ה לולי יהוה עזרתה לי במעמו שׁקנה דוקה נפשי : ו אם-אמרתי מטה רגלי מסדנה יהוה יקענני :

סן יתעמר לי למגזי עם עברי שקר : ה אילולי וי קעיר לי קעיר שרית בשתמקתא נפשי : ו אין אקריה אתמוסטה רגלי סודקה וי יקעיר יהי :

מצורת דוד (ב) להשקיש . כדוי לסקיוו לו מן ימי רע סס ימי גיסיס : עד יכיר . עד ית לב ללכות סכירס שסחת לסכור כס אס סרסט לגיסיס : כי כשהלדס כס-יחוס נומ לב ללות מוטל טולט ולל כן כשלוט כס-יחוס : (ג) לא יעזב . לא יעזוב עד טולס : (ד) ישוב משפט . משפט יסוריס עולו יסולו ויסול ויסול עד כי ישלר מולק וזכוי : וסחרי . אסרי ככלוט סעססט ישכו כלס לסיוט יכרי לב כי ענין נחמכר ולל יסויסו טוד נחטול כרוסס כי סעססט מעוטי נלל : (ד) מי יקוס לי . מי טועט כעקיס ססתיקס וסול סקכד : (י) חס אמתי . כלסל (ס) לולי . חס לא סיס לי ס' לטורס סיסס נכסי טוכלכ כעסס לני רוסס עמי כסכנס וססוטוב סככר מסיס רגלי
 רש"י (א) להשקיש לו מימי רע . היסוריס גורמיס להשקיע מדיו גייהנס עד סיכרה לרסט שחת : (ג) כי עד צדק ישוב משפט . היסוריס עד סילדן כסיכילס : ואחריו . אהרי המספט יתקבלו כל ישרי לב לניטול סכרס : (ד) מי יקום לי . מי יעמוד לי בין המרעיס הללו : (ה) דומה . דומה : (ו) הוא העיקר אוסי כסלמני סס מעסיס הלל און ללל וי : פועטת כעקיס ססתיקס וסול סקכד : (י) חס אמתי . כלסל לנפול סנה סכדן ס' יכען אוסי לססלר טופד :

פירוש ע"ט

לא יעזב וועט ער גיט פארלאזן : (ג) פי עד צדק ישוב משפט ווארום דער משפט וואס הקב"ה שמתאפם דעם כענקשט , איז נאר ביו דער קענקשט זאל פרום ווערן ואתרוי כל ישרי לב אונ נאך דעם משפט זאלן פרום ווערן אלע קענקשטין וואס האבן גייען דעם משפט : (ד) מי יקום לי עם מעים דוד סקלה ע"ה זאגט איה קאב גיזאקנט ווער וועט

שבועות שתיים. כתיבי בקרא בהדיא או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב אוכל להטיב לא אוכל להרע שמתנה את ענינו וה"ל לכל דבר שהוא הן ולא להבא ולהרע או להטיב להבא משמע: שהן ארבע. יש לרבות עוד עמים אחרים דלא כתיבי והם הן ולא דלשעבר (ה) כמו אכלתי ולא אכל לא לא אכלתי ואכל: ידיעות הטומאה. על נפש אשר תגע בכל דבר טמא האמור בויקרא אלא טומאת מקדש וקדושי (ב) פתחים כתיבי בקרא דכתיבי ונעלם ממנו. הוא טמא משמע שנתעלמה ממנו טומאת

(ב) כ"ז פ"א ס"ג גמרא: (ג) שטין סכ' מדבר אלא בשומעם מקדש וקדושי כדמושי לה בטמא: (ד) ודברי וסו ידיעות טירט סכ"ג כ"ב פ"א: (ה) כ"ז דספ"ג גמרא: (ו) ע"ש כ"ב פ"ק דשבת וסא דשבת פנא ד' פניטי

שבועות שתיים שהן ארבע. ידיעות הטומאה (ג) וע"י אותו העלם אכל שתיים שהן ארבע. יציאות השבת כשר קודש הכי חמת אל שתיים שהן ארבע. מראות נגעים שנים שהן נכנס למקדש הכי חמים: שהן ארבע. יש לרבות עוד העלם אכל והעלם מקדש

זכור הוא את הטימאה: יציאות השבת. הולאה מרשות היחיד לרשות הרבים ילפינן מקרא מן וילי משה ויעבירו קול כמחנה וכו' לא חסיקו מרשות היחיד לרשות הרבים: שתיים. אחד לעומד בחזן והושיט ידו לפנים ונעל החסן והולאו ואחד עומד בפניו ונעל החסן ממקומו והולאו להזן: שהן ארבע. יש להוסיף עוד עמים להכנס (ה) אש"ל דלא כתיבי שכנס והקפידו תורה מרשות היחיד לרשות הרבים על ההכנסה חמת לעומד בפניו והולאו ידו להזן ונעל חסן והכניס חסן ממקומו והושיטו לפנים והניחו: מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא שאת ובהרת: שהן ארבעה. תולדה דשאת וחולדה דבהרת

פ"א א' שבועות שתיים אין די הורה שמיים צנוייה

שבועות או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב או לא איינער קעם ארויס אשבעה ער ואל ידך שלעקב טאהן נער ואל נים עסין אונג ער האם נים גידינגקט אז ער האם גישנווארין, אונג האם גינעסין, אָדער ער האם גישנווארין ער ואל ידך נומץ טאהן נער ואל שלעקער עסין אונג ער האם נים גידינגקט אז ער האם גישנווארין, אונג ער האם נים גינעסין, אונג אזוי אויף יעדער ואך וואס ער שנוערט ער ואל טאהן, אונג ער פאר נעקט די שבועה אונג טוהט נים, אָדער ער שנוערט ער ואל נים טאהן, אונג ער פאר נעקט דיא שבועה אונג טוהט נא, דיא צנוייה שבועות זענען אויף דיא צייט וואס נועט זיין, ער שנוערט איצט ער ואל אזוי טאהן, אָדער ער ואל נים טאהן שוין אַרבע דיא צנוייה שבועות זענען פיר, דיא רבנן האבין גיזאנגט נאך צנוייה שבועות אזעלכע וויא דיא זענען, אויף וואס עס אין גיווען, רהינינו ער שנוערט ער האם היינט גינעסין, נוייל ער האם נים גידינגקט, אונג אין אַקת האם ער נים גינעסין, אָדער ער שנוערט ער האם היינט נים גינעסין, נוייל ער האם נים גידינגקט, אונג אין אַקת האם ער גינעסין, אונג אזוי אויף יעדער ואך וואס ער שנוערט ער האם גיטאהן, אונג האם נים גיטאהן, אָדער ער שנוערט ער האם נים גיטאהן, אונג ער האם נים גיטאהן ידיעות הסיפא אַזענקיש וואס אין טומא גינווארין

פירוש ע"מ

גיהאלפין נכנסת ויפשי נפשי האם ווייניג גיפּעלם מיין לעבין ואל ניין אין גרוב: (ו) אם אַפְרַיִם פֶּסַח בָּגַל אִז אִיהָ הָאֵב גִּזְאָנְט מִיִּין פּוּם אִיז שׁוֹיִן אויס־ געבויגן צום פאלין חֲפָדָה וי יפשי כִּיִּין חֲסָד הקב"ה האם מיה אַנגעלעהנגט איה ואל נים פאלין

תחלה: שעיר הנעשה בחוץ. הקרב נחנכה החיטון כמוספין של יוה"כ ויורה"כ. עלמו: מכפר. עם השעיר: שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ שעיר עזים אחד חטאת מלכד חטאת הכפורים וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפנים והקטן הכתוב ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר: מה הפנימי. אינו כל אלא על דבר שיש בו ידיעה ומ'אי מינה ידיעה תחלה כדליתס' מקרא דכתיב לכל חטאתם דעשמע לאותם שיבואו לכלל חטאת כספיה להם ידיעה כסוף וז"ל לכלל חטאת אה"כ היתה לו ידיעה תחלה אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על שיש בו ידיעה ומ'אי מינה ידיעה כסוף ולא תחלה (ו) ללא חטאת

(י) וז"ל כיון שקוטבו וז"ל וכפר כ"ל חרדים ומדכרתי וכו' לנפולת שחירתי בין וז"ל וז"ל כי לא עמד חילון מפני כגמ' א"כ חתם כספי אהם עפרר ולונו ככפר כ' כסופים א"כ חתם כספי כספי ו' לא חספ אלא חתם כספי: (יג) גמול וככפר נמי אפי' בשאר עבירות (כ) לא חספ אלא (נדט) כספ' דר"י סוהיל וזה כ"ל דכתיב קוטב שער יו"כ דחילון ייה בה דתון קוטב מ'ס ז'ס לוינו ככפר אלא על ש' עמח מנדש יקדשו אף כו' ומיין חו"ט: (יז) גמולת סלח' חו"ט: דלא כתיב כסו וסעירי עני' אלא אמר כ' וינה א"כ אלא חספו לה' בתוספים יוקטבו כל המועדים כולן וס לוח וסל כ"ח לוח מועד הוא איכיל כ"ח עני חיקרי מועד דכתיב קדש עלי מועד וכו' ומיין חו"ט: [ד] סכניס: דלית ליה עני סכניס: דכמוספין דמוספין כולן ללכ"ה עס דר"ה כמלח' דקדש מכפרי אף דגמילי כו' וכו"ס

אבל יש בה ידיעה כסוף. ושעיר הנעשה בחוץ ויה"כ מכפר. שנאמר מלכד חטאת הכפורים, על מה שזה מכפר זה מכפר. מה הפנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה. אף החיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה. ד ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא כסוף. שעירי [ה] הרגלים ושעירי ראשי חרשים מכפרין. דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר שעירי הרגלים מכפרין אבל לא שעירי ראשי חרשים. ועל מה שעירי ראשי חרשים מכפרין. [ה] על ההמור שאכל את הטמא. ר"מ אומר כל השעירים כפרתן [ו] שזה על טומאת מקדש וקדשיו. היה רבי שמעון

דכספי אה"כ וזכותו נק' כספ' נשאת את עון סעוד כתיב וזכה כולל עון וזכי' וזכר עון כו' ופחית'ס: [ה] על ספסור כו'. דל"ק וזכות עין לנס נשאת את עון הסעוד והלא קדש בשעיר דכ"ה כתיב ויניף עין עון מלון מס לבלו עומל בשל שאין סלין מלכה על טומאת כסוף אלא על טומאת חלב דס וככר סקרב כעומל אף על טומאת כספי כו' ופחית'ס: [ו] סוס. דליף כעומל דמוספין כו' למיין וי"ה דמוספין ליה סין קיסוף

ידיעה ומ'אי מינה ידיעה כסוף ולא תחלה (ו) ללא חטאת לכלל קרבן ומכפר זה כסרה כסוף בלא תליה: ד שעירי הרגלים. בכל הרגלים נאמרו שעירי חטאת כמוספין: ושעירי ראשי חרשים מכפרין. דכתיב שעיר ר"ח לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלא ה' שעיר זה יהא מכפר והיינו שאין בו ידיעה לא תחלה ולא כסוף הוה מני למתכב בכלהו רגלים וכתיב ושעיר (יב) וז"ל מוסף על ענין ראשון להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרין: כל שעירי המוספין בין שעירי הרגלים בין שעיר ר"ח בין שער הנעשה בחוץ ויוה"כ כפרתן שזה סהס מכפרים בין על שאין בו ידיעה תחלה וסם בה ידיעה כסוף בין על שאין בה ידיעה לא תחלה ולא כסוף בין על פסור שאכל את

(יא) ושעירי הרגלים ילפינן משעיר ר"ח בהיקש לשעיר מוסף על ענין ראשון להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרין: כל שעירי המוספין בין שעירי הרגלים בין שעיר ר"ח בין שער הנעשה בחוץ ויוה"כ כפרתן שזה סהס מכפרים בין על שאין בו ידיעה תחלה וסם בה ידיעה כסוף בין על שאין בה ידיעה לא תחלה ולא כסוף בין על פסור שאכל את

אדער אנבלה ווערט מען קמא (עתי"ש חו"י) אבל יש בה ידיעה כסוף אדער נאכדעם וויא ער האט שוין אפ גיגעסין די קדשים, אונ וויא ער איז שוין ארויס גיגאנגען פון בית המקדש, איז אים דער וואקסט גיגאנגען דער דין אז ער איז גינען קמא שער הנעשה ביהו"ק דער שעיר פון יום כפור וואס מען שפריינגט זיין קלוט אויף דעם אויסקווינגסמען מןבס וי"ס הכפורים און דער קאנן יום כפור ככפר ווערט איהם גישוינקט די גבירה, אונ ער דארף ניט פריינגען איין אנדער קרן נאכער ווארומ עס שטייט אין פסוק ביא דעם אויסקווינגסמען קמאת פון יום כפור ככפר חטאת הכפורים דער חטאת איז אויסער דעם אינווייניגסמען חטאת פון יום כפור, האט די הנהגה גלייך גימאכט דעם אויסקווינגסמען חטאת צו דעם אינווייניגסמען חטאת על פה שוה ככפר ית ככפר אויף די זאך וואס דער אינווייניגסמען חטאת איז ככפר איז דער אויסקווינגסמען חטאת ככפר פה הפנימי אינו ככפר אלא על דבר שיש בה ידיעה אזוי וויא דער אינווייניגסמען חטאת איז ניט ככפר נאר אויף די זאך וואס ער האט פריער גינאקסט אונ עם איז פארגעסן גינאנגען אף החיטון איי ככפר אלא על דבר שיש בה ידיעה אזויא דער אויסקווינגסמען חטאת איז ניט ככפר נאר אויף די זאך וואס מען נוייס אין סוף אונ ניט אין אנכייב: ד ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא כסוף אויב ער האט גינאקסט או

ער האט אן גערירט אשרץ אונ האט גיגעסין קדשים אונ איז גינען אין בית המקדש, נאר ער האט ניט גינאקסט אז מען רירט אן אשרץ איז מען קמא. אונ ער נוייס נאך איצט אויך ניט שיערי הרגלים דיא שעירים וואס מען איז מקריב אים יום טוב ושעירי ראשי חרשים אונ דיא שעירים וואס מען איז מקריב ראש חודש ככפרין וענען ככפר ויעיין ח"י דברי רבי יודקה אזוי נאנט רבי יהודה, רבי שמעון נאנט שעירי הרגלים ככפרין די שעירים וואס מען איז מקריב יום טוב וענען ככפר אכל לא שעירי ראשי חרשים אדער די שעירים וואס מען איז מקריב ראש חודש וענען ניט ככפר ויעל פה שעירי ראשי חרשים ככפרין אויף וועלעך עבירות וענען די שעירים פון ראש חודש ככפר על פסחור שאכל את הפסא אויב אפסחור האט גיגעסין פלייש פון אקרן וואס דיא פלייש איז גינען קמא, רבי באיר נאנט כל השעירים כפרתו שוה על טומאת מקדש וקדשיו אלא שעירים פון אלא ימים טובים, אינ פון אלא ראשי חרשים, אונ דער אויסקווינגסמען שעיר פון יום כפור, וענען אלא ככפר אויף אפסא וואס האט גיגעסין קדשים אדער ער איז אכין גיגאנגען אין בית המקדש ומי'א ער האט ניט גינאקסט פון דיא טוקאח אין אנהייב ווען ער האט גיגעסין דיא קדשים אונ ווען ער איז גינען אין בית המקדש, אונ דער נאך אז ער האט שוין אפ גיגעסין דיא

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו
 מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חזק עטיר
 שהופרש ליום הכפורים
 ותקחרו בלחמ ונמלא זה
 ברגל או בר"ח: מהו שיקרב
 לשם עטירי של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שזה. ר"מ הוא דקחמך
 ליה לר"ש (יד) בשלמא אי
 אמרת כולן כפרתו שזה
 יקרב סערי כולן כפרה אחת

אומר שעירי ראשי חרשים מכפרין על הטהור
 שאכל את הטמא. ושל רגלים מכפרין על שאין
 בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף. ושל יוה"כ
 מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה
 ידיעה בסוף. אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה. אמר
 להן יקרבו. אמרו לו הואיל ואין כפרתו שזה
 היאך קריבין זה בזה. אמר להן כולן באין לכפר על
 וקדשיו: ה"רבי שמועין בן יהודה אומר ששמו שעירי ראשי חרשים מכפרין
 על הטהור שאכל את הטמא. [ו] מוסף עליהן של רגלים שמכפרין על
 הטהור שאכל את הטמא. ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חזק עטיר
 שהופרש ליום הכפורים
 ותקחרו בלחמ ונמלא זה
 ברגל או בר"ח: מהו שיקרב
 לשם עטירי של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שזה. ר"מ הוא דקחמך
 ליה לר"ש (יד) בשלמא אי
 אמרת כולן כפרתו שזה
 יקרב סערי כולן כפרה אחת

מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חזק עטיר
 שהופרש ליום הכפורים
 ותקחרו בלחמ ונמלא זה
 ברגל או בר"ח: מהו שיקרב
 לשם עטירי של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שזה. ר"מ הוא דקחמך
 ליה לר"ש (יד) בשלמא אי
 אמרת כולן כפרתו שזה
 יקרב סערי כולן כפרה אחת

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו
 מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חזק עטיר
 שהופרש ליום הכפורים
 ותקחרו בלחמ ונמלא זה
 ברגל או בר"ח: מהו שיקרב
 לשם עטירי של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שזה. ר"מ הוא דקחמך
 ליה לר"ש (יד) בשלמא אי
 אמרת כולן כפרתו שזה
 יקרב סערי כולן כפרה אחת

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו
 מהו שיקרבו זה בזה: מהו
 שיקרבו. אם חזק עטיר
 שהופרש ליום הכפורים
 ותקחרו בלחמ ונמלא זה
 ברגל או בר"ח: מהו שיקרב
 לשם עטירי של יום: אמרו
 לו הואיל ואין כפרתו
 שזה. ר"מ הוא דקחמך
 ליה לר"ש (יד) בשלמא אי
 אמרת כולן כפרתו שזה
 יקרב סערי כולן כפרה אחת

הטמא ונספק מינה לטומאה שארע בין זו לזו אבל עטיר
 הנעשה בפנים ביה"כ לא נתלקו עליו (וג) שהוא תולה על
 שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף: היה ר"ש
 אומר: האוי הדקר נקט לה ממש דכתי למימר אמרו לו

כריתות ומיתות כ"ד: ז אחד ישראלים וא' בהנים. כ"ק אחד ישראלים ואחד בהנים ואחד כהן משום מהכפרים כשעיר משתלח כשאר עבירות ואין חילוק בניהם: אלא שרם הפר מכפר על הבהנים על שומאת מקדש וקדשיו. כל מה שעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תלוית יסורים על שם כה דיעה בחתלה ואין כה ידיעה בסוף וזוין טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת עטור החילון פרו של כ"ג הקרב כה"כ מכפר על הבהנים: ר' שמעון אומר. כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו כלל שום ידויו שאין ידויו כשעיר הפנימי אלא כשעיר המשתלח: כך דם הפר. כלל שום ידויו: מכפר על הבהנים. על טומאת מקדש וקדשיו איחר ליה

וידו של פר במקום ידויו של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים כשאר עבירות ואין להם כפרה כשעיר המשתלח:

פקדש ונוי. וספיק' כמה דכשעיר הפנימי כחכוכי אכר לפס ולא לכהנים ומילין פקדשין לפנימי. ומחיי"ע:

ומיתות ביה דין אפקע או אויף דיא עבירות קובט קרת אדער מיתה פון ביות דין דאם הייבט שווערע עבירות, אויף די אלע עבירות שעיר המשתלח מכפר אוי סכפר דער שעיר וואס איז געשיקט גינארין אין דער מקדש לעצאנז: ז אחד ישראלים ואחד בהנים ואחד כהן משמתי סיי ישראלים אונ סיי בהנים אונ שיער דער כהן גדול ויערע עבירות וואס זיי האבן גיקאטן ואויסקער די עבירות פון בית המקדש אונ פון קדשיו אוי סכפר דער שעיר המשתלח פה בין ישראלים לבהנים ויבנהו בשמי וואס דען איז דער חילוק צווישען ישראלים אונ בהנים אונ דער כהן גדול אלא שרם חפר ככפר על הבהנים על שומאת מקדש וקדשיו נאר דיא בלוט פון פר וואס מען האט גישפריינגט אין קדשי קדשים אונ אויף דעם פרוקת אוי סכפר אויף די בהנים אויב זייא זענען אריין גינאגען אין בית המקדש אדער גיגעסין קדשים ווען זייא זענען גינען טומא, אזויא וויא דער שעיר וואס מען שפריינגט זיין בלוט אינר ווייניג אין קדשי קדשים אונ אויף דעם פרוקת אוי סכפר אויף די ישראלים אויב זיי זענען אריין גינאגען אין בית המקדש ווען זיי זענען גינען טומא אדער זיי האבן גיגעסין קדשים ווען זיי זענען גינען טומא:

טומא, אונ וואס דער שעיר וואס מען שפריינגט זיין בלוט אויף דעם אויסווייניגסמען מוצת אוי סכפר איז אלץ סכפר דער פר אויף דיא בהנים, רבי שמעון האט גינאגט בשם השעיר הגשמת בהנים סכפר על ישראל אזוי וויא דיא בלוט פון דעם אינגווייניגסמען שעיר נאן ווירי. ווארום ביי דעם שעיר איז נישא קיין ווירי אוי סכפר אויף דיא ישראלים אויב זייא זענען אריין גינאגען אין בית המקדש ווען זייא זענען גינען טומא, אדער זייא האבן גיגעסין קדשים ווען זייא זענען גינען טומא פד דם חפר ככפר על הבהנים אזוי די בלוט פון פר נאן ווירי אוי סכפר אויף די בהנים אויב זייא זענען אריין גינאגען אין בית המקדש ווען זייא זענען גינען טומא, אדער זייא האבן גיגעסין קדשים ווען זייא זענען גינען טומא שיער המשתלח ככפר על ישראל אונ אזוי ווי דער ווירי פון שעיר המשתלח איז סכפר אויף די ישראלים זייערע אלע אנדערע עבירות פד ווירי של פר מכפר על הבהנים אזוי איז דער ווירי פון פר מכפר אויף די בהנים זייערע אלע אנדערע עבירות, אונ דער שעיר המשתלח איז נישא סכפר אויף דיא בהנים נאר אויף דיא ישראלים:

רש"י

שקל קלא. חתיכת קיט יבש וזקק זו: דלא יפרוש מיד. לטי טהנה:

נמרא נרה דף עא ע"א

סלכס ס' כלס כלי סמילון דנצה דעלכות דכחילס במ בעא מיניה רבי יונתן בן רבי יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזוהרה לבעול נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזוהרה לבעול נדה ואל אשה בנדה טומאתה לא תקרב אלא אזוהרה למשמש עם הטוהרה ואמרה לו נשמאתי דלא יפרוש מיד מנל אמר חזקיה אמר

תוספות

אמר קרא וחס' נדחס פליו. מעילו דיעה אכל מוסאי לא דריש דהס אלוטליך לכדוריים כסמילון (דף פס) ולס' ככסס דהס קידושין מוספין כס:

אויף רבי יונתן בן רבי יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזוהרה לבעול נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזוהרה לבעול נדה ואל אשה בנדה טומאתה לא תקרב אלא אזוהרה למשמש עם הטוהרה ואמרה לו נשמאתי דלא יפרוש מיד מנל אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבי יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזוהרה לבעול נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזוהרה לבעול נדה ואל אשה בנדה טומאתה לא תקרב אלא אזוהרה למשמש עם הטוהרה ואמרה לו נשמאתי דלא יפרוש מיד מנל אמר חזקיה אמר

בעא מיניה רבי יונתן בן רבי יוסי בן לקוניא מר' שמעון בן רבי יוסי בן לקוניא אזוהרה לבעול נדה מנין מן התורה שקל קלא פתק ביה אזוהרה לבעול נדה ואל אשה בנדה טומאתה לא תקרב אלא אזוהרה למשמש עם הטוהרה ואמרה לו נשמאתי דלא יפרוש מיד מנל אמר חזקיה אמר

לא תססס מננן. דלס מסייב
 מססס 66 יס כס 161
 נניו דסס סססס וססס :

והורחם את בני ישראל ממומאתם אמר ר' יאשיה מכאן אוהרה לכני ישראל שופרשו מנשותיהן סמוך לווסתה אפילו הווין לו בנים כבני אהרן מתים, דכתיב והורחם את בני ישראל פורש מאשתו סמוך לווסתה אפילו הווין לו בנים כבני אהרן מתים, דכתיב והורחם את בני ישראל ממומאתם והורה בנדרתה וסמוך ליה אחר מות. א"ד הייא כר אכא אמר רבי יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה הווין לו בנים וזכרים, דכתיב להקדיל בין הממארכין השחור וסמוך ל' אשה כי תזרע וילדה וכו'. רכי יהושע בן לוי אמר הווין לו בנים ראוין להוראה, דכתי' להקדיל

נפסאחי דלא יפוש פיד מנלן אז אמאן איז כנעל זיין נוייב ווען זיא איז סחור אונ איז מיטען בעילה קאם זיא גיזאנט צום מאן דיא רבע בין איה קמא גינארין פון נואגען נוייסין מיר ער זאל זיך נים אפ שיידין פון איהר פאלד נאר ער זאל זיין רהיג אונ נוארטין בוי די גאנצע זבע וועט פון איהם ארויס זיין, ער זאל נים הנאה האבין פון דעם אפשיידן פון איר אפר תקנה קאם תקנה גיזאנט אפר קרא יתמי נדחת עליו עם שמיים אין פסוק איהר נדות זאל זיין אויה אים אפילו בשעת נדחת תתא עליו אפילו ווען זיא איז גינארין אנדה אין מיטען פשמיש איז אויה אויה אים אשלידריגקייט ער זאל פון איר ביין הנאה האבין, זאנט די נקמא אשקנו גשח גיפניען מיר עם איז אמצוה ער זאל אזוי סחורן לא תעשה מנלן פון נואגען נוייסין מיר אז קען מאר נים אנדערש קאן אונ אז ער מהומ אנדערש דהיינו ער שייך זיך אפ פון איהר פאלד קאם ער עובר גינען אויה אלזא אפר רב פפא לא תקרב נמי לא תפוש והאם רב פפא גיזאנט עם שמיים אין פסוק צו א אשה ווען זיא וועט זיין קמא פון איהר נדות לא תקרב, זאלסט דיה פון איר נים אפ שיידין, איז דאך אבשיא קען מזו זיך דאך אפשיידן פון אנדה נאר געוויס מיינט דער פסוק אזוי וויא מיר האבין איצט גילעדינט אויב אין מיטען פשמיש קאם זיא גינען נדות קאר נים דער מאן זיך פאלד אפ שיידין פון איר נאר ער מזו נוארטין רהיג בוי די זבע וועט פון אים ארויסגיין דחכיב ווארום עם שמיים אין פסוק קאמר קב אליה אל תגע בי כי קרשיתך אייגער זאנט צום אנדערין גינען צו דיר דו זאלסט מיה נים אן ריבען ווארום איה קאב דיה גייהיליגט, גינען צו דיר מיינט קען שייךט דיה אפ אונ דערטייטער דיה פון מיר, אז עם שמיים לא תקרב מיינט קען דו זאלסט דין אים אפשיידן נים דערנווייטערין תי רבנן דיא רבנן האבין גילעדינט עם שמיים אין פסוק והורחם את בני ישראל ממומאתם איר זאלסט אפ שיידין די יודין פון זייערע סוקמות אפר רבי יאשיה מכאן אוהרה לכני ישראל שופרשו מנשותיהן סמוך לווסתה אפילו הווין לו בנים כבני אהרן מתים, דכתיב והורחם את בני ישראל ממומאתם והורה בנדרתה וסמוך ליה אחר מות. א"ד הייא כר אכא אמר רבי יוחנן כל הפורש מאשתו סמוך לווסתה הווין לו בנים וזכרים, דכתיב להקדיל בין הממארכין השחור וסמוך ל' אשה כי תזרע וילדה וכו'. רכי יהושע בן לוי אמר הווין לו בנים ראוין להוראה, דכתי' להקדיל

נוייער נאהענט פון דיא צייט זייערע וואס זייא דארפן זעהן נדות ונפח פיל צייט פרייער זאלין זיי זיך אפשיידן פון זייערע נוייער אפר רבתי ענת את רבה זאנט מיט איין צייט פרייער, דהיינו אויב זיא איז גינארנט צו זעהן נדות בייא נאכט זאל דער מאן זיך אפשיידן פון איהר דעם גאנצן קאן פרייער, אונ אויב זיא איז גינארנט צו זעהן נדות ביי קאן זאל דער מאן זיך אפשיידן פון איר די גאנצע נאכט פרייער וועיין בשעת יוד ס' קסדי עוד דעת רבנן הל' אפר רבי שמעון בן יוחנן כל שאינו פורש מאשתו סמוך לווסתה רבי שמעון בן יוחנן זאנט דער קענטש וואס נואס זיך נים אפ פון זיין נוייב נאהענט פון די צייט וואס זיא בארף זעהן איהרע נדות אפילו מיינן לו בנים רבני אפילו ער וועט האבין קינדער וואס וועלין זיין צוריקים וויא די קינדער פון אהרן זענען גינען פון דעסנוועגן פחים וועלין זייא שטארבן אין דער יוגענד דחכיב ווארום עם שמיים אין פסוק והורחם את בני ישראל ממומאתם איהר זאלסט אפשיידן די יודין פון זייער סוקמה (אופרייגקייט) והיה בנדה ופסד ליה אחר מות אונ קען זאל זיך אפ שיידין פון אאשה ווען זיא איז אנדה, בקלד נאכדעם שמיים דער פסוק וויא דיא קינדער פון אהרן זענען נישטארבן, צוא לערנען אויב דער קענטש וואס וועט נים זיין אפגעשיידט פון אנדה וועלין זייערע קינדער שטארבן אזוי ווי די קינדער פון אהרן זענען נישטארבן אפר רבי תיא בר אבא אפר רבי יתגן רבי תיא בר אבא קאם גיזאנט פון רבי יוחנן'ס וועגן כל תורש מאשתו סמוך לווסתה דער קענטש וואס שייךט זיך אפ פון זיין נוייב ווען עם ווערט נאנט צו די צייט וואס זיא בארף זעהן דעם נדות ווייא פרייער איז גישטאנען מיינן לו בנים רבני וועלין זייערע קינדער זינארין ווערן זייער דחכיב ווארום עם שמיים אין פסוק להקדיל בין הממארכין השחור קען זאל אפשיידן וועלכע צייט זיין נוייב איז קמא אונ ווען זיא איז סחור ופסד ליה אשה כי תזרע וילדה וכו' נאר באלד נאכדעם זאנט דער פסוק אויב דער קענטש וועט אזוי סחור, ער וועט זיך אפ שיידין פון זיין נוייב איידער זיא ווערט קמא וועלין איהרע קינדער זיין נקרים, רבי יהושע בן

פחדתן לו אטס נדקן זיית אפ סנט דכ וול נכחיין לרלוס
 חוסס ורלוס חוסס יסס וסמח טל סטלוס חוסס וחוסינ כללו מסלר
 סכלס כוסינ רלוסיס חוין לי טין טל ככס . טל ס נלסר סלנסיס
 ידויל נמספס טל טל נמס . אפ סוב סמטח נדכר אפ רע כפוי
 סקכ"ה . דמו כוסול אוינד אל סמטח סמח נלור לזר ינכס . ווס
 סמח סמח לינד וסיס לו נלסוכ סמח סמלסי סמוזסן לי לרלוסס .
 וסס

שניה ברכת הארץ, שלישיית בונה ירושלים,
 רביעית חסוד והמטיב. ברכת ראשונה משה רבינו
 הקנה, שניה תיקן יהושע, שלישיית תיקן דוד ושלמה
 בנו, רביעית חכמי משנה תיקנוה; (כ) הפועלים שהיו
 עושין ומלאכה אצל בעל הבית ואכלו פתו אין מברכין
 לפניו ומברכין לאחר סעודתו שתי ברכות בלבד כדי
 שלא יכסלו מלאכת בעל הבית. ברכה ראשונה
 בתיקונה, שניה מותח בברכת הארץ וכולל בה בונה
 ירושלים וחיות בברכת הארץ. ואם היו עושין בסעודתן
 בלבד או שהיה בעל הבית מיסב עמהן מברכין ארבע ברכות בתיקונן כאשר כל אדם:

העולם כולו און נוייטער ביו הון אף הכל שניה
 ברכת הארץ דיא אנדערע ברכה איו פון נודח לה
 ביו ער הארץ ונעל הסוון שלישיית בונה ירושלים דיא
 דריטע ברכה איו פון רסס ביו בונה ירושלים
 רביעיית חסוד והמטיב דיא פערטע ברכה איו וואס
 מען זאגט הסוב והמטיב ברכה ראשונה משה רבינו
 תיקנה דיא ערשטע ברכה האם גימאכט משה
 רבינו אין דער מדרש ווען די יודין האבין גיגעסין
 דעם סן שניה תמן יהושע דיא אנדערע ברכה האם
 געמאכט יהושע ווען דיא יודין זענען אריין
 געקומען אין ארץ ישראל שלישיית תמן דוד ושלמה בני
 דיא דריטע ברכה האם געמאכט דוד הסקה
 און זיין וזהו שלמה, מען זאגט פערטין וועגן זייער
 קלוקה און וועגן בית המקדש רביעיית חכמי משנה
 תיקנה דיא פערטע ברכה האבין געמאכט דיא
 סנאאים דיא מלכות; (כ) תפילין שתי עינין סלאכת
 אצל בעל הבית דיא ארבייטער וואס ארבעטסין ביים
 אכעל הבית ואון זענען פאררוגען אויף דעם
 סאנאנאקל פון און זיי געסין זייער ברויט און מברכין
 לפניו בארפין זיי גיט זאגין אברכה פאר דעם
 גסין וסברכין דאסן סעודתן שתי ברכות בלבד און נאך
 דעם גסין בארפין זיית נאר זאגין דיא ערשטע
 זינוי ברכות פון גענקשין פון הון אף העולם
 כולו ביו הון אף הכל און פון נודח לה ביו על
 הארץ ונעל הבווןן גיי שלא, ובקלי סלאכת בעל הבית
 זיי זאלן גיט שטערין דיא ארבעטס בעל
 הבית ברכה ראשונה תיקנה דיא ערשטע ברכה פון
 גענקשין זאל ער גיט ענדערין נאר ער זאל
 זאגין דיא ברכה אזוי ווי מען האט זיא געמאכט
 שניה דיא אנדערע ברכה יתים בברכת הארץ זאל
 מען אנהייבין נודח לה ונולד בה בונה ירושלים און
 אין דיא ברכה זאל ער זאגין ודנה ירושלים עיר
 הקודש בפתרה בקיינו ויתים בברכת הארץ און זאל
 אויס לאזן דיא ברכה מיט על הארץ ונעל הבווןן
 זאס היי ערשט געסידן בלבד און אויב זיית ארבעטסין
 נאר פאר דעם געסין און זעלט נעמען זיית גיט
 פאר דיא ארבעטס או שניה תפל הבית מיסב תמן
 ארעד זיית נעמען יוא געלט פאר די ארבעטס נאר

גענקשין צום משפח, אפילו אויף דיא זאכין וואס
 דער גענקש מוהק גיט ווילענדיג וועט מען איהם
 אויף משפחין היי שונדן לי אשח במקו זיית אפ פני בה
 זאל נאכטן לראות אויך דיינו איינער און גענאנגען
 פון איין גאס אין דיא אנדערע און פאלד אין
 ווינקעל וויא ער איו נאר אריין אין אנדערע
 גאס האט ער בגעניגט אשה און ער האט גיט
 געבייגט נער איו גיט גענאנגען אין די גאס וועגן
 דעם ער זאל איר זעהן השה אויך יפה און ער האט
 גיזעהן דיא אשה איו זיין וסמח על שראת אויך און
 ער האט הנאה פון דעם זעהן וואס ער האט זיא
 גיזעהן ויושב בלבו סאטר שבלא בנהי ראייה איו לי עין
 על בנה און ער סבראכט אין הארצין טייל אויף האב
 גיט געמייגט אויף זאל זיא זעהן און גיט ווילענדיג
 האב אויף זיא זעהן, דריטער און דיא נאר קיין
 זינד לי הי נאמר אויף דעם זאגט דער פסוק האללים
 קיי בנספס על כל נעלה נאט וועט בריינגען דעם
 גענקשין צום משפח אפילו אויף די זאכין ובעירות
 וואס ער האט גימאקן גיט ווילענדיג סוב אויב
 די עבירה איו ביי אים נוס גיזעהן שפסח ברכה ער
 האט זיה געפרייט מיט די עבירה וואס זיא איו צו
 איהם געקומען גיט ווילענדיג אפ בע געניי חכמה
 אויב ביי חכמה איו שלעקט די עבירה וואס ער
 האט גימאקן כמו בנסיל אויך אל מנסח אזוי וויא עס
 שאטיט אין פסוק ווען דייין פינדל נעמט פאלדן זאל
 סמו דרך גיט פרייען שפסח לאיר לא ינקח דער וואס
 פרייט זיין אויף זיין חכרם בראך וועט ער אויך גיט
 ריין זיין פון אשארדין ויה שפס שפא ברי אויב דער
 גענקש פרייט זיין וואס די עבירה איו צו איהם
 געקומען זיא איו אויך אזוי חכמה פניבול האט
 צער אויף די עבירה וואס דער גענקש האט גימאקן
 און דער גענקש פרייט זיין מיט די עבירה ויה
 לי לחשוב שפא תפאחי שונדן לי לראותה דער גענקש
 בארף דאך מראקמין מאמער טייל אויך ביו אזויגריי
 נער דריטער איו צו מיר געקומען די זינד אויך אויך
 זאל זעהן די אשה נאך ער בארף בראקמין אפילו
 די אשה איו מיר פאר גיקומען גיט ווילענדיג אויך

דער בער הבית האט גיגעסין צו זאמען מיט די זאלן זיית גענקשין די פיר ברכות אזוי מען האט

ואם כל מלוא לידו של כוונתו יבטח ויבין לסקב'ס שזמנה לו להלוט'ס

נאל ויא יענה פון דעקספונענין איין דאס אויגן, כאמט צו קאמין יאש'ס ויבנה דאקדוש ברוך הוא שייטת בארץ ער דאך גיט פרייליך זיין מיט די עבירה לא לעשותה זאל גר זיך פרייען מיט די קנינה און זאל דאנקען דאק"ה וואס ער האט אים צו געשיקט די פאר גיקויקען אקנינה וואס ער האט זיא גיט גיט-

ראה יום ה תורה

אונקלוס

לחמשיך מת"ה דמ"ה יהוה נש"י יהיהו יהוה. רוח יורה ואו הא. נשמח ויהוה חתיחיהה דמילוי ה"ה אל שם ב"ן שבעשית בניקור חלם :

מו רק בכל-אות נפשך תזבח ו
ואכלת בשר כבדנת יהוה אלהיך
אשר נתן-לך בכד-שעריך הטמא
והטהור ואכלנו כצבי וכאיל: מו רק

ת"א רק ככל. כבורם פו לב פארום לו: כצבי. כבורם לו:

רשב"ם

(מו) בכל אות נפשך. בבבולין שאין שם מקום להקריב פולחן מצויין וזכו פזכה ואלכה כשר פזכה דסיני עולם ואלכה שפתיי הכבשים

פ"י אפי' אם נבל בו מוס דודאי יבדק יפדס אופו מיד כשימול בו העוב אפי' סקוס לסקפולות ויאלל כמס זס מ"ל רק דכל אכין ורקין מעוטיין סן וסכל כל לעשוטי מוס פזכר: צ"ס פ"י ככל לוח נכשר חלכל כשר וזמכמא לטו אלל בזימסה דסיי סקדשים והמולין שוין זוכמס ודכו פכלן שאין לסס סיחר סלמס כקדשים שפסלין אלל סלמס רפלא על ידי זימס לספוקי גימס ומלכ שאין סלמסן כמס פל ידי זימס: ק"ס אפי' אפי' כשכר סוסל סלמסן סלמסן סלמסן נגע בו סממס כשרי גס סוס אולל פמו כקדש סמס כדילי' וז"ל עקלס דכתיב כשכרס סמלמסריין כן פלכלנו סממס וסיסור יהדו דמיכרי גס סקולי סמוקדשים כלילתס כמכס סממס. כמס סלמס'ס אכל יס לסמוס על רש"י ו"ל ססדיס סקלס ופכרס אכר יגע ככל פמס כו' ללמוד מוס פל ססריס שיאלל כשר פסולי סמוקדשים סק כשקממס נגע בו והיס לו הכימס סקלס ככל קדש לא פמס פוסרס שלל יאלל פמס קדשים ולפיכך סולק סקלס לומר כשפמס וסססור פלכלנו בו ופמסן פמס דקלס ככל קדש לא פמס פירוש לתורת אלהים

(מו) רק ככל נאר מיט אלע גלוקמקייט פון דיין הארץ מיהא קענעמו שעקטין אונ עסין פלייש נבדית נאך דעם קענעמאונג פון גאט אשר נחן לך וואס ער האט גיגעקען צו דיר בכל שיערה דוא קענעמא עסין דאס פלייש אין אלע בייגע שיקעמ בשפא דער קמא מיט דעם סהור קענין עסין דאס

השם מצות (מו) [מכס קמס] לפדוס קדשים שפסל כמס מוס ובלוחו פדיון לוקמין כמסס אחרס לרקנן ופוסו קדש שפסל בו פמסס יולל למולין ויסיס פומכ לכמוס ולכללו אמוס. סמלמכ רק ככל לוח פזכה ואלכה כשר וגי':

רק ככל אנת נפשך תזבח ויבדקת בשר וגו' ודאס איז אפזחה עשהו די קדבנות וואס קעקומען אפגעלער איז אפזחה פון נאל וי' אים לייזן מיט געלם, אונ די בהמה נוערם ווי אלע קראקטע פלייש צום עסין אונ פאר דעם געלם קיימס פון איין אנדערע בהמה אונ פון תייליגם זיא פאר אקדען :

מולחוד ככל רעות נפשך תפוס ותיכול בשרא כבדנתא דיי אלהיך די יהיב לך ככל קדוה מסאבא ודלוא יבדנייה כבשר טבאי זאלא :

וּתְרוּמַת יְדֶךָ : כִּי אִם לְפָנַי יִהְיֶה
 אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ אֶתָּה
 וּבְנֶךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתְּךָ וְתַלְמִי
 אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְשִׁמְחָתָּ לְפָנָי
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַשְׁחָךְ יְדֶךָ :
 יִשׁ הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תִּתְעֹזֵב אֶת-

הַלְוֵי כְּרִי-יָמֶיךָ עַד-אַרְמְתֶּךָ : ס

רש"ב"ם

בעל הטורים

(יז) ופירושו ידך. וספר לוי (יח) לפני ס'. כי פדומת ידך סיני בכוכים: (יט) פן עזוב את סני. וסמין לוי כי ימיהי. לומר עמן ארס וכמיה לו:

רש"י

ד לכהנים: ותרומת ידך. חלו ה הכוכים: (יח) לפני ה'. לפניו ו מן החומה: והלוי אשר בשעריך. אם אין לך לתת לו מחלקו כגון מעשר ראשון תן לו מעשר עני אין לך מעשר עני הזמינהו על שלמך: (יט) השמר לך. ליתן לא תעשה ז על הדבר: על ארמתיך. הכל בגולה איך מזהר עליו ה יותר מעניי ישראל:

שכח"י ים לשרחל נחלוס וללוי אין נחלוס כהנו כמו שאין ללוי נחלוס: דעת זקנים מבעלי התוספות

(יט) כל ימך על ארמתיך. לפי הפסח כהלוס נקט על ארמתיך לפי כשישלו ללוי ישרחל וימלקו ספרן וסין ללוי סלק ונחלוס לרין שיטנו עיניס עליס:

תאכל חולין בכל שעריך: (יט) כל ימך על ארמתיך. כל הימים אשר אתה חי על הארמתי:

שפתי חכמים

ד ר"ל למה קיבד וכיכודם בקרבם וכי ססן עזווס על הכוכים: ה ס' ארכסה לטובל חון לחומס לחייב עליו עלקוט: ו ולא כדון סמורס דווסיל דושמס אל כן סקרב ססכי כל ו סכריס ללוי לין שוס חמד מוסס נכלל כצורס דלון נכללים כמון סמורס אלס קדשי קדשים ולס קדשים קלים: א כמו דסרישוס מעניב דכ"ע שחלמס סמער וגו' דק"ל ל"ל סמער לך וסכי ופעלס סכריס והלוי אשכ כספתיך וס"ל ל"ל נפחכס כו שני ספמיס ומסרן ליתן ללס תעסס על סדכר ר"ל על סדכר סלמור ללוי והלוי אשכ וגו' וסוס סקכס על סדכר: ח וסממס לפי סכח"י ים לשרחל נחלוס וללוי אין נחלוס ולכן לריכיס שיטנו עיניס מבעלי התוספות

(יט) כל ימך על ארמתיך. לפי הפסח כהלוס נקט על ארמתיך לפי כשישלו ללוי ישרחל וימלקו ספרן וסין ללוי סלק ונחלוס לרין שיטנו עיניס עליס:

פירוש לתורה אלהים

דער לוי נאם איז אין ביינע שפעט ופשת אונ דוא זאלקס דיה פרייען פאר ביינ נאם בכל משלח דיה וויא ביינ פארקמענין (ועם זיין: יום) חשפת לך היט דיר פון פאקער (ועקמו פאר לאזין דעם לוי פל יפה אלע ביינע פגע נאם דוא וועקט זיין אויף דער ערד אין ארץ ישראל פאקער אין גלות איז דער לוי גלייך מיט איין אנדערין עני:

העניט דאם הייקט דיא פבורים קארקמו דאם אלץ גיט עסין אין ביינע שפעט: (יח) כי אם נאר לפני פאר נאם זאלקמו דאם, עסין דאם הייקט אינגווייניג פון דער קאהער פון ירושלים פקום אין דעם ארם נאם נאם ועם אויס דערניילין אין איהם איה דוא אונ ביינ וזהו אונ ביינ סאקנאער נקדה אונ ביינ קנעקמ אונ ביינ דיקסט וזלוי אונ מצות

השם ותרומת ידך נאם איז אמצות לא תעשהו אפון פאר גיט עסין כפורים ודי קרשט צייטיגע פירות אויפער ירושלים, אונ דער קעניש ונאם איז קיין פון פאר גיט עסין די כפורים ונאם קען קיין געבן עקנינגס אין פון ומקנש גיט כון אמילע אין ירושלים אויף גיט: פון תעזוב את תלמי וגו' ונאם איז אמצות לא תעשהו קען פאר גיט פארלאזין דיא לויס, אונ צו די ארבעט לייס מוז קען זייערע מעשלות צו דער צייט, אונ צו די ארבעט לייס מוז קען פרייליך זייערע פקשר צו דער צייט, אונ יום טוב מוז קען פרייליך פאכין דיא לויס אונ דיא ותמיים אונ אלמנות. מיט עסין אונ פרייקן: פרייליך מאכין יום טוב די לויס דאם איז נאר זייען ווען דער בית המקדש איז געשטאנען, אונ פרייליך פאכין דעם נעם אונ די ארבעט מיט עסין אונ פרייקען דאם מוז קען צו יעדער צייט:

(סס) [פסון] (לאו רכס) טלל ללכל מבשר ספולס. סלמכר [לל סוכל ללכל כשפתיך] וכל דביר אשכ סכר: (סס) [פסון] (לאו רכס) טלל ללכל קדשים קלים קיום זויקס דמיס. סלמכר [לל סוכל ללכל כשפתיך] וכל דביר: (סס) [פסון] (לאו רכס) טלל ימכל כסן כוכים כמון. סלמכר [לל סוכל ללכל כשפתיך] וכל דביר: (יט) [לל] (לאו רכס) טלל לעזוב סלויס ולסממס מלסס לסס חקס ססס כספטיס וסכס כמסודי ס' כדי לסממס. סלמכר סמער לך פן סעזוב סס סלוי כל ימך על ארמתיך: וכל ימך על ארמתיך לא תעשהו די פלייש פון ארמתיך עז"ל פאר קען גיט עסין: ונדבתיך וראם איז אמצות לא תעשהו קען פאר גיט עסין די פלייש פון ארמתיך איידער קען קאם געשפריצט די בלוט פון הרקן:

לחשיך מנ"ה ד"א צבאות נש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה רנצה ארני נשמה דהור יתנה חיה יחיה רנצה יתנה חיה יחיה דהור אל שם ב"ן שבעשית:

א טוביה רי אנש דיעבד דא ובר אנשא דיתקף בה יטר שבתא מאתחיתיה ויטר יהוה סלק מעבר כל דביש : ב ולא ימר בר עקמין דמהוסי על עמא בני דמימר אפרשא יקרישניו יי מעל עמיה ולא ימר קריא הא אנה חשיב קצא : ביש : ג ארי דנגן אסר יי לקריסא דקרוון ית יומי שבאי דילי ומהקען בדדבינא ומתקפין בקרימי : ד וישן להון בבית קנדיש ובארע בית שקנתי אסר ושום דטב מקנין ומקנן שום עלם אמן להון דלא יפסוק : ה ובגני עקמיא דמהוסי על עמיה ושבקא לאתחיתיה ומתקפין בקמי :

א טוביה רי אנש דיעבד דא ובר אנשא דיתקף בה יטר שבתא מאתחיתיה ויטר יהוה סלק מעבר כל דביש : ב ולא ימר בר עקמין דמהוסי על עמא בני דמימר אפרשא יקרישניו יי מעל עמיה ולא ימר קריא הא אנה חשיב קצא : ביש : ג ארי דנגן אסר יי לקריסא דקרוון ית יומי שבאי דילי ומהקען בדדבינא ומתקפין בקרימי : ד וישן להון בבית קנדיש ובארע בית שקנתי אסר ושום דטב מקנין ומקנן שום עלם אמן להון דלא יפסוק : ה ובגני עקמיא דמהוסי על עמיה ושבקא לאתחיתיה ומתקפין בקמי :

מצורת דוד

(6) יעשה זאת . שומר שבת וגו' : (3) הברל יבדילני . כי סוף יסוד מוסד על חמנות חידוש ספולס וחס כן זס כדלי יסמור ידו מנסות כל רפ סוטיל ופאמין שיש כורס : (3) סגולס . סמחבר נאמו אל ס' ויאמון ז : סברל יבדילני . חסיס נבדל מיערסל כחם יקבלו ספויבה ולא קהלל עמסס וי"פ לפס סדוק : סן טן פין יכס שטין ענדל פרי כן חני מעלו זכס ולא ישלכ שמי לזכרון ועל מס אישכר דרני : (2) כסמל חסלתי . כסדבר אכר חסלתי חני : ומחזיקים : אוחיס כתייש אכר ככמי פליה כתיח סס ישראל : (7) כדסי וכסמס . ככסמ"ק ומכסמס לחומת סר סכית אכר עמס יטכו כסלות למספס מושכ סס : סדרין וסוקיס סס חתן לו מקוס וזכרון פולס יזכר סיסס עקמו וסס יזכר ספוכס וסוח דכר ססוי ויזכר מזקלן סכס מעניס וכונס : שס פולס חתן לו . ר"ל פל סס . ר"ל שס ייסס עמני : (5) על ס' . כמו אל ס' : כל עמכר סכס . כל מי ככס אכר יסמור לס סכסס מעללנו וכל סאוחיס כסרוסי ססונס ככמי :

רש"י (6) יעשה זאת . שומר שבת וגו' : (3) הברל יבדילני . ולמה חתניר : ואל יאמר החרים . למה חתניר דרכי : (ג) ומחזיקים . לחומים :

כתובים תהלים קח

לחשיך מסדר ומלכות ד"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה רישור א אר ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה רמלכות יו דרו ון הו חיה יחיה רישור יתנה חיה יחיה רמלכות אל שם ב"ן שבעשית:

א הבה לנו עזרת מצר ושוא השנעת אדם : ב באלהים געשה חיל והוא יבוס צרינו : ג קנצח דוד ממור אלהי תזקתי אלהי חרש : ד פי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברי אלהי לשון שקר : ה ודברי שנאה סבבוני וילחמוני חנם : ו וימלטי קנחא חזרו יהי ונאיהו עמי מנן :

א הבה לנו עזרת מצר ושוא השנעת אדם : ב באלהים געשה חיל והוא יבוס צרינו : ג קנצח דוד ממור אלהי תזקתי אלהי חרש : ד פי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברי אלהי לשון שקר : ה ודברי שנאה סבבוני וילחמוני חנם : ו וימלטי קנחא חזרו יהי ונאיהו עמי מנן :

מצורת דוד

(6) ככס . חסס סן לנו פורס מן סכר סאורכ כי ספומת ארס סיל שול ואין כס סומנס : (3) כסלסיס . כפוז סלסיס נעסס כח לסחחוק על סכסוסי וסוח ימסס סל סלסיס נו : (1) סלסיס חסלתי . חחס סלסיס חסלתי שמי סחלל דך ככל פח סל סחרכס . אל ססוקוס עמספכ מן ססליסיס ני : (7) וסי מרמס . סי ארס מרמס : עלי פתחו . לדכר עלי סכס : וישן שקר . מר סיס סמסס כסוסיס לכ סלסיס נשכל מסס : (5) וזכרי שנאס : סכל ככס סכסו אופי כדכרי סמסס וסומסיס ספדי כחכס כי לא נמלתי לסס רפס מוסוס :

רש"י (6) יבוס . ירמוס : (ג) אלהי תהלתי . על כל ישראל כאמר : (7) פי רשע . הרשעים פתחו פיהם לנגדי :

פירוש ע"מ

א הבה לנו עזרת מצר ויוד סקלך האמ גיבועיני רעם שונא יהוה תשועת אדם ווארום ריא הילף פון ביאי חקב"ה ניב דוא אוניו אהילף פון קענששין ועענן פאלש . זייא קענען ניט העלפין :

בשלשה מקומות הכהנים שומרים. לא מפני פחד לסטים והגנבים אלא שכבוד ויגזלה הוא לכהמ"ק שלא יהא בלא שומרים ושומרה זו מלחה כל הלילה (ה) והי ג' מקומות שהכהנים שומרים כנגד מ"ש בתורה והמורים לפי המשכן קדמה וגו' שומרים משמרת למשמרת רמו לג' משמרות כג' מקומות וכשם שבמשכן היה אהרן ושני בניו שומרים כג' מקומות חף כבית עולמים כן: בית אכטינים ובית הניצוצ. שתי עליות היו כנאות בלד שערי העזרה:

ובית המוקד. לא היה עליה אלא כיפה ארקולוט' בלע"ז עשיה כרח"ן, כך מפורש בר"ש מסכת תמיד: והלויים באחד ועשרים מקום. שזכ"ד מקומות היו לריכס לשמור המקדש כדכתיב כד"ה (ב) למורה הלויים ששה לשמור ליום ל' וללמטה ליום ארבעה וללמטה שנים שנים ולפרנר למפרנר ל' למטה ב' לפרנר הרי כאל' כ"ד

בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש. בבית (א) אכטינים. ובבית הניצוצ. ובבית המוקד. והלויים בעשרים ואחד מקום. [ב] פנותיו מותכו. חמשה על ארבע העזרה. ארבעה על ארבע פנותיה מבחוץ ואחד קלשבת תרין ואחד בלשבת הפרוכת ואחד לאחוריה בית [ג] הכפרת. ב איש הר הבית היה [ד] מחוץ על כל משמר ומשמר ואבוקות דולקות לפניו. וכל משמר שאינו עומד אומר לו איש הר

למשרות ג' מהן היו לכהנים כדלמרון ברישא וכ"א ללויים חש"ד דקרא לא חמר אלא לויים כהנים נמי קרוין לויים דכתיב והכהנים הלויים בני לזבח: חמשה. שומרים על חמשה שערי הר הבית: ארבע. שומרים אחרים על ארבע פתחי העזרה. הלא תחג סכר חמשה שערים בלדד היו לעזרה ואפי' לדכתיב החומר לקמן ו' שערים היו מודה שלא היה משמר אלא על ה' (ג): על ארבע פנותיה מבחוץ. לפי שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד ולא היה אפשר לשמור לשמור בעמידה כל הלילה לפיכך היו השומרים כפנות העזרה וכן להקדמות כשערי העזרה שומרים מבחוץ (ד) כדי שיהיו מותרין בישיבה ואם סמכוה אקרא דכתיב שנים לפרנר כללי כן כלומר מוזן לחומת העזרה: ב איש

האבין געהים אויבוייגני. וי"א זאלין קענען ויצען. ונארום אין די עזרה קאר קען גיט ויצען. אונ די ג' לויים וואס האבין געהים די טוערין פון די עזרה. האבין אויך געהים אויבוייגני. וי"א זאלין קענען ויצען וואס געבטת תהרנן אונ אין לוי האט געהים אין דיא שטוב וואו דיא קרקנות זענען גישטאנען ואיך גלשפת תפוקת אונ אין לוי האט געהים אין די שטוב וואו די פרוקתהין ליגען ואיך געצויגן בית הכפרת אונ אין לוי האט געהים אינקער דעם קרשי קדשים: ב איש הר הבית דער עלצער פון הר הבית ה"ה פתח על כל משמר ומשמר פלעגט גיין צו די אלע ארבע פתחים וואס די נעקטער שטייגן צו נאל זעהן אויב יעדער נעקטער איז שוין אויף זיין ארט ואיבוקות דולקן זענען אונ פלאקען פייער האבין געשטענען פאר איהם עס זאל נישט ליבקיט צו גיין וכל משמר שאינו עומד אונ דער נעקטער וואס איז גיט גישטאנען נאר ער איז געגען. אונ קען האט גיט גיוואוקט צו ער שלאקט צו ער וואקט

פ"א א' א' בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש אין דרייא ארבער אין בית המקדש זענען די כהנים אויפגינען גאנצע געבט אונ האבין געהים. ועלצער זענען די רביי ארבער בבית אכטינים אין בית אכטינים ובעת הניצוצ אין בית הניצוצ ובעת המוקד אין בית המוקד (ועיין במ"ט תמיד פ"א ס"א) ותלויים בג' ארבער ואיך קיט אונ די לויים האבין געהים אין איין אונ צוואנציג ארבער חמשה על חמשה שערי הר הבית פינף לויים האבין געהים בייא די פינף טוערין וואס זענען גינען אויף דעם בארג וואס דער בית המקדש איז אויף איהם גישטאנען ארבעת על ארבע פנותיו מותכו פיר לויים האבין געהים ביי די פיר ווינקלען פון די מאהער וואס ארום דעם הר הבית. אונ זיי האבין געהים אויבוייגני חמשה על חמשה שערי העזרה פינף לויים האבין געהים בייא די פינף טוערין פון די עזרה ארבעת על ארבע פנותיה מבחוץ פיר לויים האבין געהים בייא דיא פיר ווינקלען פון דיא עזרה. אונ זי"א

פירוש ע"ט

(ב) בארשים געשטת היל נאר מיט דיא הילף פון הקב"ה קענען מיר טארן שטארקייט וואו יום צריט נאר צו הקב"ה וועט צו פרעטען אונגערע פייער: (ג) אונ קענען לזון פוסר אלוהי תהלי אין תהלי שיינ גאט וואס רוא פירט שומענדיג מיין לויב. וואס איך לויב דיך שך געדיג פאר דייע הילף וואס רוא העלפסט מיר. זאלקטו היינט אויך גיט שווייגן נאר זאלקט מיר איצט אויך העלפין: (ד) גי' מי' רשע

הר הבית. ממונה על כל השומרים : ג משמש בנייה ויצאה. שנהם הוא נכנסים ויואלים להר הבית: קיפונום מן המערב. שער של הר הבית שכל מערב קיפוטום שמו, ועל טפון עדי שמו: עליו

תחתום סר סתים, מפני. וכל לפוקי תמננים סכסכים וסמי יורח, עטוי"ם: [ס] וסס כו'. זכרונות, הכ"ס: [ו] סדרום. ימכן טופר ששל סס חולדם סכסכים נקראים כן וסי כלן שנים לפי סכרוב תמננים סר סתים כדרום ככ"ס דקאן, וסמיו"ם: [ז] קיפונום. לא ידעתי לו מנס וכנ"ג משכ

הבית שלום עליך. ניכר שהוא ישן חובבמו במקלו. ורשות היה לו לשרוף את כסותו. [ה] והם אומרי מה קול בעורה. קול בן לוי לוקה וכגדיו נשרפין שישן לו על משמרו. ר"א בן יעקב אומר רפס אחת מצאו את אחי אמי ישן ושרפו את כסותו: [ו] ה' שערים היו להר הבית. שני שערי חולדה מן הדרום משמשין בנייה ויצאה [ז] קיפונום מן המערב (משמש בנייה ויצאה) [ח] מדי קן הצפון לא היה משמש כלום. שער המזרחי עליו שישן הכבירה צורה שבו בהן גדול השרוף את הפרה וכל מסעדיה ויצאין לדר המשחה: ד שבעה שערים היו בעורה ג' בצפון וג' כדרום וא' במזרח. שברום שער הדלק. שני לו שער הבכורות. שלישי לו שער המים. שבמזרח שער נקנור.

סכסכו ל"ו ופניו פסודם סגן סממחיל כי דוקי"ו כו' סידכיו כנישטור ס"ל ל"ו קיוס כנו סמי סיידי וסופי כניליל כסו סמי כיש וסמי, מוס'. מוס'. אפני ססטיסטיס סיס להס סס להסכ סכס מנדרום ללוים נגוים המזמורים כי יש לכל מצבור ינינו ייסוד, וסמיו"ם: (ס) וכן כחכ סל"ג וספ"ג דכ"ס מ"ס סכ"ר": (ו) לנולר אף מדרום ככ"ג כזכרם ללפוקי קדשי

זה היו שורקים את הפרה: ד שער הדלק. ע"ש שהיו מנמיסים דרך סס עמים על ממרכה הולקים על המזבח נקרא וסס היו שער הבכורות הרלב. שסס היו מנמיסין הבכורות שסחיתמן כדרום (ו): שער המים. כדכתיב בספר (יחזקאל מז כ) והנה מים מפכים מן הכתף הימני והיינו דרום שקרוי ימין כדכתיב לטון וימין וראה יחזקאל כנבואה שהיו מים ויואלים מניה קדש הקדשים דקום כקריי מנבים וכסמניעים לשער זה נעשים כמלאי פי סך קטן והיינו דקרי להם מים מפכים: שער נקנור. מורש במסכת יומא:

אמי לו איש תר הבית האם דער אלקצטער פון הר הבית גינאגם צו איהם שלום גלף קריר אויף דיר גינא שחא יסן אז קען האם דער קענט דער וועקטער שלאקם חבטו בפקלו האם דער אלקצטער אים גיר שלאגין מים אשקטעקין ורשות תיה לו לשרוף את כסותו און דער אלקצטער האם גיקענט פאר ברענגען די גליידער פון דעם וועקטער והם אופרים אונ דיא קענקשין וואס זענען גינען אין די צנורה האבין גיפרענט פה קול בצורה וואס איז דער גישריי וואס קען הערש אין די צנורה. האם קען גיענקשערס קול בן לוי לוקה וגינדי גישרין שישן לו על מסיסו דער גישריי איז פון אלוי וואס קען שלאגם אים אונ קען פאר ברענט וגינע גליידער טייל ער איז גיר שלאסין אויף די וואך גינע. רבי אליעזר בן יעקב זאגט פנים אחד מקאו את אדי אמי יתן אסאקהל האם קען גינענע סייין סומקערס ברענדען ונר איז גינען אליו אונ ער איז גישלאסין אויף די וואך ורשיית גסרתו אונ קען האם פארברענט ויין גלייד: ג הפשה שערים תיה ליה הבית אויף דעם הר הבית איז גינען סינף מוערין שני שערין תלדה מן הדרום אין דרום ויית איז גינען צוויי מוערין. קען האם ויי גירופין די מוערין פון חולדה בגביאה שמשין גינשם וגינשם דורה די מוערין איז קען אריין גינאנגען פון הר הבית דעם סומקערב גינשם איז גינען אמויער ער האם גינתיסין קיפונום [עמיו"ם] שמשב בגישה וגינשם דורה דעם מוער איז קען אויף אריין גינאנגען אונ ארום גינאנגן פיי מנהיפון אין צפון ויית איז גינען אמויער

ער האם גינתיסין קרי לא תיה שמשב בליל ער האם גאר גיט בעדיקם, דעם מוער האם קען גאר גיט געניצט ער איז גינען ששקענדין פארמאקט שר הפנייה גלוי שגורה ובענין מידה אויף דעם מוער וואס אין קנורח גיית איז גינען גינאקלמ דיא שגמאם שושן הבירה שבו פון גדול השדה את הפתח דורך דעם מוער וואס אין קנורח ויית איז ארייס גינאנגען דער בהן גדול וואס האם פאר ברענט דיא קרה אדרבה וכל ספסדיה אונ אלע פנהים וואס האבין גיר האלקיין דעם בהן גדול צו די קרה אדרבה וגינשם ליה המשחה אונ ויי גענען גינאנגען פון די צנורה ביו אויף דעם בארנ וואס הייקט הר הגזרים. דאקם האם קען פאר ברענט די קרה אדרבה: ד שבעה שערים תיה שגורה ובענין מוערין אין צפון ויית ושלש צנורה ושלש בגיין דריי מוערין אין דרום ויית וחדש בגישה אונ דריי מוערין אין דרום ויית שגדיום שר תלך אין דרום ויית האם איין מוער גינתיסין שער הדלק. דורך דעם מוער האם קען אריין גינאנגען האלק צו ברענגען אויף דעם סומקם שני לו שר המזבח דער אנדערער מוער האם גינתיסין שער הבכורות. דורך דעם מוער האם קען אריין געפירט צום ששקטיו דיא קהמות וואס זענען גינען פבורים שלישי לו שער המים דער דריטער מוער האם גינתיסין שער המים. טייל אקטואל טאקער איז ארום גינאנגען פון קדשי קדשים דין אזוי ויית די הערנער פון אטיישעריק, אונ אז די טאקער איז גינתיסין צו דעם מוער וואס אין דרום ויית

אמי לו איש תר הבית האם דער אלקצטער פון הר הבית גינאגם צו איהם שלום גלף קריר אויף דיר גינא שחא יסן אז קען האם דער קענט דער וועקטער שלאקם חבטו בפקלו האם דער אלקצטער אים גיר שלאגין מים אשקטעקין ורשות תיה לו לשרוף את כסותו און דער אלקצטער האם גיקענט פאר ברענגען די גליידער פון דעם וועקטער והם אופרים אונ דיא קענקשין וואס זענען גינען אין די צנורה האבין גיפרענט פה קול בצורה וואס איז דער גישריי וואס קען הערש אין די צנורה. האם קען גיענקשערס קול בן לוי לוקה וגינדי גישרין שישן לו על מסיסו דער גישריי איז פון אלוי וואס קען שלאגם אים אונ קען פאר ברענט וגינע גליידער טייל ער איז גיר שלאסין אויף די וואך גינע. רבי אליעזר בן יעקב זאגט פנים אחד מקאו את אדי אמי יתן אסאקהל האם קען גינענע סייין סומקערס ברענדען ונר איז גינען אליו אונ ער איז גישלאסין אויף די וואך ורשיית גסרתו אונ קען האם פארברענט ויין גלייד: ג הפשה שערים תיה ליה הבית אויף דעם הר הבית איז גינען סינף מוערין שני שערין תלדה מן הדרום אין דרום ויית איז גינען צוויי מוערין. קען האם ויי גירופין די מוערין פון חולדה בגביאה שמשין גינשם וגינשם דורה די מוערין איז קען ארום גינאנגען פון הר הבית דעם סומקערב גינשם איז גינען אמויער ער האם גינתיסין קיפונום [עמיו"ם] שמשב בגישה וגינשם דורה דעם מוער איז קען אויף אריין גינאנגען אונ ארום גינאנגן פיי מנהיפון אין צפון ויית איז גינען אמויער

פנחס המלביש. ממונה היה להלכיש הכהנים בשעת עבודה ולהסמיכן אחר עבודה לשמור בגדי כהונה: לשבת עושי חביתין. שהיו עושין המנחה כ"ג מקריב בכל יום מחציתה בנקר ומחציתה בערב וע"ש שנאמר בה על מחבת בשמן תעשה נקרא חביתין: ה' כמין אכסדרה היה. ב' כותלים אחד מלד זה ואחד מלד זה לשער היו בולטין ויואלץ מחוץ לתחת העזרה ללד הר הכית: ועלייה בנויה למעלה. על אוחן ב' כותלים: ופתח היה לו לחיל. נחמד מן הכותלים היה פתח היואל לחיל להיטו מקום לפנים מחומת הר הכית מחוץ לעזרה והיא קרויה חיל: שער הקרבן. שם מכניסים קדשי קדשים ששועטם כלפני בית המוקד. ע"ש שני לו שער הקרבן. שלישי לו שער בית המוקד: ו' ד' לשכות היו בבית המוקד כקישונות פתוחות למסרקלין. שתיים בקדש ושתיים בחול. וראשי פספסין מברילין בין קדש לחול ומה היו משמשו מערביית דרומית. היא היתה לשבת (כ"ג טלא)

ולחככע פתחו היו ד' לשכות קטנות, כדמפרש ואזיל: ו' כקישונות. כחדרים קטנים הפתוחים לבית גדול של מלכים להיטו מסרקלין (י): שתיים בקדש ושתיים בחול. שנית המוקד קתנו כנוי כחוק העזרה המקודשת ומקלתו כחול: וראשי פספסין. ראשי קורות ויוליים מן הכותל (ח) עד המקום שהיה קדש כדי לדעת איהו קדש ואיהו חול ולאכול קדשים בנקש: שהיו שם עלאים מוקרים לתמידים כדתן אח פוחתין מעשה עלאים בלשכת מלכא: לשבת עושי לחם הפנים. בית הרמה (ט) עשוי

הכית אויסקר די עזרה איז גינען אָשטוב, האט גיהייסן חיל' שני לו שער מַקְרָב דער אַנְדֶּרְעֶד טויער האט גיהייסן שער הקרבן, ווייל דיא קרבנות קרשי קרשים וחסאות און אָשְׁמוּתוֹ דיא קען אַרײַן געפירט דורך דעם טויער שטייט ב' בית הימני דעם דריטען טויער האט קען גירושען בית המוקד, ווייל דאָרט איז גינען אַנְדֶּרְעֶד אָשטוב, און אין דיא אָשטוב האט גיבֶּרְענט אַרְוִים פּײַער, און די פֶּהֶגִים וואָס זענען גינאָנגען באַרְוִעס אויף די שטיינערנע פּאַרְלֶאָנע, האָבן ויך גינאָרעכט בייא דעם פּײַער: ו' וּבְרַע לִשְׁכַּת הַיָּד בְּבֵית הַמּוֹקֵד פֶּהֶגִים אָשטובין גימטיות פּוּחַת לִפְרָקְלִין אזוי וויא בייא פיר אָרְוִים זענען האָפִין קלײַנע אָשטובין אין דעם זאל, אזויא זאל גינען דער בית המוקד אַנְדֶּרְעֶד אָשטוב, און פיר קלײַנע אָשטובין זענען גינען אָסין אין די גרויסע אָשטוב שפּײַס בקדש וְשֵׁם בְּהַל צִנּוּיִא אָשטובין זענען גינען הייליג, און צווייא אָשטובין זענען גינען פּאַקט, ווייל דער בית המוקד איז גינען גיבֶּאָהֶט העלֶפֶט אין די עזרה, און העלֶפֶט אויסקר די עזרה, איז אַהֶאָלְבֶּר בית המוקד מיט צוויי אָשטובין גינען הייליג, און אַהֶאָלְבֶּר בית המוקד מיט צווייא אָשטובין זענען גינען פּאַקט וואָס זענען וואָס זענען אַרְוִים גינאָנגען פֶּהֶגִים וואָס זענען אין דיא העלֶפֶט אָשטוב, קען וויקען וועלכע האָלְבֶּע אָשטוב אין הייליג, און וועלכע האָלְבֶּע אָשטוב איז גיט היט שפּײַט וואָס האָבן דיא אָשטובין פֶּהֶגִים פֶּהֶגִיה רַוִּיחִית דיא אָשטוב וואָס איז גינען אין וויקעל מעקרב און דרום היי היתה לשבת מלכא קרבן

איז דער קנאל גינאָרין גרייטער, אזוי וויא דיא טויער פון אַנְדֶּרְעֶד אָשטוב שער גַּהֶר דער טויער וואָס אין קוֹרֵחַ זײַט האָט גיהייסן שער גַּהֶנֶר זײַט יום לח וְשֵׁתִי לִשְׁכַּת הַיָּד לוֹ אֶת־מִסְבֵּנוֹ וְאֶת־מִשְׁמַלּוֹ צוויי אָשטובין זענען גינען בייא דעם טויער, איין אָשטוב אין דיא רַעֲבָקֶע זײַט פון טויער, און איין אָשטוב אין דיא לײַקֶע זײַט פון טויער אַתָּה לִשְׁכַּת פֶּהֶגִים מִלְבִּישׁ אִין אִיין אָשטוב פֶּלְעָט לײַנען דיא הייליגע קלײַדער פון די פֶּהֶגִים, און דאָרט איז גינען פֶּהֶגִים, וואָס ער האָט אָן גיטאָן די פֶּהֶגִים די הייליגע קלײַדער, ווען וויא האָבן גיבֶּאָרֶפֶט גיין מַקְרִיב זײַן קַרְבָּנוֹת, און נאָך דעם מַקְרִיב זײַן, ווען וויא פֶּהֶגִים דאָרפֿין אַרְוִים גיין פון בית המוקד, פֶּהֶגִים ער פון וויא אָרְוִים טאהן דיא הייליגע קלײַדער, און פֶּהֶגִים לִאָזײַן לײַנען אין די אָשטוב בייא דעם פֶּהֶגִים, און דער פֶּהֶגִים פֶּלְעָט היטען די קלײַדער וְאֶת־לִשְׁכַּת שֵׁשׁ־בַּחַיִּים און אין די אַנְדֶּרְעֶד אָשטוב פֶּלְעָט קען מאַכֵּן דיא מַנְהֶה פון פֶּהֶגִים גֶּרֹל וואָס קען האָט מַקְרִיב גינען אַלֶּע טאָג אִיין מַנְהֶה אין דער פֶּרִיחֶה און אִיין מַנְהֶה פֶּהֶגִים נאָכט: ד' זשָׁבִיטן שער הַגִּזְזִים אָן צפֿון זײַט האָט אִיין טויער גיהייסן שער הַגִּזְזִים אָשטובין זײַט און גינען גיבֶּאָהֶט אזוי וויא אַאָכְסֶדְרָה פון דער זײַט טויער איז אַרְוִים גינאָנגען אַנְוֶאָך, און פון דער זײַט טויער איז אַרְוִים גינאָנגען אַנְוֶאָך מַלְכִּיהַ גְּבִיחַל גִּבִּי און אויף דיא וועגט איז גינען גיבֶּאָהֶט אָשטוב שֶׁהַפֶּהֶגִים שֶׁהָרִים מִלְּפָנֶיךָ אויבין אין די אָשטוב האָבן גֶּהֶיט די פֶּהֶגִים וְהַלִּים מִלְּפָנֶיךָ און די לִוִּים האָבן גֶּהֶיט אָנְשָׁען אַנְשָׁען די אָשטוב, זעבין טויער וְשֵׁתִי חֵל לוֹ חֵלִי אִין אִיין וואָס איז גינען אַסיר אַכִּיין צו גיין אין חיל אויף דעם הר

פוסק לחם הפנים סס : ששקצום מלכו יון . שהקטירו עליו לע"ו . וכמסתק שקלים וכמסתק תמיד קורא לה לזכת
החומות : בה יורדים לבית המבילה . כאלוה לזכה היה יורד הכהן שראה קרי והולך במחילה שמתח בית המקדש
לנית הטבילה וסס מדורק שמתחם בה ככהן שסכל ועלה ונסתפג ולסתק המוקד היא קרייה ויאח פתוחה לנית המוקד
הגדול : ז אחר פתוח לרזול . הסתק שכלום בית המוקד היה פתוח למיל ושכדורמו היה פתוח לעורה : שפוש קפון .

דלת ססס וגו' כל סן אלל עונה :
[כ] לה"ס . וסעוה"ס לנסוס
גמלל סס"ס סקודסס סס"ס
כע"ד סס"סן סס"ס . כס"ס
דענחוס : [י] ס"י . זלל ס"ס
סס"י ס"ס סס"ס ודס"ס ס"ס
סד ס"סר כ"ון דנ"י סס"ד
[סו ס"סן (ס) כנ"ד סס ס"ס
סס"ס"ל סס"ד ס"י לכו ס"ס
ס"סר ד"י (ס"ס) לס"ס וד"י
לס"ס . גס"ס וס"ס"ס : [כ] ס"ס
סל ס"ס . סס"ס וס"סל ע"י .

כרכן . דרומית מורחית היא היתה לשבת (ל"ח)
עושי) [ט] לחם הפנים . מורחית צפונית בה נגזו
כני משמנאי את אבני המזבח ששקצום מלכו
יון . צפונית מערבית בה יורדים לבית המבילה :
ז [י] שני שערים היו לבית המוקד . אחד פתוח
לחיל . ואחד פתוח לעורה . אמר רבי יהודה זה
שהיה פתוח לעורה שפוש קמון היה לו שבו
כנסין לבלוש את העורה : ה בית המוקד ביפה
ובית גדול היה מוקף רובדיו של אבן וקני בית
אב ישנים שם ומפתחות העורה בידם . ופרתיו
בקהנה איש כסתו בארץ : ז ומקום היה שם [כ] אמה על אמה ולמכלא
של שיש . ומבעת היתה קבועה בה . ושלשלת שהמפתחות היו תלויות

עד שגששין למקום עושי חתימן כנישו אלו ואלו אומרים שלום הכל שלום כלומר כל כלי שרת הן כמקומן כשלים :
לבלוש . תרגום ויחספס וכלל : ה בית המוקד ביפה . כנין של בית המוקד לא היה עליות אלא כיסה ארקהו"ס כלע"ו
עסיה כרז : מוקף רובדיו של אבן . אלסכחות סכ"ס של חכני גזית היו משוקעות כחותל ויזולות מן הכותל לתוך בית
המוקד לזד קרקע ועל גביהן חכנסו אחרות קרות מהן סיוולאות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זע"ו : וקני בית אב .
המסמר היה מתחלק לשבעה כתי אכות כמנין ימות השבוע כל אחד עוכד יומו וקני בית אב של אותו יום היו ימים
סס על אותן ריבדים : ופרחיו בהרבה . כחורים שמתחיל עשר זקנס לפרות וסס היו הסומרים : איש כסתו בארץ .
סלל היו רשעים לשכב סס ע"ג מעות אלא כרזן כדרך שסומרי חרות המלכ"ס עושים : בסתו . לשון כר"ס וכסתות :

דארסין וענען גינעון דיא שפעסין ונאם קען האם
שוין גינעקן אז ויאי האבין קיין פעלער אונ קען
קעג נייא מקריב קיין פאר אקרבן ריזיית סקרה"ח די
ששוב ונאם איז גינעון אין ווינקעל רדום אונ מןרה
זיא הייה לשבת עש"י לחם הפנים אין די ששוב סם קען
גימאכט דם לקם הפנים מרחה צאיני"ת די ששוב נום
איז גינעון אין ווינקעל מןרה אונ קיין די ששוב נום
שמונאי את אבני המזבח ששקצום מלכו ע"ד גללים אין
דיא ששוב האבין דיא השמונאים דעהאלטין דיא
שמייער פון סוקם ונאם דיא סלכים האבין אויף
זי מקריב גינעון צו דיא געצין צאינית סקרה"ח דיא
ששוב ונאם איז גינעון אין ווינקעל צפון אונ מערב
בה יורדים לבית המבילה אין דיא ששוב איז גינעון
סקנה . אונ אז אפלה האם גינעון קרי אין בית
הסקנה . האם ער זיה סובל גינעון אין די סקנה .
אונ דארט האם זייה גינעקם אפייער . דער פנה
ונאם נועם ארויף קיין פון סקנה . ואל ניה דארט
נוארעקען : זשנים שערים היו לבית המוקד דער גרויקער
בית המוקד האם גיהאם צווייא סוערין אחד פתוח
לחיל דער סוער ונאם אין צפון זייט איז גינעון
אפיין אין חיל אחד פתוח לעורה אונ דער סוער ונאם
אין דרום זייט איז גינעון אפיין אין דיא עזרה אפי
רבי יהודה רבי יהודה האם גינאנס זח שתייה פתוח
לעורה דער סוער ונאם איז גינעון אפיין אין דיא
עזרה שפוש קמון היה לו אין סוער איז גינעון
אקליינע סוערעל שבו כנסין לבלוש את העורה דרך די

טייערע איז קען אריין גינאנגען אין די עזרה ועקן
אויב אלע פלים פון בית המוקדש וענען דיא ריכטיג
אונ אין גאנצין : ה בית המוקד קישה דער בית המוקד
איז גינעון גיבאקום אויף די עזרה . אונ דער סאפיט
אויבין איז גינעון אויס גיבויגין קיילעך די ישיה ניה
היה סקנה רבדיון של אבן אונ דער בית המוקד איז גינעון
אנרויקע ששוב אונ אינטייגין ארום די נועקם איז
גינעון גימאכט גינעון פון שמייער . גס וענען ארייס
גינאנגען שמייער פון די נועקם . אונקען גרייטע
אונ איבער זיי שמעלעך אזוי ווי סרעפ וקני בית
אב ישנים שם אונ די אלע פתחים ונאם האבין גיטאן
דיא עבודה דעם סאג . וענען גישלאפין אויף דיא
שמייער וספתחות העורה בידם אונ דיא פתחים ונאם
וענען דארט גישלאפין . געבין זיי וענען גינעון די
שילקעלן פון דיא עזרה ישרה קינחן איש כסתו בארץ
אונ דיא ינגע פתחים ונאם האבין גינאנס געהייט .
האם יעדרע אויס גישפרייט זיין דעקן גימאכט אויף
די עזרה אונ איז אויף זיי גישלאפין : ז ומקום היה שם
אפי על אפי דארט איז גינעון א ארם אזוי ווי אקאס
קיין . גרויס אא"ל אויף אא"ל וסבלא של שיש אונ
אמארמאר שמייער דע דעם . איז גילענין צוא
גינעקם אויף די סקסין וספנת הייה סקנה בה אונ
אריגן איז גינעון אריין גינעקם אין דיא דעם
ושלשלת שהמפתחות תלויות בה אונ אקיים איז גינעון
אין סקסין . אונ אויף די קיים וענען גינאנגען די
שליסלען

ע"ד שגששין למקום עושי חתימן כנישו אלו ואלו אומרים שלום הכל שלום כלומר כל כלי שרת הן כמקומן כשלים :
לבלוש . תרגום ויחספס וכלל : ה בית המוקד ביפה . כנין של בית המוקד לא היה עליות אלא כיסה ארקהו"ס כלע"ו
עסיה כרז : מוקף רובדיו של אבן . אלסכחות סכ"ס של חכני גזית היו משוקעות כחותל ויזולות מן הכותל לתוך בית
המוקד לזד קרקע ועל גביהן חכנסו אחרות קרות מהן סיוולאות נמי מן הכותל והיו כעין מעלות זע"ו : וקני בית אב .
המסמר היה מתחלק לשבעה כתי אכות כמנין ימות השבוע כל אחד עוכד יומו וקני בית אב של אותו יום היו ימים
סס על אותן ריבדים : ופרחיו בהרבה . כחורים שמתחיל עשר זקנס לפרות וסס היו הסומרים : איש כסתו בארץ .
סלל היו רשעים לשכב סס ע"ג מעות אלא כרזן כדרך שסומרי חרות המלכ"ס עושים : בסתו . לשון כר"ס וכסתות :

מן הגיע זמן הנעילה. לנטול שערי העזרה: הכהן מכפנים וכן לוי יושב לו מבחוץ. שהלויים סתלים לכהנים כמ"ש ויגו עליה וישרתוך הלכך צבית אכתיים וצבית הניטון שהיו עליות היו הכהנים שומרים למעלה ולגוים למטה וצית המוקד שלא היתה אלא כיפה על הארץ היה כהן מצפנים וכן לוי מצמוץ: במסביבה. במחילה המהלכת תחת הצבירה שמחילה היתה תחת המוקדש קרוי בירה כדכתיב אל הצבירה אשר הכינתו ומפני שהיה צעל קרוי לל היה מהלך דרך העזרה אלא לך

המחילות דק"ל מחילות לל תקדשו: והנרות דולקים במחילה מכאן זמכה: במסביבה ההולכת תחת החיל יוצא. ואינו חוזר לבית המוקד לפי שהוא סבול וס. ואין הלכה כר"א כי יעקב אלא כדעת רביס תמיד כל יושב לו אכל אחיו הכהנים צבית המוקד עד שהשערים נפתחים ויאל והולך לו שאל ע"ג שטכול יום אסור ליכנס לעזרת נשים דהייט משה ליה לזה הקלו לפי שטמא צפנים :

כה. הגיע זמן הנעילה. [ל] הגביה את המבולא במשבת. ונטל את המפתחות מן השלשלת ונטל הקהן מכפנים. וכן לוי יושב לו מבחוץ. גמר מלגועל החזיר המפתחות לשלשלת. ואת המבולא למקומה. נתן כסותו עליה. ישן לו. אירע קרוי לאחד מהם יוצא והולך לו במסביבה ההולכת תחת הבירה והנרות דולקים מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית המבולא. רבי אליעזר בן יעקב אמר במסביבה ההולכת תחת החיל יוצא והולך לו בשרי:

ויין קלייד איבער קרי באחד מהם אויב פון איינעם איז ארויס גינאנגען ביי נאכט זעט איז ער קטא גינאד רין ויצא וזיך לו בפיסבה תולקת תחת חבדיה איז ער ארויס גינאנגען פון דער עזרה אונ איז גינאנגען דעם די הייל און דעם קעלער וואס גייט אונקשער דעם בית המקדש. וטארום די קעלערס זענען גיט גינען הייליג והנרות דולקים מכאן ומכאן אונ אין די קעלערס האבין גיברענט ליבם אויף די וואנט אונ אויף די וואנט עד שהיא מניח לבית המבולא ביו ער איז גינאנגען צו די שטוב וואס דארט איז די סקה טובל צו זיין רבי אליעזר בן יעקב זאגט במסבה ההולכת תחת החיל יוצא והולך לו בשרי ער איז גינאנגען נאך דער טבילת דורך דעם קעלער וואס גייט אונקשער דעם חיל. אונ ער איז ארויס גינאנגען פון די עזרה דורך דעם טויער וואס הייסט קרוי :

שליסלען פון די טויערין הייט זמן הנעילה אז עם איז גיקוקען די צייט צו פאר שליסען די טויערין פון די עזרה הנשים את המבולא בפנייה האט ער אן גינאנגען דעם רינג פון די ברעט אונ האט אויף גיהויבין די ברעט ונטל את המפתחות מן השלשלת אונ ער האט אראפ גינאנגען די שליסלען פון די קייט ונטל היטו סבננים אונ דער פהן האט פאר שליסען די עזרה פון אינווייניג וכן לוי יושב לו מבחוץ אונ דער לוי איז גי שליסען אויפער די עזרה גמר מלגועל אז ער האט שוין פאר שליסען אלע טויערין תחת המפתחות לשלשלת האט ער צוריק אויף גינאנגען די שליסלען אויף די קייט ואת המבולא למקומה אונ די ברעט האט ער צוריק גיליינט אויף איר ארט צו גידעקט דיא באקמטין וכן כסותו עליה ישן לו אונ ער האט גיליינט זיין קלייד אויף די ברעט. אונ איז גישליסען אויף

נמרא בכורות דף סט ע"א

סלכס ס' כלה כלי שהיון בהור דמלכות דכילס בכובן

אמר אין בנו פרוי. רכולי עלמא מעכשוי אין בנו פרוי

בחוקת שלא נפרה. אתמר הפודה את בנו בהור שלשים יום, רב אמר בנו פרוי ושמואל

בחוקת שלא נפרה. אתמר הפודה את בנו בהור שלשים יום או אייגער האט אויס געלייזט גינארוין, רבינו ביי איינעם וראובן איז גיבארין גינארוין אבבור, אונ אייגער דאס קינד איז אלט גינארוין דרייסיג טעג איז דער פאטער ראובן גישקארבין, אונ טעג נויים גיט צו ראובן האט אויסגעלייזט דעם פבור פון פהן מיט פינף רובל אדער זיין. זאגן מיר עס איז גענוים אז ער האט איהם נאך גיט אויסגעלייזט, ווייל פאר דרייסיג טאג דארף טען גיט לייזן אבבור. דריבער האט איהם דער פאטער גענוים נאך גיט געלייזט, אז ער נעמט גרויס ווערין נעמט ער אלץ זיך לייזן פון פהן מיט פינף רובל, זאגט דיא גקרא אייגער מיר האבין גילערנט

משידה את בנו בתוך שלשים יום או אייגער האט אויס געלייזט זיין וזהו אבבור אין דרייסיג טעג ואיידער ער איז אלט גינארוין דרייסיג טעגן רב אמר בנו פרוי רב זאגט זיין וזהו איז אויסגילייזט וישאל אפר אין בנו פרוי אונ שמואל זאגט זיין וזהו איז נאך גיט אויסגעלייזט, אונ נאך דרייסיג טעג דארף ער איהם נאך אקאהל אויסלייזן, זאגט דיא גקרוי רכולי עלמא מעכשוי אין בנו פרוי אויב דער פאטער האט גיגעבין פינף רובל צום פהן איידער דער פבור זייגער איז אלט גינארוין דרייסיג טעג אונ ער האט גיזאגט צום פהן איה וייל מיין וזהו זאל שוין זיין אויסגעלייזט מיט דיא פינף רובל, האלמין אלע אז דער פבור איז גיט אויסגילייזט

אקדושי אשה. עלם אמר הרי את מקודשת מכלן ועד ל' יום מקודשת את'ג שנתעכלו המעות: ת"ש. מתהניתין דקמייהו מת הא כ כחוק ל' בחוקת שלא נפדה עד ה"ג ל"ש, ושמואל אמר לך התם כידו לקדשה דק"ל רכל היכא דפליגי רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כוחותיה דשמואל. תנן מת בחוק ל' יום את'ג שנתן לקהן ייחוד לו ה' סלעין טעמא דמת הא לא מת בנו פרוי הכ' דאיתנהו למעות. ג' ש בחוקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה. התם דאיתנהו

נין ונייל אלע וייסין או פאר דבייסין טענ איז ניטא קיין אויסקלייוונג, אונ דיא פינף רובל האם ער גענוים געגעבן אסמקה צום פלן גאר ווייל ער האט גירעכרנט דער רב פלן גענוים ניט געלין געמען אסמקה דריקער האט ער איהם גיזאנט, ער גיט איהם דיא פינף רובל פאר דיא אויסקלייוונג פון זיין וזהו לפת' שלשים יום ואתנהו לפשת אויב דער פאקער פון גבור האט גיגעבן צום פלן פינף רובל איידער דער גבור איז אלט גינוארין דרייסן טעג אונ ער האט גיזאנט צום פלן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אויס' געלייון ווערין נאך דרייסן טעג, אונ דער פלן האט דיא פינף רובל אנטעק געליינט אונ האט זיין אפהאלטן אונ נאכדעם וויא דער גבור איז אלט גינוארין דרייסן טעג געגען נאך דיא פינף רובל גינען ביי דעם פלן גיי בני פרוי איז זיין וזהו גענוים אויסקעלייון ג' פליי גען קרוינט רב אונ שמואל לפת' שלשים יום ונתעכלו המעות אויב דער פאקער פון גבור האט גיגעבן צום פלן פינף רובל איידער דער גבור איז אלט גינען דרייסן טעג אונ ער האט גיזאנט צום פלן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אויסקעלייון ווערין נאך דרייסן טעג אונ דער פלן האט דיא פינף רובל אויף גיגעבן פאר דעם אויסקעלייון פאג, איז דעם דין קריינין רב מיט שמואל רב אפר בני פרוי רב נאנט דער וזהו איז אויסקעלייון פרוי דתה אקדושי אשה (וארום דאס איז גלייה נוי איינער האט גיגעבן קידושין געלעט) צו אאשה אונ האט גיזאנט צו דיא אשה דוא נאלקט צו מיר מקודש ווערין נאך דרייסן טעג התם לאו איני דנתעכלו המעות הוי קידושי איז דאך דארטין דער דין אפילו די אשה האט אויפגיגעסן די געלט פאר דרייסן פאג פון דעסקמונענין איז זיא מקודש צום דעם נואם האט איהר קברש גינען הקא בני לא שניא דא איז אויף קיין אונקערשלייד צוא דיא געלט איז דא ביי דעם פלן ביו נאך דיא דרייסן טעג צוא דיא געלט איז גישקא איז אלץ דער וזהו אויסקעלייון גינוארין וישטאל אפר לה אונ שמואל נועם דיר זאגין עם איז גיט גלייה צוא די קידושין התם כידו לקדשה פפכשיי דאךס בייא דיא קידושין קמ נאך דער טענטש איהר גיגענט באלד מקברש זיין

נוען ער גיט איהר דאס געלט, דריקער הייפען זיך אן דיא קידושין פון דיא צייט וואס ער האט איהר דאס געלט גיגעבן אונ עם איז גלייה וויא ער נואלט איהר דאסאלס מקברש גינען הקא איז כידו לקדוהו פפכשיי אקער דאס בייא דעם גבור קען ער דאך גיט אויסלייוונג געט גבור נוען ער גיט דעם פלן דיא געלט, ווארום עם איז דאך נאך דרייסן טעג מוז דאך דאס אויסלייוונג זיין נאך דרייסן טעג, אונ נאך דרייסן טעג איז דאך גיטא דיא אויסלייוונג געלט וויא אזוי נועם ער ווערין אויסקעלייון, נאנט דיא גקרא ואלעו קייל דל הקא דפליגי רב וישטאל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני אפילו מיר האקען גיגערונט וואו רב אונ שמואל קריגען איז דער דין אזוי אויב זיי קריינין אין אאסור וזהו דער דין וויא רב אונ אויב זיין קריינען אין געלט נאקען איז כד דין וויא שמואל הקא הלכתא כוחותיה דשמואל דא איז דער דין וויא שמואל, נאנט דיא גקרא קמו מיר האקען גילערונט פת חטף שלשים יום אויב דער גבור איז גישקארען אין דרייסן טעג אע"פ שנתן פלן חטף לו חטף שלשים יום אפילו ער האט שוין דעם פלן גיגעבן דיא פינף רובל מוז ער איהם צוריק געבן דיא פינף רובל פפכא דתם דאס איז אויב דער גבור איז גישקארען אין דיא דרייסן טעג הא לא פת אקער אז דער גבור נואלט גיט גישקארען בני פרוי נואלט זיין וזהו דער גבור אויסקעלייון גינוארין נאך דרייסן טעג מיט דעם געלט נואם דער פלן האט גענוקען פאר דרייסן טעג, איז דאך אקשיא אויף שמואל, ענגפערט דיא גקרא הקא בפיא פפכשיי דאיתנהו לפשת דא שמונטעם אז דאס געלט איז נאך דא ביי דעם פלן, נאנט דיא גקרא דא אפילו איך וועל דיר אקשיא פריענין בחוקת שלא נפדה עד שיאמרו לו שנפדה איהר דאס געלט איז גישקארען אין דרייסן טעג וויא דער גבור איז גישקארען גינוארין, איז גענוים אז ער איז גיט אויסקעלייון אז דער פאקער האט איהם אויסקעלייון אין דיא דרייסן טעג, אין די דרייסן טעג קען טען דאך גיט אויסקעלייון ווערין, נאר טען מיינט מיט דעם געלט נואם דער פאקער האט גיגעבן אין דיא דרייסן טעג צום פלן ווערם ער אויסקעלייון נאך דרייסן טעג, איז דאך אקשיא אויף שמואל.

נין ונייל אלע וייסין או פאר דבייסין טענ איז ניטא קיין אויסקלייוונג, אונ דיא פינף רובל האם ער גענוים געגעבן אסמקה צום פלן גאר ווייל ער האט גירעכרנט דער רב פלן גענוים ניט געלין געמען אסמקה דריקער האט ער איהם גיזאנט, ער גיט איהם דיא פינף רובל פאר דיא אויסקלייוונג פון זיין וזהו לפת' שלשים יום ואתנהו לפשת אויב דער פאקער פון גבור האט גיגעבן צום פלן פינף רובל איידער דער גבור איז אלט גינוארין דרייסן טעג אונ ער האט גיזאנט צום פלן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אויס' געלייון ווערין נאך דרייסן טעג, אונ דער פלן האט דיא פינף רובל אנטעק געליינט אונ האט זיין אפהאלטן אונ נאכדעם וויא דער גבור איז אלט גינוארין דרייסן טעג געגען נאך דיא פינף רובל גינען ביי דעם פלן גיי בני פרוי איז זיין וזהו גענוים אויסקעלייון ג' פליי גען קרוינט רב אונ שמואל לפת' שלשים יום ונתעכלו המעות אויב דער פאקער פון גבור האט גיגעבן צום פלן פינף רובל איידער דער גבור איז אלט גינען דרייסן טעג אונ ער האט גיזאנט צום פלן מיט דיא פינף רובל נאל סייין וזהו אויסקעלייון ווערין נאך דרייסן טעג אונ דער פלן האט דיא פינף רובל אויף גיגעבן פאר דעם אויסקעלייון פאג, איז דעם דין קריינין רב מיט שמואל רב אפר בני פרוי רב נאנט דער וזהו איז אויסקעלייון פרוי דתה אקדושי אשה (וארום דאס איז גלייה נוי איינער האט גיגעבן קידושין געלעט) צו אאשה אונ האט גיזאנט צו דיא אשה דוא נאלקט צו מיר מקודש ווערין נאך דרייסן טעג התם לאו איני דנתעכלו המעות הוי קידושי איז דאך דארטין דער דין אפילו די אשה האט אויפגיגעסן די געלט פאר דרייסן פאג פון דעסקמונענין איז זיא מקודש צום דעם נואם האט איהר קברש גינען הקא בני לא שניא דא איז אויף קיין אונקערשלייד צוא דיא געלט איז דא ביי דעם פלן ביו נאך דיא דרייסן טעג צוא דיא געלט איז גישקא איז אלץ דער וזהו אויסקעלייון גינוארין וישטאל אפר לה אונ שמואל נועם דיר זאגין עם איז גיט גלייה צוא די קידושין התם כידו לקדשה פפכשיי דאךס בייא דיא קידושין קמ נאך דער טענטש איהר גיגענט באלד מקברש זיין

למעות בעיניה, תני תנא קמיה דרב יהודה הפורה
 את בנו בתוך ל' יום בנו פרוי. א"ל שמואל אמר
 אין בנו פרוי ואת אפרת בנו פרוי ווע"ג דקי"ל
 כרב באיסורי ובשמואל בריני הכא הלכתא כוותיה
 השמואל: הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם
 לבנו ובו'. ה"ר הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם
 לבנו. ה' יהודה אומר בנו קודמו שמצוה על אביו
 דליכא אלא ה' סלעים הוא קודם לבנו מ"ט דמצוה דידה עדיף כי פליגי היכא דאיכא ה' משעברות
 וחמש בני חורין, רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בכתובה ככתובה לאו ככתובה
 ממשעברי וכהני חמש בני חורין פריק ליה לברייה ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה
 בשמך דמיא הלכך מצוה דידה עדיף:

שיאמרו כו' מכלל שאם אמרו שפדלו פדיו וקסא לטמואל:
 ככתובה בשמך דמי. ומכלל שער הכהן שהוא מן
 המורה קודם לשער הכהן סביר אמרין ולכן פודה ח"ט
 תהלה בשער שניד הכהן והכהן טורף בו ההוב שניד
 אמרין וח"ט פודה את בנו ממשות ככעין:

אמר ר' ירמיה הכל מורים היכא
 דליכא אלא ה' סלעים הוא קודם לבנו מ"ט דמצוה דידה עדיף כי פליגי היכא דאיכא ה' משעברות
 וחמש בני חורין, רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בכתובה ככתובה לאו ככתובה
 ממשעברי וכהני חמש בני חורין פריק ליה לברייה ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה
 בשמך דמיא הלכך מצוה דידה עדיף:

דריבוע דארף עד פריער מקנים זיין. זיין מקנה.
 נאכרעס נועט עד מקנים זיין. זיין פאשערים מקנה
 אפר רבי ירמיה הכל מורים היכא דליכא אלא תפשה סלעים
 הוא קודם לבנו רבי ירמיה זאגט אויב דער פאשער
 האט נישט מער גאר פינף רובל זאגן אלע אז דער
 פאשער איז פריער פאר דעם וזהו צום אויס
 לזיווג. זאל דער פאשער זיך אויסקלייזן פאר
 ספק פאר וואס דפשה דדיה עדיף דיא מקנה וואס
 ער דארף טאהן פאר זיך אליין איז בעסער וויא
 דיא מקנה וואס ער דארף טאהן פאר זיין וזהו כי
 פליגי ווען קרינט כפי יהודה מיט דעם פנא היכא
 דאיכא תפשה משעברות ותפשה בני חורין דער פאשער
 האט אפערקויפטע שטיקול פעלד וואס איז
 נוערט פינף רובל, אונ האט פייא זיך אפרייע
 נגיש אפארקויפטע שטיקול פעלד, וואס איז אויך
 נוערט פינף רובל רבי יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה
 ככתובה בשמך דמיא רבי יהודה האלט דער חוב וואס
 איז געשריבען אין דיא תורה איז גלייך וויא עס
 וואלט גיווען אנגשריבענער נועקסיל, אונ אין
 דיא תורה איז גישריבען אז אבכור דארף געבין
 צום פנא פינף רובל, איז גלייך וויא דער פנא
 וואלט געהאט אנוועקסיל אויך געער כבור אז
 ער איז איהם שולדיג פינף רובל דיייה זאל וספיי
 במשעברי אונ דיא פינף רובל וואס דער פנא
 קאנט פון פאשער, גייט דער פנא אונ בעקט
 אנוועק דיא פארקויפטע שטיק פעלד ויהי חשב בני
 חורין אונ מיט דיא פרייע שטיקול פעלד וואס איז
 נוערט פינף רובל פריק ליה לברייה לזיווג ער
 אויס זיין וזהו ובעני פריי אונ דיא רבנן האלטין
 מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשמך דמיא דער חוב
 וואס איז געשריבען אין דיא תורה איז גיט גלייך
 וויא אנגשריבענער נועקסיל, האט גיט דער פנא
 אנוועקסיל אויך דיא פינף רובל פון כבור קען
 ער גיט אנוועק געמען דיא פארקויפטע שטיקול
 פעלד, איז נישט מער דא גאר איין שטיקול פעלד
 פאר פינף רובל הלפד משה דיייה עדיף איז זיין
 מקנה בעסר, דרייבן זאל דער פאשער זיך אויסקלייזן
 פאר דיא פינף רובל, אונ ווען ער נעמט האבין זאך
 פינף רובל נעמט ער אויס לזיווג זיין וזהו:

זאגט דיא גמרא דהם נמי דאיתנהו למעות בעיניה דארט
 שפאשעקט אויך אז דער פנא גיט נאך דאס געלט
 וואס דער פאשער האט איהם אנטעבין אין דיא
 דרייסיג טעג, דרייבער נוערט ער מיט דעם געלט
 אויסגעלייזט נאך דרייסיג טעג פני פנא פשה דבי
 יהודה אהנא האט גילערונט פאר רב יהודה תפשה
 את בנו בתוך שלשים יום גט פדיו אויב אפאשער האט
 א טאקעלייזט זיין וזהו וואס ער איז אבכור אין
 דרייסיג טעג איז ער אויפקעלייזט אפר ליה קט כב
 יהודה גיזאנט צום פנא שמואל אפר אין בני פדיו
 לשמואל זאגט אז דער וזהו איז גיט אויסקעלייזט
 וואס אפרת בנו פדיו אונ רוא זאגט זיין וזהו איז ווא
 אויסקעלייזט ווע"ג דקי"ל כרב באיסורי דיני
 אפילו אלע טאהל ווען רב מיט שמואל קרינין
 אין אייסור נאך, פסקנן מיר וויא רב, אונ ווען
 זיי קרינין אין געלט זאכין פסקנן מיר ווי שמואל
 האט הלכתא בתיה דשמואל אפער דא ביי דעם כבור
 פסקנן מיר וויא לשמואל, אין דער משנה שטייט
 וואס לפדות ובנו לפדות אויב אפאשער איז אבכור אונ
 ער האט אזוהן אבכור, אונ דער פאשער דארף
 זיך אליין אויסקלייזן פון פנא אונ דארף דעם וזהו
 אויסקלייזן פון פנא, אונ ער האט גיט מער נאך
 פינף רובל וואס קען זאל ער פריער זיך אויס
 לזיווג נאכדעם אז ער נעמט האבין געלט נועט
 ער אויסקלייזן דעם וזהו מיט דעם דיא רבנן האבין
 גילערינט וואס לפדות ובנו לפדות אויב דער פאשער
 איז אבכור אונ ער דארף זיך אויסקלייזן מיט פינף
 רובל פון פנא אונ זיין וזהו איז אבכור אונ ער
 דארף דעם וזהו אויך אונ לזיווג מיט פינף רובל פון
 פנא, אונ ער האט גיט מער נאך איין טאהל
 פינף רובל וואס קודם לבנו זאל ער פריער זיך אויס
 לזיווג מיט די פינף רובל אונ אז ער נעמט האבין
 נאך פינף רובל נעמט ער אויס לזיווג זיין וזהו רבי
 יהודה אפר בנו קודמו רבי יהודה זאגט ער זאל
 פריער אויסקלייזן דעם וזהו שמצוה על אביו דיא
 סנהה פון פאשערים אויס לזיווג גיהער צוא זיין
 פאשער יסנה גט עלי אונ דיא סנהה פון
 זיין וזהו'ס אויס לזיווג גיהער צוא איהם,

סמל סקנאלס ולא אמר רלס ולרלס כי כדמות פלס סיס ודמות זכרוס ונקבות נוקקין כי כוס על ידו כישוף ופי' אכן טולסכס דבר אסר ללא זקיקס וכסיר מוסכ סמל סקנאלס סמקיס וכלמיס דולג סמל ודמל סמל סקנאלס סוס וסוס סס סס עומיס סס סס סס ס' דמות זכרוסס ונקבותס ולא אמר רלסס ולא ולרלסס לפי סמלסור כלסוס כססס ססכליוס נוקקיס ולא אמר רלסס כססס סככות סס סססו וכל סכסכ' וסמסס לרס ספיריס סל סילס ס' סכי סססור לססספל כלורסס ס' ס'. וכלורסס רעס. וכלורסס ססס. סלסס פסעיסס אמר סרליוס ססוס סלסס כנגד ס' סרלורסס סססס שאין נחמה נגרות אלא בחזרת מלכות בית דוד :

נברתו עליה שלשה בריתות שנאמר אלה דברי חברית וכו' מלכר חברית אשר ברת אתם כחורב אתם נצבים וכו' לעברך כבדתי וגו' (ב) ברכה שלישיה פותח ברת רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. או נחמנו ה' אלהינו בירושלים עירך. והוותם בה בונה ירושלים או מנחם עמו וישראל בבנין ירושלים. ולמיכך נקראת ברכה זו נחמה. וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד מברכה זו לא יצא ידי חובתו מפני שהוא ענין הברכה

מיינע אינין אין צפון זייט והנה מצפון לשער המבוא אין צפון זייט ביי דעם טווער פון הייבן פלל הקניא אין נישטאנען אפילד וואס הקב"ה האט ווענין דעם בילד נייצעריקט ולא אמר ראה ואראה און הקב"ה האט גיט גיאנאט צו יחזקאל דעה דעם בילד. און יחזקאל האט גיט גיאנאט איה קב"ה ניינען דעם בילד כי ברית אדם היה דער בילד איז גינען דער נישטאמל פון אמענאיש ורמת וברות ונקבות נקמין זה ביה אונ עם זענען ניינען צוויי בילדער אנקר און אנקבה. און זיי זענען ניינען נישטאמל ווי דער זקר באהעפט זיה מיט די נקבה און איז מענה מיט איר עליה שפוי ועל ידי אכן שאנא דאם איז גינען נישטאמל דורה כשורף און דורה מאנגעט דרי אסר בלא נקמיי אדער זיי האבין זיה גיט באהעפט גיינער מיט די אנדערע כהכי אונ עם געמייס אין נוסוק מישב סמל הקניא סמקת דאס גיוצונג פון דעם בילד וואס דאס איז ניינען אנדערצערונג פון נאם ויינדיג דולג מישב און ווען יחזקאל זאגט נאך אקאהל די וועררער האט ער גיט גיאנאט דאס ווארט מושב ואמר סמל הקניא תח און ער האט נאר גיאנאט דאס דער צע רינקע בילד והוי סה הם עשית סמח וסר ה' ער האט געדארפט זאגן סה הם עושים וואס זיאל מווען. האט ער גיאנאט מהם מיט איין ה' נייניגער דסת ופריהם נקמיהם דאס גלייבונג ווי אנקר מיט אנקבה ולא אמר ראה ולא ואראה און הקב"ה האט גיט גיאנאט צו יחזקאל ראה. דעה. און גיט יחזקאל האט גיט זאגט וואראה איה האב ניינען לפי שאמר להיא בשתי שבריות נקמין ווייל קען סאר גיט זעהן ווען אנקר מיט אנקבה באהעפטן זיה גיט נאר פון קענקשין נאר פון אלע באשעפעניש סאר קען גיט זעהן ווען אנקר מיט אנקבה באהעפטן זיה ולא אמר ראה נקמין מכות את חמסין ווען הקב"ה האט גיאנאט צו יחזקאל אז די יודישע נייגער בענייגען די צבורה זרה סמוי. האט הקב"ה גיט גיאנאט צו יחזקאל ער

שברתי עליה שלשה עשר בריתות און ביי ברית מילה שמיים אין דיא תורה כרייזען מאהל דער ווארט ברית. ווייל דרייזען מאהל האט הקב"ה גימאכט מיט אברהם אבינו בריתות ברית (שבועות) ווענין די מצות מילה ותמיד בלה נברתי עליה שלשה בריתות און ביא די נאנצע תורה שמיים נאר דריי מאהל ברית שגאמר ווארום עם שמיים אין פסוק אלה דברי הברית. מלכר ברית אשר ברת אתם כחורב אתם נצבים כו' לעברך כבדתי וכו' וליכך נקראת ברית אשר די נאנצע תורה ביי דעם כארג סיני און צוויי בריתות זענען גינען אין מואב איידער משה רבינו איז נישטאמל בן: (ב) ברכה שלישיה פותח ב' די דריטע ברכה זאל קען אנהייבן רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. אדער ער זאל זאגן נחמנו ה' אלהינו בירושלים עירך ותמיד ב' בונה ירושלים און ער זאל זאגט אים די ברכה מיט די וועררער בונה ירושלים או אנדער ער זאל זאגן מנחם עמו ישראל כנגד ירושלים וימיך נקמתי ברכה זו נחמה וירבער ווערט גירופן די ברכה נחמה מרייסונג טייל קען פעט נאם זאל מרייקטן די יודין מיט זיין אויפקאהען דיא שטאט ירושלים וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד נקמתי וי און דער קענקשין וואס האט גיט ניקעטין סאר דיא מלוכה פון דוד אין די ברכה לא יצא ידי חובתו וואס ער גיט גיטאקן זיין שולדיגקייט עם איז גלייך האט ער זאל זאגט נאר גיט גיאנאט דיא ברכה סגני שפוי און מברכה ווייל די ברכה איז נאר גימאכט גינארין צו בעטין אויף מלכות בית דוד שאין נחמה נסמיה אלא בחזרת מלכות בית דוד ווייל סאר יודין איז גימאקטן אקאהל און ריכטיגע מרייקטונג נאר ווען אויף דער וועלט נועט צוריק קומען די מלוכה פון דוד דאס איז ווען משיח נועט קומען :

נאל זעהן די טייבער ולא בעשרים תמשה איש אחרים סוף און צוואנציג קענקשין שמייען מיט דעם צו יחזקאל ער זאל דאס זעהן ובי שאמר להספיל קען סאר גיט קענקן אויף די געצין בילדער און גיט אויף ארשע און גיט אויף אשה שלשה פעמים אמר ראה מושב ואמר ראה. מושב ראה. זאלקט נאך אסאל זעהן נגד ג' פדעשים שגשח משה זענין די דריי בילדער וואס מנשה האט גימאכט

חכם וכשיל סיקוט נפש מותרין שלשון לרבות שסרי יונדב בן רכב נכנס בבית ס"ה כדי שלא יסגנו טום לדיק ויחזיק ויחזיקו פלששים בידו ויבד לשונו ויבד שמי כוונתו ויחזיק כי על בן כליתי סניך כללות פני אלטים מכ פני אלטים חתכים לטוב סף פני רכב לטוב חלל לסתתן ספי' לפיקוח נפש לטוב טיול גלבו טיול'ר מתגדס בו לרבות ימות ולא יכפה ולטוב לרבות טום חלם וטוב מחזיקים מתד אלס חללנו כנון חלם כודף חלח חכירו לפח דקס וטוב מחזיקים לס יכילנו טום חלם וטוב עכיל טום דכר לשוק נמכרו לו טום חסן מן סטוק לו ספי' עופק כטום מללכס לו ספי' ככיתו וטוב מחזיקים לס חללס חוטו אל הפגוד סס וסעמט כמנו :

אויב דער יצר הרע שטארקט זיך אויף אפגעקומט
 אונ בריינגט אין אים אריין אנדערע פאנזער פון זאל
 זעהן א אשה , אונ ער איז שוין גראנק פון ליב-
 שאפט , אונ אז ער נועט זיא זעהן נועט ער גיונד
 נוערין אונ אויב ער נועט זיא זאל זעהן נועט ער
 שטארקין , זאל ער שטארקין אונ זאל זיך נים זעהן
 ויאטור לראות שום אדם ורוא מבחישי מקד אם היראנו אויב
 דו וניקט אז דו נועמט קוקען אויף דעם פנים פון
 דעם מענטש נועמט ער פארשעקט נוערין פאר קען
 גיט קוקען אויף זיין פנים גנון אדם ורוא אחי חברי לתת
 צדקה ורוא מבחישי אם יראנו שום אדם דכיונו איינער
 לויפט נאך א אנדעם מאן אונ נויל אים זעבין צדקה
 אונ אז איינער נועט אים זעהן נועט ער פארשעקט
 נוערין פאר קען זיט קוקען אים אין פניו ויאם פניו
 שים דך לשוק לבדור אויב איינער בריינגט אנאך אין
 נאם צום פארקויפן אז שום חפץ מן השוק יאדער ער
 איז געקוקען אין נאם ער זאל אין נאם עפעס קויפן
 אז אפילו טעם בשום מלאכה אדער ער מיהט עפעס אין
 ארבעט אז אפילו בביתו אונ אפילו ער מיהט די אר-
 בעט בייא זיך אין לשטוב ורוא מבחישי אם תראה אחי
 אונ אז דו נועמט אים קוקען אין פנים נועט ער זיך
 שעקען נויל ער איז געגייטיגט צו סאדן אעללע
 זאכין וואס עס איז גיט זיין פבוד דאס צו סאדן אל
 תעמוד שם והשכם כמנו זאלסטו גיט שטיין דארטין אונ
 זאלקסט אדעק זיין פון אים ער זאל דך גיט זעהן :

פאר אעבנדה זיך ובשכיל פיהה נפש מותרין שלשון לראות
 אונ אויב צו רעמטין אפגעקומט פון טויט מענטש קען
 אלע ברייא זעהן שטיי יונדב בן רכב נכנס בבית עברית
 אפליים ברי שלא יתגדס שום צדק ווארום יונדב בן רכב
 איז אריין געגאנגען אין די לשטוב פון עבנדה זיך
 ער זאל אכטונג געבין צו דיקים זאלין גיט געהרנט
 נוערין (מלכים ב' י"ו) ויחזיקו ויחזיקו האנשים בידו ויבד אשתו
 ויבד שמי בנהיו אונ עם שטייט אין פאוק בייא לזם
 דיא מלאכים האבין גענומען דיא האנט פון לזם
 אונ די האנט פון זיין טויב אונ די הענט פון זיינע
 צוויי טעקער אונ האבין זיי ארויס געפירט פון
 קרום זייא זאלין גירעקעט נוערין פון קרום ויחזיק
 אונ עם שטייט אין פאוק פי על בן ראינו פנה פראות
 פני אפליים זעבן האט זיינאנט צו עשו וועגין דעם
 האב און גיזען דיין פנים , גיט , זאלקסט טיך גיט
 הרגנו אזוי זיך קען מענטש זעהן דעם פנים פון עבנדה
 זיך קען זאל גיט גיברנט נוערין אזוי האב איך גי-
 זעהן דיין פנים אויך וועגין דעם דו זאלקסט טיך
 גיט הרגנו פח פני אפליים אחרים אסור אף פני דשע אסור
 אונ אזוי וויא קען פאר גיט זעהן דעם פנים פון
 אעבנדה זיך אזוי פאר קען גיט זעהן דעם פנים
 פון ארשע אכל תנאנו אדער צו זעהן נועגין פער-
 געניגאן אפילו לפימה נפש אסור אפילו עם איז צו רע-
 טין דאס זעבין פאר קען אויך גיט זעהן שאם עולה
 סינא גלבו שיצו תרע ממנה בו לאתוחה ימית ולא יראנה

ליל ו כ"ז פסוקי שמירת נגד סילוי ב"ז וד' ה' ח' ותעשה ממנו צירוף היה בניקוד ששי תורה

כ ארי יפתי יי אלהה כ פרי ירחיב יהוה אלהיה את-
לה ותומר איכוב בשרא גבלה באשר דבריה ואמרת
 היא כי יחזיק מולין וטד :

רשבים (כ) כי ירחיב ותוזה רחוק מן המשכן :
 שלפתי חכמים

וה"ט וס"ח פסוקי דקרא משמע סכסכה נכולו ומתקן מן
 סכרן ילמס טוילאו כשי' מספוטו . וי"ל כטום דכ"ט כחלים
 כי ירחק מתוך סתקום וגו' סכי עכמק נכולו לטוב ס"ה מס סכי
 ליקוטים על התורה
 (כ) כי ירחיב ה' אלקיך את נבולך וגו' . כער נאסור פון
 פיענשלין איז אז מען נועמט כייך דערנעקין זיך אין
 איהם די תפלות , פון דעספונדעגין קען נוערען פון ריא פאזן
 נועגין זיין תפלות , אונ עם קען זיין פון דעם עסין נועט זיין
 זאגט די תורה חקביה , זאגט די תורה כי ירחיב וגו' נוען חקביה
 נועט דרך דערברייטערין אונ דו נועמט זאגן איך וויל עסין פלייש .
 תננה נשפך לטובל בשר , דו גילוסט צו עסין פלייש נועגן דו זאלקסט האבין פח צו דיען חקביה , דגל את
 נשפך , אויב דו גילוסט אין אמת צו פלייש נועגן דו זאלקסט האבין פח צו דיען חקביה , עסין פלייש :

רשיי
 (כ) כי ירחיב וגו' (מולין פד) למדה תורה דרך ארץ שלא
 יתאוה חלם לחבול כשר אלם מתוך מ רחבת ידים ועומר :
 פירוש לתורת אלהים
 (כ) כי ירחיב ווען נועמט דער ברייטערין דיין
 גרענעץ באשר אזוי וויא ער האט צוא דיר גירעט
 דעות , דהיינו אפגעשט עסם פלייש קען דאס זיין ער עסם
 אפצוה ער קראכט ער נועמט עסין פלייש נועמט ער האבין פח צו
 דיען חקביה , זאגט די תורה חקביה , זאגט די תורה כי ירחיב וגו' נוען חקביה
 נועט דרך דערברייטערין אונ דו נועמט זאגן איך וויל עסין פלייש .
 תננה נשפך לטובל בשר , דו גילוסט צו עסין פלייש נועגן דו זאלקסט האבין פח צו דיען חקביה , דגל את
 נשפך , אויב דו גילוסט אין אמת צו פלייש נועגן דו זאלקסט האבין פח צו דיען חקביה , עסין פלייש :

ארי תתרעו נפשך למיכל
 בשרא בכל רעות נפשך
 מיכול בשרא : כא ארי
 יתרחק מן אהרא די
 יתרעי : אל הך
 לאשראה שכינתיה מקן
 ותבוס מתוך ומענה
 די יתיב : דך קמא די
 פקרתך ומיכול בקרוך
 בכל רעות נפשך :
 ת"ח כי ירחק. קידוש גז הולין
 ו פקרתך : ו זבחם. ו ימלא
 מס הולין יז כח וזכרום כז לג :

אכלה בשר פייתאנה נפשך לאכל
 בשר בכל אנת נפשך תאכל בשר:
 כי פייתרחק ממך המקום אשר
 יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
 שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר
 נתן יהוה דך באשר צויתך
 ואכלת בשעריך בכל אנת נפשך :

בער הטורים

(כ) טאכל בשר . ופשיך לים כי ירחק . לומר שיהרחק הטורם לכלול בשר כדליתא בפסוק כימי סדס (דף מד פ"ט ט"ט) :
 (כז) כי ירחק . ספוקי מהחיל ונסיים ככ"ף . לומר אף מ"ט שמשע לרין לסמיים בו קף ידו ולבזוק סריטוט : כלשאר לייסין .

שפתי חכמים

רש"י

בכל אנת נפשך וגו' . אכל במדבר נאמר להם בשר
 הולין אלא ח"כ מקדישה י ומקריבה שלמיים (כא) כי ירחק
 ממך המקום . ולא תוכל לבזוק ולעשות שלמים בכל יום
 כמו עכשוו שהמקם הולך עמכם : וזבחת כבשר
 צויתך . למנוע שיהיו נזוין ויחזקו ויהיו יסמוס וכן הלכות

פסיים כי ירחיב וגו' כסרחתה דיים וטושר ופי' גבולך כסדות
 וכלמיים טוט ספוטשר . וזוט אליכא דרבי אלמור בן פזרים : ופי'
 בכל אנת נפשך בכל מין שחלוט נפשו בין שחקריבנס שלמים
 בין שלט סקריבנס שלמים והיינו אליכא דרבי ישמעאל דרביש
 קרף דכי ירחיב כסרחתנס גבוליים דסיינו לומר שכלו אל סרין
 אלכל לרבי אלמור דרביש לסרחתנס ידיים כסרחתנס לל שייך למישר
 אלכל במדבר . לומר לנס כו' דטל אנת נפשך ספמאל קלמיר בין
 ללמיר כולנס אלמין בין קודם כולנס אלמין וזו דבר סימנס לרש"י
 כסרחתנס גבולנס ומוד שחמיר שפי' קרף דכלל אנת נפשך אליכא דרבי ישמעאל דמפרנס סרחתנס כסרחתנס גבולין שייך ללמיר טוד
 כסרחתנס קרף דכי ירחיב כסרחתנס גבולין עכ"ל סכ"ס . ול"נ דר"ט. לא ללמיר אר"י כוס דפי' קרף בכל אנת נפשך דלל סופר
 לנס כשל פלוס במדבר מדכס' כסריים כי ירחק ממך וגו' וזבחת עבקרך ומלמך ומפרנס קרף דכי ירחק כסרחתנס מקום ולא כר"י
 דרביש קרף כדמקום מקום ספס זוכח ולא כקירוב מקום שפין שחמטין הולין כמורס וקרף דכי ירחיב דרש טלל ילכל בשר אלל

אבילת בשר תאווה

דעת וקנים סבעלי התוספות

(כז) כשאר לייסין . ופשיך לים כי ירחק . לומר שיהרחק הטורם לכלול בשר כדליתא בפסוק כימי סדס (דף מד פ"ט ט"ט) :
 (כז) כי ירחק . ספוקי מהחיל ונסיים ככ"ף . לומר אף מ"ט שמשע לרין לסמיים בו קף ידו ולבזוק סריטוט : כלשאר לייסין .

כז) כי ירחיב ס' ללסיך סם גבולך וגו' בכל אנת נפשך חסכל
 בשר . יע לסיין שייך סמיר סק"ס לויס סיכרללי שיאכל
 בשר לחמוס נפשו . סלל לויס ישללי לרין לפסות גרר ונבול
 לחמוס . כמ"ס סכסוב קדושים ססוי ופרש"י ז"ל מלרין לפרוס
 מן ספוטשר . וסר סס"י ס' סנס סמניל עמלו סמניגויס או
 סמניגוי כי יחמוס בלויבון סמניגויס לסכרתיים ומזון ססכרתי לא ימחה אה אוכלוי כמליאוטו אלל וסמניל כסמניל . וכסייך
 סמניגויס כפרס ימנילו סבעליים כסס ופוד סס הדמיס אללו שין פלכוס כספרנס ויש כמחה כמליאוטו . וזס ססויכר סכסול
 סלל ססיס דגיל ככלינה כשר ולא סמניד בו לסכול עמנו סכרה עד אשר סכסוד סחוקן וייסי סללך כגוד ונחכל סכרתי . רק
 כסייך בכל אנת נפשך חסכל בשר . כלימיר כלשאר חלמוס מלד ללכילת כסשר . סזוי ימיס ריסיס אלל כסכר סכנוס כשר . אז סככל
 כשר . ולא סמניד ככילת כסשר עד שלל ימיס לר כוכ סחוכ אל כסכר [כ"ל] :

פירוש לתורת אלהים

ואפרת אנת דוא וועקט פראקטען אכלת איה וועל
 עסין פלייש כי יתח ווארוס דוא וועקט גלוקטען
 צוא עסין פלייש בכל מיט ביין נאנצען גלוקטונג
 תאבל בשר קענעקטו עסין פלייש . רש"י שרייבט די
 תוכה דערינט אונג גרין ארץ אקענעקט ואל
 אנערקש גיט גלוקטען צוא עסין פלייש נאר אז
 ער אזו איין עושר אונג ער פארדינגט צוא עסין
 פלייש : (כא) כי ירחק נען . עם וועט זיין נוייס פון דיר

דאם ארץ אשר ונאם נאמ האמ אוים דערנויילט
 לשים צוא מאהו ניין נאמען דארטען דאם הייקם
 ער נאל מאכען דוהען ניין שכינה דארטען וזבחת
 קענעקטו פון דייגע רינגער אונג פון דייגע
 שאר אשר נהו ונאם נאמ האמ גינעבון צוא דיר
 פאשר אזוי וויא איה האב דיר גיבאנען וזבחת אונג
 דוא קענעקט וויא עסין אין דייגע שפעט בכל אנת
 מיט ביין נאנצען גלוקטויקיים פון ביין וויילען :

מצות השם

וזבחת מבקרך ומצאנך ונאם איז אמצות עשה או מען נויל
 עמין פלייש פון אפשיקה בהמה אדער אמתה אדער אעוף
 זאל מען ויא שפעקטין ווי דער דין איז שין שחיפה :

(כז) [תכל] (עשה קף) לשמות כסמס חיס ופוך כסכרלס
 ללכלס ולא חוטר לנו חילתס כ"ל כסחוקס כסרלוס .
 סנאמיר וזבחת מתקרר ומללך :

בב פֶּרֶם בְּקָא דִּי מְתָאבִיל
 בְּשַׁר מְבִיא וְיַת אֵילֵא
 בִּן תִּיבְלִינְיָה מְסָאָא
 וְדִבְרָא בְּחֵדָא יִיבְלִינְיָה :
 כג דְּחֹדֵר תְּקַף בְּדִיד דְּלֵא
 לְמִיבֵל דְּמֵא אָרִי דְּמֵא
 הוּא גַּפְשָׁא וְלֵא תִיבֹול
 גַּפְשָׁא עִם בְּשָׂרָא :
 כד לֵא תִיבְלִינְיָה עַל
 ת"א רַק חֹק - פְּסִיחִים וְיֵא
 סְמִיכִין כִּם מְבֹוֹת כִּג חֹלִין
 קִי קִי : כִּי סִדֵּם . וְכַסִּים לֵב לֵב לֵב חֵלְלֵי .
 פֶּרֶם כִּכ מוֹלִין קִי : לֵב חֵלְלֵי . מוֹלִין כִּח קָמו כְּרִיסוֹס דִּי סִי :

בב פֶּרֶם בְּקָא דִּי מְתָאבִיל
 בְּשַׁר מְבִיא וְיַת אֵילֵא
 בִּן תִּיבְלִינְיָה מְסָאָא
 וְדִבְרָא בְּחֵדָא יִיבְלִינְיָה :
 כג דְּחֹדֵר תְּקַף בְּדִיד דְּלֵא
 לְמִיבֵל דְּמֵא אָרִי דְּמֵא
 הוּא גַּפְשָׁא וְלֵא תִיבֹול
 גַּפְשָׁא עִם בְּשָׂרָא :
 כד לֵא תִיבְלִינְיָה עַל
 ת"א רַק חֹק - פְּסִיחִים וְיֵא
 סְמִיכִין כִּם מְבֹוֹת כִּג חֹלִין
 קִי קִי : כִּי סִדֵּם . וְכַסִּים לֵב לֵב לֵב חֵלְלֵי .
 פֶּרֶם כִּכ מוֹלִין קִי : לֵב חֵלְלֵי . מוֹלִין כִּח קָמו כְּרִיסוֹס דִּי סִי :

בעל המורים

בגו' רוב אחד כמקו' וכו' שנים כפסח : כשאר. נוסריקון וכו'
 של אחד כמקו' : (כג) אך כאשר יאכל אם הכזי ואם הכזי.
 אך מיטוסס סוף שמינו חייב כפסח : (כג) עם הכשר. כגי' .
 רש"י

שחיתה שנאמר למשה כסונו : (כג) אך כאשר יאכל
 את הצבי וגו'. חוקי מוהר לחלק כערה ב אי מה
 צבי ואיל חלבו מותר חק מולין ל חלבו מותר ת"ל אך :
 (כג) רק חוק בלתי אכל דרם. ממה שנאמר חוק
 אחת למד שהיו שופטים כדם לאלכו לפיכך הולדך לוי חוק
 דברי רבי יהודה רבי שמעון בן עזאי אומר לא כל הכחוב
 אלא להוסיף וללמדך עד כמה אתה חייב להחזיק במצות
 מ אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין חרם מתלווה לו
 הולך לחזקת באזהרתו קל וחומר לשאר מצות : ולא
 חאכל הנפש עם הבשר. (מולין קב) אזהרה לאכר
 ג מן החי : (כד) לא תאכלנו. אזהרה לדםם התמלית :
 רעת וקנים מבעלי התוספות

פולס כמו רוב אחד כמקו' וכו' שנים כפסח, ודוק והשכה .
 ד"א ספ"ר א"ף שפד ש"ין שנים יו"ם רוב וכו' המוטס כלומר
 ששמיטתו מוטס דסינו כמקו' סוף חוקי ושינו כפסח
 ורוב קלי אפרייזיו :

פחיוני כלל בעלי חיים, מ"כ יסחוקם פסדס מאל לאכילת סדס
 יאכל סדס, וצוה ספסס פלמו סוף חסיפור בהכחית סדס, כי כל
 כמסס חיס ויפוק כלשאר יבולו יכרס לבעטו, יסחוקם סכרס לסיפס
 כשר, אכל כלשאר יסעכל כשכר כמיו חרס כשלא ממש מוצר
 סדס של כככל כי כדס ספדס ויסו ולס חרס לסיפס סכרס חרס, ל
 סדס (כפי פלמו) כי כדס סוף סכסס, חרס חרס סדס פלמו לא
 סכרס עם סדס סכסס כו מוצר לאכול, לחוק גופי. מ"כ חסיפס
 סכרס יחד :
 (כד) לא תאכלנו פל ספדן ספסכסו כמיס. יש לסנין סוף סדס
 מוצר סכסס, ולמס לרין ספסיס, ולמס מדמס ספוסס

פירוש לתורת אלהים

(כג) אך גאר אזוי וויא עם ווערס גיגעסין אהערש
 אונ אאיל גוהאלבלי אזוי זאקט איהר דאס איהר
 עקען חספא דער סקא מים כעם סהור קעגען צו
 זאפען עקען : (כג) רק חוק גאר שטארק דיה דוא
 זאקט גיט עקען דאס בלוט די ווארום דאס בלוט
 איז דיא גשקה ויא תאכל אונ דוא זאקט גיט עקין
 דיא גשקה מים דעם תאכל דאס הייקט דו זאקט
 גיט עקין אקר מן חיי וזאקטם גיט אפ שגיידין
 מצות השם

(כג) [סכנ] [לאו רכס] שלם לאכול סכר מן סחי. שנאמר לו
 הפכל הכנס עם סכרס :

רשב"ם
 (כג) רק חוק בלתי אכל הרים, לפי שהרם מובלע
 בכל האברים צריך להתחזק ולדקדק ויחא לחוציא :

שפתיה חכמים
 מוקד לחכם ידים ומוטק וס"ל ככ"י כהדלס ופליג פליס כהדלס .
 ע"כ כגמלס ס"ק דחולין (דף סז ודף קד) : כ ספ"ס סמחולין
 ססס כשר ספסוס סס מציין סכקדין וסיס למו לאוכלן כססס
 כמו סמוקדין דומיו דחלב חולין פלמו מוסרין כהכלן עפסי
 ססס מציין סכקדין מ"ל : ל ס"י כיון שפלין בני יקרסס אף
 חולין פליין סכקדין לגבי מצוה יסל חלבו בני מוצר ס"ל אך
 ס"י ורקין מייטוין סן וכל זוס ספסי"י קרל סלך כלסל
 יאכל סמוחלס וססרס של חולין סוף ס"ס פלמו סלך מדרס
 רז"ל כל ללמד מל בני ופול סמוון סמיסס. כדסיסל ככרן שני
 דחולין (דף קט) : מ"י לפי שזיר סכר של ארס סמיסו סמידי
 לסכקדין פל דמס קונו סלכר ספי"י מלום קלות לבידין חיווק ק"ו
 לשאר מל"י פלרס פלמוס לרס, ססרל"י"ס"י לא סחכל עמנו כעפס
 שהנפש עם כשכר : מ"י ופי"י דס ספסיית סוף דס סמוסס כעפס
 חסיפס וגו' גוויי דמיס יודיין כעפס חסיפס סרלסון נמוז וסעני
 וזירת אכילת הדרם

(כג) רק חוק בלתי אכל סדס וגו'. סכ"י מוסיר כונס ספסיס
 פל לארסו ארסיס סדס, ומס סמנו כוס, ומס לרין
 ספסוקות שלם לאכול סדס, ויפס שאלר אכילות דכרס ספסיס.
 וספסיס סכרס סכסס כוס, ומסס ספסוס סוף סכל ארס רולס
 לסכרוס גופו, וחוקו סנינו מלא בני סכסס, כי סדס סוף סכסס
 לספסיס גופו. וקוס : לרין כסכוסס לספסיס כעס ספסיס שלם
 כי כל מס פלרס אוריג כעסס מספסכל ככר ארס, ולמס סולן ככר
 כמסס חיס ויפוק כלשאר יבולו יכרס לבעטו, יסחוקם סכרס לסיפס
 כשר, אכל כלשאר יסעכל כשכר כמיו חרס כשלא ממש מוצר
 סדס של כככל כי כדס ספדס ויסו ולס חרס לסיפס סכרס חרס, ל
 סדס (כפי פלמו) כי כדס סוף סכסס, חרס חרס סדס פלמו לא
 סכרס עם סדס סכסס כו מוצר לאכול, לחוק גופי. מ"כ חסיפס
 סכרס יחד :

פירוש לתורת אלהים
 (כג) אך גאר אזוי וויא עם ווערס גיגעסין אהערש
 אונ אאיל גוהאלבלי אזוי זאקט איהר דאס איהר
 עקען חספא דער סקא מים כעם סהור קעגען צו
 זאפען עקען : (כג) רק חוק גאר שטארק דיה דוא
 זאקט גיט עקען דאס בלוט די ווארום דאס בלוט
 איז דיא גשקה ויא תאכל אונ דוא זאקט גיט עקין
 דיא גשקה מים דעם תאכל דאס הייקט דו זאקט
 גיט עקין אקר מן חיי וזאקטם גיט אפ שגיידין
 מצות השם

לא תאכל הנפש דב תבשר נדאם איז אפסות לא תעשה
 קען האם אפגעשניטען אפליד ארער אשטיק פלייש פון
 אלעקערדיגע בוקה פאר קען דאם גיט עקין :

אָרעא תשדיניה פמאי :
 כה לא תיבליניה גדיל
 דייטוב לה וקנה בתרה
 ארי תעביד דכשר קדם
 יי : כו לחוד מעשר
 קדשה די יהוין קה
 ונדרה תסול ותימי
 לאתרא די יתדעי יי :
 כו ותעביד עלותה
 בשראוד קמאעל מדבחה

תשפכנו בפמים : כה לא תאכרנו
 למען ייטב קה ודבנה אתרה כי
 תעשה הישר בעיני יהוה : כו רק
 קדשה אשר יהיו לה ונדרה תשא
 ובאת אר-המקום אשר יבחר
 יהוה : כו ועשית עלתיה הקשר

ת"א רק קדשך . כויר כס כמורס יד פמורס יז : פסא ונחא . כויר כס פמורס יח : ועשית . כויר כס זכמס כג פס קד מולין ז :

בעל המורים

כעבר מן סמי : (כד) חספסנו . כנעמכרא פמור עלמסומו :
 (כו) ודרכין . ז' כמס' . ונדרכין פסא ונחא , ונדרכין פסלס .

שפתיה חכמים

אדום ואל"כ סוף מחסול לקח ואל"כ כשכמפס סדס חוזר
 זמות וזלמפן נקדלו דס חמגית ודס סליכיס סיינו כשפאס
 עמקוס נמקוס אפי' ססוף סריון כלוס כחור כחכר ונא ילא לחון
 סוף חסור חנל סס לא פירש אינן כמורס דלל פאכלנו , כך
 פמורס נכמס ס"ק דמולין (דף פו) : ע קשס דסל כסרק כל
 הככר (דף קטו) מוקמין ינה לקח דלל פאכלנו זוכסר לנכר
 כחנל וס"י כמלמו סריו כפי' דכריומו וככו סקפסס סרל"ס
 פל גירכס ז' מסיס דכריומו (דף ד) . וכל' דכס"י פי' סבי
 אליכס דסר פחאי' וסמילאי' דפכר כל כשכר ילפי זוכסר סליכס
 כע כככ עשאר פקדלוס ע"ס ו' אחד מנא ילפ לם עדכמס ג'
 עשמיס לא פכשל גדי כחנל זכו ומס מלסויכ דכילס אסא
 סיון ככס"י נמיל כס' עשמיס וסס פסכס"י כנעמל דכריומו
 סוף אליכס דכ' דדריס ס"י לא פאכלנו לאזכרס אכילת כער
 קדשו ונ' פסא ונחא אל סמקוס אכר יבחר ס' וכלל סס כל
 פכסל וסדס עז זכמס ס' ונחל' כסיו וסכסר סככל ולי' קשיא
 פולוס סן סכסר וסדס עז סמזכס וסס זכמי' פלמיס סן כו'

והיראת אכילת הדם

סטיכס סדס נמיס . ורלס כמז סאמרו סול' לא יאכר ארס
 וי אפטי ככסר חזיר , אלל יאכר אפטי חנל עס אפטי ולי
 כשפמיס גור עלי , כי סל יאכר וי אפטי ככסר חזיר נמלל כי
 סין לו מלוס כמיעמו סמכילת חזיר , כי סינו מלס זלל עממס
 פולוס ס' רק עממס ס' כנמלס אכילתו אללו , ס"כ יאכר אפטי
 ללאכר ככסר חזיר כך עממס חווי ס' לא סמכל , ויס לו זאיס
 כמיעמו פלמו מפליכ ככר חזיר . וכמו כן אמרס סמכרס

פירוש לתורת אלהים

דער ערד זאלקסמו פאר גיסקען ריא בלוז אזוי וויא
 זואקער : (כה) לא תאכלנו ריא זאלקס גימ עסין ריא
 בלוז למען קרום וועמס דיר גומ זיין אונ צו דייענע
 קינדער וואס וועלען זיין נאך דיר יא אז רוא
 וועקט פארום דעם ווילען פון גאט , רש"י שרייבט
 דער פון קאן קען אפ לערנען דעם ממן שוכר פון
 דיא סזות בתורה בלוז וואס אקענקט מיאוקת
 זיך דאס צו עסין האמ דיא הורה גיזאנט דער ווס
 שייך זיך אפ דער פון איז ער ווקה עס זאך זיין
 צום צוא איהם אונ צוא זיינע קינדער איז שוין
 סבל שגן דער וואס שייך זיך אפ פון גנילות אונ
 פון זנות וואס אקענקט גלוסט דער צו איז ער

מצות

(ס) [מגן] [פסח קלה] לכיזה עס סמחייבו כח"ל כמסאמ
 וטולו ונחס ונחסיס אל בוס סמחיס . סלמכר רק קדשך
 אכרי סיון קד ונדרכין פסא ונחא סל עמקוס יבחר ס' :

בן יעקב : יין בית בתקדש וואס אין ירושלים :

וְהָיָה עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְדָם־
 זִבְחֶיךָ יִשָּׁפַךְ עַל־מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 וְהַבֶּשֶׂר תֹּאכְלֶה׃ כח שֶׁמֶר וְשִׁמְעַתָּה
 אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי
 מֵצַוְהָ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּדְבַנְיָה
 אַחֲרֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב
 וְהַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ ס שלישי
 כט כִּי־יִכְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּ אֹתָם׃
 מִפְּנֵיךָ וּרְשַׁתְּ אֹתָם וַיֵּשְׁבֹת
 בְּאַרְצָם׃ ל הַשֶּׁמֶר לָךְ פֶּן־תִּנְקַשׁ

דְּוֵי אֱלֹהֶיךָ וְדָם נִקְטַת
 קְדוֹשֶׁךָ יִשָּׁדַד עַל
 מִזְבְּחָא דְּוֵי אֱלֹהֶיךָ
 וּבִשְׂרָא תִיכּוּל׃ כח טר
 וְתִקְבַּל יַת כָּל פְּתוּמָא
 הַאֲלִין דִּי אֲנָא מִפְּקֵד קֵה
 קְדִיל דִּי־טַב לָךְ וּדְבַנְיָה
 בְּתַרְךָ עַד עֲלָמָא אֲרִי
 תַעֲבִיד דְּתַמְן וּדְקִשְׁר
 קָדָם יֵי אֱלֹהֶיךָ׃ כט אֲרִי
 יִשְׁצִי יֵי אֱלֹהֶיךָ יַת
 עֲבָמָא דִּי אַתָּה עֲלִיל
 קְתַמְן לְתַרְכָּא יְתַחֲזֵן מִן
 קְדַמְךָ וְתִירַת יְתַחֲזֵן
 וְתַטְב בְּאַרְעָהוֹן׃
 ל אֲפְתַמְרָה קֵה דְלָמָא
 ת"א דָּם זִכְמוֹר . סְמִיחִים עֵז סִכְרֵי
 דִּי זִכְמוֹר לֹא נִכְ קֵד וְסִכְרֵי
 סְמִיחִים יֵי׃

בעל המורים

בדמעותיו כיון דאמר על כמאל דמטין ליה אכחסיס דמי׃
 (כז) וסכר חאלל . ומטין ליה שפר ושעמח . ומל פ"ס חסור
 (ל) פן הנקש . כמו ינקש בושח . דא לרא נקשן . לא
 יכר הטל ולא עס סלחן חסור׃ כי תעס סכור וישר כעני׃ ס'
 לדיקיס טעוסיס סכור וסימי׃ (כפ) נקש חוסס . ולא נמס׃
 רש"י

שפתי הכמים

והכ"ב והכשר חאלל (ספרי) ועוד דרשו רבותיו רק קדשך
 בא ללמד על הקדשים שבחולה לארץ על וללמד על התמורות
 ועל גלות קדשים שיקריבו׃ (כח) שמור . זו משנה שאחיה
 דרין לשמרה בכעךך שלא תשכח כענין שגא' (משלי כב) כי
 נעים כי השמרם בכעךך וחס שנית אפשר שתשמע ותקיים
 (ספרי) הא כל שאינו בכלל משנה ק אינו בכלל מעשה׃
 את כל הדברים . (טז) שחש חביבה עליך מזה קלה ר כמזה חמורה׃ הטוב׃ כענין השמים׃ והישר
 כענין ש חס׃ (ל) פן הנקש . אונקלוס תרגם לשון מוקש ואלי אומר שלא חש לדקדק בלי שלא מנינו כו"ן בלי
 אזהרה לישראל על מעשי גבולי בענבים

(כס) כי יכריח ס' חלטיך אט סניס וגו' . מין כעני' ז"ל .
 וסכר אכריבאל כמב כלמט יכריס סקריס אט סניס
 סאלס מלטיך וישחמ סם מ"ג מן סלחן . זו תחש כלכך
 ססכריה סקריס אט מנידי חלטיס חמריס לא שחמט טענדוס
 רפס . כי אט כעניד סניו מניסיס ככוד וענדוס שלמס למעטס

פירוש לתורת אלהים

אויב דיא קרשים וענין עולות ואלקום מקריב
 וזין תבשר יהיה דאם פלייש מיט דעם בלוט על אוף
 דעם מזבח פון דיין נאם אונ אויב די קרשים וענין
 שקמים איז אזו דער רין ויה ונחיה דאם בלוט פון
 דיין שעקסונג ישד נאל פאר נאקען ווערען אויף
 דעם מזבח פון נאם ותבשר האכל אונ דאם פלייש
 ואלקטועסין׃ (כא) שמור היים ושעמח אונ דו ואלקום
 פאר נעמען אה די אלע רייד אשר נואם איה גבים
 דיר לציו דרום ייב עם נאל דיר גום זיין אונ דייע

אֲחֵרֵיהֶם אַחֲרֵי הַשְּׂמֵדָם מִפְּנֵיהֶם וּפְנֵי
 הַדָּרֶשׁ לֵאלֹהֵיהֶם לֵאמֹר אֵיכָה
 יַעֲבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
 וַאֲעֲשֶׂה־בָּן גַּם־אֲנִי : לֹא לֵאֲתַעֲשֶׂה
 כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָל־תוֹעֵבֹת
 יְהוָה אֲשֶׁר שָׂנֵא עָשׂוּ לֵאלֹהֵיהֶם
 כִּי גַם אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם
 יִשְׂרְפוּ בָאֵשׁ לֵאלֹהֵיהֶם : יִגַּם אֶת
 כָּרְתֵי־הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם אֹתוֹ תִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא־

תתקבל בהנהיגו פתר
 דישתצון מן קדשך
 ודלמא תתבע
 למעותהון לסיסר
 אבדין פלחין עסמא
 האלין ית מעותהון
 ואעביד בן אף אנא :
 לא דא מעביד בן קדם יי
 אלהי ארי כל דמרחק
 קדם יי די סני עבדין
 מעותהון ארי אף ית
 בניהון וית בנתהון
 מוקדין בנורא
 למעותהון : א ית קל
 פתקא די אנא ספקד
 יתבון יתיהו תפרון
 ת"א ט"כס . סנכ"ד ס"ט ט"כ :

שפתו חכמים

מטוס ומטוס סיכר והסוכ : ה דקסס לנשיי דמסמטו של קדש
 משמט דוקס בחרט ספסוס סחס מוסר שלל חקס וקוס
 סססס לל לפיכך פי' סחר ספסוס כו"א מ' ספוקין לפניו
 פי' ספסוס ומיוליין רכ"ו ו סיס ספסוס : ב כ"ל ס"ט"ל . וסלל

רש"י
 וקס, חסילו ליסוד הטפל ממנו חבל כלשון סירוק וקסוס
 מליני כו"ן (דניאל ה) וארככותיה דל ללל קסס וף זה
 חלי חומר סן חקס חסריס סן חסרף חסריס לחיט כרוך
 אחר מעסיס וכן (תהלים קט) יקסס נוטה לכל אחר לו
 אחר ומתקסין אחר ממנו : אחרוי השמרים מפניך . אחר
 שחרס ששמיסד מפניך ת יש לך לתת לכ מפני מה כשמדו חלו מפני מעסיס מקולקלים סכודיס חף אחר לא
 חטסס כן שלל יכואו אחריס ויסמדוך : איכס יעכרו . לפי שלל ענש על עבודת חליילס חלל סן זכות וקסור
 וסוך והסחחוסס כמו סכוכו (שמות כב) כלתי לה' לכדו דכריס הנעסיס לנכוח כל ולמדך כלן סלס דרכס של
 עבודת חליילס לעכדה כדכר אחר כגון סוער לספור א וורק סכן למרקוליס ו סחל עבודתו וסיכ חבל זכות
 וקסור וסוך והסחחוסס חפי' שלל כדרכס חייב : (לל) כי גס אחר בניהם . גס לרבות אחר אכוחיס וזמחוחיס אחר
 ר' עקיבס חלי רחיטי ככרי סכסחו לחכוי לפני כלכו ב וסכלו : (א) את כל הרבר . קלס כחמורס : השמרו
 לעשור . ליתן לל חטסס על עסס החמוריס כפרסס שלל השמר לשון לל חטסס חול חלל סחיין לוקין על השמר
 אחרס לישראל על מעשוי גלרלי כנענים
 יולחי חלליו חלליי לנלי לרסס פליסס , וססס דככוי סל כל סדכר סכר
 סככי עולס סכסס ספסרו לססוס לל חוסרף עליו ולל סכרס
 סעסו כ"ל די לסי סעוס סכסס סכסס ספסרו לססוס
 סכסוס וסס סכר לויס סכסס וססס לל חוסרפו פליסס כי כל
 סכסוס וסס ודי לסס ככרסנו וסכסוס סכר לוכ סכסס
 לעסוס ככיס עקדשו כי סכסס ככר ולל ככרסנו סניס ססס :

פירוש לתורת אלהים

עבודת פוקבים והנשמה אוויו נועל איין אויה סאקה :
 (לא) לא תשנה פו לני אהיך דוא ואלקס אוויו גיס סאקה
 צו גאט כייין גאט כי נוארסם אלע ואכין נואם איין
 אוס נוערדין פאר גאט אשך שניא נואם ער האם
 פייגט גיש האבין ויי דאם ויינערע זיהן אוינ ויינערע עבודת
 פוקבים כי נוארסם ויינערע זיהן אוינ ויינערע עבודת
 פאר ברענען וייא איין פיינער גלחיהם צוא ויינער
 עבודת פוקבים . רש"י שרייבט עם שטייט דרום
 פי צו ויינען אז די זיהן האבין אויה פאר ברענט
 ויינער פאשער אונ מוסער איין פיינער : (א) את קל
 חדכי אלע גרינגע ואכין גלייך סיט דיא הארבע

אחי גאך דעם וויא זיי נועלען פאר מיליגט נוערין
 פאר דיר . רש"י שרייבט אוויו איין דער פלשם אחרי
 נאך דעם אז דוא נועקס זעהן אז אייה נועל פאר
 מיליגען זיי פאר דיר דאן פקסמו געבין דיין הארץ
 צו פאר שטייין פאר וואס זענען די כנעניים פאר
 מיליגט גינארין ווייל וואס האבין גימאן שלעקמע
 כעשים ואלקסו זעהן אז דוא ואלקס אוויו גיס סאן
 וויא ויינערע סעשים עם ואל גיט קוקען אנדערע
 כנעניים אונ זיי ואלין פאר מיליגען דיה ופוסאקער
 נועקסו פארשטיין צו ויינערע עבודת פוקבים לאמר
 דוא נועקס זאגין וויא דיא כנעניים דינען ויינערע

תִּסַּף עֲלָיו וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ : פ
 כִּי־יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא אוֹ חֹלֵם
 חֲלוֹם וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת :
 וּבֵא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר
 אֵלֶיךָ לֵאמֹר נִלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים
 אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם וְנַעֲבֹדֵם :

לְמַעַבְדָּ לֹא תוֹסִפוּן
 עֲלֵיהֶי וְלֹא תִמְנַעֲוּן
 מִנֵּיהּ : ב אַרְי יָקוּם בְּיָדְךָ
 נָבִיא אוֹ חֹלֵם חֲלָמָא
 נִיתָן לְךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵתֵא :
 ג וְנִיתִי אֵתֵא וּמוֹפֵתֵא
 דִּי מַלְיִל עֲמָךְ לְמִימְר
 גְהֵךְ בְּחַר טַעוֹתָ עֲמִמָּיֵא
 דִּי לֹא יִדְעִיתִינְוֹן

רשב"ם

תשלט לנו ולנודו ולרכוב אחרים; (ג) ובא האות רש"י

אל עשה: לא תסף עליו. (ספרי) חמשה טופפות כחפזין
 ה' ג' מיניו כלולכו לרעשה ברכות כהנים: (ג) ונהן
 אלקך אות. כשמים כענין שנאמר בגדעון (שופטים ו)
 ושעיה ליה אות ואמר (שם) יהי נח חורב על הגוה וגו':
 או מופת. כהרן (ס"א) ונתן אלקך אות. כשמים דכתיב
 דכתיב חס על יסיה על הגוה ועל כל החרן (חורב) אעפ"כ

ענין נביא השקר

(ב) כי יקום בקרבך נביא וגו'. לפי שהסורים על טבולה בית
 סכנה וזו לא חסם שלא יסוּפוּ על סדכ מצבות הניים
 לנלסיס סוסיס כפרס שאלה חספס נכס כשום דכ
 עשוינו פ"ג וגם כי יזום כוס נביא או מולח חלום ויתן לנס עליו
 למוט ומכוסים. וסנה סביא שלם פרכוים פמוכוס או לו, וסם
 כי יקום בקרבך נביא וגו'. כי יסיק חמך וגו'. כשמים כהתם
 פריך וגו'. וענין ספרשיות סלטו סלו, כי סלסם ספשיס טיפסס

הפחת הנביא לע"פ

נביא חמת ואמר אל אחד מישראל או לרבים כלום אחרי אלמים
 חמסיס אכר אל ידעס ונעכס, ואמר חכר לא ידעס סול
 לפי סכס חלדס טוס חמיר סלסוס לכחוס חוס סלל חלס
 סדיון ודעס מס סלל ידע סדיון, ולכן חיס חפסס חוס סדיון
 חלסיס חדסיס חלסיס חכר חקריכו כולו סלל סערו לוסס סדס,

ליקושים על התורה

(ב) כי יקום בקרבך נביא וגו'. דער אַלשיך שרייבט אַפילו
 דער נביא וועט קערען די צייט דעיינו ער וועט זאגן
 קארנין אין דער צייט וועט ניין קענין אונ עס וועט אזוי ניין
 דאס הייסט אות, אָדער ער וועט זאגן וויפער אין דעם זאגן
 וועט ניין אַפּאָרט אָדער זיין אַנְדער וואַנְדער, דאָס הייסט
 מוֹפֵת, אונ עס וועט אזוי ניין פון דעספונענין וויא אַלְדֵי ער
 זאגט קען זאל דעין עבֶרֶת נְרָה, זאָלָאָט איהם גיט סאַלְטִין
 אונ קען זאל איהם סרָגֵן :

פירוש לתורת אלהים

זאכין אשר נואם איך מזה אייה געביטען אוהו איהם
 תשמרו לעשות ואלם איהר היקען צו קאחן לא רוא
 זאָלָאָט אויף איהם גיט קערנין רוא מאַרְקָט גיט
 סאכין סיףֵך פּרָשִׁיות אין תפילין אָדער סיףֵך מינים
 בייא דעם לודֵך אָרְעֵר פּוּר גְרָכּוֹת בייא גְרָכּוֹת
 פּהֵנים ויא אונ רוא קאָרְקָט גיט סיףֵך ערנין פון איהם
 קְלוּבֵר ער זאל גיט סאכין דרייא מינים אין לולֵב
 דרייא פּרָשִׁיות אין תפילין (ב) כי יקום בקרבך נביא
 חלום חלום אָדְרֵך עס וועט זיך חלוקען אַקְעֶנְגָשִׁין
 אַצִּיקֵינָא עו מִיִּת אָדְרֵך אוֹרִיָדְרֵך : (ג) וְבֵא עִם וְעַם
 אֲשֶׁר וְנֹאם עֲר וְנֹאם דִּיר גִּיעַרְעֵר וְנֹאם דִּיר
 קִיעֵבִין אוֹוואַנְדְרֵך אויף דער עֶרֶך אונ עִם וְנֹאם זיין
 זאגן דער נאָך וועט ער זאגן גִּלְהֵך לֵאקְעֵר גיין

מצות השם

או עס וועט אויף שפיינ צווישען דיר א נביא או
 א חלום וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת אֲשֶׁר לֵאמֹר
 נִלְכָּה אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא־יְדַעְתֶּם וְנַעֲבֹדֵם :
 (ס) [אנס] (לבו רמד) שלל לגרוע דכ מס סוכס סלסס
 סייכס למוט כין ככס סין כ"ס. סללחז לא סכסו :
 וְלֹא תִגְרַע מִמֶּנּוּ וְנֹאם איין אַמְצוּת לא תַעֲשׂוּהוּ קען פאָר גיט
 סאַכין ווייניגער סצוּת, גיט דריי מינים אין לולֵב אונ גיט
 דריי פּרָשִׁיות אין תפילין, אונ נאָך אַנְלֵקֵך סצוּת :

(ג) [מדי] (לבו רנס) שלל לסוקיף סכוסס סככס ולא כחוסס
 סכט"ס סוס דכ. סללמכר לא ססך עליו :
 לא חסיףֵך עֲלֵיו וְנֹאם איין אַמְצוּת לא תַעֲשׂוּהוּ קען פאָר גיט צו
 קִיעֵבִין אַצִּיקֵינָא עֲמִמָּיֵא דִּי סצוּת פון די וְהָיָה אונ גיט
 אֲשֶׁר דִּי סצוּת פון די רָגֵן :

י לא תשמע אר דברי הנביא
הוא או ארחוקים החלום הוא
כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם
לדעת הישכם אלהים את יהוה
אלהיכם בך ללבבכם ובכר
נפשכם: אתרי יהוה אלהיכם
תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו
תשמרו ובקלו תשמעו ואתו
תעבדו וכו תדבקו: והנביא
הוא או חלם החלום הוא יומת
כי דבר סרה ערי יהוה אלהיכם

רשב"ם

זאב וירעונים: (ד) כי מנסה ה' וגו', נתן כח בבשרים
לדעת הנולדות לנסות ולזכות ישראל שהתורה בהם
שפתי חכמים
כל הוא נסיון טעם של טעמים וסוף מלי נסיון טעם הוא ל"ם
ול"ם כו' והו' ספיר נסיון טעם: ה' ה' טעם דמלוטיו טעמרו
הורה טעם כולם במשמע שכל המלות כוללן כס' ול"ם כן מלי
ובקולו טעמנו אלל לרבות קול סביבאים: ו' דמכודס ו' מייכי
בקלכונט טעמו טעמוס דלי טעמוס מלות סבי ככר טעמו:
ו' וסל דלל סרטי"ן כן נמיל כס' מקד דכתיב נמי וכו' סדק. וי"ל
טעמוס דטעמוס של מקדס וכו' מדק סירובו הוא הדבק דכתיב
גמול סרטיס כו' אכל סלל טעמוס דלל טעמוס גומר ולפלי סקרא

הסתרת הנביא לע"ג

ואין הפרש בין שיחבר שהוא נמשה נביא לנאום הסלטים וסס
שנחשו לעבר לטע טעמוס וכו' שיחבר טעמוס נביא מס' והו'
שמו למטר פליסס טעמוס אס סלטים טעמוס לטיוטו טעמוס

פירוש לתורת אלהים

גויקם זייא גיש ונעבדס אונ כיר נועלין זיי רינען:
(ד) לא תשמע אל דברי הנביא הריי ואלקסכו גיש הערין
דיא רייד פון דעם נביא או אינ גיש צו די רייד פון
דעם פון האט איהם נחליקת אז דוא וועסט
וועלין פארענין פאר וואס האט הקב"ה גיגעפען עס
זאל זיין ווי דער נביא האט גירעט אין דער תירוץ
כי ווארסם איינער האט פרוקט אייך לבעט צו וויקען
הישכם אויב איהר האט ליב זאל איינער גאט בכל מיט
נאר אייגעע הערצער אונ מיט נאר איינער לעבין:
(ה) אתרי יי אלהיכם שלכו נאך איינער גאט ואלקט איהר

מצות השם

לא תשמע אל דברי הנביא וגו' ודאס איז אמצות לא תעשוהו
קען פאר גיש הערין די רייד פון דעם פאלשין נביא ווען
שנאער לא טעמנו אל דכרי סכניס טעמוס:

ת"א וסניט. סנהדרין פס :

לא יהיה כך מעונן מנחש ומכשף וגו' עיר תמים תחיה
עם ה' אלהיך ואם לא יאמינו בע"ג זו היא זכותן:
רש"י
ממשלה לעשות אות כי מנסה ה' אלהיכם אחכם: (ה) ואת
מצותיו תשמרו. (ספרי) תורת משה: ובקולו תשמעו.
ה כקול הנביאים: ואתו תעבדו. ו' במקדשו: וכו'
תדבקו. (סוטה יד) הדבק בדרכיו גמול סקידס קבור
מתים בקר מוליס כמו טעשה הקב"ה: (ו) סרה. דכר
המוסר מן העולם שלא היה ולא כבדא ולא נוימיו לדכר כן

כסכנס העולם לו טעמוס גדול מכל סלטיס לפיו: (ד) לא
טעמנו אל דכרי סכניס טעמוס וגו'. לא די טעמוס זכר טעמוס
לך, רק לא טעמוס אונן לטעמוס דכרי. ואל טעמוס טעמוס סקניס

גויקם זייא גיש ונעבדס אונ פאר איהם ואלקט איהר זיך
פארקשין וזאל אונ זיינע קצות ואלקט איהר היפען
ויקולו אונ זיין קול ואלקט איהר הערין וואס דיא
נביאים וועלין אייך זאגן וזאתו טעמוס אונ איהם
זאלקט איהר רינען אין בהסמך יבו תיזקו אונ אין
איהם ואלקט איהר זיך בקעפמין אין זיינע וועגין
כלוקר איהר ואלקט גומל חסר זיין אונ איהר ואלקט
קבקר חולים זיין אזוי וזאל גאט האט גיטאהן:
(ו) והנביא הריי אונ דער נביא או אדער דער וואס
האט איהם נחליקת יספת ער זאל ווערין גטייט פי

המוציא אתכם ו מארץ מצרים
 ותפוך מבית עבדים להדיחך מן
 הדרך אשר צוה יהוה אלהיך
 ללכת בה ובערת הרע מקרבך:
 כי יסיתך אחיך בן אמה או בנה
 או בתך או אשת חיקך או העב
 אשר בנפשך בסתר לאמר נלכה

אלהבון דאפיק יתבון
 מארעא ד מצרים
 ודפרקו מבית עבדותא
 לאמעיותך מן ארצא די
 מצרים יי אלהיך למשה
 בה ותפלי עבדי דביש
 מבינה: י ארי ומלבינה
 אחוה בר אמה או בנה
 או בתך או אשת חיקך
 או חבך די בנפשך
 בסתרא למימר גהך

ת"א מן סדרך: טס פס 5: נלכה.
 טס פס: ובערם. מולין קס:
 כי יסיחך. קידושין ח סטגליון לא סא
 בעל המורים

רשב"ם

(ו) ויסתך. כל עצה שרשומה מורענות קורא הסתה כמו
 ותפיתני בו לבלוע חנם, אשר הסתה אותו אוכל אשתו,
 אשר כנסתך, כנסתך שנתך. סינו דמיסל בחולין טין הססת

ולא סטר ומוות: (ו) ויסדך. ס"ה כפילס. פדים סחך
 פדים: ובערם סרע מברךך. וספין לים כי יסיחך. ספין סופין
 לפסים: (י) כי יסיחך סחך בן אפך וגו'. כי יסיחך ר"מ
 געיסטריס כמוד. רמז לימוד מן סמוכס: כנסתך. ב' כנס'
 רש"י

שפתיה חכמים

חכמי ס' מלכו וגו' ולאחר שסיימו כך כל המדות סללו אז
 מדקדקו לסיים כל הסגנון עליהם לךך סולךך לפסס סדכך
 כדכילו כו': ח דלג"כ ססוך מים כעדים ל"ל סרי כסיס
 סמוליס סחכס סלכך מנמיס וכיון ססוליס ככך יולו לחיכוס:
 ס וס"ס סספסל סי' סין סספסל סלל ל' גיכוי וסח"כ ככס סס"ס
 משיאו כו' ס"ל זס סספס ססול' ס סספסל. ככר סוכר סס"ס
 כספס כלסח"ס כספס ססול' ססול' וסכ סס"ס סס"ס סס"ס
 סספס סול ס"ל סספסל ס"מ עס סספסל' סלן סין סספס סלל
 ל' גיכוי סמשילו כו' סול ספני ססגיוי סלנו סול סני כס סלל
 מדכרי סמשיס. וסי' סמשילו סספסל כן סמפסו לעסות כן:
 י ויסכר יו"ו וכן סחך ל' לא יסכן למכ רך סחך. מן ססכ ופן
 ססס דסס ככר סלנו דקדק סחך סחי' מן ססכ כנו סני ססכ
 סחיס ססכס וכמו יי יסכו סחיס סחך סלל מ"כ סול וסס סכס כי
 סחי מן ססכס יוסר סחיב לו יסד מן ססס: כ י וסס סלס סל

דיסטור"ס כלעו (אבוועדלונג): והפוך מבית עבדים.
 (ספרי) סחי' סין לו עילך סלל ח ספדלך דיו: (י) כי
 ויסתך. סין ססתה סלל גרוי ססלמר (ס"ח חס ס'
 ססיתך כי מ אמיתר"ל כלע"ו (אגריילמן) סמשילו לעסות
 כן: אהיך. מלכ: או בן אפך. י מלס (קידושין ס:)
 חיקך. ססוככ כחיקך וסמקה כה ספקיי"ל כלעו
 (אנהענגענד) וכן (ימוחל מן) ומחיק סלרן מיסוד סתקוע
 כלרן: אשר כנפשך. זכ סחך כ סירס לך כסכוב סח
 ססכיון לך ק"ו לסחיס: בסתר. ככר ססכוב כווה
 סלן דכרי מסית סלל כסתר וכן סלמה כול סומר (משלי ז)

רעת זקנים מבעלי התוספות

(י) כי יסיחך אחיך בן אפך. סחול סחיב לך סשיכס ילסס
 סכסן סחך סלל סלל סלל סין סכיון סל כך זס לזס.
 וסור סכרין סלס זס סל זס כירכוס: כסכר לסלל. דכר ככ'
 כסוכ ס לך לךכ דכר מכוס כוס כסכר. וסרכ כוכר סור
 סומכ סלני ססלמ סין ככ"ל סלמ סול סל סלמל סכניל סדכ
 לך כסכר ססכור ללנו סודו כי סלרנס לא ססכס עליו ססכוכ
 לכסות דכרי:

ירכס, כי ככ סלס יכול לסלסין סח סניכ סזס, כי סלל כסן

הסתת הנביא לעיני

ידע מלש כי לא שלם לכ סניכ סוס עמו ומסו כל סלס
 וספוס סכר נסן סוכ סול ססכסול לעסות סח ססלל סכרי
 סלסיס סלריס. ע"כ סכר סכוכ ל סספס ס' סלסיס ססכס
 וגו'. וסנין ססיון סול סל לסנין סידע ס' סס כלנו סל סרס,
 סלל ס' כוכן כליס ולס, וססנין סול סיכיס סלרס כסוסיו
 לסוליס מן סכס סל ספסול, כי כספ סמשיס יס סלנו סל סרס
 כסוס סמוטיס סכר סלרס לא ידע נס סל סלנו ווד סנל ילדי
 כסיון, וכסלל יספסל סלרס סל סניכ סוס סול סל יסיס סמסס
 סול סו מוספ וכל סלס וספוס, וסס לו מוד לסקור סכרי

וואם קאמ דיין קאמ האם דיר גיבאקטען אז גיין אין
 איהר ובערף אנז רז זאקטאס אויס רויקען דאס ביין
 פון צווישען דיר: (ו) כי יסיתך נעמן עס נעמ דיה
 אן בייצען איהר דיין ברנדער פון איין סאטער בן
 אפך אדער דיין ברנדער פון איין סאטער יא בך
 אדער דיין וזין יא בך אדער דיין סאקטער יא אשת
 אדער דיין נויב יא בך אדער דיין חבך וואס דא
 האקט איהם אזוי ליב ווא דיין לעבון וואס סייגמ

פירוש לתורה אלהים
 נווארוס, ער האם גירעם שיעקבטע רייר אויף אייער
 קאמ וואס קאמ האם איהם גים גיבאמין צו רייערן
 המוציא קאמ וואס האם אייה אויס גצויגען פון לאנד
 מקצרים ותפוך אנז וואס האם דיה אויס גלויגמ איר
 זאלט גים זיין קגעקט. רש"י שרייקט אפילו קאמ
 נוואלט דיר מעהר גים סאהן קאר וואס ער האם
 דיה אויס גלויגמ אזי אויך גינג למיחה צוא פאר
 שמויקען דך פון רעם נעעג אפך צוה ואלהיה ללכת בה
 מצות

ער זאנס גביאות סען זאל גייען עבדך רעה, אנז סען סאר
 גים גלויגין זיגע רייר, אנז סען סאר גים פארלאנגען פון אים
 ער זאל לעבין צצייכין אדער אוואנדער, אנז אויב ער האם
 געוויקען צצייכין אדער אוואנדער סאר פון דאס גים גלויגין:

כי יסיתך אחיך וגו' ודאס איז אפיקול לא תשלוט פון סאר
 גים מאךרינגערין אין מאציין דיא פייגראסס צוא רעם
 סקנשט וואס רעם אים איין צו דיגען עבדך: רעה:

וּנְעַבְדָּהּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעַת אֶתְּהָ אֶתְּהָ מֵאַלְהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוּ הַרְחֵקִים מִמֶּךָ מִקְּצֵה הָאָרֶץ וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ : ׀ לֹא-תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם

וּנְעַבְדָּהּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעַת אֶתְּהָ אֶתְּהָ מֵאַלְהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוּ הַרְחֵקִים מִמֶּךָ מִקְּצֵה הָאָרֶץ וְעַד-קְצֵה הָאָרֶץ : ׀ לֹא-תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם וְלֹא תֵבִי לַמִּצְרַיִם

בעל הטורים

דברכים . וסל כפי כי ויקרה ססוח נמי כחילס ושתים וסיינו כנפשך כמו כנפשך שבעך דחינו חילס : אשכ לא ידעת אהס וספך . כתיב במסיה לפי כנפשך דחינו אכיו מסיסו לומר לא סלמד לפשוה מפסוהך שסוח אכיו אכין אלס סלמד מפסך : (׀) ולס חסוס עקיי מלי . (׀ ׀ סס ססו ומסיסוס) גימטריס אין סופניס למסיס : ולס ספסס : כ' . ולס ספסס סניו

שפתי חכמים

רש"י

כנפך בערב יוס כחיסון לילה וספלה : אשך לא ידעת אתה ואבתוך . דבר זה גנלו גדול הוא לך סוף האומות אין מניחין מה שמסרו להם אבותיהם וזה אומר לך עובד מנה שמסרו לך אבותיך : (ח) הקרובים אליך או הרחוקים . למה פרט קרובים ורמוקים חלל כך אמר הכתוב מטיבין של קרובים אחס למד טיבין של רמוקים כסס חמה ולכנל ול זכא השמים שחן מהלכין מסוף לא חסלה לרשך כמוך (ויקרס יט) וסדהת עמזב עמו למה לא חסוזב : ולא תחום עינך עליו . לפי שנלמד (ויקרס יט) לא חסוזב על דס רשך על זה לא חסוזב : ולא חסוזב עיניך עליו

כי אין סלכ נקרס ריע כסויס מקוס : ל דלכ' לא סיכ לי לכסוי כלי סדמוקיס ממך עד קסל ססרין : ׀ דפי אשכ כמסעסו סלל סלסל סניו סלל נקנל דכני סססיס דלכ' עמי לא חסוזב סיך עליו וגו' כי סרוו ססרנו וגו' סוס סוסד לססו וקס מסיס סלל ססלסול דכניו ולל נקנל דכניו סססד סלסס אססיס : ג ומ' מסיכ סססכ מס דכניו עמיסי סיינו סססס דכניו נמסול לו . וסל דסס' לטיל לסוזב לו וכסן סי' ססוס לי סלין ממש כקרובים כך אין ממש ברמוקים : מקציה הארץ . זו חמה ולכנל ול זכא השמים שחן מהלכין מסוף העולם ועד סופו : (ע) לא תאבה לו . לא תחל חלכ לו מ לא חסלהנו לפי שנלמד (ויקרס יט) וסדהת עמזב עמו למה לא חסוזב : ולא תחום עינך עליו . לפי שנלמד (ויקרס יט) לא חסוזב על דס רשך על זה לא חסוזב : ולא חסוזב עיניך עליו

הסתת הנביא לע"ג

סכניס וס מלד סססס . כי סלסכס סלמסו לא עזוב אה סלסכו ולל יכיר סוסכ אחר סססו . וסי'ס לרסס סיסכס סלסכס סל סי' סלסיכס ככל לככסס וככל נסכסס , רל' סססס כי סקס'ס יורע סססס סלסכס סוסו ככל לככסס וככל נסכסס , וססכס זו

סכניס וס מלד סססס . כי סלסכס סלמסו לא עזוב אה סלסכו ולל יכיר סוסכ אחר סססו . וסי'ס לרסס סיסכס סלסכס סל סי' סלסיכס ככל לככסס וככל נסכסס , רל' סססס כי סקס'ס יורע סססס סלסכס סוסו ככל לככסס וככל נסכסס , וססכס זו

פירוש לתורת אלהים

קען רעס קאסער . רש"י שרייבם דא שרייבם אויס גירעכינגס דיא קרובים וואס אישליקער קעניש האט ליב מבל שגן אנדערע בפתר אין דער שמייל . רש"י שרייבם דער פסוק ששעלם אזוי וויא דער סדר איז אז איינער וויל אן ריינען זיין חקר צוא אנגיבן דעם ער איהם אן גסטר לאס . ער נועם צו דיר זאגן ובעדה מיר זאלין דיגען פקענדע עבודת פוקבים אשר דו מיט ריינע עלשערין האבין זיין גיט גיקאנט : (ח) פאליי ספסיס אשר קבייטיבם פון דיא אפ געקער פון דיא פגענייס וואס זענען ארום אייך פקייבים אידך וואס זענען נאהגט צו דיר או אקער וואס זענען נוייס פון דיר . רש"י שרייבם דרום שטייט קרובים ורחוקים

קען רעס קאסער . רש"י שרייבם דא שרייבם אויס גירעכינגס דיא קרובים וואס אישליקער קעניש האט ליב מבל שגן אנדערע בפתר אין דער שמייל . רש"י שרייבם דער פסוק ששעלם אזוי וויא דער סדר איז אז איינער וויל אן ריינען זיין חקר צוא אנגיבן דעם ער איהם אן גסטר לאס . ער נועם צו דיר זאגן ובעדה מיר זאלין דיגען פקענדע עבודת פוקבים אשר דו מיט ריינע עלשערין האבין זיין גיט גיקאנט : (ח) פאליי ספסיס אשר קבייטיבם פון דיא אפ געקער פון דיא פגענייס וואס זענען ארום אייך פקייבים אידך וואס זענען נאהגט צו דיר או אקער וואס זענען נוייס פון דיר . רש"י שרייבם דרום שטייט קרובים ורחוקים

מצות השם

לא תשבעו עליו ודאס איז אפזות לא תעשוהו פון פאר גיט אייגיבין דעם איגזר הערין רי כיד פון דעם סעקס וואס דעם איהם איין צו דיגען עסדח גרה :

(ס) [פנו] (לאו רכו) שלל להקל כתיבה סמיס . שנלמד לל חסכס לו : (סס) [פנו] (לאו רכו) שלל לססוס אין דכני סססיס ולסלל סוסו מלד . שנלמד ולל סססס חילי :

תבספה עליו: כי הרג תהרגנו ידה
 תהיה בו בראשונה להמיתו ויד
 כל העם באחרנה: וסבלתו
 באבנים ומת פי בקש להדיחך
 מעל יהודה אלהיך המוציאך מארץ
 מצרים מבית עבדים: יוכל ישראל
 ישמעו ויראו ולא יוספו לעשות
 בדרך הרע הזה בקרבך: ס

ולא תבסי עלוהי: י ארי
 מקמיל הקמליניה ידה
 תהי ביה בקדמיתא
 למקמליה וידא דכל
 עמא בקבת רי תא:
 י ותקמליניה באבניא
 וימות ארי בעא
 לאמעיותך מד חלתא
 די אללהך דאפקה
 מארעא דמצרים מבית
 עבדו תא: י וכל
 ישראל ישמעו וידחלו
 ולא יוספו למעבד
 כפתגמא בישא הדין

ת"א כי סגן. סנסדרין לג נס: וכל ישכאל. סס סג:

רשב"ם

ויפתחו עלות אל רמות גלעד: (ו) כי הרגו החרגנו.

בעל המורים
 ולא סכסס פוד על סרונס. וסו שדקסו כנסים סלס ילא עכ"ד
 שייכ לין עמירין רופו נוכוס וסו לא סכסס פוד על סרונס
 רש"י

שפתי חכמים

מחלים. י"ל לטיל ס' למו פסויו וכן פ"י מסכ"ו: ס וסג"ג
 דרכסו פורס כל' דנו ארס כחכ סכ"ס ס"ע סיכא דליכס
 למדרס לים סכל סיכא דליכא למדרס דרשיין. וכלאו יי דקסס
 לכס"י דסכ"ו סכסגו סירסו סילא דסל סכיס סכר וס ידך

תחמול. לא הסוד נזכרה ולא תבספה עליו. אס
 אהה ודע לו חוכה אוקר רשמי לשחוק: (ו) כי הרג
 תהרגנו. (אס ילא מ"ד זכאו המורירו לחוכה) ילא
 מ"ד חייב אלס מחוירו וזכוח (ספרי): יידך תהיה בו
 בראשונה. מלוה כיד הניסת המיתו לא

המדת הגביא לעינ

גדולתו פסטיס לכס מסלולסיס למריס וססס לא ספספו סמרי
 סטובוס רק סדקו סלמכס סללסיס חייס, כוס סכלו כי לא
 ספצרו סלסכס ס' כסוס פוכס ספפולס, כנס"ס אס יסן א"ס אס כל סון כיוס כלססס [כ"ל לסלוכ סיפוס אס סלונו] כונו כיונו
 ל, וסכ"כ וכר סכסוב ספיו ס"י סקרוניס:

מלוה כיד הניסת המיתו לא
 להמדת הגביא לעינ

פירוש לתורת אלהים

האנד פון גאר דעם פאלק ואל זיין צום לעצמן
 אז ער נועם איהם גיט הרגנו זאלין איהם אנדערע
 הרגנו: (יא) וסבלתו באבנים ומת פי בקש להדיחך
 אים ויארפין שטיינער אונ' ער זאל נוערין גלייט
 די ווארום ער האט גינואלט פאר שטייטין דיר פון
 דיין גאט המוציאך וואס ער האט דיר אויס גיצויגין
 פון מצרים וואס רוא ב'יסט דארט גינעוץ אקגעכט:
 (יב) וכל העם ישמעו ויראו אונ' אלע ירדו זאלין הערין
 אונ' זאלין ויד פארקבוין ולא אונ' זיאי זאלין גיט
 קערין צו מאהן אנעלכע שלעקטע זאכין צווישן

אויף איהם גיט לערנען אנכות ולא אונ' דו זאלקט
 אויף איהם גיט פאר דעקין אז רוא נייקט אויף
 איהם ביי סאקסמו גיט שווייגין: (ו) כי גאר היגו
 הרגנו מרעני רוא זאלקט איהם הרגנו. רשי
 שרייבט דאס מיינט קען אז ער נועם ארויס גיין
 פון דעם ביד ביי סעקסמו איהם אום קערין צום
 ביד לערנען אויף איהם צו קעשולדריען איהם
 גיד בייין האנד מיתה זאל איין צום ערשטיין צו הרגנו
 איהם אונ' עס איז אספנה אז קער וואס איז
 גינוארין אן גירעם זאל איהם מייפוין ביד אונ' ריא

מצות השם

לא תקמול עליו וראם איז אמצות לא תעשהו אויב ראוהו האם אג'
 נערעם שמעון ער זאל דינען עבדה ורה, אונ' זען מ'שפט
 ראוהו זאל עבדות ויערין אונ' שמעון נוייס צו לערנען זכות
 אויף ראוהו אים צו בעררען פון מוים, קאר גיט שמעון זאגין
 אמצות אויף ראוהו:

(סס) [מנס] [לאו רכס] טלא ייל סיסוס למסיס כסירלסו
 כסכספ סופ. סנלכא וכל סוס סייך עליו:
 (סס) [סס] [לאו רכס] טלא יילד סוסוס זכוס על סוססיס
 וספ"י יודע לו זכוס לא סיטון עליו. סנלכר וכל ססמל:
 (סס) [ססל] [לאו רכס] טלא יינע סססיס ויססוק מללכד
 חוכס שידע כס על סססיס. סנלכר וכל סססס עליו:
 (יכ) [סכ] [לאו רכס] טלא לסיסיס סוס סוס מיככלל למכוד
 ככודס כוככיס. סנלכר וכל יוספו למשוז כדכר סרפ
 סוס בקרען:

ולא תבספה עליו וראם איז אמצות לא תעשהו אויב ריא
 קעגנש וואס רעם איין קען זאל דינען עבדה ורה איז
 זין אספנה צום שפארבין פאר מן אים גיט רעקטין פון ריא
 ספנה גאר קען זאל איהם לאיין שפארבין:
 איהם בארפין הרגנו מו ער זאגין:
 ולא יסיפו לעשות בדרך הרע הזה בקרבך וראם איז אמצות
 לא תעשהו קען קאר גיט אנדירין איד ער זאל דינען
 עבדה ורה:

גלא תחיס עיקר עליו וראם איז אמצות לא תעשהו אויב ריער
 קעגנש וואס רעם איין קען זאל דינען עבדה ורה איז
 זין אספנה צום שפארבין פאר מן אים גיט רעקטין פון ריא
 ספנה גאר קען זאל איהם לאיין שפארבין:
 איהם בארפין הרגנו מו ער זאגין:
 ולא יסיפו לעשות בדרך הרע הזה בקרבך וראם איז אמצות
 לא תעשהו קען קאר גיט אנדירין איד ער זאל דינען
 עבדה ורה:

בִּינְיָהּ : יי אַרְי תִּשְׁמַע
 בְּחֵדָא מִקִּירוֹךְ דִּי יי
 אֱלֹהֵי יִתְבִי לָךְ לְמִיתָב
 תִּמְנָן לְמִימְרֵי : יי וְנִפְקֵי
 גְבָרִין בְּגִי כְּשִׁיעָא
 מִבִּינְיָהּ וְאִמְעִיזוּ ית יתְבִי
 בְּרַתְהוֹן לְמִימְרֵי גְבָרֵי
 וְנִפְלַח לְמַשְׁנֵת עִמְמִיא
 דִּי לֹא יִרְעִתוּן :

יִי בִּי־תִשְׁמַע בְּאַחַת עֲרִיךְ אֲשֶׁר
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּנָן לָךְ לְשִׁבְתָּ
 שָׁם לֵאמֹר : יי יֵצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי־
 בְּלִיעַל מִקִּרְבְּךָ וַיִּדְּחוּ אֶת־יִשְׁבֵי
 עִירָם לֵאמֹר נִלְכָה וְנַעֲבֹדָה
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יִרְעָתָם :

יום ו כדו להשלים כל חסדרה שנים מקרא ואחד תרגום חזננו תשלום כל חסדרה ותתרגום ותמסרה

יִי וְדַרְשֵׁתָּ וְחִקְרַתָּ וְשִׂאֲרַתָּ הַיִּטֵּב
 וְהִנֵּה אָמַת נִכּוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָהּ
 הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ : יי הַכְּהֵה
 תִּכְּהֵה אֶת־יִשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי־

ת"א נאחם. טס יז : ילאו אנשים. כרכות לא כתיבות טס כפלא י סנהדרין טה קול : מקבכך. סנהדרין יז : וידמו. טס קיב :
 ודכטס. סנהדרין מד : וסנה. טס : הכס חכס. פליעה לא סנהדרין קול : לני מרכ. סנהדרין כז :

בעל המורים

פ' על פי שיואל ליהסנ : (טו) ודכטס ומקתס טיסכ. לפי טאל' כי טסמט כחטס עריך כטמיטס כטלמט לכך מוהיר אומך
 שפתי חכמים

כיד לחרים שנאמר ויד כל העם וגו' : (יג) לשבת שם.
 (ספרי) פרט לירושלים ע שלא ניתנה לדירה: כי תשמע
 וגו' לאמר. אומרים כן פ ילאו וגו' : (יד) בני בליעל.
 (טס) בלי עול שפרקו עולו של מקום : אנשים. (סנהדרין
 פה) צ ולא נעים : יושבי עירם. ולא יושבי עיר אחרת
 מכאן אמרו אין נעשית עיר הנדחת עד מדידותה אנשים
 ושאלת היטב. (טס ט) מכאן אמרו כטע מקירות
 מרכזי המקרא כאן יג' דרישה ומקירה והיטב ושאלת אינו מן המנין וממנו למדו כדיוקות וכמקום אחר הוא אומר
 (דברים יט) ודרשו השופטים היטב ועוד כמקום אחר הוא אומר (טס יז) ודרשת היטב ולמדו היטב היטב לנ"ש ליתן
 ק האמור של זה כזה : (טז) הכה תכה. (כ"מ לא) אם אויך יכול להמיתם נמיתה הכתובה בהם הכייתם כחמרת:
 פירוש לתורת אלהים

ססיה זו כדכטסוה לסמיחו אלל כו' : ע פ' אלדס חמד אלל לכל
 ישראל עי שרובה דור כחוכס הכיטוס כידו כי ירושלים לא
 כסמולקס לשכמים : כו כולמער אין פירושו כטו ללמד ככל מקום
 שפירושו שחוכו ויטמר או אמור לכס דברי כדושים אלל לאמר
 סלמור טס סוח דבוק טס ילאו אנשים סלמרו : צ דלכ"ב אנשים
 ליל סס כפיר בני בליעל וכך סתך כד"י לפרט בליעל קודס
 לנשים : ק זכלאו כדושים חמד ודכטס ומקתס טיסכ

ועד שיהיו מדיניה מתוכה : (טו) ודרשת וחקרת
 מרכזי המקרא כאן יג' דרישה ומקירה והיטב ושאלת אינו מן המנין וממנו למדו כדיוקות וכמקום אחר הוא אומר
 (דברים יט) ודרשו השופטים היטב ועוד כמקום אחר הוא אומר (טס יז) ודרשת היטב ולמדו היטב היטב לנ"ש ליתן
 ק האמור של זה כזה : (טז) הכה תכה. (כ"מ לא) אם אויך יכול להמיתם נמיתה הכתובה בהם הכייתם כחמרת:
 פירוש לתורת אלהים

דיר : (יג) כי תשמע או דוא וועמט הערין באחת עריר
 אין אייגע פון דייגע ששעט אשך וואס נאט דייין
 נאט וועט דיר געבין לשבת שם דארט צוא ויגען
 לאמר צוא נאגין : (יד) יצאו אנשים עם ועגען ארויס
 גינגאגען עקנאשין בני בליעל שלעקטע דאס מייגט
 קען אנעלקע עקנאשין וואס וייא האבין פון ויך
 אפ גיטאן דעם עול פון נאט ברודך הוא מקרבך פון
 צווישען דיר זיידו און וייא האבין פאר שמויען

מצות השם

(טו) [סגן] [טעס קיב] החקור את ספדים כל חמד כפני
 פלמו ולדרכו אומס טיסכ כסלמס סידומס כדו סמחתיס
 סמדם סגל פיו יטמוס סדיו על סלמט סמסיו. טאל' ודכטס
 ומקתס וטלמט טיסכ וסמס אלמט כחון סוככ :

וְדַרְשֵׁתָּ וְחִקְרַתָּ וְשִׂאֲרַתָּ הַיִּטֵּב וְהִנֵּה אָמַת נִכּוֹן הַדָּבָר נַעֲשֵׂתָהּ הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבְּךָ : יי הַכְּהֵה תִּכְּהֵה אֶת־יִשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נִלְכָה וְנַעֲבֹדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יִרְעָתָם :

הַרְבַּ הַחֲרָם אֶתְּהָ וְאֶת־כָּרְאֲשֶׁר־
בָּהּ וְאֶת־בְּהֵמָתָהּ לְפִי־הַרְבַּ: "וְאֶת־
כָּרְשִׁלָּהּ תִּקְבֹּץ אֶל־תּוֹךְ רְחֹבָהּ
וְשִׁרְפֶתָּ בְּאֵשׁ אֶת־הָעִיר וְאֶת־כָּרְ
שִׁלָּהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִיְתָה
תִּדְבַק עֹלָם לֹא תִבְנֶה עוֹד: "וְלֹא־
יִדְבַק בִּידְהָמְאוּמָה מִן־הַחֲרָם לְמַעַן
יָשׁוּב יְהוָה מִחֲרוֹן אַפּוֹ וְנִתְּנָה־לְךָ

נמר יתה נית כל די בה
 נית בעירה לפתנם
 דחרב: יי נית כל עדאה
 תכנושלנו פתאה ותוקיד
 בנורא ית קרמא נית כל
 עדאה מירקמסיי אלקה
 ותמי מל חריב לעלם
 לא תתבני עוד: יי ולא
 ידבק בידך מדעם מן
 חרמא בדיל דיתוב יי
 מתקוף רוגזיה נימן לק

ת"א סחמס חסס. סס קול קוב:
 וסס כסמסס. סס קול חמורס
 ס: וסס כל סללה חקנן. סססדרין סו
 מל קול קוב חמורס ס: וסססס
 כסס סס סססר. ססססדרין קול קוב: כליל לה' אלסרך. סס קול קוב: וסססס מל טולס. סס קול: וסס ידבק בידך. וססס ססססס
 מן ססססדרין קול קוב: כסס ככ ס"ז י עכ מנ. פד מנ. וסססס לך רחמסס. סססס קול כילס לנ יכסמס פס:

(יו) לה' אלהיך. לשמו וכענינו: (יח) למען ישוב ה' מחרון אפו. שכל זמן שע"ה בעולם חרון אף בעולם:
 דעת זקנים מבעלי התוספות
 (יז) כליל לה' אלסרך. כדי שידעם לכל ששם סקס"ס חלכסס
 כחמס על עכס"מיו סוס יכסס סליך:

ליקומים על התורה

ייח וְהִיְתָה מִל עֹלָם וּגוֹי. דער בבינו דבניו שרייבם דיא
 פענקשין ויאם זעקנען געקריגט געווארען פון דעם
 שווערד ווייל דיא גאנצע שפאס האבן געדינט עבודת נרה
 וועלן גיט אויפשפיינן צו תחיית המתים, נאר זייער פאךר ויאם
 אויף דעם קבר וועט גלייבן אויף אייביג אבארט עד וועט קיין
 פארהל זיעקענס ווערן:
 ייח וְנִתְּנָה לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֵיךָ וְהִרְבֵּה פֶּאֶרְךָ נִשְׁלַע לְאַבְרָהָם.
 ווייל חבדי'ת דאס גיאמסין פיען זאל זינגען אלע
 פענקשין פון די שפאס ויאם אלע האבן געדינט עבודת נרה
 אפילו בתמות אונ קליינע קינדער, אונ דאמאלס מוז דאך דער
 פענקש אריין געמען אין זיין הארצען אגריסע רציחה אונ
 אויפדערבארמקייט, זאגס אונז דיא תורה חבדי'ת ווייל גיט אונ
 מיט רציחה זאל מען זיי הרגען, נאר פארקערט וועלן לך רחמים
 חבדי'ת ועס אריין געבין אין זיין הארצין זאך פער בחינות,
 אונ מיט בחינות זאלסטו זיי הרגען, גלייך ווי די וואסס קיין
 בחינות ווען די שענסס אבתה צו פקריב זיין אקריב ווייל
 גאם דאס גיאמסין פיען זאל די בחינה שעכסין וועלן אקריב
 עפעס פון דעם וויקסם בליקור די זאלקסו דער פון
 קערין פון זיין פארין ונמו אונ עד וועט אין דיר
 מצות השם

פירוש לתורת אלהים
 דיא שלאגין את דיא ויצער פון דער שפאס
 מיט דעם שארפען שווערד. רש"י שרייבם ווייל
 דיא שפייט סאפעל הפח הפח איז געדרונגען אויב
 קען קען וייא גיט הרגען מיט אשווערד זאל
 קען וייא הרגען מיט איין אנדערע מיטה חרמס
 די זאלקס פאר וויקסען די שפאס מיט אלץ ויאם
 איז אין אויך ואת בהמתה אונ אויךע מיטבות לשי חרב
 צו שארפן שווערד: (יז) ואת כל שללה אונז נאר אויך
 פארקענין תקבוצ זאלקס די איינזאמלען אין אויך
 גאם אריין ושרפת אונ די זאלקס פאר ברענען דיא
 שפאס מיט נאר אויך פארקענין כליל נאר אין גאנץ
 צען פון גאט דיין נאקסס נאמען ווענין ותיחה אונ ויא
 נאר זיין אבארט אויף אייביג לא ויא זאל שוין מער
 גיט ווערין גיבויגעט: (יח) ולא ידבק בידך מאוסה מן חרמס
 אונזעם זאל גיט ווערין באהעפעט אין דיין האגד
 קיין שום וואך געקען למען דרום גאט זאל זיך אום
 מצות השם

(יז) [חסד] (פסס קלנ) לטרוף סס מיר סססס וכל ססס כס
 וסססו סססס. ססססס סססס סססס ססס סססר וסס כל
 סססס כליל לה' אלסרך:
 (סס) [חסס] (לאו רכס) סלס סלס סס סססס סס סססס סססס.
 ססססס סל טולס לל סססס טול:
 (יט) [ססן] (לאו רכס) סלס טיססס וססססס כלל סססס דכר
 פססן סל מיר ססססס. ססססס וסס ידכס בידך פאוסס
 מן סססס:

ווערנען באש את העיר וגו' ויאם איז אמצות עשהו אויב אנגעצ
 שפאס פענקשין האבן געדינט עבודת נרה דארף פיען

ולא ידבק בידך מאוסה מן חרמס ויאם איז אמצות לא תעשהו
 פיען פאר גיט זעקסן פון די שפאס איינל וי קלענקעסע
 זאך אויף גיט:

קָרַחְתָּהּ בֵּין עֵינֶיךָ לְמַת : כִּי עִם
 קְדוֹשׁ אֲתָה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בְּתֵר
 יְהוָה לַהֲיוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה מִכָּל
 הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ : ס
 לֹא תֹאכַל כָּל־תּוֹעֵבָה : י זֹאת
 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ שׂוֹר שֶׁהָ
 כְּשָׂבִים וְשֶׁהָ עֲזִים : ה אֵיל וְצִבִי
 וַיַּחְמֹר וְאָקֵן וְדִישָׁן וְתֹאוּ וְנוֹמֵר :
 וְכָל־בְּהֵמָה מִפְּרִסְתָּ פִּרְסָה
 וְשִׁמְעַת שִׁמְעַת שְׁתֵּי פִּרְסוֹת מֵעַלְתָּ

עֵינֵיכוֹן עַל מֵית : כ אַרְי
 עִם קְדוֹשׁ אֲתָה קְדָם יי
 אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ אֲתֵרְעִי יי
 לְמַתוֹ לִיהָ לְעַם חֲבִיב
 מִכָּל עַמֻּמֵי דִי עַל אֲפִי
 אֲרַעָא : ג לֹא תִיכּוֹל
 כָּד דְּמַרְחִיק : ד ה דִּין
 בְּעִירָא דִי תִיכְלוֹן תּוֹרִין
 אֲמִרִין דְּרַחֲלוֹן וּגְדִין
 דְּעֹזֵן : ה אֵילָא וְטִבְיָא
 וְהַמּוֹרָא וְנִעְלָא וְרִימָא
 וְתוֹרְבְּלָא וְדִישָׁא : ו וְכָל
 בְּעִירָא דְסָדִיקָא פִּרְסָתָא
 וּכְמִלְפִין מִלְפִין תְּרַחֲמִין
 פִּרְסָתָא מִסְקָא פִּשְׂרָא
 ה'א כִי עִם קְדוֹשׁ . קִדוּשִׁין לֹס :
 לֹא מִסְכֵּל . פ'ו פו מוֹלִין קִיד :
 זַמֵּס חֲבֵבִים . זכִּים לִד מוֹלִין עַל
 עַם כְּבוֹדוֹ : אֵיל וְצִבִי . זכִּים
 לִד מוֹלִין עַל : כִּסְמֵס . מוֹלִין מַלְטוּ :

המורים

לכהמות : ככסמות סמיו' ז' ו' כחיוס . כנגד טעמת סדכות :
 (ד) מויס . וסעין לים (ס) איל . רמוז לנסד דליסס' כחולין מיוז
 שפתי חכמים

בעל

(ב) בעל ספתיס אשר על פני הסדמס . וסעין לים (ג) לא האכל
 כל שועבס . נומר לך שלא יתפרכו סס סעכוס'ס אופס סנמסלו
 רש"י

ואחס רחון להיות נאים ולא גדודים ומקורחים : בין
 עניבים . אלא הפדחת וזמקוס אחר הוא או' (ויקרא כא)
 ולא יקרמו קרה ברחסס לעשות כל הרחס כבין העינים :
 (ב) כי עם קדוש ארה . קדושת עמך מאבותיך ש ועוד
 וכן גכה ה' : (ג) כל תועבה . (חולין קיד) כל שעבתי
 לך ת כגון גרס און כזור כדוי לשוחטו כמדניה הרי דבר
 שעבתי לך . כל כוס לא יהיה בו כח ולמד כח שלא ושסס
 ויחל על אותו המוס . כשל כשר בחלב הרי דבר שעבתי
 לך הזריך כאן על אכילתו : (ד) זאת הבהמה וגו'
 (ה) איל צבי ויחמור . למדנו שהיה ככלל כהמה (חולין)
 שכלל מקוס פורס את המועט : ואקו . מתורגס יעלא (חובב) :
 תורכלל חור היער באלאיער בלשון ארמי : (ו) מפרסת .

פירוש לתורת אלהים

אפילו ששאר בין וענמ איהר דאך גימ כעקסע
 יהוסיס סחפסת איהר וענמ דאך נאמס קינדער :
 (ב) כי עם קדוש איה ליי אלהיך ונארום דו ביומ אהייליג
 פאלק צו דיין נאמ פון ביינע געלשערין ויך אונ אין
 דיר האמ נאמ אויס דערנויילק לתיית צו ויין צו אים
 אנליקט פאלק מל פון אלע בגעניס נואם וענען
 אויף דער נאנצער ערד : (ג) לא תאכל קל תועבה דו
 סארקס גימ עסין אמיאוקה ואך : (ד) זאת הבהמה
 אשר תאכלי דאם וענען די בהמות נואם איר קענמ
 עסין שור דעם אקס שש כשבים ושה גימ וינגע
 איהר אונ דעם הירש אונ דעם יחמור וסין ורישון אונ

קרוב בייסין נייא די האר שון יינער . קעם פאר גרויס צצר אונ
 בייסין דאס לייב פון זיך . דריבער נאם משה רבינו גינאמס צו
 די ויין איהר ואלס גימ אויף סאיון און עס נעמט איהרע פון
 אייך ששאר בין נאל ויין אפילו דו נעקסערקסיע צו אייך ואלס
 איהר גימ בייסין איינער לייב אונ איר ואלס גימ בייסין איינער
 קאר פון קאפ ונארום איר נעקס קינדער צו הקב"ו . מיס דעם
 גוף וענמ איהר קינדער צו איינער קאפער אונ מושרע אונ
 מיס דיא נשקח וענמ איר קינדער צו הקב"ה . ונייל הקב"ה
 האם בייביל גיגעבן ופחלק פון זיך פון ויין הייליגקייט אין אייך
 אויף איוי אציס ווי עס אין גינען בעשקטיס פון איהם . אונ

לאם אונ דאם וינגע כעקיל : (ה) איל וצבי ויחמור דיא
 דעם שפייין פאק אונ די נאנעל אונ די כערנ ציג

(ג) [ססס] [לאו רוס] מלל לאכול סוילי סמוקדסיס . סנאמל
 לא סככל י' הייבס :

השם
 לא תאכל כל תועבה נראם איו אמצות לא תעשורו מען פאר
 גימ עסין די פלייש פון אקרבה נואם איו פסול גינאמין :

גְּרָה בַּבְּהֵמָה אֶתְהָ תֹאכְלוּ : י אֶךְ
 אֶת־זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעַלֵי הַגֶּרֶה
 וּמִמַּפְרִיטֵי הַפְּרֶסָה הַשְּׂסוּעָה אֶת־
 הַגָּמֵל וְאֶת־הָאֲרֵנְבֹת וְאֶת־הַשֶּׁפֶן
 כִּי־מַעֲלָה גְרָה הֵמָּה וּפְרֶסָה לֹא
 הַפְּרִיטוּ טַמְאִים הֵם לָכֶם : וְאֶת־
 הַחֲזִיר כִּי־מִפְרִיט פְּרֶסָה הוּא וְלֹא
 גְרָה טַמְא הוּא לָכֶם מִבְּשָׂרָם לֹא
 תֹאכְלוּ וּבְנִבְלָתָם לֹא תִגְעוּ : ס

בְּבַעֲרֵיָא יְתוּז תִּכְלֹן :
 בְּרַס יֵת דִּין לֹא תִכְלֹן
 מִמַּסְקֵי פִשְׂרָא וּמִמַּסְדִּיקֵי
 פְּרַסְתָּא מִמַּלְפֵי מִיִּלְפֵיָא
 יֵת וְגַמְלָא יֵת אֲרֵנְבָא יֵת
 מִפְּזָא אֲרֵי מִסְקֵי פִשְׂרָא
 אֵינֹן וּפְרַסְתָּהוֹן לֹא
 סְדִיקָא מִסְאֲבִין אֵינֹן
 לְכוּן : וְיֵת חֲזִירָא אֲרֵי
 סְדִיק פְּרַסְתָּא הוּא וְלֹא
 פִּשֶׁר מִסְאֲב הוּא לְכוּן
 מִבְּשָׂרֵיהוֹן לֹא תִכְלֹן
 וּבְנִבְלָתָהוֹן לֹא תִקְרִבוּן :

ת"א ככסמס. סס ז' : ססספס.
 סס ס פס ככוכות ו נדה כד :
 חת ססמל. ככוכות ו נדה כד : וסס
 ססרנבס. מנילס ז' וסס סספס-
 ככוכות ו : וסס ססזכר : סס :

בעל השורים

לא תחלו את זה תחלו לומר שפרוי דגים אין לוקחין אלא מן
 סמוכה דקרי ביה לא תחלו אלא"כ ואמר ז"ל הוא שאלקחתי
 ממנוני ליד וכשר הוא : וככלתם לא תמנו. והמיר יום את זה
 תחלו. לומר שיש נבלה שחלל ממנו כגון כלם מוסרפת

דכרחו מין חיס הוא : (ז) ומחלים הם לכס. ומתוך לים וסס
 סחזר. לומר לך שסבור נגדל חזירים : (ח) ססן מכשרם לא
 פאכלו לאה זה תחלו מכל אשר במים. כלומר אפ"ס שאפריתי
 לאכול מעשרם אשר מהם במים תחלו להחמיל וימלא שרי. ד"א
 שניהם לריוס נגר : לא תמנו. בנימס' חייב לנסר כנגל :

שפתי חכמים

סספסס סדוקס : ב ופי' מדכחיב צרישא דקלס וכל כהמס
 פסרסס סרסס ונו' מס ח"ל ככהמס אהס תחלוני שרי כהמס
 דרישא דקלס חסמסס דמיס' דקלס ודכוס הכי כהמס כהמלס
 ככמסס תחלוני וסס דקסס רש"י ל' שליל דכל לפסוקי כו' :

רש"י
 ושבעת. תלוקה בשני לפרטים שיש מדוקה ואינה תלוקה
 בלפרטים והיא עמאה : בבהמה. (חולין סט) משמע מה
 שנמלא כבהמה אכול ב מכלן אמרו שהשלי יתיר כחיטת
 אמו : (ז) השסועה. (נדה כד) כריה היא שיש לה שני
 השסועה ובעופות מפני הרחה שלא נאמרו כתי"כ :
 (ח) ובנבלתם לא תגעו. (ת"כ) רבותיו פירשו כנגל שאלם חייב לטוהר את עצמו כנגל יכול יהיו מזהרים בכל

דעת וקנים מבעלי החוסמות

שכח אסוסס תוכל וספקיס כהמס כל' נניסס ליתן ששור
 לנטס כלוכל וסכל נמי אפקיס לכילס כל' נניסס. וספס ספסס

(ס) וככלתם לא תמנו. סס עמו מיחס פירשו לא תמנו כסן
 כדי לטלן כמו ככל קדש לא תמס ארמינן כמססס עכוס

ליקוטים על התורה

איצם נעם תקדוש ב"ה ויין תלק צוריק, דאך דען אפעקש
 האבין צער אז ער גים אונעק צוריק וואס מען האט ביי אים
 געהאלטן, נאך וועלן פיר זעהן אז דער מענטש שפארבס
 אונד די נשמה גיים ארויס פון ויין גוף. בלייבס דער גוף וויא
 אשטיק האלץ, עס איז איהם קיין אונפערשייד צו מען פארר
 דלעגט אים אדער ער ווערס פארמיילט אין קבד, דער עיקר
 פון דעם מענטש איז דאך די נשמה, ווען דער מענטש האט
 גילעקט האט אויך דער גוף קיין פארנעמען געשיפריס גאר
 די נשמה אונ איצם אז דיא נשמה גיים ארויס פון דעם גוף
 דאס די נשמה איז אדער פיל גרעסערין פארנעמען ווי זיא האט
 געהאט ווען זיא איז ניווען אין גוף. וואס האט דער מענטש
 צו מריזערין, אויף אקרוב אפילו דר געקערקסער אז ער
 שפארבט, אונ סאמער האט דער מענטש געהאט ויין פרנסה
 פון דעם גישפארבעט אונ איצם האט ער כוודא סאמער וועס
 איהם דאס פעלן, דער גישפארבעטער האט דאך פון דער
 פעלס גאר גים מיט גענוקען עס איז אלץ געבליבען אונ זיין
 פרנסה איז אויך געבליבען, ויארט דאס אלץ איז ביי הקב"ה
 אין האנד גים ביי אפעקש, וועדא אונ ספוזת איז ביי דעם

פירוש לתורת אלהינו
 אונ די געמוז : (ו) וכל אונ אלע קהמות וואס האבין
 צו שפאלטענע קלאען אונ די קלאען זענען דורך
 גישפאלטן אויף צווייא קלאען פעלת גיה אונ דיא
 קהמות וואס גריינגען זייער עסין צוריק אין
 האלדן אונ עסין דאס נאך אקאהל אהה מאכל די
 קהמות זאלט איד עסין : (ז) אד גאר די קהמות אונ
 חיות זאלט איהר גיט עסין מפעלי תהיו פון די וואס
 ווידער קיינען וספספיי אונ די וואס האבין די גיש-
 פאלטיגע קלאען אה תגלל דאס קעמיל ואת הארבת
 אונ דעם האז ואת השפן אונ דאס קניגועל כי פעלת
 גיה דען זייא ווידער גיינען יפרת אקער די קלאען
 זענען גיט גישפאלטן ספאס זיי זענען אום ריין צו
 אויך : (ח) ואת החייד אונ דאס חזיר כי פפרים אפילו
 ער האט גישפאלטענע קלאען ולא גיה אקער ער
 ווידער קיינעם גיט ספאס הוא ער איז אונרין אז אויך

אֶת־זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בְּמִים
כָּל אֲשֶׁר־לֹו סִנְפִיר וּקְשָׁקֶשֶׁת
הַתֹּאכְלוּ : וְכֹל אֲשֶׁר אֵין־לֹו סִנְפִיר
וּקְשָׁקֶשֶׁת לֹא תֹאכְלוּ טָמֵא הוּא
לָכֵם : ׀ כָּל־צִפּוֹר מְהֵרָה
הַתֹּאכְלוּ : ׀ וְזֶה אֲשֶׁר לֹא־תֹאכְלוּ
מֵהֶם הַנֶּשֶׁר וְהַפֶּרֶס וְהַעֲזוּנִיה :
וְהַרְאָה וְאֶת־הָאִיה וְהַדְּיָה

ית דין תיכלון מכל די במימא כל די ליה ציצין וקלפין תיכלון : י וכל די בית ליה ציצין וקלפין לא תיכלון מסאב הוא לכון : יא כל צפור דבית תיכלון : יב ודין די לא תיכלון מנהון נשרא גער ועזניא : יג ובת צנפא ושרפיתא ודיתא ת"א כל טור . קידושין כ חולין קס : אורח חיים . קידושין כ חולין קס : וסכסס . חולין כג כוכרוב :

בעל הטורים

לפס . לרבות טור משולחם של מורס (עין סוס' קידושין דף נו) : (יב) הספר . סחיל צנפר מפני שהוא מלך בנוסוס סח' שפתי הכמים

(ס) החלכו . ומסך ליה וכל אכל לו . להסיר דג טסור שנגלע מסוך דג טמא : (י) טמא הוא ללס . ומסך ליה (יא) כל רש"י

ג' סי' כל ריבוי הוא לרבות השולחם וזה אשר לא תכלנו לאסור ששוחטם נלסם דדיש בן דוחא אשר לא תכלנו יסור . הוא דהא כתיב במוסר וכל ענין הטור עמא הוא ללס לא יכלנו ללס לטור ששוחטם דמורס . וזנמלל ספין ורסור חלס דמשולחם לריסור והשחוטס הילקד ומשני לא תמסר חורס שלה תלקלס סחסא למכשול עון שלקמסנה ויחכנס . וקמס הכ"ס וי"ס אר הכי ל"ל כדכ"ס דכל לטור לרבות ששולחם . וי"ל אסמכתא בעלמא סיא . וכן כתיב רש"י שם כדכ"ס קידושין (דף נו) : ד' הוכחת רש"י . הוא כדדי משנס חורס לאריסור הוא דלחא וזהה שכהב לעלמא בח"כ דו"כ רש"י למס לא כתיב הכא וחס סדלס וחס סדלס ולחוכיס דלחוסף דל כמו שפירז למס כשניס סכהסס מוס סכפוסס שלל נלמסס כייקרא ח"כ מ"ס סחכ דכתיב דלס וי"ס הכא דכתיב רלס ולל דלס חלל ש"ס חלס ודלס לחת סיא וי"ס לא כתיב סכל דלס דל"כ ס"ה דלס ורלס כתיב יכיסו ולחוסיס בעלמא בח"כ ס"ה סל"ל וחס סדלס לעמיס כדי ללכלו גס סדלס שכיקלס וי"ס ס"ה רלס הוא ארס סיא דיה שסכל אחד הוא לכן כתיב לעמיס לבחוף כדי ללכלו חוסס בכלל אחד ללמד שסכל אחד הוא . והו"ל ח"כ סככל אחד הוא לבש נקט קרס והרלס וחס סהיס וסדי"ס לעמיס וחס דלספיק ינין סכהס וסיה ל"ל . וסיין למס נקלס שסס רלס כו' כלומר מ"ס ספיק קרס לומר שמשניס שזס זס משלל שמוס שיש לו דלס"ס נקלס בשס רלס

השנה ת"ל (ויקרא כה) אמר אל הכהנים וגו' ומה עומלת המת חמורה כהנים מזהרים ואין ישראל מזהרים עומלת נכלה קלה לא כל שכן : (יא) כל צפור שהורה האכלו . (קידושין ט) להסיר משולחם ג שצמורע : (יב) וזה אשר לא תאכלו מהם . להסיר את השמוס : (יג) והראה ואת האיה וגו' (חולין סג) הוא ראה הוא איה הוא דיה ד ולמס נקלס שמה רלס שרלס ביתר ולמה הוסיק כל שמוחי' שלל ליתן פתחון סה לבשל דין לחלוק שלל יחא האוסרה קורא אותה רלס והכא להסיר חומר זו דלס שמה לו איה שמה וזו לא אסר הכתוב ובעופות פרע לך הטמא'

קאמי מ"ס לא נקט קרס כאן חלל רלס ולחוכוס שדלס ורלס חתס הוא ומו' ק"ל ח"כ סל"ל וחס סדלס וחס סדלס וי"ס ס"ה רלס הוא ארס סיא דיה שסכל אחד הוא לכן כתיב לעמיס לבחוף כדי ללכלו חוסס בכלל אחד ללמד שסכל אחד הוא . והו"ל ח"כ סככל אחד הוא לבש נקט קרס והרלס וחס סהיס וסדי"ס לעמיס וחס דלספיק ינין סכהס וסיה ל"ל . וסיין למס נקלס שסס רלס כו' כלומר מ"ס ספיק קרס לומר שמשניס שזס זס משלל שמוס שיש לו דלס"ס נקלס בשס רלס

דעת וקנים מבעלי התוספות

וכעוסות מפני הרלס דניס למס כשנו יוסר מחנניס וי"ס . ומוד חימס לי קרס שליבי לדניס דכתיב כדכסח שמיני כל אכל אין לו סניסר וקשקש סקן סול ל"ל . וי"ס בחוס' דחולין :

כדלמס גר חייב ארס ללסס עלמו כדנל : (ס) כל אשר לו סניסר וקשקש . הימא לי דניס למס נשנו דכלמס סכסס מלסס כחולין דכניס מפני השפוסס פירוש לתורה אלהים

ליקושם על התורה
 פקעש אין האנד . דיינער אויב דער פקעש האם נאר פארד
 ואקעלס חורדי אונ פחות אויף דער וועלט בארן קניגער גיט
 זארגין אויף זיין שפארבין . גיט דער פקעש וואס שפארקט
 אונ גיט זיינע קרובים :

פירוש לתורה אלהים
 פקעש פון זיינער פלייש זאלט איר גיט עסין ויבגללתם
 אונ אין זיינער גבלות זאלט איהר גיט אן רירען :

(א) את זה תאכלו די זאלט איהר עסין מכל פון אלעם
 וואס איז אין דיא וואקערין כל אלעם וואס האט
 פלום פענערין וקשקשא אונ שופקען תאכלו זאלט
 פענערין וקשקשא אונ קיין שופקען לא תאכלו זאלט
 (יא) כל צפור אלעקרייא ריינע פינגיל זאלט איהר עסין : (יב) וזה אונ דאם זענען די פויגיל וואס איהר
 זאלט גיט עסין פון זייא תקצר דעם ארבער הפרס אונ דעם האפיקט והעזניה אונ דעם גרייף : (יג) ותראה

פירוש לתורה אלהים
 פקעש פון זיינער פלייש זאלט איר גיט עסין ויבגללתם
 אונ אין זיינער גבלות זאלט איהר גיט אן רירען :
 (א) את זה תאכלו די זאלט איהר עסין מכל פון אלעם
 וואס איז אין דיא וואקערין כל אלעם וואס האט
 פלום פענערין וקשקשא אונ שופקען תאכלו זאלט
 פענערין וקשקשא אונ קיין שופקען לא תאכלו זאלט
 (יא) כל צפור אלעקרייא ריינע פינגיל זאלט איהר עסין : (יב) וזה אונ דאם זענען די פויגיל וואס איהר
 זאלט גיט עסין פון זייא תקצר דעם ארבער הפרס אונ דעם האפיקט והעזניה אונ דעם גרייף : (יג) ותראה

(יא) [סס] [משס קרד] לבדוק כמימי הטור . וי"ס נלמג כל לטור טסורס תכלנו :
 כל צפור שהורה האכלו וראם איז אפצוה עשהו אן פקעש געפינעם אעוף וואס אין גיט בעקענעם פאר פקען ויא גיט עסין ביז פקע
 זעהם ארבע ספינים אויב ויא איז געוויס פאר צום עסין :

לְמִינָהּ : י וְאֵת פְּרֵי עֵרֶב לְמִינוֹ :
 לְזִנְיָהּ : י וְיָת כָּל עֹרְבָא
 וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנָה וְאֵת הַתַּחֲמָס
 וְאֵת הַשְּׁחָף וְאֵת הַנֶּיץ לְמִינֵהוּ :
 אֶת הַפֹּס וְאֶת הַיִּנְשׁוּף
 וְהַתְּנַשְּׁמַת : י וְהַקָּאָת וְאֶת
 הַרְחֻמָּה וְאֶת הַשְּׁקָךְ : י וְהַחֲסִידָה
 וְהַאֲנָפָה לְמִינָהּ וְהַדּוּכִיפַת
 וְהַעֲמִלָּף : י וְכָל שְׂרָץ הָעוֹף טָמֵא
 הוּא לָכֶם לֹא יֵאָכְלוּ : כ כָּרֵי עוֹף
 טָהוֹר תֵּאָכְלוּ : כֹּא לֹא תֵאָכְלוּ כָרֵי

ת"א וכל שקן. מביט טו: לא תאכל
 שטת קה קת וסמית כל ע"ז כ
 טו מולין קין קין קין: כבודם כג
 כריסות כה:

בעל המורים

אם על פיך יגידו נכר אם על פיך מ"ח מלך: (טו) טיענס. שמענס אם כיהי ולינס מרחמת עלינס. וכן הטיכר אזכורו על שפתי חכמים רש"י

שכנס בומר כתיבא עומנס בככל ורואס ככלה כס"י. ודכי
 הכס"ס קסס לטוינס, טיין ענמלס פקל חלו טרופס (דף סג):
 דה דק"ל לפי שתי דמש"ס הוסיין ככל השמות נו' כדי שלא
 יבא לסתור קסס למע יתיר בדמלס הוא מן העופות הסמאליס ולא
 פקס אוקין כמו שלא פקס טופוס טופוסי: ומכין וסכע לך טופוס
 סממאליס כו' ויין שלא פקס לך זה ודלי מן הסמאליס הוא לכן
 הוסיין ככל השמות. א"כ ייין דעופוס טופוסי מכוים מן
 סממאליס לך אחר הויב שסס טופוסי ונטיכר אוקין מ"ס פקס
 לך כל השמות. ו משכ"כ בכסמס ומיס טכרע לך כסמאליס:

דעת זקנים מבגלי התוספות

(יד) ואם כל פרי: גם הוא אינו אוסו שקורין קובי"ל כי
 הקובי"ל בדקו ומלכו טיש לו אלכע יתירס ווסק וז"כ
 דורס אם הוא טורכ שכי בכלו טרופוס פקסס דכטורכ לים כים
 אלל שני סימני טכרס דסוי"ל כ"ס טופוס טמאליס ולי אינו דורס
 כס ה"ג סימני טכרס אלל ודלי דורס סוף וז"כ היכי האמר
 סמס דעוף סכס לטנינו כשני סימנין פסור וכלכד סימיר פורכ

פירוש לתורת אלודים

אונ די וינייא ואת האיה אונ דעם גייער אונ די איה
 צו איהר מין: (יז) ואת כל אונג אילרלייא ראבען צו
 זייער מין: (טו) ואת בת היענה אונ די יונגע לשמרום ואת
 התחם אונ די אמסיל ואת תחמה אונ די נאכטיגאל
 אונ דעם קוקוק צו ויין מין: (טו) את הפוס אונ די
 קליינע איירל אונ גרויסקע איירל אונ שנואן: (יז) ותקאת
 דעם פעליקאן אונ דעם אאם גייער אונ לשמויעין

מבוא
 (יט) [מסע] (לאו רעו) שלא לאכול משכן מסוף כגון כזוכים
 וסדוכים וכדומה. שנאמר וכל שרץ הסוף טמא הוא
 לכם לא יאכלו:
 (כא) [מסע] (לאו רעק) שלא לאכול ממכסס חיס וסוף טמא.
 שנאמר לא תאכלו כל נבלס:
 וכל שרץ השוף טמא הוא לכם וגו' וראם איז אמצות לא תעשהו
 קען שאר גיט עסין די רייעים וראם קענען פליהען, דהיינו

פעליקאן: (יח) והתחידה אונ לשמארה אונ דעם נויד
 האפע צו ויין מין והידיכית אונ דעם אויער האן אונ
 די שנואלב: (יט) וכל אונג גאר דאם ווידימינגנ פון
 די עופות פון דער ערד טמא איז אום ויין צו אייה
 לא יאכל ויזיא ואלין גיט ווערין גייעסין: (כ) כל עוף
 אלע רייעע פייגעל קענט איהר געסין: (כא) לא תאכל
 איהר נאלט גיט עסין א נבלה לר צו דעם גר וואם
 השם
 פליגען אלע ערליי אונ גייען. גאר דעם האניג פון די גייען
 מעג מען געסין
 לא תאכלו כל נבלה וראם איז אמצות לא תעשהו אבהמה אדער
 אחיה אדער אעוף וואם נעמען געפיינערט פון זיך אלץ
 אדער מען האמט זיי שלעכט גישעכטין פאר מען ויגיס געסין

נִבְרָה לְגַר אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיהָ תְּהוֹנְנָה
וְאִכְלָה אוֹ מִכֹּר קְנֻכְרֵי כִּי עִם קְדוּשָׁת
אִמָּה לִּיהוָה אֲדַהֲרָה לְאִתְּבַשֵּׁר
גְּדִי בַחֲלָב אִמּוֹ: פ חמישי כב **עֵשֶׂר**
תַּעֲשֶׂר אֶת פְּרֵי־תְבוּאֹת וְרֵעֶד

על די בקיורך התגינה
 נקלגיה או תונגניה
 לבר עממין ארי עם
 קדיש את קדם יי אלהך
 לא תיכלון בשר בחלב:
 כב עשרא תעשר ית כל
 עללת ורעה דייפיק
 ת"א כי פס. ספמים כד קידושין
 כז עמוס קא מונוי ו קפו
 קח כנורסו: ו לא תשכל. קידושין
 נו: טער פטער. שנים קח סוכס לו ר"ס ה טעמים ס סוסס מל מילעס עמ כנורס כנ:

בעל המזורים

סמור קן ג"כ סמור ספמכורסו של כלאים כסדס. וחס סמור
 ען ספמכורסו או חכשל פירוסך כוננן וספמטס. וסנן סכלכ
 סמו לשנס סנס, לומר סמיקס סכידו לא סנסל סון ל' שנים

כעיו לך סמכו לה: (כה) לא תשכל גדי. גנאי: (סוף) חיסור
 סמור סנס סנס לסכר סכלל. לומר כסס ספמכורסו כסר סכלכ

שפתי חכמים

רשי

ו כחכ סרל"ס טעמי ספמכורסו ו סרל לא לניו ויורס כמו לא ספמכורסו
 ספמכורסו ו סוכס סרל לא לניו כמו ספמיס"י סס סלל סוסכורסו ו
 סככחי לנסס ולא סוכ ספס סס כי סס קידס חסס ונו' לכן סמכורסו
 ספי ססס קידס חסס סל סר לך לקדס סלמך ספי' סכוסר לך כו'.
 וני' דק"ג מס ספמיס סל' סס סמס דכסיד כסוף סכסס סמינ
 וסל"ל לא סחכילו סל כנלס סל' סס סמס דכסיד כסוף סכסס סמינ
 לסכי סכוי כי סס קידס חסס ספי' ונו' למדכס קדס עמך כו':
 ח דמס ספי' עיל סל' ספמכורסו סכל לא סמור סליס ויניול וסכסס
 כ"ל ו סוכ סמכ דמכוי' ג' ספמיס לא סכסל וס ספי' כסן סכס
 לחיס ולסוסו וסכסס וסמס זס מוכ סמכוי' ג' ס' גדי:
 ס וספ"ג סכס"י סיו דוכס סמכוי' סלל סרן סוכס סככסו סלל
 סכס"ן ו' לכמסס מוכס דוכס סמכוי' ככו ספמיס"י למסן
 סס"י סל סכסוק ולקסס לך ללסס ונו': י ר"ל סל סככסו
 ספמכורסו

ולא את הטמא כל ליתן עשה על לא תעשה וכן כבהמה
 אוחה תחכלו ולא כבהמה טמאה לאו הכא מכלל עשה עשה
 לעבור עליהם כעשה ול"ה: (כה) לגר אשר בשעריך.
 גר תושב סקבל עמו של לעבור ע"ה ואוכל וכלות: בי
 עם קדוש אתה לה'. (ספרי) קדש את עמך כמותר
 לך ו לדכיס מומכריס וסמכריס סוהיס כהס חיסור סל
 סמכריס כפניס: לא תבשל גדי. (סולין קיג) סלשס
 סעמיס סכס לחיס ולעוסות ח וסכסס סמכס: לא תבשל
 גדי (ככ) עשר תעשר. מה ענין זה סלל זס ח סמכ
 להס סקכ"ס וסכסל לא סכמנו ל לכסל גדיס י סל סכסס

דעת זקנים מבעלי התוספות

גס סול סיוו סרן ספס ספס קינין ספס ספס"י סכס סלסס ספינין
 סכסס לו ס כנפסיק סלל סכסס סלסס סכרי סכלס וסמכ

(ככ) פטר פטער סל כל סכסס וסכס ונו'. כסני ספמכורסו סכ'
 מדכ, ססס ספמכורסו סלססן לניו סכססכר כס' קכס

ליקוטים על התורה

וכב) עשור תעשר את כל תבואת ורעה היצא השדה ישנת שנת
 דער כלי יקר שריבוס דריבער שמיים צנוי סכסל
 דער ווארס מעשיל. עשיל תעשר. אונ עם שמיים צנוי סכסל
 דער ווארס שנה ישנה שנה. צו לערנען אונג וויא גרויס איז
 דער שכר פון דיא מצוה פון מעשיל. דהיינו אויב עם האם
 גענואקסן אין אפעלד איין יאהר הינדערס קארן תבואה האם
 ער גינעבין מעשיל צעוה קארן, דאס אנדערע יאהר וואס גער
 וואקסן אין פעלד ספינענד. קארן האם געמכראפין דער מעשיל
 הינדערס קארן דאס זאגס די מורה עשר תעשר שנה שנה,
 פון ווי פיל תבואה דו נאמס פאר יאהרין גינעבין מעשיל,
 וועס דיא גאנצע תבואה פאר יאהרדיגע צוין מעשיל אויף דיא
 תבואה פון דעם יאהר:

איו אין דיניע שעמע זאלקמו זיא געבין וואבל
 אונ ער זאל זיא עקיין. רשוי שרייבט דאס מינימ
 קען אגר וואס האט אויף זיה מקבל גיווען ער
 זאל ניט רינען. עבודת כוכבים אונ גבילות עקט
 ער אי סכור אדער דוא זאלקט פאר קויפען צוא
 אעורב כוכבים פי עם קדוש ווארום דו גיזוט אהייליג
 סאלק צו דיין גאט לא תבשל דו זאלקט ניט קאכין
 אצינעלע אדער אגידע כריישי סמיך. רשוי
 שרייבט עם ספמכורסו דרייא סמאל קער פסוק אין
 דער הורה דאס ווייזט סיר קען סאר ניט קאכין
 פלייש פון אכמקה אדער פון אניה אדער פון
 עופות אין סיך: (ככ) עשר מעשירין תעשר זאלקמו

מצות השם

סידען די תבואה אונ די פירות ביו ירושלים זאל ער די מעשיל
 שני אויסקטאשין אויף געלד דרייניו די מעשיל שני אוי ווקרס
 הינדערס ריבל זאל ער נעמען הינדערס ריבל אונ זאל זאגן
 די מעשיל שני זאל זיין אויסקטאשין אויף די הינדערס ריבל
 גייס אראם די הייליגקייט פון די מעשיל שני אונ די הייליגקייט
 קוכס אויף דעם געלד, אונ די מעשיל שני סעג גר עקיין אין
 דרהיים. אונ דאס געלד פירט מען אין ירושלים אונ אין ירושלים
 קויפט מען פאר דעם געלד אלע צעליי עסינעוונג אונ ספמכורסו
 אונ קען עקס אונ פרינקס:

(ככ) [הסנ] (טסס קסס) לסיוול עמיס. סמכורסו פטר פטער
 סס כל סכסס וסכס.
 עשר תעשר ונו' דאס איז אמצות עשהו נעדר בעל סכס
 וואס געבט אראם די תבואה פון זיין פעלד, דארף ער
 געמינען דעם גרשטין צעהנטיל פון זינע תבואה אונ געבין דעם
 לוי, דאס הייסט מעשיל דאשון, נאכדעם געבט ער אראם נאך
 אצינענטיל דאס הייסט מעשיל שני, אונ דאס פירט ער אין
 ירושלים אונ עקט דארטין, אונ אויב עם אין אים שווער צו
 אונ קען עקס אונ פרינקס:

הַיֵּצֵא הַשְּׂדֵה שְׁנֵה שְׁנֵה: כִּי וְאֶבְרָתָּ
 לְפָנָי וַיְהִי אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־
 יבְחַר לְשֵׁבֶן שְׁמוֹ שֶׁם מַעֲשֵׂר הַגֶּנֶז
 תִּירֶשֶׁה וַיִּצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקֶרֶךָ
 וַיֵּצֵאֲךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּרִי־הַיָּמִים: כִּי וְכִי־
 יִרְבֶּה מִמֶּךָ תִּהְיֶה כִּי לֹא תוּכַל
 שְׂאֵתוֹ כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
 יבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם שְׁמוֹ שֶׁם
 כִּי יבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּה וְנִתְתָּה

תקלא שתא שתא :
 כג ותיכול קודם יי אלהך
 בארתא די יתדעי
 לאשראה שכינתיה תמן
 מעשר עבודה חמרה
 ומשחה ובוכרי תורה
 וענה ג די י דהילך
 למרחל קדמו יי אלהך
 כל יומיא : כד נארי ימני
 מנה ארהא ארי לא
 תיכול למליה ארי
 יתרחק מנה ארתא די
 יתדעי יי אלהך לאשראה
 שכינתיה תמן ארי
 יברכינה יי אלהך :
 כה ותתן בבכפא ותצור
 תיא טקס טקס : בכורוס כג כד :
 ואלת . מליטא פג יומא טז
 ל'ס ס עבות ית יע שבוטוב כב וכתים כע גנחוס סז חמורס כל כריטוס ד : למען חלמד . יבצוט פג : כי לא . ססחיס ל
 מליטא כג : כי ירחק . ממוס סז

רשב"ם

(כג) למען תלמד ליראה . כשתראה מקום שכינה

על שהן במעי אמותיהן שאם אין אחס מעשרים מעשרות כראוי כשהוא סמוך להכבשל אני מוניה רוח קדים והיא משדחת שנאמר (מלכים ב') ושדפה לפני קמה וכן כ לענין בכורים : שנה שנה . (ספרי) מלחן שזין מעשרין מן הדסה על ל הישן : (כג) ואכרת וגו' . זה מעשר שני שכבר למדנו ליתן מעשר ראשון ללוים שנאמר לאכלו בכל מקום שנאמר (סו"ט) ואכלתם אותו בכל מקום דעת וקנים מבעלי ההוספות

הסוס' הסס דהסוינן שזינו אלל כפרס אי כזויהם הוי קרקען קרקת וז"ל השלגס סימני סהכס דהוי ארבע ימיסס ולינו דוקס וקלספרי"כ אנו רואים בכל יום שהוא דורס בין לפרש"י שאותו סמאלל כרגילו בין להרסיס ספי דוקס וואולגו הסוף תמיים : (ככ) סילא סהדס סנה סוס . אפרו כז"ל אין מעשרין משל כנס וז לשנה אחרת . ד"ל אם אחס מעשר סנה וז אהה זוכס מעשר כזנה סהס : (כג) מעשר דגני מיעשר סכס . אם אחס מעשר כללו סבי הוי דגני מיעשר וסל וסל סבי הוי דגני ומיעושי ספי לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ומיעושי כמעדו .

פירוש לתורת אלהים

מיצא חשדה וואם וועט וואקסין אין פעלד שנה שנה אינמליכס : אהר מען קאר דעם גענין מעשר אויף תבואה פון איין יאהר אויף דעם אנדערין יאהר : (כג) ויבולת אונ דו ואלקס מעסין פאר גאט ביינ גאט בסקוס אויף דעם ארש וואס ער וועט אויס דערנוויילין לשבו צוא מאכין רוקען ויין שכינה דארט פגשר דגנך דס מעשר פון דיון קארין תירשה ביינ וויין ויחקה אונ ביינ אייל דאס מיינט מען מעשר שני ובכורות אונ די ערשט גיבארענע פון דיינע שאף אונ ריג" דער לפען תלמד דרום דו ואלקס לעגען לקרא צו

פארקטין פאר גאט ביינ גאט אלע מענ : (כד) ויקיבת אונ אז עס וועט זיין וויים פון דיר דער וועג די לא היכל דוא וועקסט גיט קענען פראגין זי יתק ווארום עס וועט זיין וויים פון דיר דאס ארש פלוקר ריא לשמאט וירושלים אשר וואס גאט ויין גאט וועט אויס קלייבן צו פאן זיין שכינה רוקען דארטין זי יגדך ווארום גאט ביינ גאט וועט דין גענשאין דו וועקסט האפין פיל מעשר אונ עס וועט זיין וויים צו פראגין דעם קעשר : (כה) ותתה ואלקסו געבין פאר געלט פלוקר דו ואלקס אויס לייזין די מעשר

בכסף וצרת הכסף בידך והלכת
 אל המקום אשר יבחר יהוה
 אלהיך בו : ונתתה הכסף בכל
 אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן
 וביין ובשכר ובכל אשר תשאקה
 נפשך ואבדת שם לפני יהוה
 אלהיך ושמת אתה ובייתך :
 בו והלוי אשר בשעריך לא תעזבונו
 כי אין לו חלק ונחלה עמך : ס
 כח מקצהו שלש שנים תוציא את-

כסף בידך ותתק
 לאתרא די יתרי יי
 אלקה ביה : כו ותמן
 כסף ככל די יתרי
 נפשך בתורי ובעני
 ובחמר חדת ועתיק
 ובכל די תשאקה
 נפשך ותיכול תמן קדם
 יי אלקה ותדרי את
 נאנש ביתך : כו וליואה
 די בקירנה לא
 תשבקיניה ארי לית
 ליה חולק ואחסנא עמך:
 כח מסוף תלת שנין
 תפיק ית פד מעשר
 ת"א ולת הכסף. בכרות מו שבט
 כח מדיבון לא פסחים לס
 סוכה סך קידושין יס כ"ק פג כח פז
 פז עכ בכרות כ' לא. ונחמה. יומה
 פז וס"ג. וכשכר. ל' מדיבון קו. ושמחה.

בעל המורים
 ויסה סולר בחגב אמו ב' עטים : (כס) ולת. כ' במס'. ולת
 הכסף בידך. ולת סוהם בכסף. וסיונו דמן בעפקיד עטוס
 פז הכירו וזכרן וספטינן לאחוייב חייב ופערס טעמא אמר
 רש"י

רשב"ם

(כו) וחלוי אשר בשעריך לא תעזבונו. אלא תשמחו
 עמך ותישור לבך ולו : (כח) מקצה שלש שנים. שנת

שפתי חכמים

מן סדס על סינן שהו מן סינן על הכסף חסו : כו ויסה
 כי יכרך דבוק פס כי לא חוכל שחמו כי לא כסול סכר פס רב
 על רבוי סחבים חבל לא ימול כי יכרך על כי ירמק שירחב
 גבול לכבוש ארלות עד שימק מעך המקום שלל סוף סחבים
 על רבוי ארלות : ג פז כגון גמן מהלן לסוף עיס ועלת
 וכסין וסכרות וניול קרקע נעטורי דנים : ס לא סחומיכו
 על שלחך חס סין לו מעשר ראשון ולא מעשר פני כמו שפי
 לעיל כפי ס' אלפיך השכנו וגו' חסס ובך וגו' כי חס
 מדבר בענין ארלות כחייב לפני ס' לנסוך חסלנו וגו' חבל
 כאן שלל כלל סלוי לכיילס עמו סחבי כחייב אכנת לפני ס' וגו'
 ושעת חסס וביחן וגו' וח"כ ספסיק סענין וסחיל כסוק
 אחר וסלוי אשכ כשעריך לת סחוננו מלתה לו חלקו כשעשר
 כשעשר ר"ל דלקט שחסס וספסל ספסיק חייבים כשעשר.

דעת זקנים מבעלי התוספות

דעת זקנים מבעלי התוספות
 דים סולר וכתובי נא כולת וגו'. ודברו רבותיו ז"ל מלי עד
 כל די עד שיכלו ספסופים מלומר ד' :

פירוש לתורת אלהים

ואלקט ארמט עסין פאר נאט דיין נאט ושלפת אונ
 דו מיט דיין הויז געוירנד ואלקט דיה פרייען והלוי
 אונ דעם לוי ונאס איז אין דייעג שטעמט ואלקט
 גיט פארלאזן דו מונט אים געבין מעשר ראשון זי
 ווארום ער האט גיין סלק אונ גיין ורושה מיט דיר
 אבער לקט שפחה פיאה אונ הפקר נקטט ער
 אחלק גלייך מיט אייך בראקט איר אים גיט געבין
 מעשר פון זיי : (כח) מקצה פון סוף שלש שנים ורייא

התבואה מ מרובה לשאת : (כו) בכל אשר תאוה נפשך.
 כלל : בבקר ובצאן וביין ובשכר. פרט : ובכל אשר
 תשאך נפשך. (ספרי ב"ק סג) חזר וכלל מה השרט
 מפורש וגלד ולדות החזן ב ורואו למאכל אדם וכו' :
 (כו) והלוי וגו' לא תעזבונו. מליין לו מ מעשר ראשון :
 כי אין לו חלק ונחלה עמך. (ספרי) יאלו לקט שחמה
 ופחה הספר חלק הוא יס לו חלק עמד כחן כמוד וליין
 ע חייבים כמעט : (כח) מקצה שלש שנים. כל ולמד
 שחם השה מעשרותיו על שנה ראשונה ושניה לשמנה
 ראשון : ע ר"ל ולמה יש לנו חלק בעס. לפי שאינם חייבים
 יעד בא וראם כמה גדול כחן של מעשרות בכלל סחבים כחייב
 לא חסו ס' ס' פלטיסם ויבי מעשר כחייב סכיל ס' ס' המעשר אל
 פירוש לתורת אלהים

אויף געלט וצדק אונ דו ואלקט איין בידען נאט
 געלט אין דיין האנד תלקט אונ דו ואלקט גיין צו
 דעם ארמט אשך נאט נאט דיין נאט וועט אויס דער
 נויילין אין איהם : (כו) ונתתה אונ דו ואלקט געבין
 דאס געלט ככל אין אלצדיג נואס דיה וועט גלוקטין
 גגני אין רינדער ובצאן אונ אין שאף ויבין אונ
 אין וויין ויבשר אונ אין אלקטן וויין ויביל אונ
 אלצדיג נואס דיה וועט גלוקטין ואלקט אונ דו דא

מצות השם

(כח) [סנד] (עשט קלו) לסיוט מעשר עני. סחמכר מקלס
 תקצה שלש שנים הוציא את כל פנישור וגו' ודאס איז אמציה
 עשלו דאס ארשע איהו נאך שפחה אונ דאס נקטט
 יאהר נאך שפחה גיט מען גיט מעשר שני נאר פנישור עני.

שלש שנים מליא חס כל מעשר סחוסך :
 מען נקטט אראם דעם ע"שסין צענתקטיל פון די חבואה אונ
 מען גיט דעם לוי. נאך דעם נקטט מען אראם נאך אצנתקטיל
 פון די חבואה אונ קען צו פיליס דאס צו אקטע לויט :

אונקלוס

על לקחך בשמא יהיא
 ותצנע בקירוך: כס וימי
 ליואה ארי לית ליה
 חילק ואחסנא ע קף
 וגירא ויתקא וארמלתא
 די בקירוך ויבידון
 וישבעון בדי דירבכינה
 ואלהך בדי עובדי
 ידך די תעביד:
 * מסוף שבע שגן
 תעביד שממא:
 ב ודין פתגנ שממא
 די שמיט כל גבר מרי
 רשו די ירשי בתגריה

כִּלְמַעֲשֶׂר תְּבוֹאֲתֶךָ בַּשָּׁנָה הַהִיא
 וְהִנַּחַת בַּשְּׁעָרֶיךָ: כִּסּ וּבֵא הַלְוִי בִי
 אֶיךָ לֹא חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ וְהִגֵּד
 וְהִיתוּם וְהֶאֱלַמְנָה אִשֶׁר בַּשְּׁעָרֶיךָ
 וְאִכְלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֶךָ אֲשֶׁר
 תַּעֲשֶׂה: ס שׁי מו * מִקֵּץ שִׁבְעֵי
 שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: ב וְזֶה דְבַר
 הַשְּׁמִטָּה שְׁמוֹת כֹּדֶם בְּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ

בעל המורים

קרא וכתב ספרך בידך וספרו יסוד בידך וספרו ספר
 שלכם וספרו בנפשו יסוד בידך: (כס) יבכך ס' אלסך בכל
 שפתי חכמים

וא"ס וסלג מלינו גבי לוי כס' קרמ מכל המנויחם מדינו אמ
 כל תרומת ס'. וי"ל דכל שיתן לסס בזהנה ממנו ויכריחו מעשר
 לכל אלו לא סיס לסס ממנו סלל ספקר לכל: ב וסרי זס מקרא
 סכר די בלתי מוספת סולת סיס נללס סכלוי וסגרי וסיתוס
 ולמניה מעסע סחד לסס וסוס סססן לסס מלכל סילכלו וסכסו:
 ז ס'י כמעשר שני של שנס רלסוסכ וסניה כדי ססלכלנס בירוסלי'
 ומסוד כסרי' סקדש פון ססית כסכס רלסוסכ וסניה של סססס
 מוליס כלל סחם סלון מעשר רלסון וסני וכן כריסית ומסיתוס
 וסכסע שלסית וססית מוליס מעשר רלסון ומסע סני. מעשר
 פני מוליס רלסון נלכלין כלל מוקס מעשר שני נלכל בירוסלס
 כמו סססוסכ כמקוס סכר: ק ס'י ספקרל סוס ססוסכ ססססס
 סיניה וסלס סלל על ידו של כסל סלל יסיס לוי לנקס חסוי.

שיבערס מן הכית כסלסית: (כס) וכו' אלוי. ויסול מעשר
 פ רלסון: ו'הגר ודיותוס. ויעלו מעשר עני ססוס של עני
 של שנה זו ולל סלכלנו סחם בירוסלי כדכר סנוקקת ללכול
 מעשר שני של סחי סיס: ו'אכלו ושבועו. תן להס כדי
 סביעה מכלל סמרו לון פוסחין לעני כגורן וכו' וסחם מוליד
 לירוסלס ז' מעשר של שנה רלסונע וסניה ססססית ומסודה
 (דכריס כז) כערחי סקדש מן הכית כמו סספורס (סס)
 ככי סכלה לעשר: (ח) מקץ שבע שנים. יכול סכע
 סניס לכל מלוה ומלוה ת"ל (סס טו) קרבה סנת סכעכ וסס
 סחם לומר ז' סניס לכל מלוה ומלוה להלוסלס כל סחד וסחד
 סחך סוס קרבה סל למדת ז' סניס למנין ססמסות: (כ) שמוט סל ידו של ק כל

דעת וקנים מבעלי הרוכסות

(כ) וזה דבר השמטה. מכלל אמרו רבותינו ספורט ח ב למכרו
 כשעמס ל"מ שמסס סני וכן כרולס סנלס לסיכ פקלס כסיכ
 וסודל סלל ססס

יאר תוציא ואלקמו אוים ציהען את גאר דעם מעשך
 פון דיין כמנאח בשני סחיי אין דעם יאר ונתת אונ רד
 ואלקט ויי לייגין אין דייען ששעמ. רשוי שרייבט
 דער פסוק ויניס מיר אז ער קאמ גיט גיעעפין דיא
 מעשך דאס ערשע יאר אונ דאס אנדערע יאר סוו
 ער אוים קאמען דאס דריטע יאהר אלע מעשרות:
 (כס) יבא חלו אונ דער לוי ואל קוסען אונ ער ואל
 געקען מעשך ראשון בי ווארום, ער קאמ גיין
 חלק אונ גיין ירושה מיט דיר והגר אונ דער גר
 אונ דער יהוס אונ דיא אלקנה אשר וואס וייא
 מצות השם

ועגען אין דייען ששעמ ואלו דוא ואלקט וייא
 אזוי פיל געבין ויי ואליו עסין אונ ואלין וואס ויין
 דאס מיינט קען מעשך עני אונ דעם מעשך שני
 פון דיא צוויי יאהר ואלקמו קראגין אין וירושלים
 אונ ואלקט דארט ונגין דיא ווירדי וואס נועם
 שמיין אין פרשת כי תבוא לפני דרום גאט דיין
 גאט ואל דוך קענטשין גלי אין אלע דייען ווערק
 פון דיין האגר אשר תעשה וואס דוא וועסט סאנה:
 (א) מקץ פון סוף שבע שנים זקען יאהר תעשה שממ
 ואלקמו מאכין שממיה איין פאר לאונגן: (כ) ונת
 השם

(כ) [תסע] [לאו כסס] סלל לכוס סוסכוס כסכס סססס
 סלל וסמסו כלס וסל יסכסס עוד. סנללכ ססוס כל כסל
 ססס ידו סכר יסס כססו לא גיס סח כססו וסל סחוי כי קרל
 סססס סל':

ונה רב השמטה וגי' ודאס איז אסצות לא תעשה מן כעם
 פאג וואס די יידן זענען אביין געקומען אין ארץ ישראל
 האבין ויי אנגעוויבין ציילין זעקס יאהר צו מעלך ארבעט.

אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה : את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך : אפס כי לא יהיה בך אביון כי בך יברכה יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה : רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצות המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום : כי יהוה אלהיך ברכה

לא יתבע מן חבריה ומן אחוה אבי קרא שמטתא קדם : י מן פר עממין תתבע ודי יהי לך עם אחיך תשמט ידך : י לחוד אבי לא יהא בך מסבינא אבי ברכא יברכינך : י בארעא די : י אלהיך יתב לך אה סגא למירתה : ה לחוד אם קבלא תקביל למימרא די אלהיך למטר למעבד ית כל תפקידתא תדא די אגא ספקד לך וימא די : י אבי : י אלהיך ת"א לא יגש כהרע מה מכות : י כי קרא שמטס סוף : י קרובין לח : אפס כי לא יסיה בך אביון : מפתס כל מצוטס לנ סנסדרין סד :

רשב"ם

מעשר עני : (ב) כי קרא שמטת לה' כלומר כי הגיע זמן שמטה, כמו מקראי קרש, קרא עלי מועד, קראו כולם לשון זמן : (ד) אפס כי לא יהיה בך אביון, אם השמט הקב"ה ישרם לך : (ה—ו) אם שמוע תשמע, שפתי חכמים וסוסיף מלה של מפני שמטר שמים ידו ביו"ד יזיל ידו של מי ולומר כל כולו עסק נכ סוסיף מלה אח לסוכות בידו סוף סמול כי כולו אח סיס ידו ספוטל, כמו וסטיגה ידו : ר ס' שמלה רק דבקס עם אפס כי יל ס' כי לביון כללו אמר זס סמכטיסך על סיס כי לביון סונו רק סס סמוע סמטע : ש דק"ל מס

בכל המדינות : (ד) אפס כי לא יהיה בך אביון, ולהלן הוא אומר כי לא יחול לביון אלא בזמן שאתם עושים רצונו של מקום לבויו' בחרי' ולא ככס וכשאלין אתם עושים רצונו של מקום לבויוס ככס. אביון, כל מעני ולשון לביון שכלו תכל לכל דבר : (ה) רק אם שמוע תשמע, אז לא יהיה ר בך לביון : שמוע השמע, שמוע קמטעין ש אומו הרבה : (ו) כאשר דבר לך, והיון

פירוש לתורת אלהים

איהם גיט מאנען : (ה) אפס נאר כי עם וועט גיט ויין אין דיר לביון גיטס בדרעפטיגער רש"י שרייבט אביון איז ערנער פון אעני ווארום אביון גריקט אלץ אונ האט גיט כי ווארום גאט וועט דיר בענקשין בארץ אין דעם לאגר וואס ויין גאט וועט דיר געבין אין ארץ צו ירשנן : (ח) רק נאר אם אויב דוא וועקט הערין בקול דיא שמיקע פון גאט לשמור צו מאן נאר דיא מצוה אשר וואס איה גיבט דיר היינט : (י) כי יתאיה בך פאר דבר לך

אונ דאס איז דבר דער רין פון שמטה שמוע יעקער בעקמש וואס האט, עפעס פאר באקנט צו ויין חבר איז דאס סארפאלין לא ער נאר גיט מאנען ויין חבר וחת אחי אונ ויין ברודער כי ווארום קרא גר האט גירופין שמטה פון באקס וועגין את דעם פנעקדין דעם חוב וואס דיר קוקט פון איין עכריס קענקטס מאנען ופאר אונ וואס עם וועט דיר קוקטס בייא ויין ברודער (כיי איווד) תשמט ידך ואלקטו פאר לאוין ביון האגר פון איהם, ואלקט

מצות השם

(ג) [מנו] (מסס קלו) רשות לנגוס סוכיני כוככים ולסככים לקעו חובו, שאלגר אח סככי מנש : (ד) [מנו] (מסס קלו) רשות לנגוס סוכיני כוככים ולסככים לקעו חובו, ויסמ"ג ז"ל ס"ל מלה כל סככות מלה לסוכי על סמולס דיסכאל כעסס ולי"ס, וכן כני ענין וסככים) את הנכרי תגשוני וראם איז אמצוה עשרה אביר אז אנגעני איז שולדיג ווערען צו איווד אפילו אין דעם אחר שמטת קען דער יוד מאנען געלס ווען חובו ביי דעם קעניג :

דעם וועקטן יארד האבין ויי גערוקט ווי עם שפייט אין די פדדח בחר סניו דער ובעקער יארד וועקט גערופין שמטה אונ ווער עם האט גיבארנט געלס אין דעם יאהר שמטה אדער פאר דעם יאהר שמטה אז עם קוקט דער יאהר שמטה אונ דער חוב איז נאך גיט גיבארנט גיבארנט, בארף מען גיט גיבארנט דעם חוב אונ דער מלכה פאר גיט מאנען דעם חוב :

בְּרַבֵּךְ בְּמַא דִּי מְבִיר לְךָ
 וְתוֹזֵף לְעַמְּמִין סְבִיאיִן
 וְאַתְּ לֹא תִזְוֵה וְתִשְׁלֹט
 בְּעַמְּמִין סְבִיאיִן וּבָךְ לֹא
 יִשְׁלֹטוּן : וְאִרְיִי יִהִי בָךְ
 מִסְבִּינֵינָא מִחַד מַא הֵךְ
 בְּחֻדָּא מִקְרוֹךְ בְּאַרְעֵךְ
 דִּי יִי אֱלֹהֵךְ יִתְּב בָּךְ לֹא
 תִתְקִיף יַת לְבָבְךָ וְלֹא
 תִקְמוֹט יַת יָדְךָ מִאַחֵיךָ
 רשבי"ם

כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-יְיָ וְהֶעֱבַטָה גּוֹיִם
רָבִים וְאַתָּה לֹא תִעְבֹּט וּמִשְׁלַת
בְּגוֹיִם רָבִים וּבָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ : מ
כִּי־יִהְיֶה בָךְ אֲבִיוֹן מֵאַחַד אַחֵיךָ
בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לֹא תֵאֲמִין אֶת־
לְבָבְךָ וְלֹא תִקְפִּין אֶת־יָדְךָ מֵאַחֵיךָ

והעבטת . תקופ בעל כרחם
 משכנותם על הלואותיך :
 רש"י
 דבר (דברים כח) כרוך אהב כעיר : והעבטת . כל לשון
 הלואה כשנוטל על המלוה נוטל כלשון מטעיל כנון והלוות
 והעבטת אם היה אומר ועבטת היה נוטל על הלוה כמו
 לוות : והעבטת גוים . יכוח שתחבול היה מזה ומלוה לזה
 ת"ל ואתה לא תעבטו : ומשלחת בגוים רבים . יכול גוים אחרים מושלים עליך ת"ל וכך לא ימשלו : (י) כי
 יהיה בך אביון . התחב חבכת ה קודם : מאחד אחיך . אחיך מזכיר קודם לחיך א מאחד : שעריך . עניי עירך
 קודמים לעניי עיר אחרת : לא תאמין . יש לך חלם שמעטער חס יתן חס לא יתן לכך נאמר לא לחלמן . יש לך
 חלם שמוטע חס ידו וקופלת לכך נאמר ולא תקסון : מאחריך
 דואביון

שפתי חכמים
 דכתיב דק עקבל דסא כל לבין ורזין מי משוין סן ומפסם
 דמיטוס סוס אשמיטוס ומ"כ נדרסל חסי חס שמוע קמפס
 משמיטין סוסן סוכס : ת פ"י סוסק לביון מפס כלומר סליך
 לסווס דכר סן לו קודם כיון ססוס סמכ יוסק : א דלמכ סמסד
 ת"ל ואתה לא תעבטו : ומשלחת בגוים רבים . יכול גוים אחרים מושלים עליך ת"ל וכך לא ימשלו : (י) כי
 יהיה בך אביון . התחב חבכת ה קודם : מאחד אחיך . אחיך מזכיר קודם לחיך א מאחד : שעריך . עניי עירך
 קודמים לעניי עיר אחרת : לא תאמין . יש לך חלם שמעטער חס יתן חס לא יתן לכך נאמר לא לחלמן . יש לך
 חלם שמוטע חס ידו וקופלת לכך נאמר ולא תקסון : מאחריך
 דואביון

פירוש לתורת אלהים

ווארום דיין נאם האם דיה גינעבטשט אווי נואם
 ער האט גירעט פון ביינעט נוענין ויבבטת גוים רבים
 אונ דוא נועקט פאך בארגין צו פיל פעלקער
 ואתה אונ דוא נועקט פאר דיר גיט בארגין וישלף
 אונ דוא נועקט גינעולטיגען איבער פיל פעלקער
 ובך לא ימשלו אונ ויאי עולין גיט גינעולטיגען
 איבער דיר : (י) נוע עס וועט זיין אין דיר איין
 גויט בארעפטמיער פאחד איהך איבער פון ביינע
 ברייער באתר אין איינע פון ביינע שקועט בארעך אין
 דיין לאנד נואם דיין נאם נועט דיר געבין . רש"י
 שרייבט פון דעם פסוק איז גירוינגען אז דער
 נואם איז ארעקער איז בילקער אונ אברודער פון
 איין פאקער איז בילקער פון אברודער פון
 איין מופער דיא ארעקע לייט פון דיין שקטאם
 נעגען בילקער פון פרעקער ארעקע לייט לא
 תקפין את ידך פאחיד דוא זאלקט גיט צו סאבין דיין

לוקוטים על התורה
 (ו) כי יתח בך אביו וגו' . אלע פערשעם קרעגין צו נואם
 שמיים אין פסוק אויז פיל ווערסער , דער באגדער
 פסוק קען שמיין בקיצור עס בארף שמיין כי תראה אביון
 פאחיד נתון למתן לו אזו דו וועקס נעוה אפערס מאן פון ביינע
 ברייער ונס ער איז אויז , זאלקטא איהם געבין זקנה , נאר די
 תורה שמונקט נענין די נאמור פון פונקשין , יעדן פונקש
 האט ליב געלט אונ ווי פיל געלט ער האט איז איהם ביינע
 אונ געקען זיין געלט אונ שיינקען איינעם וויל ער גיט דרייער
 אז אפערס מאן אפערס צו איהם ער נאל איהם עפעס געבען
 גלוקט איהם גיט צו געבין ער וויל אבער געמינען אפערס פאר
 נואם ער זאל גיט געבין , נועט , זאגן פאר נואם גיט איהם
 גיט הקב"ה אליין , אזוי וויא הקב"ה האט מיר געגעבן קען ער
 דאך איהם אייך געבין אונ אזו הקב"ה וויל אים גיט געבין זאל
 אייך אים געבין , דרייער נאמן די תורה כי יתח בך אביון ,
 אריב אין דיר נועט זיין אפערס מאן , פאחד אחיך , אונ דער
 ארעם פאר איז איינע פון ביינע בעקעע ברייער נענין רש"י
 תולדות ע"פ אחד העם אונ ער וואהנט אין איינע פון ביינע
 שקעט אין דיין לאנד , נועט דיר זין פאשני אער ה' אלתוך
 תאמין דוא זאלקט גיט שטארקין דיין הארץ ולא

השם
 מענטש זאל גיט פארמאכין זיין האנד פון צו געבין זקנה
 צו ארעקע לייט , אונ יעדער מענטש בארף געבין זקנה צו
 ארעקע לייט ווי זיין פאךקענין איז , ווי פיל ער קען געבין .
 פריער דארף ער געבין צו איינע ארעקע קרובים , אייב ער האט
 קיינע ארעקע קרובים זאל ער געבין צו די ארעקע לייט פון זיין
 שקטאם , אייב ער קען פער געבין זקנה זאל ער פערקנדע ארעקע
 לייט אייך געבין ווי די פארה זעבן זקנה איז זיער גרויס
 אונ די וידן נעלן אויס געליינט ווערין פון גלות נענין דיא
 פארה פון זקנה :

מנות
 (ס) [מנון] (קלס) עפעס כספים דהיינו סמוכים
 כספים שטעט . שטאמט וואכר יסוס לך אם סחיך
 שטעט ידך :
 (ו) [מנה] (לסו רס) סעל למנוט סלדקס ומפייט סחסד סלח טו
 כני ישרל סללכיס סכיס טידינו לסחוק לסס , שטאמט
 לא סמחן אם וולת סמחן אם ידך סמחין סלכיון :
 נאשר יתהי לך אה אחיך וולת סמחן ידך ודאם איז אמצות עשהו
 דער פלוח זאל פארלאנגן זיין חוב ביי דעם לך אין דעם
 יאהר שמפחה , ער זאל אים שאין קיין פאחל פאנען דעם חוב :
 ולא תקפין את ידך וגו' ודאם איז אמצות לא פאשהו יעדער

מסבינא : ה אל הין
 מפתח תפתח את ידך
 ליה ואזנא תוזפנייה
 במסת חסרוניה די יחסר
 ליה : א אפמר לך
 דלמא יהא פתגמא עם
 לך בך ברשע למימר
 קרבת שתא שבעתא
 שתא דשממתא ותבאש
 עינה באחוד מסבינא

האביון : ה כי פתח תפתח את ידך
 ויהי דבר עם דבך בליעל
 כולומר דבר שזואו של רשעים
 כמו

האביון : ה כי פתח תפתח את ידך
 ויהי דבר עם דבך בליעל
 כולומר דבר שזואו של רשעים
 כמו

ה' א י פחה . מליטא לא : וסטנע מפסיטנו . כמויות מן גיסין לו מליטא לא : די מחסרו . כמויות מן : סמנין לך . כמויות
 מן כמויות מן סוסט מן גיסין לו מליטא : קרינע גמט סמנע . כמויות ג : ודעט עינך דלחור סמנין . סמסורין קט :

בער השרים רשבים

ח (ח) כי פתח תפתח את ידך . אלא השמר לך מן ידוה
 דבר עם לבבך בליעל, כולומר דבר שזואו של רשעים, כמו

ל"ג . ומפנע מאמד מיוחד שזאחך דסיינו לחור וון סכך דכסיע
 בים כי ישיבו פחים יחדו : ב כולומר שזאמס מחייב להשיאו משה :

האביון . ואם לא תתן לו סופך להיות אחיו של אחיון :
 פתח תפתח . אמילו כמה פעמים : (ח) כי פתח
 תפתח . אחרי כי ממש בלשון אלה : והעבט העביתנו .
 מלוא להעשירו : אשר יחסר . אחי' סוס לרכוב עליו ועבד לרין לפניו : לו (כמויות קן) זו אחס ב וכן הא

שפתי חכמים

ענין נתינת צדקה

ז (ז) כי יסיה בך אביון וגו' . כי פחה תפתח את ידך וגו' .
 כחכ סמס' ראו להמטיב מדוע דייק סל' בלשון
 לפרוע חכמי כחכס פחה תפתח את ידך וגו' . יקס סוס לוכך
 לטייל מאמרי ב לא יחול אביון עקרב סמלן על כן חכמי מלון
 פחה תפתח את ידך ססטורלס ביה סואו כי מה שלל יחול אביון
 עקרב סמלן סוס טעם מפיטי על ל' פתחה די סולמס בעקרב
 זכ' וזס לרין כולור . אטנע דע אף כי סמורס סוסירס מאד על
 סלדקס וטכל סלדקס כללו קיים כסשו של סמני . וסממליס מיניו
 מן סלדקס כללו מוכד ס' , וססורלס מכל זס כי כל חיי סמני

ליקוטים על התורה

פירוש לתורה אלהים

האנד פון דיין ברודער רעם אביון . רשוי
 שרייבט אז דוא וועקט גיט וועלין איהם געבין
 וועט דער מוף זיין דוא וועקט זיין אאביון
 אזוי ווי ער : (ח) כי נאר פתח דוא זאלקט עפענען
 דיין האנד צו איהם ותיבט אונ דוא זאלקט איהם
 פארבראדן די פתחונו גנוב זיין פעלונג אשר וויאם
 צו ריר מן סאקער יהי וועט זיין אין דיין הארץ
 אשלקעקטע ואף לאמי צו זאגין קרבה שנת השבע
 עם האם גינעקטם דאם ויבקעטע יאהר שנת השקפה
 דאם יאהר פון ששקפה ורעה עינה אונ עט וועט זיין
 ביינו אין דייןע אביון גאחוד האביון אין דיין ברודער
 רעם אביון ולא תתן לו אונ דוא וועקט איהם גיט

האנד פון דיין ברודער רעם אביון . רשוי
 שרייבט אז דוא וועקט גיט וועלין איהם געבין
 וועט דער מוף זיין דוא וועקט זיין אאביון
 אזוי ווי ער : (ח) כי נאר פתח דוא זאלקט עפענען
 דיין האנד צו איהם ותיבט אונ דוא זאלקט איהם
 פארבראדן די פתחונו גנוב זיין פעלונג אשר וויאם
 צו ריר מן סאקער יהי וועט זיין אין דיין הארץ
 אשלקעקטע ואף לאמי צו זאגין קרבה שנת השבע
 עם האם גינעקטם דאם ויבקעטע יאהר שנת השקפה
 דאם יאהר פון ששקפה ורעה עינה אונ עט וועט זיין
 ביינו אין דייןע אביון גאחוד האביון אין דיין ברודער
 רעם אביון ולא תתן לו אונ דוא וועקט איהם גיט

מצות השם

(ח) [מטע] [פעס קלט] לסטום דקס ולחוק ביד סמני ככל עט
 סלחין למחיתו . ממלמכ כי פחה תפתח את ידך לו :

(ס) [ספ] [לאו רפא] עלה לסמנע מלסלוות סמני סחד סמסמס
 עלה סמקיע סחוב . ממלמכ סמנר לך סן יסיה דכר סס
 לככך בלעטל ללמכ סמנע גמט סמנע וגו' :

כי פתח תפתח את ידך וגו' דאם איז אפגזות גשאו מן זאל

אונקלוס

ולא תפן ליה נקרי
עלך קדם יי ויהי כה
הובא : י מהן תפן ליה
ולא יבאש לכה במתנה
ליה ארי בדיד פתקא
תדיו יברכינה יי אלתה
ר"א וקרא עליך אל ה' . כחכוס
פל : וכוים כך חסל . סהדרין קט : נתן תפן לו . מיטעל לא סעומת כה עיקרים מ"ג פ"ג : כי בגלל הדבר הזה . שבת קרא :

לא וקרא עליך אר יהוה והיה כה
הטא : נתון תפן לו וקרא ירע לבכה
בתתך לו כי בגלל הדבר הזה
יברכה יהוה אלהיך בכר מעשך
פ"ג : וכוים כך חסל . סהדרין קט : נתן תפן לו . מיטעל לא סעומת כה עיקרים מ"ג פ"ג : כי בגלל הדבר הזה . שבת קרא :

בעל המורים

שמאליו סעניים דעמי : (י) נתון . מלא ו' . שזכה לו' כרכוס . כדלחיסא כפ"ק דכ"ז בספק לו' . כ"י . סבל . ואייד בספק לו' לסמ
רש"י

אומר (בראשית ב) אטעה לו עור כנגדו : (ט) וקרא
עליך . (ספרי) יכול מלוא ת"ל (דברים כד) ולא ביקרא :
והיה כך חטא . מכל מקום אמר' לא יקרא ח"כ למה
גומר וקרא עליך ממחר חזי ליפרע על ידי הקורא יותר
בזיו וכו' : כי בגלל הדבר . אפילו אמרת ד לית

ענין נהינת צדקה

יחד לכוין מקרב הארץ , גם אם חסל לא סמן לו מנד כמיתך
הסוכה , אנכי לא אפזכנו לסיח כחוס ועובד למוס כדכפ כי אם
ימפרנס על דרך שלל מדמסך וכלל כמיתך , וא"כ אין חסל
מספיד רק למנען שלל יחסך לך לנדקס שלל יחסי' חסל סמוס
כענין יסא אטעזכ דכמסך עליו , ע"כ אכני סמן למכר ספוט
ספסח סס ידך לסמך וכו' :

פירוש הלורה אלהים

ולא אונ עם זאל גים זיין ביין הארץ בתתך לו
וען דו וועט אים געבין זי ווארום פון דער זאך
וועגן יבנה וועט גאט דיר גענעשן אין אלע

משלי חכמים

אדער שפעטער , נאר איידער זייא אונקען געבן דאס געלד
און וועגן דעם ארבע זענען זיי גינען זעניט דאס געלד צו
געבן זענען זייא ביין גינען אויף דעם ארבע , אדער ביי דעם
אנדערן ארבע וואס זיי האבן שוין גאט געלד אונקען געבן
אריבער , און דער ארבע איז גאר גיט גינען אין אפאם ביל
היינט , וועלכע פענה קענען זיי האבן צו דעם ארבע זייא זאלן
אויף איהם זיין זיי , ביי צדקה געבן איז אויך דאס געלדיגע
ווען דער ארעם פאן קוסם געבן צדקה ווערט דער בעל הבית
ביין אויף איהם וואס ער בארף געבען זיין געלד און געבן
אפרעסדין פגענש , דריבער האט די ווערד געגעבן צעצה דעם
בעל הבית ווען דער ארעם פאן קוסם נאך גיט זאל דר בעל
הבית געבען פון זיין געלט און אונקען זיינען וואנדער , ווען
דער ארעם פאן קוסם דער בעל הבית בארף איהם געבן
צדקה , בארף ער שוין גיט געבען אפאם פון זיין געלד נאר
פון די אונקען געלייביקע געלד גיט ער אים , איז ער שוין גיט
ביין אויף דעם ארעם פאן , דאס זאגט די ווערד נתון תפן לו .
אין אהאל אפאם געבן פון זיין געלד אונקען צו צד
וואנדער איידער דער ארעם פאן קוסם , און ווען דער ארעם
פאן וועט קענען תפן לו אפאם אים געבן גיט די אונקען
געלייביקע געלד , ולא ירע לבכה בתתך לו . וועט ער שפעט
זיין זיין הארץ אויף דעם ארעם פאן ווען דווא וועטס איהם
געבן דיא צדקה :

(י) כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלהיך בכר מעשך . דער זענן איז לשלש איינד
אין זענענען אין גאט און האטם פאן אריין צייטיל
מיס צוואנציג ודבל , מארגן איז ער גינאנען אין גאט און
האט געפאנען אפייטיל מיס פערציג ודבל פון דעס ווענען האט

ג כס' כי סלל כחסי סלי קלס וסמי' ססמקל סהוס כסכוס
יום סמי' ססמקל סוס כסלואס כני מידי מ"ג מדי' ססני
קמי' סס' ססל ססמך ססכיון וכו' סכוס סהס כי מי סוס
ונו' : ד מדמסי סוכר דסלו' ל' דוכו כמו ססרסו על דכר סרס
פ"ס דוכוס של סס כוס ס' דל"כ סוכר ל"ל סוס ליה נכסכס כי
ממי סלמו קורס : (י) נתון תפן לו . אפי' מאה פעמים : לו .

טושס מססס לעסוקים , וסחדש על המסיר ססוס סוטס אסר
ססס יספסנס סעני , וסס יסמר המסיר א"כ סס ל' לסס לו דידי
ססס סכ"ס יספסנס סעמי . סוס ססזיר סססוס וסמל לא סלסנן
סל לככך ולא סקסון סת ידך ונו' , כי סס נתון ססן לו , ס'
סמכרס לככך ססזיל ססן לו ובעלס ידך כי זסס חדס כי לא
ספסח סס ידך לסמך וכו' :

נתון תפן לו ולא ירע לבכה בתתך לו . צו וואס שפייס
צוויי פאהל נתון תפן געבין ואלסמו געבין , דער
גען איז לשלש אין אפאם און גינען אקלשע קאסע וואס
פון קענס אפאריין זעלס צו פגענעשן אויף משפנות ,
עס האטם אפאהל גינאנען אפרייער סקדן און געקומען אין
די אפאם און דאס קהל פון אפאם האבן איהם געדארפט
שטייטען מיט אנדרייער נדכה , און אין די קאסע איז פון
זעלס גינען , האבן די פגענעשן פון קהל כעשיקס צו געלייב
געלי בתיס זאנן אויב זיי וועלן גיט חיינס ארייס געבן
זייערע משפנות וועלן זייא מארגן פריס פארקייטס ווערן ,
די פגענעשן האבן פארברענגט גרויסע מיהע ביי זיי האבן
געקומען דאס געלט און האבן אויס געליינט די משפנות ,
און האבן געקלובט דעם אורח ווייל דורך איהם האט מען זיי
גענייס אויס צו זיינן די משפנות , אפאם אין אשפעסדרייע
צייס האט גינאנען דאס קהל האט געשיקט צו אלע פגענעשן
וואס האבן גינאנען געלט פון די קאסע זיי זאלן אויסלייזן
זייערע משפנות ביי מארגן , און וועלכע פגענש עס וועט
היינט גיט אויסלייזן זיינע משפנות וועלן די משפנות מארגן
פארקייטס ווערן , די פגענעשן האבן אויך געהאט גרויסע
שטוענעקייטס זיי זיי האבן זיינע משפנות אויסגעליינט , און
אפאר סאן אשפעסדע איז געקומען אנרויסער למדן וואס קהל
האבן איהם געשיקטס מיט דעם געלט , האבן אלע פגענעשן
נתאן געהאט פון דעם ארבע , און האבן גינאנען עס איז עס
וואס דאס געלט איז אנגעקומען צו אלסמן איז מיט דעם געלד
גינאנען גינאנען אפאם און פון האבן גינאנען צו די מצוה .
וואס איז דער אונקערשייד צו דער ארבע און געקומען פרייער

וּבְכָל מוֹשְׁלַת יָדָךְ: ^א כִּי לֹא יִחַדַּל
 אֲבִיוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אָנֹכִי
 מַצְוֶה לֵאמֹר פֶּתַח הַפֶּתַח אֶת־
 יָדְךָ לְאֶחִיךָ לְעֵנִיךָ וּלְאֲבִינֶךָ
 בְּאַרְצֶךָ: ^ב כִּי יִימָכְרָךְ לְךָ אֶחִיךָ
 הָעֶבְרִי אוֹ הָעֵבֶרֶה וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ
 שָׁנִים וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנֵהוּ
 חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ: ^ג וְכִי־תִשְׁלַחְנֵהוּ

בְּכָל עוֹבְדֵיךָ וּבְכָל
 אֲשֵׁמוֹת יָדְךָ: ^א אֲנִי
 לֹא יִסְמוֹק מִסְבִּינָא מִנּוּ
 אֲרַעָא עַל כֵּן אָנֹכִי
 מַסְפַּדְךָ לְמִימְרָא מִסְפַּתָּה
 תִּפְתַּח יַת יָדְךָ לְאַחֵיךָ
 לְעֵנִיךָ וְלְמִסְבִּינֶךָ
 בְּאַרְעָךָ: ^ב יִי אֲנִי יוֹדֵבִן
 לְךָ אֶחִיךָ בְּרִי יִשְׂרָאֵל אוֹ
 בֵּת יִשְׂרָאֵל וְיִפְלַחֲיֶנְךָ
 שִׁית שְׁנַיִן וּבַשְּׁתַּיִם
 שְׁבִיעִתָא תִּסְפַּדְיִנְיָה בְרִי
 חֲרִין מֵעִמָּךְ: ^ג וְאֲנִי

רשבים

בעל הטורים

דבר בלעיל יאקו, שפתרונו כן: (יא) כי לא יחדל
 אביון מקרב הארץ. כי אדם אין צדיק בארץ אשר
 ועשה טוב ולא יחמוט: (יב) אחיך העברי. בנגבתו:
 שפתי חכמים

ומכר נבי דוד. לומר שצריך לומר לכל אחד כפי מה שקורא צריך
 כמו שנקט לדוד לחס וגם חכ: (ג) פשלתו. וכי פשלתו. לא
 פשלתו. ג' פשטים. לילא חכור עש וכסוף עש וילא כיוכל:
 רש"י

בגלגל זס יערכך ה' ה' ואל ל' הואיל כמו כי על כל לא נמסים
 לשלם בני כי על כל לא נמסין לנגוה אלס כי סם ממוכר סם
 מלך כי וכל כי על כל שנמקרה ל' סוול' סוה כמו סמכר כס"י
 כס' וכל אכל כלן ססוה בללי מלך כי סירכוו מעני כן ו' דלס
 ל"כ למכר ל"ל ס'
 למל: ו' ס'
 לך דמיירי כמוכר עלמו דל"ל ימיוולס דקרה סוסיק לים דלי
 כמוכר עלמו ס'
 כמי ס'
 סוסיקן סכ"ס ס'
 דססס בנין סססל ס'
 כים כי ימוך ס'
 ססס סכר עלמי מם ססס סממכ ס'

לו אתה נוטל שכר החמירה עם שכר המעטה: (יא) עך
 כן. (סס) מטי ה כן: לאמר (ססר) ענה לעובדך ו' אמי
 משיאך: לא אחיך לעניך. לאויה חל לעני. לעניך.
 כ"ד ל' אחד. לשון עמי אחד הוא אכל עניך כשני ודו"ק
 שני עניים: (יב) כי ימכרך לך. (קידושין יד) פ"א אחרים
 שמכרוהו בית דין בנגבתו ו' הכתוב מדבר והרי כבר נאמר
 (שמות כה) כי תקנה עבד עברי וכמכרוהו בית דין הכתוב
 מדבר חלל ממני שני דכרים שנתחדשו כלן א' שכתוב לו
 העבירה חף הוא חלל כשם וכל שמכרוהו בית דין שאין
 ונ"ל דילסין עברי מעבי סכדי כמי סכ סכל חמין סכדי וכפי
 פירושו לתורת אלהים

ליקוטים על התורה

(יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. חקב"ה ואגס צו דיא
 ידיו איר זאלס גים מיינען אז איר רועם גים געבין
 דעם ארעם פון רועם דער ארעם פון ארעם און ארעם און ארעם
 אפילו איר רועם אים גים געבין וועל איד אים געבין ווארום איד
 קען אים שפייזן און אייך אידך. גאר דריבער זאג איד דיר דו
 זאלסט געבין דעם ארעם פון דו זאלסט געבן און געבן און געבן
 ווערן דעם ארעם פון:

בייגע מעשים ויכל אונ אין אלע זאכין וואס רוא
 נועקט שיקען בייגע העקם: (יא) כי ווארום עם נועם
 גים ווערין פארקויפט א אביון פון צווישען דעם
 לאמר על פו דרום אכדי סוף טוא אידך דיר גיבאמין
 לאמר צוא זאגין אידך גיב דיר אעצה פיה עקענען
 תפתחו ואלקסט עפענען דיין האגס צו דיין ברויער
 צו דיין ארים מאן זאגיינך אונ צו דיין נויט
 נוערין פארקויפט צו דיר דיין ברויער דער ישראל
 נועם פאר קויפט ווערין צו דיר פאר אדינקסט ועבדך
 זיגעמין יאהר. תשליח ואלקסט איהם ארים שיקען

משלי חכמים

לארין די זאגנע בעבואה. מיט דער צייט האבין זיך דיקערט
 איינגעווארפן און די דער אונס עס איז ארום געוואקסן פון
 זיין בעבואה הונדערט פאהל אוי פיל, דער מעקלש איז גע
 קומען זאך פאמהל אויף די פעלד אונ האט דרויער די תבואה
 האט ער זיך שפארק געפרייט, איצט רועם ער גים זאגין
 אז איד וואלט גים פארלארן וואלט איד געהאט מער דאס
 איז ליגען, אז ער וואלט די תבואה גים פארלארן וואלט ער

ער געקם צער און האט גיוואגס אז איד וואלט געקסין גים
 פארלארן די צוואנציג רובל וואלט איד היינט געהאט נבציג
 רובל, דער מעקלש קען נוד גים ספריסין אויף די צוואנציג
 רובל וואס ער האט פארלארן, אפאהל אויך דער מעקלש גער
 גאנגען אויף אפעלד און האט גיטראגין זאקס תבואה אויף די
 פליצעס אונטערן האט זיך גיגעקעם דער זאק אונ גיינדיג
 קאבין זיך די תבואה פארשים אין פעלד אונ ער האט פאר-

חֲפָשִׁי מַעֲמָךְ לֹא תִשְׁחָתְנוּ רִיקָם :
יִהְיֶינְךָ תַעֲנִיךְ לֹא מִצְאֵנֶךָ וּמִנְרַנְךָ
וּמִיִּקְבֶּךָ אֲשֶׁר בִּרְכָךָ יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ
תַּתְּנֶנּוּ : טו וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
עַרְכֵּן אֲנִי מִצִּוְתָךְ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה

רשב"ם

או העבריה. שזכרה אביה בקטנותה לאמה, והגיעו שש שנים ויובל קודם הבאת סימנים: (טו) כי עבד דש"י

האשה נמכרה בנכחה שנאמר בנכחתו ולא בנכחתה אלא בקטנה שמכרה אביה ולמד כאן שיש לה שש שנים קודם שתביא סימנים חלה ועוד חידש שכן כן העניק טעניק : (יד) העניק העניק. ל' עדי בנובה ח ונמראות העין דבר שיהא יונק שהטיותו לו וי"ל ה' הטענה על מ' נוארו : מצאנך ומגדנך ומיקבך. יכול אין לו אלא אלו בלבד ת"ל אשר ברכך מכל מה שברכך בוראך ולמה נאמרו אלו מה אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה אף כל שהוא בכלל ברכה ולא פרדות ולמדו רבותינו במס' קידושין בג"ש ב כמה נותן לו מכל מין ומין : (טו) וזכרת כי עבד היית. והענקתי ושניתו לך מביזת מלרים

פ"י אהבים : ח א"ס ומסג לא אמר עוד חדוש כאלן שהטעמי אלו יולל כדאשי איכרים עדהקים עכתי לעכרים כמ"ש במ' משפטים. וטעמ' י"ל טלה המכו כל הפרשה שהאמה ונשנית לא בעתה אלא בעתה דבר שנהפוך אלא בחזות סענואר כלרס עבד לא כמו שהיו יולל מן סהקס. הר"ם. וי"ל דאפי' או לאו סיקמס דהכל לא סוס מלי לטי לף עבד עכתי שיואל כדאשי איכרים מק"ו מעבד כנעני ומס עבד כנעני שאינו יולל בשש יולל כדאשי איכרים עבד עברי שיואל בשש אינו דין שיואל כדאשי איכרים ה"ל אמה עבדים מוכיה שיואלה בשש ואימס וילאה כדאשי איכרי' אף עבד עברי כן ואין לומר סיה גוסס לילוף מק"ו מעבד כנעני שאלו כדאשי איכרים דה כל כדיוא כמב סב לא מלח כלאה סעכדים. ודו"ק ל"ל : ח א"ל יקסס הרב סח סעכו געווא נכמס מיני קסוסיס ויסוס יוכר לעבד שנתן לו רבו כל סעכוה סללו : י אלן סרה ורבה וכן גדולו קרקס לאסורי סרדה אויס סרס וכמס : ב ר"ל נאמכר כאלן יולל סהלחנו ריקס וטעיל בס' כי סהל גני כמור סדס נאמכר כאלן יולל פני ריקס מה סהס גני כמור

טעמים כסף אף כאלן פשעים כסף. וסמס גופים מלנן סטרי

שפתי חכמים

פירוש לתורה אלהים

גידינקען אז דו ביסט גינען אקנעקט מיין סצרום
 נשדך אונ גאט דיין גאט האט דיר אויס גינלייזט אונ
 ער האט דיה אן גילאדין מיט ביזת סצרים אונ
 מיט ביזת תים על גן דרום אפי' סצדן טוא איה דיר
 גיבאמין היינט די נאה אז דו נעקסט ארויס שיקען
 דיין קנעקט פריי זאלקטו אים גיט שיקען ליירדיג :

ארויס שיקען פריי פון דיר לא תשליחו זאלקטו אים
 גיט שיקען ליירדיג : (יד) טעניק אן לאדין טעניק רוא
 זאלקט אים אן לאדין פון ריינע שאף ומגדנך אונ פון
 דיין שיער הבואה ומיקבך אונ פון דיין קעלמער
 אשך וואס גאט דיין גאט האט דיר גינענמישט תמו
 לו זאלקטו אים געבין : (טו) וזכרת אונ רוא זאלקט

משלי חכמים

נואלט ער געהאט די ברכה דריבער זאגט דער פסוק ולא יצע
 לברך ביהתך לו דיין הארק זאל גיט שלעכט זיין אייף דיר ווען
 דו נעקסט געבין זעקע. פי בגלל תדבר תתי יברכה ה' ונארום
 ויענין די נאך ויענין דוא זעקת וואס דו נעקסט געבין נעם
 הקב"ה דיר בענקשין, פארדינקסט דאך פון דעם ארעם פאן,
 ווי די נפאד זאגט דער ארעם פאן סוהס מיט דעם בעל הבית
 מער סוהת ווי דער בעל הבית סוהס מיט דעם ארעם פאן :

איצט גיט געטאמט אזוי קיל כחואה אויפנוואקסן, זעקת וואס
 דער מענטש גיט אים אייך אפארטויאונג, ער גיט דעם ארעם
 מאן אקאפעקע און דער ארעם פאן קויפט אויס אונ אזוי ניד
 סחיה, זאלט אים גיט הקב"ה אקאפעקע פאר אקאפעקע,
 גאר הקב"ה רעכנט ארויף איהם גלייך וויא ער וואלט דעם
 ארעם פאן געשייקט זיין בעל הבית און פאר דעם בענקשט אים
 הקב"ה קען שוין איצט דר בעל הבית גיט זאגן אז זעקת געבין
 אייז אשארדין געלט, אז ער וואלט גיט געבין זעקת פון וואגען

השם

נעקסט יאהר ארער עס איז גינארדין יובל ארעו דער בעל הבית
 איז גינשארבין אונ דער קנעקט ווערס פריי פון זיין בעל הבית
 צו גיין אהיים זאל ער גישט אונעק גיין ליירדיג :
 העניק טעניק לו ונוראדאס איז אספזת געווארן ווען דר יידישער
 קנעקט גיט ארויס פריי פון זיין בעל הבית דארף דער
 בעל הבית אים געבין פון אלע מינים וואס הקב"ה האט איהם
 גינענמישט מיט זיי ווי עס שטייט אין פסוק :

(יג) [ספח] (לאו רכב) טלה לשלח העבד עכתי כסילה לחיות
 כסוף השם או ביוגל או בציה סלרון כידים יקניות.
 ס:סחל וכו סהלחטו ספטי מעמד לא סהלחנו ריקס :
 (יד) [ספח] (עס כ) להטעיק סעבד עכתי כסילה להספי
 ולע ילח כידים כקיות. סנאמכ סעניק טעניק לו וגו' :
 נכי השלחני תפשי בעקך וגו' ודאס איז אספזת לא תששתו
 אז איינשטיק קנעקט האט אקגעריקט בייא זיין בעל הבית

פתגמא הדין יומא דין :
 מי ויהי ארי יימר לה לא
 אפוק מעמך ארי רחמך
 בית אגש ביתך ארי טב
 ליה עמך : יי ותסב ית
 סרעצא ותמן פאודניה
 וקדשא ויהי לה עבד
 פלח לעלם ואף לאמתך
 תעביד פן : יי לא יקשי
 בעינה פמסמך יתיה
 בר חורין מעמך ארי
 על חד תבין פאגד אנרא
 פלחך שית שגין
 ויברכינה יי אלהיה
 פקל די תעביד : יי פל
 פדוקרא די יהלוד

היום : יי והיה כייאמר אליך לא
 אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך
 כייטוב לו עמך : יי ולקחת את
 המרצע ונתתה באזנו וברדת והיה
 לה עבד עולם ואף לאמתך תעשה
 כן : יי לא יקשה בעינה בשלחך
 אתו הפשי מעמך כי משנה שוכר
 שכיר עבדך עש שנים וברכך
 יהוה אלהיך בכל אשר תעשה : פ
 שביעי ים כלהבכור אשר יולד בבקרך

ת"א כי הכנר : פס כנב כי מוכ לה
 כבודם מן קדושין מן כ ככ
 מרכין כל : לוקסס : קידושין פו : פססס : פס מו כ כס מרכין לזכל סככור . מנילס : לא : פסס : נדס : ח : עכרך . הולין קלס :

רש"י
 בעל המורים
 חיות , והוציאו ברכוש גדול : (יז) ואף לאמתך תעשה
 כן . להעניק : (יח) לא יקשה בעינה . תששלחנו
 חפשי מעמך כמה שאתה נוהג לו משנה וכמלות שכר
 שכיר בעבודת שש שנים שעבד אותך שאתה מעניק
 לו מצאנו ומגידך ומיקבך מלכר שכירות כל קנין שש
 שנים שקנת אותו שהרי יברכך ה' בכל אשר תעשה .
 שפתי חכמים

(יד) פטניק . מלא יוד . כי פ"י הסכר מכוס סטנקמך שלפס
 דכריס . כלו כפף וכלו זכב וסמלס . לין ספניקסו מן דכריס .
 פלחך ומנכך ומיקבך . והיינו דכריס וזכרס כי פכד סייס :
 (טו) סוס סיחס . וסמך ליה (טז) ויהי כי וימכר אליך . לומר
 שלויס כיוס ולא כלילס : (יז) סמך כל סככורס לפכרס סכד .
 לומר כסס שפטי סמכר לך למכוד סככור כן כל פטטוד כפ"פ

רש"י
 ובית הים חף אחה הענק וסנה לו : (יז) עבד
 עולם . יכול כמשמו ת"ל (ויקרא כז) וזכתם איש אל
 אחוזו ואיש אל משקחו וסכוכל ל הא למדת שאין זה אלא
 טולמו של זיבל (מכילתא) ואף לאמתך תעשה כן .
 הענק לה יכול חף לרזיעה השוה הכתוב אותה ת"ל (שמות
 כח) ואם חומר יאמר העבד עבד נרעע ואין אחה נרעע :
 טובד כין כיוס ובין כלילה וזה כפליס כעכבודת שכירי יוס
 לאדון : (יט) כל חכבוד וגו' תקדיש . וכמקוס אחר הוא אומר לא יקדיש על (ויקרא כז) אך כבוד אחר ויכר לה' וגו'

יוסף בכיר רחל נמכר למכרים כעשרים כסף : ל ולא תימס
 דילגס ספלו קדס כמכרוסו כ"ד קמיידי ספסיס ופלס טניס קורס
 סיובל סכייכל מוטיקו לכל כנלעס יסכוד לטויס כמסמטוס י"ל
 דמכרוסו כ"ד מוטפ אל עססמסו ספס סל טיס פני מוקויס ופיס
 אל עססמסו וגי' כנלעס טילס כיוכל . וסיין כס' עסספסיס וכס'
 כסר : כ' פ"י ספ"י כפנ כדמו סל פכד , דל"כ סל כמיכ סס
 (יח) כי משנה שכר שכיר . מכאן אמרו עבד עבד
 ומהו עבדו כלילה רבו מוסר לו עססס כ כנענית והולדת
 לאדון : (יט) כל חכבוד וגו' תקדיש . וכמקוס אחר הוא אומר לא יקדיש על (ויקרא כז) אך כבוד אחר ויכר לה' וגו'

דעת וקנים מבעלי התוספות

(יח) כי פסנס סכר סכיר . סוס שלס כיוס כפ"פ כשלס טניס
 כיידי סכיר וקלס ככוד מואכ ול"כ זוס עטובד פס טניס

פירוש לתורת אלהים

ואל גימ שלעקם ויין אין ביינע אויגין גשליך אין
 ביינ סאן אנועק שיקין אים פריי פון דיי כי נוארום
 פשנה סאפיל שפר שכיר גינצאלם פון אנעדוונגענעם
 האט צר דיה באדיננט נעקס יאהר נוארום אנדויג
 געגער דינט קאר פייא סאג אונ דער גנעקט מז
 דיינען ביי טאג אונ ביי נאכט דער האר גימ איהם
 אשפרה פנעגנית זיא זאל כייס אים קאפין קינדער
 ויי זאלין צום האר קנעקט ויין יברך אונ גאט דין
 גאט וועט דך קעמקשין אין אלדרינג וואס דו נעקס
 טאן : (יח) כל חכבוד אלקע רי ערשקע אשר נואם וקניס

(מ) תהי אונ עם נועם ויין כי יאמר אז דער קנעקט
 נועם צו דיר זאגין לא אצא איה ויול גימ ארויס גיין
 פריי פון דיר כי נוארום ער האט ליב דך כייס ביינ
 הויז געזינד כי נוארום עם איז אים גוט כייס דיר :
 (יז) גלגתי זאלקטו קעקען איין אעל ונתתה אונ רזא
 זאלקט דרך בויגערין אין ויין אויער אונ אין דער
 סיר ויהי אונ ער זאל ויין צו דיר אנקנעקט ביו צום
 יוכל איה גאקחה אונ צו דין דינקט סויר זאלקטו
 אויה איה סאן אז זיא נועם ארויס גיין פריי זאלקטו
 איה אויה געדין כייס אלקעם גוטען : (יח) לא יקשה עם

וּבְצִאֲנֶךָ הַזֶּכֶר תִּקְרֵישׁ לַיהוָה
 אֲלֵהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבֹכֶר שׁוֹרְךָ
 וְלֹא תִגְזֹז בְּבוֹד צִאֲנֶךָ : לְפָנַי יְהוָה
 אֲלֵהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנֵה בְשֵׁנֶה
 בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֶתָּה
 וּבֵיתְךָ : וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פְּסֵת
 אִו עֵזֶר פֶּל מוֹם רַע לֹא תִזְבַּחֲנּוּ

נפטי ס' . מנחתי ס' ככוכות כז כח המורכב כל : שנס כנסס . ככוכות כז סו"ג : וכי יהיה ככוכות יד לו' למ :

בעל המורים
 פטווס טנד וכסס טססווס טוסל ככוכו כך טוטוס טוסל כר' טססו :
 והרי ט' פזוק זה רובכח ולא ירע לכבך בתחך לו ,
 זכן תרע עינה כאישי חיכה וכבנה מכתה מתח לאחד
 מהם . כי רוע העין וקשיות הלכ טכרר על נתינה ממון לאחרים , ובאשר הורגלו לפרש שלא יקשה בעיניך
 על מה שאתה כשילוח הפשי לסוף שש שהר' הרכה עכרך שש שנים בלובך יותר משאר שכירים , שמו"ת
 הוא ברם . וכי לבה יקשה בעיניו כשילוח חפשי והלא לא קנאו מתחלה אלא לפי עבודת שש שנים שהכל
 יורקים . ויש מפרש משנה שכר שכיר שש שנים לפי שחתם שכיר שלש שנים כדכתיב כשלא שנים כשני שכיר
 ונקלה כבוד מואב , גם זה הכל . כי במקום אחר כתיב כעוד שנה כשנת שכיר . ופ"י כשני שכיר שלש שנים
 מצומצמות כשני שכיר שהיא שנה כמצומצמת : (יש) תקריש לה' אלהיך . כלומר נהוג בו דין שלא תעבור בו ולא

שפתי חכמים רש"י

הא כיצד אינו מקדישו לקרבן אחר וכאן למד שמטוה לומר
 הרי אחת נ קדוש לככורה (פרכין כס) ד"א ח"א לומר
 ס תקדיש שכבר נאמר לא יקדיש וא"ל לומר לא יקדיש
 שהרי כבר נאמר תקדיש הא כיצד מקדישו אחת הקדש
 ע עליו ונתן להקדש כפי טובת הכלה שבו : לא תעבד
 בבכור שורך ולא תגזו וגו' . אף התוקף למדו רבותיו
 שאסור אלא שדבר הכתוב כהווא : (כ) לפני ה' אלהיך
 תאכלנו . לכהן הוא אומר שכבר מנינו שהוא ומתנות
 כהונה ה' תס וחדד בעל מוס שנאמר (במדבר יא) ומתנות
 יהיה לך וגו' : שנה בשנה . מכהן שהיו אוחז יותר
 על שנתו יכול יהא פסול משעבדה שנתו בכר הוקם למעשר
 שנה (דברים יד) ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך ותרששך
 וילחך וככורות בקרך ולאנך מה מעזר שני אינו נפסל
 משנה לחכרתה פ אף בכור אינו נפסל אלא שמנוח חוץ
 שנתו : שנה בשנה . חס שחטו כסוף שנתו אוכל אותו
 (כ"א) : (כ"ב) : (כ"ג) : (כ"ד) : (כ"ה) : (כ"ו) : (כ"ז) : (כ"ח) : (כ"ט) : (ל) : פסח או עור . פרע : כל

היום ויום ה' משנה אחרת למד שנאכל לפני ימים ויליה ה' פירוש לתורת אלהים

תוערין ויבארין פון דייגע רינגער אָרער פון דייגע
 שאַף אָרער תַּקְדִּישׁ וְאַלְקָסוּ מֵאֲבִין הַיְלִיג פון ריין
 גַּאָמֶס וְנִעְנִין לֹא תַעֲבֹד רוֹ מֵאֲרִימִין מִישׁ
 דַּעַם כְּבוֹד פון דייגע אָקִסין וְלֹא תִגְזֹז אוֹג רוֹ וְאַלְקָס
 גִּישׁ שְׁעָרִין דִּי נוֹאֵל פון דִּי כְּבוֹרִים פון וַיִּיגַע שְׁאָף :
 (כ) לִפְנֵי ה' דַּעַר פִּתֵּן וְאַל עֲסִין אִים פֹּאֵר גַּאָמֶס ריין

מצוה השם
 (ס) [ספד] [לוא רסד] שלל לנוז למי קדשים . טממכ ולא
 תגזו ככור זכר :
 ולא תגזו בכור צאנך וראם איז אמצות לא תעשהו אונ אייב קר
 קאם אַכְבֵּר אַשְׁעָפֶס זַל עֵם גִּישׁ שְׁעָרִין פון אִים דִּי נוֹאֵל :
 (יט) [ספד] [לוא רסג] שלל למטוח פטווס קדשים . טממכ
 לא תעבד בכור שורך :
 לא תעבד בכור שורך וגו' וראם איז אמצות לא תעשהו רד
 מן וראם האם אכבר פון כהמות וראם ער איז אַאָקֶס זַל
 ער גִּישׁ אַרְיִמִין מִשׁ אִים :

לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ: כִּי בִשְׁעָרֶיךָ תֵּאבְדֶנּוּ
הַטָּמֵא וְהַטְהוֹר יַחְדָּו פִּצְבֵי וְכֹאֲרֵי:
כִּי רַק אֶת־דָּמֹו לֹא תֵאבְדַּ עַל־
הָאָרֶץ הַשְּׂפָכְנֹו כַּמַּיִם: פִּטְוֹ שְׂמוֹר
אֶת־חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעִשִׂיתָ פֶסַח
לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְחֲדָשׁ הָאֲבִיב
הוֹצִיאָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם
לַיְלָה: י וְזָבַחְתָּ פֶסַח לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ
צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה

תְּקַטְיִנִּיהּ קִדְמֵי יְיָ אֱלֹהֶיהּ:
 כִּי בְּקִוְיֹךְ הִיבְלִינִי
 מִסְּאֵבָא וְדָבֵיא פְּחָדָא
 בְּבִשְׂר טָבִיא וְאִילָא:
 כִּי לְחֹדֶר יַת דְּמִיָּה לֹא
 תִּיכּוֹל עַל אֶרְעָא
 תְּשֻׁדִינִיָּה כַּמַּיִם: * טַר
 יַת יִרְחָא דְאַבְיָבָא
 וְתַעֲבִיד פֶּסַחָא קִדְמֵי יְיָ
 אֱלֹהֶיהּ אֲרִי בִּירְחָא
 דְאַבְיָבָא אֲפָקֵד יְיָ אֱלֹהֶיהּ
 מִמִּצְרַיִם וְעַבְד לֵךְ גַּסְיָן
 בְּיַד יְיָ: * כִּי וְחַבּוּסִים
 פֶּסַחָא קִדְמֵי יְיָ אֱלֹהֶיהּ
 מִן קִנְיָ עֵנָא וְנִקְבְּטָא
 קִדְשִׁיא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא
 דִּי יִרְעֵי יְיָ לְאַשְׂרָאָה

ת"א כְּעֶרְבֵי יִכְמוֹת עַנַּן מַכּוֹס יוֹם: סְמַעַל כְּכוֹרוֹת לֵג: כְּזָבֵי עַס יֵג: כֶּק לֵס: עַס
 מוֹ: שְׂטוֹר: ר"ס ז כֹּל סִכְלֵדִין יֵג וְכַמִּים: סוּלְחָן ס' כְּכוֹרוֹת פ: וְזַבְחָה: פִּסְמִים
 ע וְכַמִּים ז ע מַנְמוֹס כ עֵנ:

בעל הטורים

(כ) וזכמה פסח. וסקין לים (ג) לא תאכל עליו טמן. לומר תבנו. ומ"ש לא יקדיש איש אותו כבר פירשתי לא יקדיש איש אותו לקרבן אחר: (ב) צאן ובקר. הבאים פירשוהו כתרנומו. כי למי המשמש גם נדרותם ונדרבותיהם רש"י

ביום רע. חזר וכלל מה הפרט מפורט מוס שבגלוי ואינו קוור אף כל מוס שבגלוי ואינו חזר: (כג) רק את רבו לא תאכל. שלא תאמר הוואלי וכולו היתר הבא מכלל איסור הוא שהרי קדוש ונשמתו כחזן כלל פדיון ונאכל ויכול יהא אף הדם מותר ה"ל רק את דמו לא תאכל: (ה) שמור את חדש האביב. מקודם בולו שמור שיהא רמוי לאביב

דעת וקנים מבעלי התוספות

אגלא סל' תפסיד אכל שלש עמים לא עלי למיפוי כלל עטור ואין תפסיד לא זי ולא זי: יליאת מלרים מירי טנה נשנה בלוסן שזכרו לא וטוש מזכרטינו. וט"ו לוס בקב"ס שמור את חדש סלטיב. ר"ל שיהיו נוסדים ונשערים בו להיות זכר טבה לנפלותיו. וכלל עוד במאמר סוס שעתנלי סדכיים סעלושדים שיתלוס ויכסוף סדכיים ססס קודם בולס וישענה עטסה להרי כנפסה. וכן לוס שישערו את חדש סלטיב, ר"ל שיתכו ויקחו בילסו דנדב סכסכף וישעמו בו לחרי כולו. ולפני עוד לפנה ימכה ויקוס על סמדת סלטיב כדי וטשים ססס ל' סלטיב. ולגמס סלס זס סקרבן לוס ססדת דוק. אפר עוד כי כחדש סלטיב סולחן ס' סלטיב עטלרים. ועמי סלסל סקרבן ססס סוס, לילס. ר"ל כלילס סלסל:

פירוש לתורת אלהים

פֶּעֲלֵקְרִים שְׁלַעֲקֻעַ עַל הַתְּבִיטֵי שְׂאָרְקֻמוּ אִיהֵם נִיט
 שְׁעֻקְמִין פִּון בִּיין גְּאָמָס (וענין: (כב) בְּשֻׁעֲרֵי אֵין
 בִּינֵעַ שְׁעֻעַמִּ קַעֲנֻקְמוּ אִים עֲקִין חֲפֵסֵי דַעֲרֵי קִטָּא
 סִים דַּעַם מְהוֹר צִו וְאִמְעֵן בְּגִבֵי אֹזִי וְיִיא אֶרְעֵרֵשׁ
 אֹנֵן אֹזִי וְיִיא אֵיין אֵינֵר: (כג) בַּק גְּאָר וְיִין בְּלוֹמִס
 שְׂאָרְקֻמוּ נִיט עֲקִין עַל תְּחִינֵן דִּו וְאִלְקֻט פִּאר נִיקֻעֵן
 דָּאֵם בְּלוֹמִס אֹזִי וְיִיא וְאִמְעֵר: (א) שְׂמוֹר דִּו וְאִלְקֻט
 הִימִינֵן דַּעַם חוֹרֵשׁ וְאִם דִּיא תְּבוּאָה נַעֲרַם צִיטִיג
 אֵין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל דָּאֵם מִינֵיט מַעַן נִיבֵן קְבִי דִו
 וְאִלְקֻט מְקַרִיב וְיִין דַּעַם עוֹקֵר אֵין דַּעֲרֵי צִיטֵי אֹם

פֶּסַח אֹנֵן אֵין דִּי תְּבוּאָה נַעֲרַם גְּאָךְ נִיט וְיִין צִיטִיג
 וְאִלְקֻטוּ מִכֻּבִּין אֵיין עֵיבֹר וְעִשִׂיתָ אֹנֵן דִּו וְאִלְקֻט
 מִכֻּבִּין אֶקְרָבֵן פֶּסַח פִּון גְּאָמֵס בִּיין גְּאָמָס וְעִנִּין כִּי
 נִוארוֹם אֵין דַּעַם צִיטִיגִין חוֹרֵשׁ וְיִיא תְּבוּאָה נַעֲרַם דִּיא
 גְּאָמֵס בִּיין גְּאָמֵס אִים נִיצוּינֵן פִּון מְקַרְבֵּין לֵילָה בִּייא
 נִאקְמֵי הֵאֵם פֶּרַעַה גִּיעֵבִין רֶשֶׁת דִּי יוֹדִין וְיִיא אֵלִין
 אַרוּיִם גִּיין פִּון מְקַרְבִּים: (כ) וְזָבַחְתָּ אֹנֵן דִּו וְאִלְקֻט
 שְׁעֻקְמִין אֶקְרָבֵן פֶּסַח פִּון גְּאָמֵס בִּיין גְּאָמָס וְעִנִּין צִו
 שְׂאָף וְאִלְקֻטוּ שְׁעֻקְמִין פִּאר אֶקְרָבֵן פֶּסַח וּבָקָר אֹנֵן
 רִינְדַעֲר וְאִלְקֻטוּ שְׁעֻקְמִין פִּאר אֶקְרָבֵן חֲנִינָה בְּסִיס

לְשַׁבֵּן שְׁמוֹ שָׁם : י לֹא־תֹאכַר עֲדָיו
 חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַר־עֲדָיו
 מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי כִי בַחֲפוּזִן יִצְאֶת
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם קָמְעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם
 יצאתך מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יָמֵי חַיֶּיךָ :
 וְלֹא־יִרְאֶה קֶדֶךָ שְׂאֵר בְּכַר־
 וְבִדְבַרְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־יִדְוֶן מִן
 הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְב בַּיּוֹם

שְׁכִינְתִּיהָ תִּמְךָ : י לֹא
 תִּיכַר עֲלוֹתֶיהָ חֲמֵץ
 שִׁבְעָה יוֹמֵי תִּיכַר
 עֲלוֹתֶיהָ פְּטִיר לֶחֶם עֲנִי
 אֲרִי בְּבִדְוִילוֹ וְפִקְתָּא
 מֵאֶרֶעָא דְמִצְרַיִם בְּדִיל
 דְתִדְכַּר ית יוֹם סַבְּקָה
 מֵאֶרֶעָא דְמִצְרַיִם כֹּל
 יוֹמֵי חַיֶּיךָ : י וְלֹא יתְחַזִּי
 לְךָ חֲמִיר בְּכַר תַּחוּמָה
 שִׁבְעָה יוֹמֵי וְלֹא יבִית
 מִן בְּשָׂרָא דִי תַפּוּס
 בְּרִמְשָׂא בְּיוֹמָא דְקִמְתָּא

ה"א לא תאכל. ספחים כמה עג של מנחות ט: לתם עני. ברכות לח לה ספחים כו לה קטו סוכה טס מנחות עט חולין קג: לחמן. ברכות יב ספחים קיז: לא ילין עני. ספחים עט תגיט ט:

שפתי חכמים

מכאן נלמד שכל ספסל מעשרותיו כו: ק דא ספסל טיבו כל
 סלל מן הכשבים או מן ספסל: ר טכטפס קלס נאלו כלס ספסי
 לל ספסיקו נללס לספטי וכלס זס וכלו ספטי: ש ו"ח וסלל
 כוללס זס לל סלל דסללן ללכל סלל דלס כסיב סכטס יליס עולס
 סלללו ונו'. וי"ל דוסו דוקל ללזוטל סלל סללגלס לל נלסכו
 ללל ספטי יוס כללל. כללללל סלללל כל ספס (ק ד) וסללל
 מי ספסי (ק ד): ח כי ספסל מלללל סכסי וכל ספטי עני
 עד בקר וס"ל דוקל ספסל מלללל ספסי סלללן סלללן ספסל סלללן וסללן
 מלללללל ללללל ללללל ללללל ללללל ללללל ללללל ללללל ללללל
 וסל דכסיב כ"י ל ספס וכל ילין לבקר זכח מן ספסל סללל
 כלללללל ספסל קללללל וסל דכסיב כ"י סלללללל לללללל עני
 עד בקר סללל ספסל עני קלללל: א ויילס סללללל ללללל סללל
 דללללן יוס סללללן סללל סללללל מללל עניסן. ולבקר דוקל סס
 וכל ילין כללל סלל וכל ילין לבקר מן סכסי סלל סללל סללל וכל
 יוס סלללל: ב מי דלל וכל סלללל לל סללל כללל לללל וכל
 ילין מן סכסי סלל סללל סללל לבקר וסלללל דללל י"ד קלללל

ליקוטים על התורה

יו למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים וכו'. וייל
 די יודו ונענו אריתקענאמאן מן מצרים איילענדיג
 נוארום אויף ויי איין שוין געקומען אהייליקייט האבין ויי שוין
 גיט געקענט ויין איין די סוףאט פון מצרים און האבין גיט
 געקענט נוארשין ביי די פייג נועם ווער נוערין נאר ויי האבין
 געניסן סוף. דריבער אלע יאהר ווען עס קומט דער סוף
 ודער שיינע צענדליגן סוף איין ייסן זאל מען דעם סוף גיטן סוף
 קען זאל מיט די סוף געדינקען דעם סוף וואס קען איין איין
 איהם ארויס געגאנגען פון מצרים:

גינאנגען פון דעם לאנד מצרים די מצרים האבין
 גידענקען דעם סוף וואס דו ביזום ארויס גינאנגען
 לעבין: (ו) ולא יראתך שאר בכל בגלל אונ עם זאל
 קיין ווערד מייג שבעת ימים ויבוען מאג ולא אונ עם

(ג) [מספ] [לאו רסט] סלל ללכל סלל מן סלל סלללל כיוס סלללל
 סלל סללל. סלללל לל סללל סללל סללל:

לא תאכל בלוי חמץ וכו'. ודאס איין אמצות לא תעשה ערב פסח
 נאך האלדין חמץ מען גיט עסיר מען וואס דו תבקים
 נאבין גער גינען ערב ספס שעה גיין איין דער פריה זאל מען
 אויסקערין געין חמץ:

לַעֲפָרָא : ה' לית לך
 רְשׁוֹ לַמַּכְסִּים ית פְּסָחָא
 בְּחֵדָא מְקוּדָה דִּי יוֹ
 אֱלֹהֵיךָ יתב לך : ו אֱלֹהִים
 לַאֲתָרָא דִּי יתְרַעֵי יוֹ
 אֱלֹהֵיךָ ? אֵשׁ רָאָה
 שְׂכִינְתָּיָהּ תַּמָּן תְּפֹסֵם ית
 פְּסָחָא בְּרַמְשָׁא כְּמִיעֵל
 שְׂמִשָׁא זָמָן מִפְּקֻדָּה
 מִמְצָרִים : ו ית בְּשֵׁל
 וְתִיכּוֹל בְּאֲתָרָא דִּי
 יתְרַעֵי יוֹ אֱלֹהֵיךָ בֵּיהּ
 וְתִתְּנֵי בְּצַפְרָא וְתִתְּנֵי
 לְמִשְׁבְּנֵיךָ : ה' שְׂתָא וְיִמִּין
 תִּיכּוֹל פְּטִירָא וּבִיּוֹמָא
 תִּיָּא לֹא מוּכְל . פְּסָחִים לֹא זַמְחִים
 קוּד : שֵׁם מוּכְבָּ : נִכְרוּת מ
 פְּסָחִים כְּסֵי זַמְחִים יִבְי וְנִיתָ . מִסְּסִים
 מ לֹא וְנִיתָ שְׂמֵת יַעֲרִים . פְּסָחִים מֵס :

הָרֵאשֹׁן בְּבִקְרָה : ה' לֹא תוּכַל לְזַבְחַת
 אֶת־הַפֶּסַח בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר־
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ : י כִּי אִם־
 אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ לְשָׁבֶן שְׂמוֹ שֵׁם תִּזְבַּח אֶת־
 הַפֶּסַח בְּעֶרְבֹב כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד
 צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם : י ובְשַׁלְתָּ וְאִכְלָתָּ
 בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבִקְרָה וְהִלַּכְתָּ לְאֱלֹהֶיךָ :
 ח עֲשֵׂת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם

רשב"ם

ברגלים דזו סביאין כמו שכתוב בפרשת שור או כשב

ובפניחמו (י) ובשלת . צלי : ופנית בבקר . אינך צריך

שפתי חכמים

דסא פליס קפי דכתיב לפיל מיניס וזכחת פסח וכו' : ג והוי כסל
 כתיב עס מוצב את ספסם בערב דסיינו בין ספרדים וכסל
 ספסם סתכלנו דסיינו ביליה וזמנוס ללחך שורפיה ומסני שפין
 ספרסס מוכס פליו מ"ס פ' כלומר נפסס נותר ויולס לביס
 ספרסס לל סקובס פליו לשכוס : ד דל"ל לבקרו של רלסון די"ס
 סול וסכור ללסס סוין לתמוס . וי"ע ל"ל לבקרו של רלסון
 סכרי מייב כיוס רלסון לכיסיס מולוס רליס . כן גלסס תמוס' סלס

שכעת ימים כגון שכעת ימים תחלל עליו מות ולא יראה
 לך שאור ככל גבולך הוצרך לפ' כליוו וזימה הוא מזהיר
 ששם כ' ולא יליון כן הכשר אשר תזכר בערב לבקר הייתי
 אומר שלמים הנשחטים כל שבעה כולן ככל תחזירו ואינו
 נאכלין אלא ליום ולילה לכך כ' בערב כיום הראשון ד"ה
 כהניגת י"ד הכתוב מדבר ולמד עליה שנאכלת לשני ימים
 והראשון האמור כהן כיו"ט הראשון הכתוב מדבר וכן משמעות
 המקרא כשר חגיגה אשר תזכר בערב לא יליון
 כיו"ט הראשון עד בקורו של שני אכל נאכלת היא בארבעה עשר
 ובס"ו וכך היא עשויה כמסכת פסחים : (י) בערב
 כבוא השמש מועד צאתך ממצרים . (ספרי) הרי שלשה זמנים
 חלוקים . בערב משש שעות ולמעלה וזמנה
 שאלף הוא קרוי כישול : ופנית בבקר . (ספרי) לבקרו של ד
 שני מלמד שעשון לינה ליל של מולא יו"ט (חגיגה סז) :
 (ח) ששת ימים תאכל מצות . וכמוס אחר הוא אומר (שמות יב)
 שכעת ימים ה שבעה מן הישון וזכשה מן החלס
 פירוש לתורת אלהים

קרבן פסח אשר נואם דו נועקט שעקטין ערב פסח
 פארין נאכט כיום הראשון אויף דעם ערשטיגען טאג
 פסח : (ט) לא תעל לזבח את הפסח דוא סארקט גיט
 שעקטין דעם קרבן פסח נאחר שענד' אין איינע פון
 דיינע שפעען אשר נואם נאט דיין נאט נועט דיר
 געבין : (י) כי אם נאך אל צוא דעם ארם נואם נאט
 דיין נאט נועט אויס קלויגען לשון שמו צו מאבין
 ריהען ויין שכינה שם דארט ואלקטו שעקטין דעם
 קרבן פסח גערב דיא ויגן נועט אן הייגען צו
 פאר גיין נאך האלבין טאג כבוא השמש אז די ויגן
 נועט שוין פאר גיין ואלקטו עסין דעם קרבן פסח

מזר אוג אז עס וועט פלייגען פון דעם קרבן פסח
 כיו אין דער פריא די צייט נואם דוא כיום ארויס
 גינאנגען פון ספרדים מונטן פאר ברענען : (י) וישלף
 אונ דוא ואלקט קאכין בלומר דו ואלקט קבאמין
 דעם קרבן פסח ויגלף אונ דוא ואלקט עסין אויף
 דעם ארם נואם נאט דיין נאט נועט אין איהם
 אויס דער נויילען ופנית בבקר אונ ואלקט דיר קערין
 אין דער פריא . רשי' שרייבט דאס מיינט קען
 דעם טאג נואם נאך דעם ערשטין טאג יום טוב
 חול המועד ויחלק אונ דוא ואלקט גיין צוא דיין
 גיצעלט : (ח) ששת ימים תאכל מצות וקטס טאג ואלקטו

השם

לא תוכל לזבוח את הפסח וכו' ודאס איז אמצות לא תעשהו
 קען סאר גיט שעקטין דעם קרבן פסח איינער ירושלים :

(ט) [טון] (לא רטו) שלא להקריב עם הפסח כזבת ימיר
 וספי' בשם סימ' כמות . שטמלר לא מוכל לזבח את
 פססם נאחר ספרי :

השביעי עֲצַרְת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
 תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: ס"ו שְׂבַעֲהָ שְׁבַעַת
 תִּסְפְּרֶנָּךְ מֵהַחֵר הַרְמֵשׁ בְּקָמָה
 תַּחֲלֵל לְסִפְר שְׂבַעֲהָ שְׁבַעוֹת :
 יַעֲשִׂיתָ חַג שְׂבַעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
 מִסֵּת נִדְבַת יֶדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר
 יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: י"ו וְשִׁמַּחְתָּ
 לְפָנָי ו יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִתָּה וּבְנֶךָ
 וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ וְאִמְתֶּךָ וְהַגֵּוִי אֲשֶׁר
 בְּשַׁעֲרֶיךָ וְהַגֵּר זֶה־יְתוֹם וְהָאֲלֻמָּנָה
 אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר

שְׂבַעֲהָ פְּנִישׁ קָדָם יי
 אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבִיד
 עֲבִידָא : ס"ו שְׂבַעֲהָ
 שְׂבַעוֹת חַגְגֵי לֵךְ
 מִשְׁרֵיִת מְלֵא בְחֻצֵד
 עֹמְרָא דְאַרְמוֹתָא תִּשְׁרִי
 לְמִימְנֵי שְׂבַעֲהָ שְׂבַעוֹת :
 יוֹתַעֲבִיד תְּנָא דְשְׂבַעוֹת
 קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת
 נִדְבַת יֶדְךָ דִּי תִתֵּן כַּמָּא
 דִּי יִבְרַכְיֶנָּךְ יי אֱלֹהֶיךָ :
 י"ו וְתַחֲדֵי קָדָם יי אֱלֹהֶיךָ
 אִתָּה וּבְנֶךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדֶּךָ
 וְאִמְתֶּךָ וְלִגְוֵי אִי דִי
 בְּקִרְבֶּךָ וְהַגֵּוִי אֲשֶׁר
 בְּשַׁעֲרֵיךָ וְהַגֵּר זֶה־יְתוֹם
 וְהָאֲלֻמָּנָה דִּי יִבְחַר

ת"א עֲצַרְתָּ לַיהוָה סִפְרֵיךָ סִפְרֵיךָ קָדָם יי
 שְׂבַעֲהָ מְלֵא לְחַגְגֵי יי
 סִפְרֵיךָ לְ : מְלֵא סִפְרֵיךָ : מְלֵא :
 מְלֵא סִפְרֵיךָ לְ : מְלֵא סִפְרֵיךָ : מְלֵא סִפְרֵיךָ :

רשב"ם
 לתעבב כל ימי הפסח: (ט) מהחל הרמש. כתרומה
 כי העומר נקרא ראשית קצירם: (י) מסת. די לפי
 שהוא ראשית לגמולם כפרושם שהיו ראשית: כקמס מחל לספר.

בעל המורים
 כך שאין שומעין את הפסח על החמץ: (ט) שכעה שכעה חסר
 לך. ב' ספירות כסוק. לומר שמהם לפימני יומי ומזה לפימני
 שבוני: מסת. ב' דין. וסוף מסתל ספרו. דכיינו שמוער
 קרי ביה כקמס שרין לכך על הסומר מעומד: (י) ושמה.
 רש"י

ד"א ללמד על אכילת מנה שבועי שאינה חובה ו ומאן
 חתה ללמד לששת ימים שהרי שבועי בכלל היה ויאלמן הכלל
 ללמד שאין אכילת מנה בו חובה אלא רשות ולא ללמד על
 עגמו יאל אלא ללמד על הכלל כולו יאל מה שבועי רשות אף
 כולם רשות חוץ מלילה הראשון שהחוב קבעו חובה שא'
 (שמות יב) כערב תאכלו מלות: עצרת לה' אלהיך. עומר
 עומך מן המלכה. ד"א כנוספיא של מאכל ומשתה לשון (שופט' יג) נערה נא חותך: (ט) מהחל הרמש בקמה.
 (ספר) נמחות עמ' משנקרר העומר שהוא ראשית הקליר ח: (י) מסת נדבת ירך. די נדבת ירך מ הכל לפי
 הכרעה הכא שלמי שמחה וקדם קרואים לאכול: (יא) והלוי והגר והיתום והאלמנה. ארבעה שלי כנגד
 שמחת חג השבועות

שפתי חכמים
 לולב ופסח (דף פז): ה עין כה"ס"ס ספספין בלן ביומך
 וכך סודפתי לך גם שון סכסם ללוד הפסח מן לי לסביא:
 ו דבשש פער כסין מביאן סמומר ומסיר סדסם אכל את כוה
 לסלול מן סיסן כל ז' סדסוס בידו: ז מנוכר סכסס כה ע"ס:
 ח פ' ל' כסחלה סקליר חילא עילא אלא כקלירס סעומר מן
 מפני סחחלס סקליר סוף סעומר ככס ססחל סרעש כקמס:
 ט סרסוס די סססורו כמסס סססורו וז"ס מסס סורס וסרסו

ס"ו שכעה שכעה חסר לך וגי'. עד (ספוק יב) חכתי כי
 סכד סייס כפניס וגי'. יס לכסין סדוס כנגל זס דוקס

פירוש לתורת אלהים
 עסין סכזת פון גינע תבואה אָבַעַר דַעַם עַרְשִׁשְׁעֵן
 טָאג טָאָר קַעַן גִּים עַסִין פון גינע תבואה גָאָר פון
 דַעַר אַלְטַעַר זיפּיס חֲשִׁבִי אונ דַעַם זיָבַעִשִׁין מֵאָג
 עֲצַרְת אויף האַלְטוֹנֵג פון אַמְלָאָה אָדַעַר אִיין
 זַאמְלֵנָת פון עַסִין אונ פֿרִיָקַעַן לִי אַלְטִיָה פון גָאָם
 דִיין גָאָםס וַעֲנִין לא דו פֿאַרְקֵט גִּים טָאָן אַמְלָאָה:
 (ס) שְׂבַעֲהָ שְׂבַעוֹת זיָבַעַן וַאֲכִין חֲסָר לֵךְ אַלְקָטוּ צו
 דִיר צִיָלְעֵן סִתַּל פון אַן הִיָבַעַן חֲרַשׁ דָאָם שְׁנִיד
 סַעֲקַעַר אִין דִי שְׁמִיעֵנְדִינֵעַ תבואה אז קַעַן וַעַם
 דַעַם עַרְשִׁשְׁעֵן שְׁנִים טָאָר דָאָם סִיָנִט קַעַן דַעַם

ס"ו וזמר זכירת יואם עליהם. וסכחם ספסח סכרל זס
 סזכיר פליס יסכלם ליכוסלים לסכרלים לפי ס', וס יס' סוכס
 פירוש לתורת אלהים
 עומך חת' ואלקטו אן הייבוען לספור צו ציילין ויבוען
 וואבין: (י) גשתי וגי' דוא ואלקט מאבין דעם יום
 טוב שבעות צו גאם דיין גאם ספח ספח ספח ספח ספח
 וויילינגונג פון דיין פאר קענע וואס דו ואלקט געבין
 קלוקר גאך דיין פאר קענע ואלקטס סוקריב ויין
 קרפנות שלמים אונ דוא ואלקט רופען קענטשין
 גאלין ביי דיר עסין פאשר אזוי וויא דיין גאם וועט
 דיר גענעמשין: (יא) ושמחת לפני יי אלקיך אונ דוא
 ואלקט דיר פרייען פאר גאם דיין גאם אית דוא
 יבך אונ דיין וזקן אונ דיין מאקבער אונ דיין

אלהך ? א ש ר א ה
שכינתה : תמן :
י ותדבר ארי עבדא
בניהא במצרים ותמר
ותעבד ית קימא
האלין : יי תנא דמקלא
תעבד לך שבגא וימין
במקנשך מ א ד ר ו
יהוה אלהיך לשבן שמו שם :
ווכרת כי עבד הוית במצרים
ושמרת ועשית את התקום
האקה : פ מפמיר יי תג הספת תעשה
לך שבעת ימים באספך מרגדך

ת"א תג הסכת. מוכס פ יא יב עו ככ כו: באספך. מוכס יג כ"ס יג יד:

בעל המורים

רשב"ם

ריוח גרבת ירך. וכן פתר רונ"ש, ושפר מסת זיי. בכרכת אל שריו. כרי כח ירך במתן גרדים, ותכרמוה מסת אל מס הוא חמס; (ג) באספך מרגדך. כבוו שפירשתי השעם על כי בככות השבתי את בני ישראל:

לא נאמר שמחה בספס, שסכתהוה עדיין כדס. ובעלטה שסכתוהוה ככר : הלה ודיין סיינ כנפלים נאמר שמחה חמס. וכסכות סככל כ"ס נאמר כי "י שמחות : (ג) סתקים סאלה. כסיב כנלמה לפי שתיסס בו חוס; (ג) תג ססכות תפסס לך.

רש"י

ארכעה שלך בעך וכתך ועבדך וחתמך חס אחה שמחה את שלי חמי שמחה את כלך: (ג) ווכרת כי עבד הוית וגו'. ע"מ כן פרייתך שתשמור ותעשה את החוקים האלה : (ג) באספך. בזמן האסוף סאלה מכנים לבית פירות

ועפל גדול לשרל, כי זס ימיס לל כדכיס אשר סו ישרלל כירוסלים קפל גדול לפשות ספס, וזס ימיס מופסיס אשר סבו לבחס, ויכילו שניה לירוסלים על חג סבישית לו יסאסמכו שעה עמת ספסם עז חג סטבוסיס כסויה חזונו ססול סתחלת סקליך חזון כיסול סתכוסלות ולכ האלס חליס לרלוח כלל יוס, וגם ערבו ססולות זו אחר זו, אס שלל סיס כן כגת ספסה, כלל זו סיס תחלל כיתו כל ינוס חוקך, וגם כגת ססכות אכרי חסול סביסל כל כוחות סקדי יכל ששמחה לירישיס לסודות לה' על כל תגמוסי מליו, כלל מס פנין כוחות לירישיס כגת סטבוסיס כעלמע מעיני סודוס ססדס. פ"ז הוכירס לו

שמחת חג
 (ג) חג ססכות תפסה לך וגו'. כסס דרך כל בני ארס כגון חסיס כל כחוסותיסס ען סקדי אל כסול לפשות אז חג וסודוס: חג לבני כוסס ס אכריכוס חסונו חג אכריכוס סודוס ירוס חלע כי חג ססכות תפסס לך כעפת ימיס, מעלת, חך כלל לויו, מעמת כן זס זגן אכריכוס חכילוס באסך מרגדך וסיקך, ושמחת כגנך, וכסח שמחה כמיס חלו מעלנך, כי סול חגך, ססח שגך סול, ואל חס לנדך שמחה זו, כ"ל גס

פירוש לתורה אלוהים
קנעקב אונ **ביין** דינקס **מיד** והלוי אונ דער לוי
נאם איז איין ביין שצאט והר אונ דער גר אונ דער
יתום אונ דיא אלקנה ונאם איז צווישען דיר :
רשיי שרייקט נאם זאנמ אז דוא וועקט מאכין
פרייען סייעג פיר דבינו לוי גר יתום ואלקנה וועל
איך מאכין פרייען ריינע פיר ביין וזהן אונ ביין
טאקער אונ ביין קנעקט אונ ביין דינקס מיד
בפקים : יין דעם צום ונאם נאם ריין נאם וועמ אויס
דער וויילן : לשון צום מאכין דרעהן זיין הייליגען
נאקען : (יב) זכרת אונ דער אונקס געריקען כי אז
ו ביזט גינען אקנעקט איין מצרים אונ גאנץ האם
דיך אויס גיילינט אויך דעם הנאי ושפרת דו ואלקט
היטען אונ דו ואלקט מאן די אלע גינען : (יג) חג
זיפען מען סוכות באספך איין דיין מאן איינזאמלען

שמחת חג

הסוכות

מכאן

שפתי חכמים

מסח דוגס ססמ"י לשפתינו חוט ספסל : י דלפי שפתינו קסס ליל
 למינסס חג ססכות וגם באספך סיס לו נאמר חג ססכות כלכך
 או חג סלפיק לכל. פ"ס נאמר ד"ל כו' : ב ספולת גזון סול

הסוכות
 חסולס ווכרת כי ענד סייס כעלריס, ושמס סיס לך ועפל חלסס יוכר מסז. פ"כ אל יכע כעייך על אשר סעצמחי עניך כז. וזס זואת, ויסיס זס כעייך כזו כל סקרוס אשר זיימיר לעשות סחס מעיס חוסס : כן חקייס סחמ סזה לבזא לירוסלים פג חג סטבוסיס לסהדרות לפני ס'. וספסס כזס מעמת כי עיקר חג זס כתיסר על : כתיס חסולס אשר ס' כעסס כסיון. פ"כ ס' סרלווי וסיישר כסיוס זס וימורד כל ישרלל לסהדרות לבני ס'. וזסיקך כתיב כגת חוס ופכית חג טבוסיס לה' אלהיך, ושמחת לפני ס' אלהיך, מימד חג וסעמחס סכל לה' וסול רק יוס חמד :

שמחת חג
 חסולס ווכרת כי ענד סייס כעלריס, ושמס סיס לך ועפל חלסס יוכר מסז. פ"כ אל יכע כעייך על אשר סעצמחי עניך כז. וזס זואת, ויסיס זס כעייך כזו כל סקרוס אשר זיימיר לעשות סחס מעיס חוסס : כן חקייס סחמ סזה לבזא לירוסלים פג חג סטבוסיס לסהדרות לפני ס'. וספסס כזס מעמת כי עיקר חג זס כתיסר על : כתיס חסולס אשר ס' כעסס כסיון. פ"כ ס' סרלווי וסיישר כסיוס זס וימורד כל ישרלל לסהדרות לבני ס'. וזסיקך כתיב כגת חוס ופכית חג טבוסיס לה' אלהיך, ושמחת לפני ס' אלהיך, מימד חג וסעמחס סכל לה' וסול רק יוס חמד :

הסוכות
 כנך וכתך ענדך וגו'. כלכס שמססו. חך זולת אכקס מכס, כעסח ימיס חסולס לה' אלטיך. סעכעתי ימיס אשר סחמ ימיס חגת מייס לה' כי זכוס חזוב אשר יכרך ס'. כי וסכס סולח אשר סכחט לביתך, עס' סול חנוסס לך, אשר יתן לך סגססיס כעסס וכוונסס, וטבוסיס חקות קליך סמך לך. וסול סיוותן לך כח לפשות חיל, וסוכר זס יכרך ס'. גס על כסיוס סכלות, וישלח לך כדכחו ככל משלת יודך כסחוסס וכלמוסס.

ליקוטים על התורה

ייט חג הסכות תעשה לך שבועות שמיים. דער בבינו כחתי
 סקריים ביי דעם יוס סוב שבועות שמיים שפחה אונ
 כרקה. ושלחתי לפני ה' אלתיך, ואלקס דוך פרייען פן נאם.
 אונ עס שמיים פפען יקרקה ח' נאם ואל דוך כענמשין. ביי
 סוכות שמיים אויך שפחה מען נאם יודך פרייען פאר נאם. אונ
 עס שמיים כרקה נאם ואל דוך כענמשין. נאר בייא פסח
 שמיים גיט שפחה אונ עס שמיים גיט כרקה, דער פירון
 איז ביי שבועות אונ ביי סוכות איז שוין דא גייע תבואה קען
 שוין דער פצל כבית פרייליך מאכין מיט עסין פאר קנעקען
 נייען שטוב כענמשין אונ דעם לוי אונ דעם גר אונ דעם יתום
 אונ די אלקנה אונ וויל ער מאכט זיי פרייליך וועמ וויס חקריה
 כענמשין. אָבער פסח איז די אלעס תבואה שוין גיט דא,
 גייע תבואה איז נאם אויך גיט דא, כאטש ער גיט מיט ונאם
 פרייליך צו מאכין דו דאָרעם לייט דריבער שמיים גיט אַברכה :

הסכות תעשה לך שבועת ימים רים ואלקט דיר מאכין
פון דיין שיינער אונ פון דיין קעלפער אין שטוב

שמחת חג

הסוכות

מכאן

וּמִיִּקְבֶּהּ : י וְשִׁמְחָהּ בְּחֶגְךָ אֶתְהָ
 וּבְנֶהּ וּבְתָהּ וְעַבְדָּהּ וְאַמְתָּהּ וְדַלּוּי
 וְהַגֵּר וְהַיְתוּם וְהָאֱלֻמְנָה אֲשֶׁר
 בְּשַׁעֲרֶיךָ : טו שְׂבַעַת יָמִים תַּחֲג
 לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־
 תְּבוּאֹתֶיךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהָיִית
 אֶךְ שְׂמֵחַ : טז שְׂדוּשׁ פְּעָמִים ו
 בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּר־וְזוֹרֵךְ אֶת־פְּנֵיו

וממעצרתה : י ותחבר
 בנהה ובתה ועבדה ואמתה ודלוי
 והגר והיתום והאלמנה אשר
 בשעריך : טו שבעת ימים תחג
 ליהוה אלהיך במקום אשר יבחר
 יהוה כי יברכך יהוה אלהיך בכל
 תבוואותך ובכל מעשה ידיך והיית
 אך שמח : טז שדוש פעמים ו
 בשנה יראה כר וזורך את פניו

בעל השורים

לחפץ מנריך. רמז עמי סוכס לעמס בשכלים : (טז) כל זכור. בנימטילא גדולס וקטניס : אח טי . פ"א כפולה . למר פניס
 כפניס וכסס שכל לו לראות כך כל לראות :

שפתי חכמים

סחין ויקב סס סחלניס ללספוי סמחול סמחול סמחול סמחול :
 ל כדמניס כסרק לנכ ופרכס וסייס אך שמח ללכות ליל י"ט
 סחיו או סינו ללל לככות ליל י"ט כלשון ס"ל אך סחל וסח
 סחיס לככות ליל י"ט סחיו וסחילס ליל י"ט כלשון מרכס סני
 ליל י"ט סחיו שיש שמחס לפניו דסיינו סמג לכן לריך לכוללו

שמחת חג הסוכות

ולא זכר סס ענין ל"ס וי"כ וסמני ערס . כי סינו מנדל סס רק
 ססחניס ססר יסרלל סיו מויוניס לסלות לירוסלס . ט"כ מסיס
 שלס סמניס כסניס ילסל כל זכור . אח סני ס' סלחך כמקום
 ססר יכמל :

רש"י

הסוכה כססולת גורן ויקב (סוכה יב) : (טז) והיית אך
 שמח . לפי פשוטו אין זה לשון זיוו ללל לשון הכסחה
 ולפי תלמודו למדו מכלל לרבות לילי יום טוב ל' סחיו
 לשמחה (ס) : (טז) ולא יראה את פני ה' ריקם .

דעת זקנים מבעלי ההוספות

(טז) וסיית אך שמח . סחה מולל כתיב שלס שמח סכג ססכות .
 וסמח כחג . אך סמח . וסמחה לפני ה' סלחך וכתיב
 כסרסח סחור סל כספסיס . וגי' סיוסות לא כתיב ללל סחל
 וסמחה לפני ס' סלחך . וגי' ססס לא כתיב סמחה כלל . לפי

פירוש להורח אלהים

אין דעם ארם ונאם נאם נועם אויס דער נויילין פי
 זכרך ונארום נאם דיין נאם נועם דיה בענקשין
 דכל כתיבתך אין נאר דיין תבואה ויכלל אונ אין אלץ
 דינג ונאם דייע בענט נועלין קאן הייט אונ דוא
 נועקט נאר זיין פריילאך : (טז) שלל דריי קאל אין
 יאהר יראה זאלין נוערין גייעקן דייע זכרים אח גני

מצות השם

(יד) [מסח] [פסס רל] לשמו כנלניס . סנמל וסמחה כחג :

(טז) [מסח] [פסס רכ] להלכות כל זכר כדוסלניס ככות הכמחה שלס סמניס קכטיס כסנה ססס ססס סככות סוכוס .
 סנמל שלס סמניס כסניס ילסל כל זכור :

ושפתי בנהה וגו' נכאס איז אמצות עשתי יקדער יוד זאל זיין
 קביליך יום טוב אונ זאל קביליך באבין זיין ונייב אונ
 זייע קבדער מיס עסין אונ סרינקען מיס זיינע קליידער אונ
 זאל קביליך סאכין ויינינקסענעס איין ארעס כאן , וויא דער
 אחר זאנעס קס איז גרויס דער שפראך איין דעם מענש נואס
 קביוס זך יום טוב אליו אונ גים גים סון זיין סארקענין צו
 סארעס כאן ער זאל ארץ קאבין אויף יום טוב אונ די שפחה
 סייגס ענין גים ער זאל זיין שפאצירן מיס זיין ונייב אונ קבדער

שליש קבכים בשנה יראה כל זכרך וגו' נכאס איז אמצות עשתי
 דכייא סאחל אין יאהר וססח שבוטת ססות זאלין
 אלץ זכרים קבסן איין יודשליס גייעקן ווערין סאר תקדוש ביה
 אין בית המקדש

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר
 בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשַּׁבְּעוֹת וּבְחַג
 הַסִּבּוֹת וְלֹא יִרְאֶה אֶת־פְּנֵי יְהוָה
 רִיבָם : " אִישׁ כִּמְתַנֵּת יָדוֹ כְּבִרְכַת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ : ס ס ס

י' אלהך באתרא די
 יתרעי בחגא דפמיניה
 ובחגא דשבועותא ובחגא
 דמסלות ולא יתחזון
 קדם י' ריקנין: " נבר
 כמתנת ידיה כברכתא
 די' אלהך די יתב דך:
 ת"א כחג המצות. כילה יע כ"ס ד
 מ"ק כד חניס זו: כיקס.
 כככות כח: איש כמתנס. חניגס ח:

קכ"ו. פליח"ס סימן: ועמטירין פנים ספרס בישטיס סימן נד:

שפתי חכמים

עס כשכח סימנים משמ"כ ליל י"ט דלשון: ס א"פ ס' טעין במלות
 יכ"ס כל זכוכי. אלה מונח רחיס בלנד סוכרה רש"י לפ"ס נ"כ
 פל שלמי חניגס מדכתיב איש כמתנה ידו וסוקלח מונח סלמלמלס
 דכתיב עמס דכתיב ידך וכתיב ישמחה בחגך רחיס וכך גוי' עס
 רמז לשמי חניגס כי סין שפחה כלה ככר:

רש"י

אלה הכה עולות רחיס ס וכלמי חניגה: (יו) איש כמתנת
 ידו. (חניגס ח) מי טעו לו חולקין הרבה וכנסים מרובין
 יביא עולות מרובות ועמיס מרוב': ח. סכלת פרשת ראה

דעת זקנים מבעלי התוספות

היום. אבל כגן הסכות שלקטו הסבולות וסוכו סהיין וס
 סכל נלספ לחיך סכיה לו סשפחה סיה סלמס. ל"ג כתיב סיס
 שלמי שפחוס:

סעמס מדין לל נלקטו ססכולוס ולל סוכוס סהילן. וכסנ
 סכבוטוס ככר נלקטו ססכולוס וסכל סדל סשפח וסל וסל וסל. כי
 מדין לל נלקטו סוכוס סהילן וס ססכולוס לל כלו סלחך

פירוש לתורת אלהים

נעבין פלוקר אז אייקער האמ פיל פארקענין אונ
 האמ פיל מענקשין ביי זיך זאל ער ברענגען פיל
 עולות אונ פיל שלמים אונ אז ער האמ ווייניג
 מענקשין ביי זיך זאל ער ברענגען פיל עולות אונ
 ווייניג שלמים:

י' אלהיך פאר גאט דיין גאט במקום אין דעם ארם
 וואס גאט נועם אויס דער וויילין בגן חסות פסח
 אונ שבועות אונ סוכות ולא ראה אונ עם זאל גיט
 ווערין גיזעהן פאר גאט ליידיג: (יו) איש כמתנת ידו
 אפילקער מענקשין גאך זיין פארקעגן כקריח גאך
 די כרבה פון גאט דיין גאט וואס ער האמ דיר גי-

מצות השם

ולא ראה את פני ה' ריקס וקאס איז אמצות לא תשחת פני
 קאר גיט גיזעהן ווערין אין בית המקדש ליידיג און קרנות:

(סס) [חלן] (ללו ססח) סלל לעלוס לכיה ססכיה כלו קכין
 ססוס סנקלס מולח רחיס. סלמכ ולא יכלה חל סל
 ס' כיקס:

וכשחל ר"ח חולו כשכח מפסירין ספטרמ גבת ר"ח השמים כסאי. ועניה סוערה מפסירין עס רני עקרה כפ' חלל

נחמת ירושלים

(סמלח כוס סייך לקמן לפסוק ס):
 ל' כח תשקלו כסף בלא לחס ויניקעם
 בלא לשקעה דער גביא האמ
 גי'אנמס כד די יודין פאר וואס ונקמס
 איהר עקלס און כרויס אונ פאר וואס
 גיט איהר איינער ארבעס אויף גיט וואס צוא זיין.
 דער ענין איז למשל אסור איז נעקומען אויף איריד אונ האמ אין דער
 פריה געשענמס זיין קראמ אונ פאלר נעגען אביין געקופען עקליבע ענקשין אין קראמ אונ האבין געקויפס סודרה אונ

הפטרות ראה ישעיה נד

ענייה סערה לא נחמה חנה אנכי מרפיין בפוך
 אבגיה יוסדתיה בספירים: נשמתיה פדכד שמשתיה
 ושעריה לאבני אקדה וכלל גבוליה לאבני חפין:

פירוש עברי טיימס

בייגע היינער אדער שמשותיה בייגע מענצקער
 וואס די זון שיינט דורך זיי וועלן זיי ערע שויגען
 זיין פון פדכד אדער שמשותיה איז מייקוש ריא
 שפיצען פון בייגע מויערין וואס די וונגשיינט אויף
 זיי ישעיה אונ בייגע מויערין וועל איך מאכין פון
 ברענענדיגע שטיינער וואס ברענען אונ לייכטען
 גלייך ווי גראנדען פייער אדער אקדה איז טיימס
 גילעקערקעט שטיינער פלוקר די שטיינער וועלן
 אזוי גרויס זיין וואס גאר דער חלל פון דעכו מויער

(א) עגיה סערה דיא ארימע וואס איהר הארץ איז
 גישטערעמט פון וועגן פיל צרות אונ זיא
 איז גאך גיט גיטריקס גיווארין ביו איצמ דאס
 מיינט ער דיא שקאמ ירושלים חנה דוא זאלקס
 וויסען דאס איך גאט וועל פלאקטערין מיט דיא
 שטיינר גופה דערד נוס דו וועמס אויף איר סרעטין
 גישותיה אונ איך וועל דרך גרוגד פקמטין מיט דיא
 שטיינער ספיר: (ב) שפתי אונ דעם אקן מוב
 כרדד וועל איך איין זעצין אין דעם האלץ פון

וּכְל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלֹם בְּנֵיךָ : י בְּצַדִּיקָה
 תִּבְוֹנֵנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂךָ כִּי־לֹא תִירָאִי וּמִמְחַתָּה כִּי לֹא־
 תִּקְרַב אֵלַיךָ : ה הֵן גֹּזֵר יְגוּר אֶפֶס מֵאוֹתֵי מִי־נֶגְדְךָ אֶתֶּךָ
 עֲלִידָה יְפוּל : י הֵן אֲנֹכִי בְרֵאתִי תִרְשַׁנְפָּה בְּאֵשׁ פֶּתֶם
 וּמוֹצִיא כְּלִי לְמַעֲשֵׂהוּ וְאֲנֹכִי בְרֵאתִי מִשְׁחִית לַחֲבַל :
 י כִּלְ־כִפִּי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח וְכִלְ־לִשׁוֹן תִּקְוִים־
 אֶתֶּךָ לְמַשְׁפָּט תִּרְשָׁעֵי זֹאת נִחַלֶּת עִבְדֵי יְהוָה
 וְצַדִּיקֹתֶם מֵאֵתִי נֹאסִי־הֶהוּ : ה הֵוִי כִלְ־צִמָּא לְכוּ
 לָמִים וְאֲשֶׁר אֵין־לָו פֶּסֶף לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּרְכוּ
 שִׁבְרוּ בְּלוֹא־כֶסֶף וּבְלוֹא מַחִיר יֵין וְחֶלֶב : ה לָמָּה
 תִּשְׁקֹלְוּ־כֶסֶף בְּלוֹא־לֶחֶם וַיִּנְיַעְכֶם בְּלוֹא לְשִׁבְעָה
 שָׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֱלֹי וְאָכְלוּ־טוֹב וְתִתְעַנְגַּ בְּדִשָׁן

איינער דיא מענטשלין זענען ארויס
 גינגענען פון קראם זענען אריין גע-
 קומען אנדערע מענטשלין און האבן
 אייך געקויפט סחורה , און אזוי
 האט ער געלייזט געלם און געלט
 און האט קיין צייט גיהאט צו זיין ,
 ער איז אבער גייען וואס זאן זיין ,
 ער האט גאר ניט געבריינגט אז ער
 האט ניט גיניקט , ביז ער האט
 איינפירטערט צו לייזן , און פון דעם-
 סטענדן איז ער גייען באגן צום
 פרייען און האט זיך געוואוינט ער
 זאל מארגן אייך האבן אזוי אפאט
 ער זאל גאר לייזן געלם און זאל
 גיט זיין אפאנאצין סאג , און מארגן
 איז סאקי אייך אזוי גייען ער האט
 געלייזט אפאנאצין סאג געלם און
 האט אפאנאצין סאג גיט געגעסן
 און איז גייען גאר צו פרייען , אייך
 דעם דריטען סאג ער איז שוין גייען
 אפגערוקט פון ווייב אייך ער גינגען

סוגת קרי

אין בית המדרש באוועקן באלד גאך עליט האט ער אים געקאחן דעם פלית און העפילן און איז געגאנגען אהיים סעך
 קשין האבן אים גיפרכעט פאר וואס גייט איהר אזוי געשווינט אהיים , האט ער גיגעפערט דאס האבן געלשט איהם ער
 איז הונגעריג , זעחן סיר ווען ער האט געארבעט ביי די סח'ה לייזן פאר דעם גאר וועגן וועגן האט אים גאר גיט געוואונעט ,
 אייגענעליך איז דאך דער סעקשט גאר אפגעבט ביי זיין ווייב און קינדער ווארום אז ער פארדינט צוואנציג רובל אונאך ,
 ווי פיל בארף ער רען פאר יך אליינס די צוואנציג רובל און ווי פיל דארף ער פאר זיין ווייב און קינדער און אפאל שפארבעט
 דער סעקשט אין זיינע מיטען אהרין און זיין ווייב קרייס זיך מיט זיין אונדער סאג און די קינדער פרייען זיך מיט

פירוש עברי מייטש

וועט זיין אים גילעקערט אין דעם שטיין און די
 ביי גיורבאך און דיא אונדערשטע און דיא
 אייבערשטע שוועלין וועט אלץ זיין פון איין שטיין
 וכל גיבן אינ אלע שטיינער פון זיין גבול וועלין
 זיין באגערדיגע שטיינער : (ג) וכל און אלע זיינע
 קינדער וועלין לערנען נאכס תורה רב שלום און
 עם וועט זיין פיל דער שלום פון זיינע קינדער :
 (ד) גזקה ררך דער צדקה וואס דוא וועסט סאן
 וועסטו ווערין אנגיברייט מיט אלעס גושען רחמי
 דוא וועסט דער ווייטערט זיין פון די וואס רובין
 דיא פי לא תדיא רען דוא וועסט קיין מורא האבין
 דאס ווייא וועלין ווידער קוקען צו דיר ומחמתה און
 פון אבךאך וועסטו דער ווייטערט זיין כי לא תקרב
 דען זיא וועט גיט גינעהען צו דיר : (ה) פו מורא
 וועט ער מורא האבין פאר גיירות רעות רער וואס
 איך בין גיט מיט איהם פי און ווער עם האט זיך
 איין גינאמילט צו קלחקה האלמין מיט דיר אדער
 ווער עם האט זיך גידייט מיט דיר דער וועט
 פאלין פאר דיר אדער פי ער ווער עם האט גינאמט
 מיט דיר זיין און זיין אריקייט דער וועט
 רוקען מיט דיר אין זיין אריקייט בלוקר אז עם
 וועט דיר וואהל גיין : (ו) תהי איה קאט האב
 באשאפין אז זייען בייקסער ער בלאזט אין דעם
 פייער פון די קולין און ציהם אים אפלי צו זיין
 באדעפענעם וואס מען האט זיא גימאכט פון

דעסקאונדענען וואס און איך גאט וואב באשאפין
 אפארבארקער וואס פארבארקט דיא פלי דאס
 מיינט ער איך האב אונגרייט אין דיר דעם פייער
 און איך האב אייך אים אן גינרייט איין פורגענויט :
 (א) כל פלי אימילקעס פלי זיין וואס ווערט גישארפט
 פון זיינענענען צוא מלחקה האלמין מיט דיר לא
 תכל וועט גיט באגליקען וכל לשון און אימילקס לשון
 וואס וועט שטיין מיט דיר צום כושפט וועסטו
 שולדיג מאכין זיא גחלת דאס איז דיא גחלה פון
 נאכס קנעקט אין זייער גינעקטיגייט וואס וועט
 זיא קוקען פון סיר נאס : אזוי נאכס גאט : (ב) הי
 דאס שרייא איך אים כל אימילקער דאך שטיינער
 זאל גיין צום וואקער דאס איז די חנה וואס און
 אפילו דער וואס האט קיין געלם ליט גייט קויפט
 און עקט זיט און גייט קויפט אן געלם און אן
 פאר בייטונג דיא תורה וואס זיא איז געקער :
 תכל פון זיין און מילך : (ג) למה ווארום זאלט איהר
 גורם זיין איהר זאלט ווענן זייער זילקער צוא
 איינערע פייער אן ברויט גייערט אום זיקט ויניקט
 און אייער סידיגייט דאס איז אייער נוקס וואס
 איהר סיר זיך איבער דעם זאלט איהר אונעק
 געבין גיט צו זאט ווערין שש ליבערשט הערט
 צוא גיט און וועט גיטס דאס מיינט ער לערנען
 דיא תורה דאס איז גוט וחתום און איינערע
 גשמות זאדין האבין פערענעניגען פון די פערקייט

נפשכם: י המון אנכם ורכו אלי שמעו ותזו נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים: ייחן ער לאומים נתתיו נגיד ומצויה לאמים: ייחן נזי לאתדע תקרא ונזי לאידעוה אלקי ירוצו למען יתה אלהיה ולקרוש ישראל פי פארך:

זייער ירושה, וואס האט גר פון זיין פאטער וואס ער האט אויף דער נועלס גיארבעט, און פון זיין קאמפאני און אים שווער גינעט צו ארבעטן, ווארעם זיין באקאנט און היליים זאגן און לערנען טרעה וואלט ער דאך געארבעט פאר זיך אליין דעם שווער וואלט ער דאך גענומען מיט זיך אויף זינען נועלס, פאר דעם זארגט גר נאר ניש, פאר פארעמדיג וויל ער ער ארבעטן און פאר זיך אליין וויל ער ניש ארבעטן, וואס ער געלייגעט אים ער דעם פאסטוק זענען געווען מילס, זייא ער איז געשטארבן האט ער געלאזן אריבערן וואס ער פארעמדיג זייער פארעמדיג צו פארעמדיג:

פירוש עברי טייטש
 אין האר און איין געביטער צו ריא קניגרייךען האב איך איהם גינעבען: (י) הו אפאלק וואס רד נועמט זייא ניש קאמען נועקטו רופען נזי און אזוי איין פאלק וואס נועמט ריה גיט קענען נועלען די מענטשן פון דעם פאלק לויפען צו ריד דאס נועמט זיין זפען פון נוענין גאט ריין האר דאס ער נועמט גערופען אויף ריד ולקרוש און פון נוענין דעם הייליגען פון די ישראל וואס ער איז ריין שיינקייט פלוקר, ער גיט ריד שיינקייט:

פון ריא הודיה: (י) פשו נייגט אייערע אויערן און גייט צו מיר ששע הערש מיניע רייד, נועמט לעבין אייערע נשמות ונאקדה און איך נועל פאר שניידען צו איך פריהות ברית ביי ארייגט חסדי דאס איך גאט זאל בעזאלן צו רוד האר פאר צויגע בעלייבשע צוואר וואס ער האט גיטאן: (יא) הו איין ערות צווא ריא קניגרייךען האב איך איהם גינעבען פלוקר איך האב איהם גינעבען פאר איין האר צו ריא קניגרייךען און ער זאל ערות זאגן זייערע שלעכטע מעשים אקענין זייער פנים נגיד אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבשו או מזמור שיר

ליום השבת וה' מלך יל"ח דכרו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד נחמת היום:

עיקר תוי"ט ראה יום ו משנה ננעים פ"ג ברטנורא

הכל מיטמאין, וחסלי קטן דמיה דמיחא חיש לרוע כתיב קמ"ל אדם (ה) כי יהיה כבוד כשרו כתיב: הכל בשרים לראות את הנגעים, וזע"פ שאליו נקי כהן וכשמותיהן אם חכס עמו רואה (ב) אכל כיוו לבין עממו אם אינו כקי כהן וכשמותיהן אינו רואה את הנגעים: שהטומאה והטהרה בידי כהן. הכס ישראל רואה את הנגע וזמור (ג) לכהן זע"פ שהוא שונה (ד) זמור עמא אמור טהור: בין באיש א' ובין בב' אנשי, שחולדו שני ננעים בלית חמת או כשני אנשים חין הכהן רואה חומס ככת חמת הכל מיטמאין בנגעים, חוץ מן העכו"ם וגר (ה) הטהרה לראות את הנגעים, אלא שהטומאה והטהרה בידי כהן, אומרים לו אמור טמא והוא אומר טמא, אמור טהור והוא אומר טהור, אין רואין שני ננעים כאחד בין באיש אחד ובין בשני אנשים, אלא רואה את האחד

וגם כנגע כפיס כן תשוב דננעי סוף לא מיטמאו אלא כקרבן וגר תשוב לאו בר סני הוא משל"ג פהם דנזרו נים ככנן: (כ) כמ"ד יצא עקב, ועין תוי"ט: (ג) ל"ד טעם דלכין זיכאל ספק קלת דמסכני לים וסכר אלא דלנני חסם כשכסל

אישראל אלמקדן, און דער ישראל נעוהט ריא נגע אויב ריא נגע איז טמא אומרים לו אמור טמא נאגמ דער ישראל צום פהן, זאג טמא יהיא אויפ טמא און דער פהן נאגמ דאס ווארט טמא, און אויב ריא נגע איז טהור, נאגמ דער ישראל צום פהן אמור טהור זאג טהור יהיא אויפ טהור און דער פהן נאגמ דאס ווארט טהור אין רואין שני ננעים גאדן קען טאר גיט זעהן צוויי ננעים מיט איין קאהל ומיט איין קוקן בין גייט איד טמא ריא צווייא ננעים זענען בייא איין נגעש ויבן גאט נאגמ און בייא ריא צווייא ננעים זענען ביי צוויי מענטשן בייא נעקער מענטש איין נגע זאל רואה את הראשון נאר, ער זעהט איין נגע ופסטיה און ער הייקט אים פאר שליקען אויף זינען טאג, אויב קען דארף

שיק גא הכל סיפאין בנגעים אלע נוערין טמא או זייא האבין אנגע, אפילו אקידה חוץ מן העכו"ם גיליים נאר אנגעצין דינער נועמט גיט טמא פון אנגע זיי תושב או אנגעצין דינער האט זיך קנייר גינען נאר ער זאל גיט דינען עכו"ת גלולים, אבער אלע נאכין טהרה ער וזיא אלע געצין דינער, הייקט ער אגר תושב, ער נועמט אויך גיט טמא פון אנגע הכל כשרים לראות את הנגעים אלע מענין זעהן ריא גנעים, אפילו אפנה וואס איז אעם הארץ, אדער אישראל אלמקדן זאל שמיטתא ומפיקה בדי כהן נאר צו קטמא זיין אדער קטמא זיין דאס ניהער צום פהן, אויב דער פהן איז אעם הארץ וואס וויים גיט נועלעך נגע איז טהור און נועלעך איז טמא, געכט ער מיט זיך

האין הכהן יכול לראות יפה שני נעשים כאלה (ד) : ומסגירו . חי בר הסגר הוא כגון ע"י ד' מראות : ומחליטו .
 אם רחוי להמליט כגון ע"י שער לכן לא מהיה : ופושרו . אם הוא למטה מד' מראות : וחורו לשני . מאחר שגודל השני
 קודם שהסגיר את הראשון או שהחליטו : אין מסגירין את המוסגר . וכן נמי אין מחליטין את המוסגר . דלפ
 הסגירו כנגד אחד וחל"כ נולד לו נגע אחר (ה) שראוי להסגירו או להמליטו אין נזקק לו וכי מתסי מן הראשון אין על
 הגנע שני לא תורת מוסגר
 ולא תורת מוחלט עד שיוקק
 לו : אבל בתחלה בסוף
 שבוע המסגיר מסגיר .
 אם בתחלה הגנע נולד
 השני קודם שהסגיר את
 הראשון מסגיר על הראשון
 ומסגיר על השני וכן בסוף
 שבוע ראשון אם עמד הראשון
 הראשון ומורו ומחליט על השני : מסגיר ופושרו . מסגיר על הראשון ופושרו על השני : מחליט על
 מחליט על הראשון ופושרו על השני וה"ה חיסבל מסגיר ומחליט או מה"ט ומסגירו פושרו מסגיר פושרו
 ומחליט : ב נותנין לו שבעת ימי המשתה . דכתיב כיום הראות לו מכדי לכתוב רחמנא ובהלות מחי וכיום

ומסגירו ומחליטו ופושרו וחורו לשני . אין מסגירין
 את המוסגר , ולא מחליטין את המחליט . אין
 מסגירין את המחליט , ולא מחליטין את המוסגר .
 אבל בתחלה בסוף שבוע . המסגיר מסגיר .
 והמחליט מחליט . מסגיר ופושרו . מחליט ופושרו :
 ב התן שגראה בו נגע נותנין לו שבעת ימי
 המשתה לו ולביתו ולכסותו . וכן ברגל נותנין לו

איהם פאר שליטען ופיהיו אָרַעַר מַאֲכַמ אִים
 קַמָא . אויב עַר דאַרף זײַן קַמָא ויפּוּרֵי אָרַעַר . עַר
 מַאֲכַמ אִיהם פּרִי (וּמְהוּר) אויב עַר דאַרף זײַן מְהוּר
 חוּרֵי לִשְׁנֵי דְעַר נֶאָה גַיִם . עַר זְעוּהָ דִיא אַנְדְּרַעַכְע
 גַנְע אונ קען פאַרשליקט איהם , אָרַעַר קען אַז
 איהם קַמָא , אָרַעַר קען אַז איהם קַמָר . דִיא
 אַז אַלץ אַז דִיא אָרַעַר גַנְע אַז גִינוּען אַינדער
 קען דִיא איהם פאר שלאַסין אָרַעַר קַמָא גִינוּען
 אויף דִיא עַרשטע גַנְע . אָרַעַר אַז עַר דִיא גִיא
 גִיאַמ אַיִן גַנְע אונ דְעַר כְּהֵן דִיא איהם פאר
 שלאַסין , אונ אין דִיא קען וואס עַר אַז גִינוּען
 פאַרשליקט איהם , עַר קעקוקען נֶאָה אַנְגַע וואס
 קען דאַרף איהם אויף פאר שליטען אַז פּסגירֵי אַז
 הַסַּגִיר פאר שליטט קען גִים דִיא פאַרשליקטעִגֵם
 קען פאר שְׁרִיקט איהם גִים נֶאָה אַמְהַל אויף די
 אַנְדְּרַעַכְע גַנְע וְלֹא פּחִילִיט אַת הַמְחִילֵם אונ אויב דְעַר
 כְּהֵן דִיא איהם קַמָא : גִינוּען דִיא גַנְע . דְעַר נֶאָה
 אַז גִינוּארין נֶאָה אַנְגַע , וואס זִיא אַז קַמָא , אַז
 דְעַר כְּהֵן גִים קַמָא דִיא אַנְדְּרַעַכְע גַנְע אַז פּסגירֵי
 אַת הַמְחִילֵם קען פאַרשליקט גִים דִיא קַמָא , אויב
 נֶאָרְקַעַם וויא דְעַר כְּהֵן דִיא איהם קַמָא גִינוּען
 אויף אַיִן גַנְע , אַז גִינוּארין נֶאָה אַנְגַע וואס קען
 דאַרף אים פאר שליטען . פאר שליטט קען אים גִים
 וְלֹא פּחִילִיט אַת הַסַּגִיר קען אַז גִים קַמָא דִיא פאר
 שְׁלֹאֲרַקְעַם , אויב דְרֵי נֶאָה ווי דְעַר כְּהֵן דִיא אים פאר
 שְׁלֹאֲסִין אויף אַיִן גַנְע . אַז גִינוּארין נֶאָה אַנְגַע וואס קען
 דאַרף איהם קַמָא זײַן , אַז קען איהם גִים קַמָא
 נֶאָר אַז דִיא עַרשטע גַנְע ווערט אין גאַנצין גִינוּגְד
 אונ דִיא אַנְדְּרַעַכְע גַנְע אַז נֶאָה דִיא , זְעוּהָ דְעַר
 כְּהֵן דִיא אַנְדְּרַעַכְע גַנְע , וויא זִיא זְעוּהָ אַיִצֵם אים
 קַמָא צו זײַן אָרַעַר צו פאר שליטען . אזוי וְלֹא
 דְעַר כְּהֵן קַמָא אַז בתּוּלָה אָרַעַר אַז דִיא אַנְדְּרַעַכְע
 גַנְע אַז גִינוּארין אין אַנְהִיב , אַינדער קען דִיא
 איהם פאר שלאַסין אויף דִיא עַרשטע גַנְע אונ
 אַינדער דִיא באקווען אַנְגַע אום יום טוב טַהֲנִין

שׁוֹטֵם קְרִי יִיִם . כּוּנֵן : (ד) לֹא
 שְׁרִיבֵי לְרֹאשׁוֹם כִּנְנֵע . עַל הַסַּגִיר
 שְׁמִירֵי . (ה) דְרַמְיִינֵי כְּמִיִּכ :
 (ו) וְכֹסֶטוֹ גַנְע וְנִי מַשְׁכַּחַם
 דְלִין מַחֲלִיטִין אַת הַסַּגִיר דְלִין
 פּסגירֵי כְּכֹסֶטוֹ כְּנִיִים וְכֹסֶטוֹ
 שְׂכֻמוֹס וְנֹלֵד כּוּ עַמֵר לִבֵּן 16
 מַחֲלִיט מִן מַחֲלִיטוֹ וְכִי מֹלֵד לֹס
 שְׂמִירֵי אִו עַמֵר לִבֵּן כְּסוּף

לומר לך יש יום שאתה רואה ויש יום שאי אתה רואה: ג עור הבשר. שגרה כל או חדר מארבע מראות: בתחלה. לשהיה אל הפה כלל המגר מיטמא כשער לבן ובמחיה אבל כשחיו חיו מיטמא עד סוף שבע ראשון או טוף שבע שני או לאחר הפה סוף שבע מיטמא כשער לבן כשחיו ופירו ופירו אחר כך פסה חוד וכולו: י"ג יום. ליום זכריה של שבע ראשון עולה לכלו ולכלו: ד השחין והכבד מיטמאין בשבוע אחר. דשאר ימי יום לכן שני המגרות ואלו הם לא פסה כשבע

ראשון ולא טולד עשר לכן פוטרו ו' מיטמאין דלקט הכי קאמר (ו) כשכלו חלו שני סימנים כסוף שבע אחד טמא הא כל כולו טהור: ה הנתקין נגעים שגראש או כזקן קרון נקמס:

פסוקים לא תמיד קרין כלל סכנה שני. כ"ט: (ו) וכו' סקדים ו' מיטמאין כו' מה שהלוקט משער נמים כשבע ו' היינו נעמין סהים דשער נגעים יש לכן כו' כ"ט: ולתוך הפטור. ומיטמא בשני שבועות שהם י"ג יום: ד השחין והמכה מיטמאין בשבוע אחד, ובשני סימנים. בשער לבן. ובפסיון. בשער לבן בתחלה כסוף שבע ראשון. ולאחר הפטור. ובפסיון כסוף שבע לאחר הפטור. ומיטמאין בשבוע אחד שהוא י' ימים: ה הנתקין מיטמאין בשני שבועות בשני סימנים. בשער צהוב רק.

נואה אונ דער אנהייב פון דיא אנדערע נואך: ד השחין וממכה מיטמאין בשבע איד שחין איז אנגע וואס נוערמ פון אדער הייזונג. מכה איז אנגע וואס נוערמ פון אדערע פון פייער, דיא ביי דע נקעים זענען נאר טמא איין נואך, טייל קען פאר שליסט ויי נאר איין נואך, אונ אין כוף נואך אויב עס איז ניקא טייקע האר אונ עס איז נים גרעסער ניווארין איז ער טהור ויבשן סימני אונ אויב אין דעם שחין אונ מכה איז גיווארין איין סימן פון די צוויי סימנים בשער לבן טייקע האר, אדער יבשיון דער שחין אונ מכה איז גרעסער גיווארין, איז ער טמא בשער לבן מכה טייקע האר אויב עס איז דא איין דעם שחין אדער אין דער מכה און אנהייב ווען ער נוערמ גיבראכט צום פהן, איז ער טמא ויבשן שבע אונ אז דיא טייקע האר איז גיווארין נאך די ערשטע נואך פון פאר שליסען, איז ער אויך טמא ולאחר הפטור אונ אז די טייקע האר איז גיווארין נאך דעם ווי דער פהן האט איהם קטהר גיווען, איז ער אויך טמא ויבשיון אדער אז דיא גנע ושחין אדער מכה איז גרעסער גיווארין, פאר דעם פאר שליסען, איז ער נים טמא, אונ אז יזא איז גרעסער גיווארין כסף שבע אין סוף נואך פון פאר שליסען, אדער לאמי הפטור נאך דעם ווי ער איז טהור גיווארין איז ער טמא ומיטמאין בשבע איד וואס דיא משנה האט פריער גיזאנט ער איז טמא איין נואך שהוא שבעת ימים מיינט קען ויזען טמא: ה הנתקין דיא גנעים פון קאפ אדער פון דיא בארד הייסן נתקים, דיא נתקים מיטמאין בשני שבועות זענען טמא צוויי נואכין, קען פאר שליסט אים פריער אויף איין נואך, אונ אז דער נתק איז נים געגדערמט גיווארין פאר שליסט קען אים אויף נאך אנוואך בשני סימני אונ אויב אין די צוויי נואכין איז גיווארין אין דעם נתק איינע פון די צוויי סימנים, איז ער טמא בשער צהוב זכ און אין דעם נתק איז גיווארין נאך פארבינדע

א כל יום ויום הנהל ווארט קען איהם אנאנג יום טוב, דער פהן זעהט נים דיא גנע ביי נאך יום טוב: ג ער תשרי דיא היום פון לייב אז עס איז אויף איר גיווארין אנגע מיטמא בשני שבועות איז ער טמא צוויי נואכין, פריער פאר שליסט קען איהם אויף איין נואך, אונ אז דיא גנע איז נים געגדערמט גיווארין פאר שליסט קען איהם אויף נאך אנוואך ויבשיון סימנים אונ אויב אין דיא צוויי נואכין איז גיווארין איין דיא גנע איינע פון די רביי מיטמאין איז ער טמא, דיא רביי מיטמאין זענען בשער לבן אז אין דיא גנע איז גיווארין טייקע האר ויבשיון אדער אין די גנע איז גיווארין ווילך פלייש ויבשיון אדער דיא גנע איז גרעסער גיווארין בשער לבן ויבשיון טייקע האר אדער ווילך פלייש אויב עס איז דא אין דיא גנע מכה אין אן הייב ווען ער נוערמ גיבראכט צום פהן, איז ער טמא ויבשן שבע ראשון אונ אז דיא טייקע האר אדער דיא ווילך פלייש איז גיווארין נאך דיא ערשטע נואך פון פאר שליסען, איז ער אויך טמא כסף שבע שני אונ אז דיא טייקע האר אדער דיא ווילך פלייש איז גיווארין נאך דיא אנדערע נואך פון פאר שליסען, איז ער אויך טמא לאחר הפטור אונ אז די טייקע האר אדער דיא ווילך פלייש איז גיווארין נאך דעם ווי דער פהן האט איהם קטהר גיווען, איז ער אויך טמא ויבשיון אדער אז דיא גנע ושחין אדער מכה איז גרעסער גיווארין, פאר דעם פאר שליסען, איז ער נים טמא, אונ אז יזא איז גרעסער גיווארין כסף שבע ראשון נאך די ערשטע נואך פון פאר שליסען אדער כסף שבע שני נאך דיא אנדערע נואך פון פאר שליסען, אדער לאחר הפטור אונ אז דער נים טמא ויבשיון אדער דיא גנע ושחין אדער מכה איז גרעסער גיווארין, פאר דעם פאר שליסט קען איהם אויף נאך אנוואך בשני סימני אונ אויב אין די צוויי נואכין איז גיווארין אין דעם נתק איינע פון די צוויי סימנים, איז ער טמא בשער צהוב זכ און אין דעם נתק איז גיווארין נאך פארבינדע

ובפסיון . בשער צהוב דק בתחלה בסוף שבוע ראשון . ובסוף שבוע שני . ולאחר הפסור . ובפסיון בסוף שבוע ראשון . ובסוף שבוע שני לאחר הפסור . ומיטמאין בשני שבועות שהם י"ג יום : הקרחת והגבחת מיטמאות בשני שבועות ובשני שבועות בתחלה ובסוף שבוע ראשון . ובסוף שבוע שני לאחר הפסור . ובפסיון בסוף שבוע ראשון . ובסוף שבוע שני לאחר הפסור . ומיטמאות בשני שבועות שהם י"ג יום : א הבגדים מיטמאין בשני שבועות . ובג' סימנים . בירקרק . ובארדרם . ובפסיון . בירקרק ובארדרם [כ] בתחלה ובסוף שבוע ראשון . ובסוף

בשער צהוב רק בתחלה . אם בתחלה נולד לו סער צהוב או מחליטו , להוב דומה לזה : בסוף שבוע ראשון . ובסוף שבוע שני . אם בסוף שבוע ראשון פעה או נולד לו סער דומה מחליטו ואם לאו מסגירו סניה ואם בסוף שבוע שני פעה או נולד לו סער להוב מחליטו ואם לאו פסורו ואם לאחר הפסור פעה או נולד לו סער להוב מחליטו :

ו הקרחת והגבחת . לקמן בסוף פ"ו מפרט מיו היא קרחת ומיו היא גבחת : במחיה ובפסיון . אבל כשר לכן אין מיטמאין לפי שאין סער נוח כהן : א בירקרק ובארדרם . ה' לקרי כנגדים ובנחים פסיון טומאה ירקרק

און דיע' האר יבפשו' אןער דער נקת איו גרעסער גינוארין בשער צהוב דק גאלך פארביגע דיע האר אויב גם אין אר גתק בתלה אין אנהייב ווען ער ווערט גיבראכט צום פלן , אין ער קמא בסוף שבוע ראשון און אז די וילך פלייש איו גינוארין אין רעם בקחת אקרער גבחת אין סוף ערשטע וואך פון פאר שליטען . איו ער אויף קמא בסוף שבוע שני און אז די וילך פלייש איו גינוארין אין רעם בקחת אקרער גבחת אין סוף די אנדערע וואך פון פאר שליטען . איו ער אויף קמא לאחר הפסור און אז די וילך פלייש איו גינוארין אין רעם בקחת אקרער גבחת דער נאך וויא דער פלן האט איהם קמבר גינווען . איו ער אויף קמא יבפשו' אקרער אז דער בקחת אקרער גבחת איו גרעסער גינוארין פאר רעם פארקשליטען איו ער נים קמא , און אז ער איו גרעסער גינוארין בקוף ערשטע וואך פון פארקשליטען , אקרער שבוע שני אין סוף פון אנדערע וואך פון פארקשליטען , אקרער לאחר הפסור דער נאך וויא ער איו קמבר גינוארין , איו ער קמא ומקסאות בגני שבעה וואס ריא קשנה האט פריער גינואנט ער איו קמא צווייא וואכין שחו שלשה עשר יום ראם מיינט קען דרייצעהן טאג . וויל דער ויבעטער טאג איו דער סוף פון די ערשטע וואך . און דער אנהייב פון די אנדערע וואך : א הנגוע סיפקאין בשני שבעה קלוינדער וואס האבין אגגע זענען קמא צווייא וואכין , מען טארקשליסט וויא פריער אויף איין וואך , און אז ריא גגע איו נים גיענדערט גינוארין פארקשליסט קען אויף נאך אנואך יבשליטען סימין און אויב אין די צוויי וואכין איו גינוארין אין די גגע פון דעם קלייד אייגע פון די דרייא סימנים , איו די קלייד קמא זיבנבט אז די גגע איו גרין ובארדרם אקרער רויט יבפשו' אקרער ויא איו גרעסער גינוארין זיבנבט יבארדרם אויב די גגע איו גרין אקרער רויט בתלה אין אנהייב ווען ער ווערט גיבראכט צום פלן , נאלי קען די קלייד פארקשליטען אויף ויבען טאג . און בשני שבוע ראשון און אז אין סוף ערשטע וואך איו ריא גגע פון רעם

און דיע' האר יבפשו' אןער דער נקת איו גרעסער גינוארין בשער צהוב דק גאלך פארביגע דיע האר אויב גם אין אר גתק בתלה אין אנהייב ווען ער ווערט גיבראכט צום פלן , אין ער קמא בסוף שבוע ראשון און אז ריא נאלך פארביגע דיע האר איו גינוארין אין רעם נקת אין סוף ערשטע וואך פון פארקשליטען . איו ער אויף קמא בסוף שבוע שני און אז די גאלך פארביגע דיע האר איו גינוארין אין רעם נקת אין סוף די אנדערע וואך פון פארקשליטען . איו ער אויף קמא לאחר הפסור און אז די נאלך פארביגע דיע האר איו גינוארין אין רעם נקת נאך רעם ווי דער פלן האט אים קמבר גינווען איו ער אויף קמא יבפשו' אקרער אז דער נקת איו גרעסער גינוארין פאר רעם פארקשליטען . איו ער איו גרעסער גינוארין פארקשליטען , איו ער קמא ומקסאות בגני שבעה וואס ריא קשנה האט פריער גינואנט ער איו קמא צווייא וואכין שחו שלשה עשר יום ראם מיינט קען דרייצעהן טאג . וויל דער ויבעטער טאג איו דער סוף פון די ערשטע וואך פון די אנדערע וואך : א הנגוע סיפקאין בשני שבעה קלוינדער וואס האבין אגגע זענען קמא צווייא וואכין , מען טארקשליסט וויא פריער אויף איין וואך , און אז ריא גגע איו נים גיענדערט גינוארין פארקשליסט קען אויף נאך אנואך יבשליטען סימין און אויב אין די צוויי וואכין איו גינוארין אין די גגע פון דעם קלייד אייגע פון די דרייא סימנים , איו די קלייד קמא זיבנבט אז די גגע איו גרין ובארדרם אקרער רויט יבפשו' אקרער ויא איו גרעסער גינוארין זיבנבט יבארדרם אויב די גגע איו גרין אקרער רויט בתלה אין אנהייב ווען ער ווערט גיבראכט צום פלן , נאלי קען די קלייד פארקשליטען אויף ויבען טאג . און בשני שבוע ראשון און אז אין סוף ערשטע וואך איו ריא גגע פון רעם

אלמדס ולא קרי למיל סימן טומאה לארבע מראות שבער כשר משום דלארבע מראות שבער כשר אפי' עומדים בו כמה שנים אינן מחליטין כלל שער לבן וכלא פסיון וכלא מחיה אבל כנגדים כשעמד הירקרק או אלמדס שני שבעות אמר ג' דלף פשה כתיב נחש תחטקנו להכי קרי ליה כנגדים סימן טומאה וכן כנתיים שלשה שבעות כשעור כנענע (ו) לכמות שהיה או מירקק לאלמדס או מאלמדס לירקק וכתיב ופתח את הנית כללו ופתח להכי קרי ליה סימן טומאה: לאחר הפמור. כגון שכהה: אם הור אחרי כן סוף: ח' י"ם יום. ראשון ו' של שבעת אלמעי עולים לפניהם ולאחריהם: פחות משבעה: אחד. כגון שחין ומכהו: (ח) ננעי כתיב:

ג' שבעות. כגון (ח) ננעי כתיב: ערששע נואך איז די גנע פון די שמוב גרין אָרער רויט וויא זיא איז גינען. זאל קען די שמוב פאר שלקסען אויף נאך זיךען קאב בוסף שבעי שני אונ אז אין סוף אָרערעך נואך איז דיא גנע פון די שמוב אויף גרין אָרער רויט ווי זיא איז גינען. זאל קען דיא שמוב פארשליקסען אויף נאך זיךען קאב בוסף שבעי שלישי אונ אז אין סוף ריטעך נואך איז די גנע פון דיא שמוב אויף גרין אָרער רויט וויא זיא איז גינען. זאל קען די שמוב צוא אָרערין לאַמח הפסיד אונ אויב די גינעקייט אָרער די רויטקייט פון די גנע איז טויגעקלער גינארין איז די שמוב סהור. דער נאך איז די גנע צוריק גרין אָרער רויט גינארין רין וויא זיא איז גינען. איז די שמוב קמא יבגשיין אָרער אז די גנע אין די שמוב איז גרעסער גינארין פאר רעם פארשליקסען איז דיא שמוב גיט קמא. אָרער אז די גנע איז גרעסער גינארין בוסף שבעי ראשון אין סוף די ערששע נואך פון פארשליקסען אויף נאך זיךען קאב בוסף שבעי שני אין סוף די אָרערעך נואך פון פארשליקסען אויף נאך זיךען קאב בוסף שבעי שלישי אין סוף דיא ריטעך נואך פון פארשליקסען. אָרער בוסף שבעי שלישי אין סוף דיא ריטעך נואך ווי די שמוב איז סהור גינארין. איז די שמוב קמא וימקסאין בשלשה שבעות וואס די משנה האט פריער גיזאגט ער איז קמא צוויי וואכין שמו שלשה עשר יום סייגט קען דרייצעהן טאג. ווייל דער זיבעטער טאג איז דער סוף פון די ערששע נואך אונ דער אָנהייב פון דיא אָרערעך נואך: ח כתיב וימקסאין בשלשה שבעות היינער וואס האבין אנגע זענען קמא דרייא וואכין. קען פארשליקסען וויא פריער אויף איין נואך. אונ אז דיא גנע איז גיט גינגערעם גינארין פארשליקסען קען אויף נאך גיט גינגערעם גינארין פארשליקסען קען אויף אָרערעך נואך יבגשליש ספיז אונ אויב אין די דרייא וואכין איז גינארין אין דיא גנע פון רעם היז איינע פון דיא דרייא קימיים. איז די שמוב קמא דרייצען אז די גנע איז גרין יבגשנס אָרער רויט יבגשיין אָרער זיא איז גרעסער גינארין גינגע ויבגשנס אז די גנע איז גרין אָרער רויט גינגען אין אָנהייב ווען ער ווערט גיב' ראכט צום פהן זאל קען דיא שמוב פארשליקסען אויף זיךען קאב בוסף שבעי ראשון אונ אז אין סוף

קלייד גרין אָרער רויט וויא זיא איז גינען. זאל קען איהר פארשליקסען נאך אויף זיךען קאב בוסף שבעי שני אונ אז אין סוף אָרערעך נואך איז די גנע פון רעם קלייד אויף גרין אָרער רויט וויא זיא איז גינען. זאל קען די קלייד פאר גרענען לאַמח הפסיד אונ אויב די גינעקייט אָרער די רויטקייט פון די גנע איז טויגעקלער גינארין. איז דיא קלייד גינארין סהור. דער נאך איז דיא צוריק גרין אָרער רויט גינארין וויא זיא איז גינען. איז דיא קלייד קמא. אונ קען פאר גרענס איהר יבגשיין אָרער אז דיא גנע אין דיא קלייד איז גרעסער גינארין פאר רעם פארשליקסען איז די קלייד גיט קמא. אונ אז דיא גנע איז גרעסער גינארין בוסף שבעי ראשון אין סוף דיא ערששע נואך פון פארשליקסען אָרער בוסף שבעי שני אין סוף די אָרערעך נואך פון פארשליקסען אָרער לאַמח הפסיד דער קלייד וויא זיא איז גינען. איז די קלייד קמא וימקסאין בשני שבעות וואס דיא משנה האט פריער גיזאגט ער איז קמא צוויי וואכין שמו שלשה עשר יום סייגט קען דרייצעהן טאג. ווייל דער זיבעטער טאג איז דער סוף פון די ערששע נואך אונ דער אָנהייב פון דיא אָרערעך נואך: ח כתיב וימקסאין בשלשה שבעות היינער וואס האבין אנגע זענען קמא דרייא וואכין. קען פארשליקסען וויא פריער אויף איין נואך. אונ אז דיא גנע איז גיט גינגערעם גינארין פארשליקסען קען אויף נאך גיט גינגערעם גינארין פארשליקסען קען אויף אָרערעך נואך יבגשליש ספיז אונ אויב אין די דרייא וואכין איז גינארין אין דיא גנע פון רעם היז איינע פון דיא דרייא קימיים. איז די שמוב קמא דרייצען אז די גנע איז גרין יבגשנס אָרער רויט יבגשיין אָרער זיא איז גרעסער גינארין גינגע ויבגשנס אז די גנע איז גרין אָרער רויט גינגען אין אָנהייב ווען ער ווערט גיב' ראכט צום פהן זאל קען דיא שמוב פארשליקסען אויף זיךען קאב בוסף שבעי ראשון אונ אז אין סוף

כסומכוס. כר"ס סעודה
החתיכה מטמא
משום נדה ויחידה היא :
כרבי יהושע אברה.
למשום טור שפיר להודיה
מטמא משום לידה ויחידה
היא דלינחא אפי' כמלא
בשר פליגי כיון לאונו
מרוקס מעולם לא היה ולד
ולף ע"ג דפליגי ר"י כספיר
לאודא כמלא דס מודה דלא
ולד הוא דרס מוכיח עליו :
בעבור. מה שנתכו עכור
דלינחא לתימר ולד היה
זנימוח : בצלול שהוא מלא
מים ללול :

שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו.
אמר להם לא שמעתי. אמר לפניו רבי
ישמעאל כרבי יוסי כך אמר אבא אמר דם טמאה
נדה, מלא בשר טמאה לידה. א"ל אלמלי דבר
חדש אמרת לנו משום אבין שמעוך עכשיו
מרהא קמיתא כיהודא קאמר כסומכוס שאמר
משום ר' מאיר הא נמי שמו כר' יהושע אמרה
ואין הלכה כרבי יהושע רחמיא המפלת שפיר
שאינו מרוקס ר' יהושע אומר ולד וחכ"א אינו
ולר. אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי
אושעיא מחלוקת בעבור אבל בצלול דברי הכל
אינו ולד. ורבי יהושע בן לוי אמר בצלול מחלוקת
איבעיא להו בצלול מחלוקת אבל בעבור דברי
הכל ולד או דילמא בין בזה ובין בזה מחלוקת.
תיקו :

מלא בשר מהו. עממינח
דקמני מלא דס וינל
מיס ליכא נמיסוס דלמלא סה
מלא בשר משום א"ל וזלי
ולד לא הוי א"ל סה דלא מטיב
מסוס דכפונסא לא מיידי :
שמוא כ"י יוסוס. אפי' דכסי
למימר במחוך מחלוקת
בלול אבל בעבור דברי סכל
ולד רבי נמי מטיב סה כסה
דסה קמני מלא :
מחלוקת ללול. ס"ס מלא
מיס וכן מ"ע
וקסה וכו' גירף ממלחה דס
למבר לטיל דמסוס כס וזל
לדס מסוי ל"י יוסוס. לנך
כסה לכסה ללול וסכור סיינו
בשר סכור וסכור ללול :

שאלו לפני רבי המפלת שפיר מלא בשר מהו קען האט
גיפקענט בייא רבי אויב אאשה האט מפיל
גינען אהויט אוי ווי אבייסיל אונ אינגווייניג איז
גינען פוהל פלייש וויא איז דער דין אפר לזם לא
שפעטי האט רבי גיאנט גען וויא איז האב גיט
גיהערט דעם דין אפר גינען רבי ישמעאל ברבי יוסי
האט רבי ישמעאל ברבי יוסי גיאנט פאר רבי
בר אפר אבא אזוי האט מיין פאטער גיאנט מלא דם
קמאה נדה אויב אאשה איז מפיל אהויט ווי אבייסיל
אונ איז איהר איז פוהל בלוט. איז די אשה קמא
וויא אנדה מלא בשר קמאה לידה אונ אויב אינגווייניג
איז פוהל פלייש איז דיא אשה קמא גלייך וויא
זיא וואלט אקיד גיבארין אפר ליה האט רבי גיאנט
צו רבי ישמעאל אפלי דבר קיש אמתה לט משום אבה
שפטער ווען דיא וואלקס אונן גיאנט גינען דין
פון דיין פאטערס ווענין וואלטין מיר דין גשאלגט
אונ מיר וואלטין דעם דין אזוי געפסקת עקשיי מדהא
קמיתא גיחידא קאמר כסומכוס שאמר משום רבי מאיר
נוייר מיר האבין פון דיר גיהערט דעם ערשטין
דין אז דער שפיר איז פוהל מיט בלוט איז דיא
אשה קמא וויא אנדה אונ דעם דין פסקת נאר
איין פנא סימכוס וואס ער האט גיאנט דעם דין
פון רבי באירס ווענין געהן מיר דאך אז דיין
פאטער רבי יוסי פסקת דינים ווי איין פנא הא גמי
שקא ברבי יהושע אפרה קען דאך ויין אז ער פסקת
דעם אנדערין דין אויף וויא איין פנא וויא רבי
יהושע ויין מלכה ברבי יהושע אונ דער דין איז גיט
ווי רבי יהושע דמתי ווארום מיר האבין גילערניגט
המפלת שפיר שאיט מירקס אויב אאשה האט מפיל
גינען אשפיר ואהויט אזויא (וויא אבייסיל) אונ
אינגווייניג איז קיין קינד גינעבט, דער שפיר איז
ליידיג רבי יהושע אומר וזל רבי יהושע זאנט עס איז
גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקיד נחמיס אפרים
איז ולד אונ דיא חקמים זאנן דאס איז קיין קינד

אונ עס איז גיט גלייך צו אקיד, מאדאך בייא
אליידיגען שפיר האלט רבי יהושע אז עס איז
גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקיד אז אין דעם
שפיר איז דא פלייש האלט ער דאך געוויס אז
עס איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקיד,
קען דאך ויין אז רבי ישמעאל האלט ווי רבי
יהושע אפר רבי שפען גן לקיש משום רבי אושעיא רבי
שפען גן לקיש האט גיאנט פון רבי אושעיאס
ווענין מחלקת געכור ווען קריגט רבי יהושע מיט
דיא ברבן אז אין דעם שפיר איז דא שפעקס
צוריען אונ צוקוועקשט, קען ויין עס איז
גינען אקיד אינגווייניג אונ עס איז צוקוועקשט
גינארין זאל געזיל אפער אז אינגווייניג איז קלאר
אונ ריין וויא וואסער דברי הכל אינו ולד האלטין
אלע אז דיא אשה האט גיט דעם דין וויא זיא
וואלט גיבארין אקיד רבי יהושע גן זלי אפר געזיל
מחלקת אונ רבי יהושע גן לוי האט גיאנט אז
אין דעם שפיר איז קלאר אונ ריין וויא וואסער
קריגט רבי יהושע מיט דיא ברבן אונ רבי יהושע
האלט דיא אשה האט דעם דין גלייך וויא זיא
וואלט גיבארין אקיד איבעיא לוי ביי די פלמיריס
איז גינען אפסק וויא רבי יהושע גן לוי האט
געמיגט געזיל מחלקת אז אין דעם שפיר איז קלאר
אונ ריין וויא וואסער קריגט רבי יהושע מיט דיא
ברבן זאל געכור רביי הכל זלי אפר אז אינגווייניג
איז שפעקס צו ריען אונ צו קוועקשט האלטין
אלע אז עס איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין
אקיד או דילמא ביו גיה ויין גיה מחלקת מיט אדער
ר' יהושע מיט די ברבן קריגט ביי דעם סיי אינגווייניג
איז קלאר אונ ריין ווי וואסער סיי אינגווייניג איז
צו ריען אונ צו קוועקשט האלט רבי יהושע עס
איז גלייך וויא זיא וואלט גיבארין אקיד אונ
דיא חקמים זאנן עס איז גיט גלייך ווי זיא וואלט
גיבארין אקיד :

וכד אינו הכימין יתכן כההוא רוחא קדישא רוחא עלאה בעלון לשמטא ערשייהו דהאי רוחא אמשיך אכתייה לתתא כל מינו נשמתי קדישין וירחי קדיש עליוני דהאי רוחא נשמתי קדישין לבטוהו כדקא יאות. כיון דהאי רוחא שרא על עולמה כל רוחין ביסק וכל מקטרגין ביסקן אסתלקו מעלמא. ולא בעינן ללגזה על נקורה בנין דישראל אינון קטרוני דהאי רוחא וכסת שגום פריסתא דגהא עלייהו ואינון נקרוין מכלא. ואי תימא הא תנין דלא יסוין ב"ר ימידלח לא בליילא רביעאה דשכתא ולא בליילא דשכתא וכתי ב"ר לאסתמרה. ובה אמרן דבליילא דשכתא נקרוין ב"ר מכל מקטרגין דעלמא ולא בעינן ללגזה על נקורה:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות שבת פרק י'
 (א) כותר לקשור קשר שאינו של קיימא לרבר מצות כגון שיקשור למרוד שיעור מטיעודי ועוורה. נימת כבוד שנשקט קשרין אותה במקדש אבל לא במדינה ולא יקשור נימת כבודלה אמילו במקדש: (ב) כל קשר שחיבין על קשורו כך חיבין על והירוד. וכל קשר הקשור אותו פסור בן המתיר אותו פסור. וכל קשר שכותר לקשורו כך כותר להתייר:

(א) מותר לקשור קשר שאינו של קיימא לרבר מצות קענא אום שבת צו קנישען אקנופ וואס עס וועט גיט זיין פארקניגט אויף לאנג. אויב דאס צו קנישען. דארף קען ווענין אומקנה גען שיקשור לקרוד שיער פשוטי תפוח דהיינו, ער דארף קעקשין ווענין אפגנה אונ דאס אשקריקול איז צונקליין קענען ער צו קניפין נאך אשגירול לייגען ציטא מאכין דעם אשקריקול נאר ער זאל דעם שגירול באלד אפגנישין צו ריק נאך דעם גיצונג גיט גיט שנסק קשרין אותה במקדש אויב אין בית המקדש איז אום שבת צוא ריקען גיטארין אפגרוגע פון אפירול קענען זיא ארויך צו קניפען אום שבת זאל לא כפרנה אקער אויסקער דעם בית המקדש אויב, עס איז ביים אייגעם צוא ריקען גיטארין אפגרוגע אום שבת קאר קען גיט צו ריק צו קנישען אום שבת לא קשה. ויטא לבתולה אמילו במקדש אקער אנטייע קטרוגע אריין ביגרין אין פירול אום שבת קאר קען גיט אמילו אין בית המקדש: (ב) כל קשר שחיבין על קשורו אלע קניפ וואס קען קאר גיט צו קנישין שבת אום אויב קען האם צו געקניפט אום גערין קובם צו גרייגען אקרוך מסאת אום אויב קען האם צוא געקניפט ווילענדי קובם סקילה אקער פרה בדי מדין על ימימי קען זיי גיט אויף קניפין אום שבת, אונ אויב קען האם אויפקעקניפט שבת אונקערעין קובם אקרוך מסאת אום אויב ווי קענדי קובם סקילה אקער פרה זאל קשר שחמטיר אויטו פסור אונ אלע קניפ וואס קען קאר גיט צוא קניפין שבת פון דעקטווענין אויב קען האם צוא געקניפט קובם קיין אשקראף בופסתי אויטו פסור ביי דעם אויפקניפין איז אויך אוי. קען קאר גיט אויף

מספר חסידים סימן קעט.
 אל יקבל דוד כתיבו נשים פון יוסכד לסריסס. וכל ידוד כתיב אנשים פוליס עס שיכיליסו לבטולו אל סוף סוף וסא יס לו כתיב עבד ילמדו ממעשיסס. וכל ידוד אלדס כמקוב טיש עבדות פקולות כי ילון עבדים סוכס כי סמספסס עבסס טיכס סלג יכתיבו לנין עבדות פשוט ונמוס לא יסיס כלל ריב וכלל מלס. וכל ידוד כתיב ספרייס עס סוכיס ולא כתיב סטין ססר דלס סלמל כססס פון ריכס סריסס. אל ונמד

אל יקבל אדם גביתו נשים אקעקניש ואל גיט אויף געקען געקט בייא ויך אין אשמוב ווייגערן פון יתתר אחרים מאקער וועט ער פראקטין ווענין זייער שיינקייט ואל ידוד גבית שהאנשים זיליס שם שביאוו לשבעת או הוא אורס אונ ער זאל גיט וואהקען אין אזוי אשמוב וואס די קעקנישין וואס וואהקען מיט איהם וועלין איהם גרייגען צוא אשבעה אנדער ער וועט זיי גרייגען צו אשבעה ואם יס לו גיט שפא לקרו סמשיט אונ אויב ער האם קניגער זאל ער געניס גיט וואהקען מיט אנעקע קניגשין. מאקער וועלין דיא קניגער אפגערען ויעקע כעשים ולא ידוד אום בקום שיש משפחה פקניגות אונ אקעקניש ואל גיט וואהקען אין אזוי אשקאם וואס דארט ווען פארואקעלט פיהל אקרייא משפחות גי אין מקבלים תורה נוארום אז איינער טוקט אעבירה ווילען זייא גיט קען זאל איהם אשקראפין גי משפחה סחפה זלינו שלא תבויש געני משפחה שגיד ווייל די משפחה פדעקט אויף איהם אונ ואני דער פקניש האם קיין אשבעקס גיטארין. זייא זאלרין גיט פארשעקט ווערין ווענין דיא אנדעקע משפחות וואס וואהקען אין אשקאם זעלעם לא יהיה בלא ריב ופנה אונ עם וועט קיין כאל אנדעק גיין אז קריג מיט ווערשער אנדער קריג מיט אשקאם ואל ידוד גיט שפריצם שם שותים אונ ער זאל גיט וואהקען אין אשקאם וואס פריצים קושען דארט פריגען זאל גיט שפין אקד ראש אונ ער זאל גיט וואהקען אין אשקאם וואס דארט איז גיטא איינער אשקאם. נאר אלע ווען עלדעקע שנאפד נוארום עם שטייט אין פסוק גשע און גיט שבת צו די לאנגר האם פיל שרים ווען דא פיל וינר זא

קניפין פון דעקטווענין אויב קען האם אויפקעקניפט זענדי אונ יעדער קנופ וואס קען קענען איהם צו קניפין שבת קענען קען וואס קען האם אויפקניפין שבת

עשירי לוחות הפולס תפסר חמד היה וצמקומו היה שוק גדול וכהו כבאוו יים תפקדלים מכל סקמקומו ותקבלו שם זוטם סרסב ויהומו זוטם סרסב גכרה אחת על כלן אמר לבולמו הכר קה מצינ סרסב ותשכור לי כל הונומו כי למחר יבולו לשוק ונלמד ששכור לי את כלן כמו שכלו תכניסם כלם בבית אחד ותליע נכל אחת מזה אחת יספ ותן לסם לאכול ולשקות ומלאכס לעד ומשמסם עד כעטור שסוק ומסיכס למקומם . סלך ודיכז לנכרת כל זוטם כל מס שמת חסלס לתן לנשים סלך יומר ממס סמכוימו ונקן לה כל מס שממרכס וככניס כלן בבית אחד וממרכס למחר בעכר הסוק הסיכ כלן לעיר כך הים עומס כל זמן שסיס ססוק והזוטה כמות . כל שכן יסכלל לריכיס לעשות סייג ונדר למושי עוליס , פיכ לוס לא סמיס קדסס מנשות זמלל :

ואלקס ויי היקען ביו נאה דעם זריר ויישיכס למקוסס נאכדעס ואלקסו וייא ארויס לאזין פרייא אונ וייא זאלין גיין אויף ויייער ערקמער הלך דער לנכרת פון וויטת דער שלים איז גענאנגען צו די עלצמטע פון די זונות אונ קמט איר גירעט כל מס שמת חסלס לתן לנשים סלך יומר ממס סמכוימו ונקן לה כל מס שממרכס וככניס כלן בבית אחד וממרכס למחר בעכר הסוק הסיכ כלן לעיר כך הים עומס כל זמן שסיס ססוק והזוטה כמות . כל שכן יסכלל לריכיס לעשות סייג ונדר למושי עוליס , פיכ לוס לא סמיס קדסס מנשות זמלל :

ולמר מקשיי אבות העולם כויר קענען אפ לענגען פון דיא פרוקע פקלעער פספר אחי דיה עם איז גיווען אעלצמער פון אשקאט ובקמטו חיה שוק גדול אונ אין זיין שקאט איז גיווען אנרויקער זריר דיה ביוויו יום מתקצים מכל המקומות אונ אין דעם קאנ פלעגין זיה פארנאמלען פיל קענטשין פון פיל שקעט צום זריר ונתקצו שם וויטת הרבה אונ אויף דעם זריר פלעגין קוקען פיל זונות ולאזין וזות הייה גברת אחת על כולן אונ אייגע אשה איז גיווען אעלצמטע איבער די אלע זונות אמר לשלומו השר דער שר האט גיואקט צו זיין שלים קה סמוך הרבה ומשכור לי כל חונומו דעם מיט זיה פיל געלט אונ דוא ואלקס דינגען פון סייגעטנעגין אלע זונות כי לשחר כבואו לשוק מארגין גועלזין וייא קוקען צום זריר ולאחר שתשכור לי את כולן כמו שרצו אונ נאכדעס וייא רד וועקס שוין האבין גערונגען אלע זונות אונ האקט זיי גיגעבין געלט וויפיל וייא האבין גיוואלט כולן תכניסם בבית אחד ואלקסו אריין געקען אלע זונות אין איין שטוב ותצו לכל אחת סמה אחת יפה ואלקס שטעלן אונ אויפשפרייטן פאר יענער זונה אשייגע קעט ותו להם לאכול ולשתות אונ דוא ואלקס וייא געבין געבין אונ פרייגען ומלאכת צמר אונ דוא ואלקס ויי געבין וואל צום ארקעטין ותשפסם עד שיעבור השוק אונ דוא דיא יודישע טעקטער :

אור צדיקים

סימן ד סגולת התענית וכו ליו סעיפים.

- (א) הים"א אין בו כח ויכולת להתאחו כמי ששרוי בתענית כיון שאין בו פסולת הרבה :
- (ב) זה האדם מותר להקב"ה חלק פרנסה הקצובה לו מר"ה ומותר לו הקב"ה ג"כ מעונותיו מדה כנגד מדה זהו שכרו :
- (ג) הוא מראה עצמו שאינו דומה לעשו שאמר הלעיטני נא מכה וש"ש שתרגום על ויבו עשו ושט עשו רק הוא מן קנה חכמה :
- (ד) באותו יום הוא כמלאך :
- (ה) שהעולם חושדין אותו מחמת שפניו מוריקות שהוא בעל עניוה כמ"ש בגמרא סימן לעבירה הדרוקן ועייכ יש לו שכר גדול כי אשרי מי שחושדין אותו ואין בו :

אור צדיקים

- (ו) מראה שאינו רוצה ליטול שכר בעולם הזה ועובד ה' על מנת שלא לקבל פרס :
- (ז) שמראה עצמו כאילו הוא עשיר ודי לו בקב חרובין :
- (ח) שמראה כי הוא עניו, כי הגאווה בא מחמת רוב אכילה כמשה וישמן ישרון ויבעט :
- (ט) נקרא גבור הכובש את יצרו ואפילו הוא אדם חלש ראוי שתשרה עליו שכינה :
- (י) שאין לו מקטרג ותפלתו נשמעת :
- (יא) אנרא דתעניתא צדקתא ובצדקה שנותן לעני היה יכול להחזיק גופו והוא מחזיק העני דומה כאילו נותן בשדו לעני והרי הוא קרבן ריח ניחוח לה' :
- (יב) בזה היום הוא דומה במעלת יהיכ הוא מעלת מדעיה ומטיס הוא נ שערי בינה שם נקרא יובל חירות ממיה :
- (יג) מדהיד נקרא אש ריח אכילה שתיה שהוא מחמם את עצמו והיה מדהיד שולט עליו, אבל מי שכיעס מחמת התענית לאו כלום הוא :
- (יד) השרוי בתענית אינו בא לידי נסיון כי השכי רואה שהוא מחענה זהו נסיון גדול כי הוא מנסה את עצמו :
- (טו) באם שחייב יסודין הוא מראה כי מקבלם עליו מעצמו באחבה :
- (טז) הוא ממעט ממנו דמה ותולעה לחבוט הקבר, כי אין הנשמה עולה אל מקומה עד שהגוף כלה :
- (יז) יש ימים לעתיד לבוא שיש להם תיקון עיי התענית :
- (יח) יש מלאכים שחטאו ואינן יכולין לעלות אם לא מכח תענית בני אדם :
- (יט) יכול להיות כי בגלגול ראשון היה לו חטא וצריך להתענות ולעשות תשובה להיות לו כפרה :
- (כ) הוא ממעט קץ כל בשר הוא המקטרג חלק שלו והנשמה גוברת על הגוף :
- (כא) הוא סוד הקרבן כי הרוח והנשמה שלו עולות במחשבה ורוח טהרה :
- (כב) כי הוא כל היום במצוה אחת :
- (כג) הוא מראה כי הוא שונא בצע ירא אלהים מאנשי חיל ראוי להיות שופט ודיין :
- (כד) הוא חכם רואה את הנולד כי מאכילה הרבה בא הרבה פרש ופסולת :
- (כה) ה' האחרונה של שם הוי"ה הולכת אל ה' ראשונה ונקראת תשובה שלמה והיא תשובה תשוב ה' :
- (כו) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא :
- (כז) היושב בתענית דומה לטהרה של מקיה בסוד בעל קומיה אותיות מקיה :
- (כח) השרוי בתענית הוא עושה מצוה ועוסק בתורה מכח עניות כעני שאינו אוכל ועוסק בתורה ובמצוה, ממילא הוא זוכה שעוסק בתורה מתוך עשירות :

(כט) הישרוי בתענית משבת לשבת דומה כמי שהתענה ששים וחמשה אלפים ושש מאות תעניות :

(ל) אינו רשאי להתענות יותר משבת לשבת כדי שלא ימות אך יהיה אמן :
(לא) תפלת תענית לב' ימים וב' לילות :

יהי רצון מלפניך יאורי שתעשה למען שמך הגדול ותקבל התענית אלו שני ימים ושני לילות ושעה אחת רצופים כאילו התענית ששה ועשרים יום, ויאירו האותיות של שמך הגדול והקדוש שם הוי"ה אשר פגמתי בהם, ולמען הכולל של שמך הגדול תקבל עוד שעה א' שהתענית ליום אחד ויהיה זך וישר פעלי ותקבלנו עם שארי בעלי תשובות מעמך ישראל השבים אליך בכל לבם, ותן בלבי לשוב אליך בלב שלם באהבה מכל חטאים והעונות והפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך מעודי עד היום הזה, בין בגלגול זה בין בגלגול אחר, כולם יהפכו לזכיות, והושיעני ברחמיך הרבים לבלתי אשוב לכסלה ולא אחטא עוד, ומה שחטאתי מחוק ברחמיך הרבים אבל לא עיי יסוריך וחלאים רעים, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי :

(לב) יש להתענות יום שמת בו רבו כל שנה ואם אירע יום שמת בו דבו או אביו ואמו בשבת יתענה למחר ואם נדחה לב' ימים פטור :

(לג) לא תגלה מעשיך הטובים כמאמר חז"ל המגלה תעניתו נענש :

(לד) יקדש יום א' בשבוע או עכ"ס בחודש מלבד בשבת :

(לה) קיי"ל כמשמעות התוספות שלחפלה צריך טבילה ולא לד"ח :

(לו) מי שזהיר במקוה לא יזיקו לו שום מים, מקוה הוא שם הוי"ה :

סימן דה הנהגת ר"ח אלול, והלכות ר"ה ובו ה"י מעיפים.

(א) יש להתענות באלול בב' ימים רצופים אחר דאש חודש תיכף והוא שלא יפסיק שבת ביניהם דהיינו בין ד"ח להתענית כגוונא שחל ר"ח ביום ו' או אח"כ אין ב' ימים להתענות :

כל אדם יהי נזהר מליגע בממון חברו שלא ע"פ דין

שופטים ושופרים תמו קה ויהי די פרשה לעריגת אונן דעם דין ויאי ענדער מענקש דארף זיין דערנייטערט פון גולה, און אויב איין מענקש קאנט געלט בייא זיין סקר, אנדער ער האט צו איהם איין אנדער מענה פון געלט זאכין, דארף ער גיט נוארמין גיט נואגען ער וועט גיין סיט זיין סקר צו בית דין האכין ארין תורה דער דין זאל איהם משפאין, נאר ער זאל אלזיין גיין צום דין און זיין סקר און זאל דערציילן דעם דין דעם אמת וואס עס איז צווישען איהם און זיין סקר, אזוי וויא ער פרענט איין אנדער שאלה, און וויא דער דין וועט איהם זאגן אזוי זאל ער קאהן, דריבער זאגט דער פאק שופטים ושופרים תמו קה, שופטים און שופרים זאלקטו געבין צו דיר, און עס שטייט גיט זאלקט געבין שופטים צו

אייה, נאר עס שטייט צו דיר זאלקטו געבין דיא שופטים, ווייל נאר איינער זאל קוקען פדענין דעם דין און דער שופט וועט איהם לעקען וויא דער דין איז, און אפילו ער אלזיין איז אלמאן און ער ווייס דעם דין פון דעקסטוועגין זאל ער גיט זאגן איה קען דאך מיד אלזיין משפאין וואס דארף איה דעם דין, דאס קאר קען גיט נוארמין אפענקש אויף זיך אלזיין קען האבין אפענות, ווייל דאס איז געלט זאכין וועט שוין דער ווער דעם איהם פארר בקענדין דעם שכל און ער וועט דעם קענען זיך אלזיין געשוולדיגען צו בעאהלן געלט זיין סקר, און ספרי מוסר זאגן אלע געלט שאריגס וואס אפענקש האט דאס איז נאר אין דעם געלט וואס ער האט גיט ערליכע, אפער אין זיגע ערליכע געלט וועט הקב"ה גיט זאלן ער זאל שארין